

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

Populația romă din Spania și din estul Europei

Ocuparea forței de muncă și integrarea socială - 2011

Studiu comparat

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

Investește în oameni

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial
Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

Axa prioritară 6: Promovarea Incluziunii Sociale

Domeniu major de intervenție 6.4: Inițiative transnaționale pentru o piață inclusivă a muncii

Titlul Proiectului: EU INCLUSIVE – transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii
a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania

Număr de identificare proiect: POSDRU/98/6.4/S/63841

Populația romă din Spania și din estul Europei, Ocuparea forței de muncă și integrarea socială – 2011,
Studiu comparat

Editat de Fundația Soros România

Iunie 2012

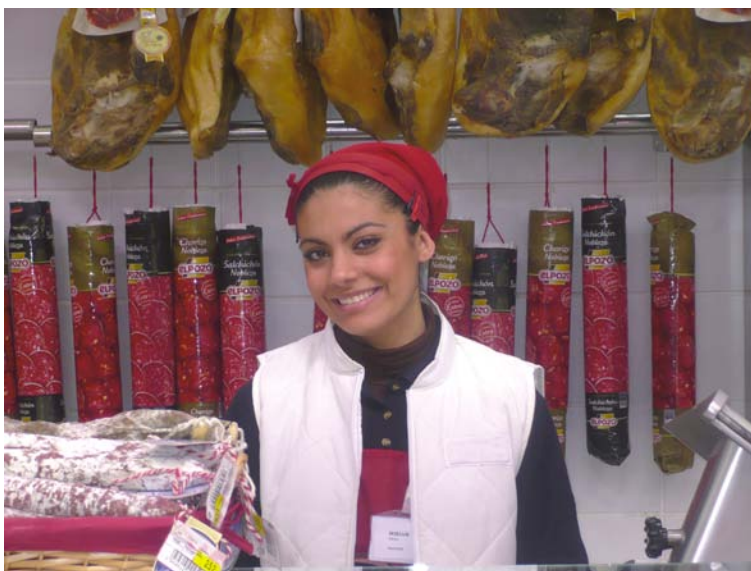
Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială
a Uniunii Europene sau a Guvernului României

POPULAȚIA ROMĂ DIN SPANIA ȘI DIN ESTUL EUROPEI

OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI INTEGRAREA SOCIALĂ - 2011

Studiu comparat

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

Date de identificare ale proiectului

Titlul proiectului: **EU INCLUSIVE** – transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania

Număr de identificare proiect: POSDRU/98/6.4/S/63841

Axa prioritara 6: Promovarea Incluziunii Sociale

Domeniul major de intervenție 6.4: Inițiative transnaționale pentru o piață inclusivă a muncii

Proiectul se implementează în perioada septembrie 2010 - septembrie 2012.

Valoarea totala a proiectului este de 9.337.116,25 lei.

„**EU INCLUSIVE** – transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania” este un proiect comun transnațional, implementat de Fundația Soros în România, în parteneriat cu Open Society Institute - Sofia din Bulgaria, Fundación Secretariado Gitano din Spania și Fondazione Casa della Carità Angelo Abriani din Italia.

Obiectivul proiectului este dezvoltarea practicilor de cooperare în domeniul incluziunii romilor, prin transferul transnațional de date și experiențe locale, pentru promovarea incluziunii acestui grup vulnerabil pe piața europeană a muncii și creșterea capacității organizațiilor care se ocupă de integrarea romilor din România, Spania, Italia și Bulgaria.

Proiectul își propune să realizeze o diagnoză a situației integrării romilor pe piața muncii în toate cele 4 țări europene și să transforme informația sociologică obținută astfel pentru scrierea de politici publice cu aplicare națională și transnațională.

Ne propunem:

- să creăm o bază comparativă de date statistice cu privire la incluziunea și ocuparea romilor în fiecare dintre cele 4 state partenere;
- să identificăm și să promovăm practicile de succes descoperite în țările participante, iar valorificarea acestor experiențe să sporească relevanța politicilor publice din domeniul incluziunii romilor;
- să analizăm și să utilizăm istoria recentă europeană a inițiativelor de includere a romilor și sporirea prezenței lor pe piața muncii, din perspectiva migranților romi;
- să dezvoltăm un parteneriat transnațional, funcțional pe termen lung, între organizații și țări cu activități în incluziunea persoanelor de etnie romă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

Parteneri

Fundația Soros, România (www.soros.ro) - misiunea noastră este de a promova modele pentru dezvoltarea unei societăți bazate pe libertate, responsabilitate și respect pentru diversitate. Începând cu 2003 am derulat programe cadru dedicate incluziunii sociale, printre care „Deceniul Incluziunii Romilor”, „Programul de Dezvoltare Comunitară Integrată”; de asemenea, numeroase cercetări sociologice privind situația populației rome din România, foarte important fiind „Barometrul Incluziunii Romilor”, precum și proiecte de dezvoltare comunitară, cum ar fi „Vecinul meu rom”, „Centrul de Aproape” sau „Rures. Spațiul rural și economia socială în România”.

Open Society Institute-Sofia, Bulgaria (www.osi.bg) - organizație neguvernamentală non-profit fondată în 1990, care are ca misiune promovarea, dezvoltarea și susținerea valorilor, atitudinilor și practicilor societății deschise din Bulgaria; propune dezbateri și politici publice cu privire la aspecte cruciale pentru Bulgaria.

Fundación Secretariado Gitano, Spania (www.gitanos.org) - organizație socială inter-culturală non-profit, care asigură servicii pentru dezvoltarea comunității rome în întreaga Spanie și la nivel european. Și-a început activitatea în anii 1960 și s-a constituit ca fundație în anul 2001. Misiunea Fundación Secretariado Gitano este promovarea integrată a comunității de romi bazată pe respect și sprijinul identității lor culturale. FSG, de asemenea, este activă în alte țări ale UE: direcționează Secretariatul Tehnic EURoma împreună cu mai mult de 12 state membre și participă la proiecte în România.

Fondazione Casa della Carità Angelo Abriani, Italia (www.casadellacarita.org) - este o fundație nonprofit, cu scopuri sociale și culturale. A fost înființată în 2002 cu misiunea de a crea oportunități de integrare a oricăror persoane care trăiesc în condiții de marginalizare socială și culturală: persoane fără adăpost, migranți, azilanți, persoane de etnie romă, sprijinind accesul acestora la drepturi, servicii, oportunități și resurse. Aspiră să contribuie la crearea unor noi modele de integrare socială sustenabilă, transferabile la nivel local și național.

CUPRINS

Prezentare	6
Introducere	8
Introducere în limba romani	10
1. Metodologie	12
1.1. Mediul și eșantionarea populației rome din Spania	12
1.2. Mediul și eșantionarea populației rome din est	13
1.3. Activitatea pe teren	14
PARTEA I. POPULAȚIA ROMĂ DIN SPANIA	16
2. Populația romă din Spania. Caracteristici	16
2.1. Caracteristici ale populației rome din Spania în general	16
2.2. Populația romă cu vârsta de 16 ani și peste	21
3. Populația romă din Spania și piața muncii.	30
3.1. Populația raportată la activitatea economică: principalii indicatori	30
3.2. Caracteristicile principale ale populației și poziționarea acesteia pe piața muncii	39
4. Evoluția ocupării în rândul populației rome spaniole 2005 - 2011	52
5. Discriminarea și populația romă spaniolă	69
5.1. Cum se simt romii când sunt discriminați pentru etnia lor	69
5.2. Situații și contexte discriminatorii față de populația romă din Spania	73
6. Integrarea socială și locuința	78
6.1. Integrarea socială	78
6.2. Locuințele	82

PARTEA A II-A. POPULAȚIA ROMĂ DIN SPANIA PROVENITĂ DIN EST	88
7. Populația romă provenită din Est. Caracteristici	88
7.1. Caracteristicile populației rome din Est în general	88
7.2. Populația romă cu vârsta de 16 ani și peste	91
8. Populația romă din Est și piața muncii	100
9. Traectoria migrației	104
9.1. Situația ocupațională anterioară experienței migrației în Spania	104
9.2. Experiențele migrației	106
9.3. Migrația în Spania	108
9.4. Perspective de viitor	111
9.5. Sprijin și ajutor instituțional în Spania	113
9.6. Dificultăți întâmpinate	115
9.7. Contactul și relația cu rudele și prietenii din țara de origine	117
PARTEA A III-A. ANALIZĂ COMPARATĂ	125
10. Piața muncii	125
10.1. Populația activă	125
10.2. Populația ocupată	126
10.3. Populația șomeră	133
10.4. Populația inactivă	136
11. Discriminare	141
12. Integrare socială și locuință	144
13. Concluzii	152
14. Povești de viață	155
15. Glosar	182

PREZENTARE

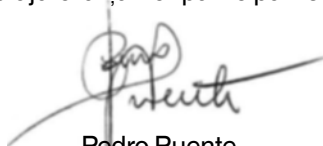
Deținerea de informații și indicatori obiectivi care să poată ajuta la identificarea situațiilor și problemelor cu care se confruntă grupurile vulnerabile ale societății noastre este o cerință fundamentală pentru cunoașterea realității în care acestea trăiesc, și pentru orientarea politicilor și măsurilor îndreptate spre stimularea egalității în ocuparea forței de muncă și integrarea socială. Acest fapt este cu precădere relevant în cazul populației rome din Europa: peste 10 milioane de persoane, din care majoritatea suferă de cel mai înalt grad de sărăcie, marginalizare socială și discriminare de pe întreg continentul.

Chiar dacă în Spania cele aproximativ 650.000 de persoane rome se află într-o situație socială oarecum mai bună față de cea a vecinilor noștri europeni, rămân în continuare grupul cel mai vulnerabil și cu cel mai mare nivel de sărăcie și marginalizare socială.

În anul 2004, Fundación Secretariado Gitano (FSG) era conștientă de absența datelor obiective cu privire la situația ocupării forței de muncă în rândul populației rome din Spania. De aceea, în cadrul Programului Operațional Pluriregional de Combatere a Discriminării 2000-2006 (programul ACCEDER) finanțat din Fondul Social European (FSE), FSG a întreprins un studiu-cercetare pe tema situației forței de muncă în rândul comunității rome din Spania.

Metodologia utilizată s-a dovedit a fi extrem de inovatoare și de mare valoare: aceasta se baza pe aceiași indicatori utilizați de Ancheta privind Populația Activă (APA) care permiteau măsurarea obiectivă și detaliată a situației populației rome pe piața muncii în 2005 și, în plus, compararea cu situația ocupării forței de muncă în rândul populației spaniole în general.

După realizarea studiului, FSG s-a gândit la posibilitatea împrumutării acestei metodologii și altor state membre, astfel încât să se poată dispune de acest tip de indicatori în țările europene unde problema romilor este fundamentală. Fondul Social European din România a sprijinit această inițiativă în care parteneri din Bulgaria, Italia și România transferă metodologia implementată în Spania de FSG. Această finanțare - sprijinită de Ministerul Sănătății, Politicii Sociale și Egalității (în cadrul sesiunii IRPF) - a oferit de altfel posibilitatea FSG să poată reproduce studiul în 2011, permițându-i o analiză comparată în timp, cu ajutorul țărilor participante.

Pedro Puente

Președintele Fundación Secretariado Gitano

„Experiența Europeană de Integrare și schimbul de date privind integrarea populației rome pe piața muncii între România, Bulgaria, Italia și Spania”. Program Operațional Regional de Dezvoltare a Resurselor Umane 2007-2013, EU-Inclusive POSDRU/98/6.4/S/63841. Axă prioritară 6 „Promovarea integrării sociale”. Sectoare de intervenție 6.4 „Inițiative transnaționale pentru o piață incluzivă”, România. Cofinanțat de FSE și Programul de Integrare Socială în contexte de diversitate – ACCEDER finanțat de Ministerul Sănătății, Politicii Sociale și Egalității (Sesiune IRPF). Studiu de cercetare cu privire la comunitatea romă, ocuparea forței de muncă și integrarea în Spania, atât a persoanelor rome spaniole, cât și a persoanelor rome imigrante originare din țările estice ale Europei (România și Bulgaria). Anchetă adresată populației spaniole și populației rome bulgare și române.

INTRODUCERE

Încă din anul 2004, Fundación Secretariado Gitano realizează diverse cercetări dintre care cele mai importante au fost acelea care au vizat cunoașterea realității sociale a populației rome spaniole pe piața muncii.

Obiectivul era și este în continuare nu doar cunoașterea realității acestei populații, ci și, în mod primordial, compararea rezultatelor obținute cu situația generală a întregii populații spaniole. Acest exercițiu analitic permite identificarea situațiilor de inechitate și, prin urmare, se constituie ca un element fundamental pentru reorientarea și trasarea politicilor publice și programelor de intervenție menite să îmbunătățească condițiile de viață ale populației rome și, în ultimă instanță, să concretizeze oportunitățile de scădere a decalajului dintre populația romă și întreaga populație spaniolă.

Abordarea și inițiativa întreprinse de Fundación erau pe atunci extrem de importante pentru că au servit la clarificarea realității obiective privind prezența populației rome pe piața muncii, realitate asupra căreia până în acel moment existau numai lucrări empirice insuficiente.

După ce a fost finalizat primul studiu privind ocuparea forței de muncă în rândul persoanelor de etnie romă din Spania, Fundación a continuat să depună eforturi pentru a-și îmbogăți cunoștințele în această direcție. O mărturie în acest sens o reprezintă lucrările succesive care s-au realizat în rândul diverselor comunități autonome. Au fost abordate astfel studii comparate privind încadrarea în muncă a populației rome în comparație cu populația spaniolă în general din Comunitățile Madrid, Aragón, Castilla y León, Asturias, Galicia și Andaluzia.

În prezent, însemnătatea acestui tip de investigații este tot la fel de importantă, în special în contextul european actual în ale cărui instituții se promovează activ adunarea de date obiective referitoare la situația populației rome, atât la nivel național, cât și la nivel european.

Studiul prezentat în acest document a permis cunoașterea și actualizarea, la cinci ani distanță, a datelor care să ne arate cum a evoluat situația populației rome și cât s-a schimbat în acești ani. Mai permite de asemenea compararea acestei situații cu aceea a populației spaniole în general. Cu titlu exemplificativ, putem vedea cum s-au produs schimbări în structura populației rome în funcție de sex și vârstă. Și pentru că realizarea studiului coincide cu criza economică, putem analiza datele și măsura impactul crizei asupra acestei populații.

Noutatea acestui studiu față de studiul efectuat în 2005 constă în încorporarea anumitor indicatori noi cu privire la integrarea socială (se completează întrebările cu privire la situațiile discriminatorii și se introduc altele noi cu privire la locuință printre altele). Însă principala noutate a fost aplicarea aceleiași metodologii pentru aflarea situației populației rome originare din Estul Europei care a ajuns în Spania în ultimii ani. Obiectivul îl constituia cunoașterea obiectivă și cu același instrument analitic a realității acestei populații rome străine și compararea acesteia cu situația populației rome din Spania. Prin urmare, acest studiu permite o mai bună abordare a activităților desfășurate de administrațiile publice și entitățile sociale care, ca și FSG, își îndreaptă toate eforturile în sensul integrării populației rome (cea spaniolă și cea din estul Europei) și al întăririi coeziunii sociale.

Studiul este structurat pe trei părți distincte. Prima tratează situația populației rome (caracteristicile demografice ale acesteia și principalii indicatori privind situația de pe piața muncii). Se include un capitol special pentru analiza comparată dintre datele anului 2005 și datele actuale, constatându-se în acest sens îmbunătățiri și obstacole. Partea referitoare la populația romă spaniolă este completată cu analiza unor aspecte legate de discriminare și integrarea socială în general, accentuându-se în special aspectul locuinței.

A doua parte este dedicată cunoașterii realității populației rome din Estul Europei în Spania. Schema este similară celei de analiză a populației rome (cu accent pe caracteristicile socio-demografice ale populației și pe situația acesteia pe piața muncii). Se adaugă un capitol special care analizează traiectoria migrației în cazul acestei etnii.

În a treia parte se desfășoară o analiză comparată între populație spaniolă în general, populația romă spaniolă și populația romă din Estul Europei în jurul indicatorilor centrali privind piața muncii, discriminarea și integrarea socială și locuința.

Analizând datele obținute în urma anchetelor, am dorit să cunoaștem realitatea exemplificată într-un capitol specific - *Povești de viață*. Femei și bărbați romi, spanioli și din Est, adolescenți și majori, activi și inactivi, ocupați și șomeri, salariați și liber-profesioniști... Viețile lor ne pot ajuta să înțelegem mai bine cum trăiește fiecare din aceste persoane rome și ce simte în legătură cu încadrarea pe piața muncii, prin fiecare din modalitățile acesteia. Cu ajutorul acestor variate experiențe de viață vom înțelege mai bine ce obstacole întâmpină atunci când doresc să se angajeze și vom identifica elementele care contribuie la favorizarea și îmbunătățirea încadrării lor în muncă.

Rezultatul final al acestui studiu amplu și complex a răspuns obiectivelor propuse: oferirea unei serii generoase de informații ce oferă posibilitatea trasării realității socioprofesionale a persoanelor rome din Spania și din Estul Europei care trăiesc în țara noastră.

ANGLAL

Șirdindoj le berseça 2004 i Fundación Secretariado Gitano kerel but rodimata, anθar kaste so maj importantò sas kodola kaj kamline te dikhen i sociàlo realitèta la populaciaqi romani spanikani anθ-i butăqi diz.

O objektivo sasas thaj maj si 3e akana na nùmaj te prin3ărel pes i realitèta kadala populaciaqe, thaj i, anθ-o jekhto mòdo, i komparàcia e rezùltatenqe kidine la sitùaciaça generalò la populaciaqi spanikani sasti. Kadaja buti analitiko mukhel te arakhel pes le sitùacie kaj naj len barabaripen, thaj kadă, kerel pe jekh bazutni buti kaj te palemorientisarel thaj te kerel e pùblico politike thaj le programură kaj kamen te laçharen o tràjo le romenqo, thaj 3e k-o agor te kerel konkreti oportunitète te tiknären o sociàlo bibarabaripen mașkar e romenqe populacia thaj i sasti populacia spanikani.

Sar kerenas von buti thaj i iniciativa lini katar i Fundación sasas atùnci but vastni vaś sasas kerdini jekh klarifikàcia anθar i sitùacia e romenge kaj buti diz, jekh realitèta anθar e roma kaj sas kerdini 3e atùnci k-e nùmaj but tiknença stùdiură pala le manușenqe ekspèrience.

Pala so sas kerdo o jekhto stùdiu anθar i sitùacia la butăqi diz le romenqe katar o Spanikano them, i Fundación gelăv angle e rodimaça te barărel e bută kaj 3anen pes anθ-i kadaja rig. Jekh deklaràcia anθ-i kadaja rig si li reprezentisardi maj butenθar studiură, jekh p-al avreste, kaj sas kerdine anθ-ăl maj but komunitète kaj si len korkoro administràcia. Sasas kerdine studiură komparàtive kaj dikhenas i populacia spanikani thaj i populacia e romenqe anθ-e jekh generalò nivelò anθar le Komunitète Madrid, Aragón, Castilla y León, Asturias, Galicia thaj Andaluza.

Akana, kadalenθar rodimata si sa kadă de importànte, maj but, anθ-o evropnikano kontèksto anθar kasqe institùcie mangel pes jekh aktivo kidimos dàtenqo kaj te avel len obiekтивiteta anθ-i sitùacia e romenqe, vi k-o them nivelò, vi k-o evropnikano nivelò.

O stùdiu prezentisardo anθ-o kadava dokumènto mukhel pes te prin3anel pes thaj te dikhel pes akana, pala pan3 berśa, e dàte kaj te sikaven amenqe sar vazdaræs pes i sitùacia e romenqe thaj sar voj paruvdæs pes anθ-e kadale berśa. Sa anθ-o kodova vaxt maj mukhel pes te kerel pe jekh komparàcia mașkar kadaja sitùacia thaj i sitùacia la populaciaqi spanikani. Misalæqe, daštăs te dikhas sar kerdine pe paruvimata mașkar i populacia e romenqe pala o sèkso thaj o berśipen. Thaj vaś o stùdiu sas kerdino anθ-o but pharo ekonomikano kontèksto, daštăs te keras jekh analiza dàtenqe thaj te dikhas so kerdäv o kadava kontèksto la populaciaqe.

O nevipen kaj anel les kadava stùdiu anglal o stùdiu kerdino anθ-o berś 2005 si k-e andă pes anθ-e jekh than maj but bută kaj kerel o sociàlo andripen (le puçhimata anθ-e le sitùacie dikriminàciaqe si komplètimate thaj anen pes aver neve, sar si kodola anθ-ăl khera.) No, o sérutno nevipen sasas o istemlaipen sa kodolaqi mètodologia te dikhel pes i sitùacia la populaciaqi

romani kaj avilās katar i Distuni Evropa thaj si li akana anθ-o Spanikano them. O obiektoivo sas te prin3anel pes anθ-o jekh obiektoivo čhand sa kodolenča instrumenturā butāqi i realitēta anθ-i sitūacia la populaciaqe romani kaj nas thanesqe thaj laqi komparācia la populaciača romani katar o Spanikano them. Maj dur, kadava stūdiu mukhel te kerel pes jekh maj lačo čhand kerimasqo le aktivitēteqo, kerde katar i pūbliko administrācia thaj le sociāle institūcie, sar thaj o FSG kaj ingerel sea lesqi zor k-o andripen la populaciaqi romani (kodoja spanikani, thaj kodoja katar i distuni Evropa) thaj kodolesqe kaj si te zurārel o sociālo barbarbar.

O stūdiu si kerdino anθar trin riga. I jekhto rig rodel i sitūacia la populaciaqi romani (o specifiko la populaciaqo anθ-o gin e manušenqo thaj le šerutne butā kaj sikaven i sitūacia la butāqi diz). Anel pes jekh kapitolo but importantò kaj kerel jekh analiza komparātivo anθar e dāte katar o berš 2005 thaj amare gesesqe dāte, dikhindoj anθ-o kadava čhand lačharimata thaj lupunzimata. I rig kaj phenel anθ-i populacia romani spanikani si lačhardi la analizača la diskrimināciaqi thaj o sociālo andripen k-o generalò nivelò, but rodindoj o aspēkto le khereqo.

E dujvar rig si la o res te dikhel i realitēta la populaciaqi romani anθ-o Spanikano them kaj avilāv katar i Distuni Evropa. O rodipen amāl la analizača la populaciaqi romani (but sikavdindoj o spēcifiko sociālo thaj demografiko la populaciaqo thaj i sitūacia la butāqi diz). Anel pes jekh kapitolo but importantò kaj kerel jekh analiza anθ-āl thana katar kadaja etnia kerdās migracija.

Anθ-i trinvar rig kerel pes jekh analiza komparātivo maškar i populacia spanikani, i populacia spanikani romani thaj e romenqe populacia katar i distuni Evropa, anθar butā kaj sikaven i buti diz, i diskriminācia, o sociālo andripen thaj o kher.

Kerindoj jekh analiza dātenqe kaj sas kidine pala le pučhimata, kamlām te dikhas i realitēta sar si li voj sikavdi athe anθ-i jekh kapitolo: Trājoqe paramisa. 3uvlā thaj murša, roma spanikane thaj katar o Distuno, čhave thaj manuša bare, aktivā thaj biaktivā, kaj si len buti thaj bibutāqe, kaj si len love p-o čhon thaj kaj keren buti korkore... Lenqo trājo daštil te žutisarel amen te xačaras sar sarsave 3ivden de anθ-o maškar kadale romenqo thaj so kamel vov katar i buti diz, orsar kerela pes kadaja buti. E žutipnača kadalenqe ekspēience trājosqe xačaras ame maj mišto so lupunzimata si len kana kamen te arakhen jekh than butāqo, thaj te arakhača le butā kaj žutisaren thaj lačharen lenqo andripen anθ-i buti diz.

O rezultato kadalesqo baro stūdiu arakhadāv jekh angledinomos le obiektoivurenqe kamle: but informācia kaj daštil te sikavel i realitēta sociālo thaj profesiōnalo e romenqe katar o Spanikano them thaj katar i Distuni Evropa, kaj 3ivden anθ-o amaro them.

1. METODOLOGIE

1.1 Universul anchetei și eșantionarea populației rome din Spania.

Universul anchetei

Universul vizat de anchetă este cel alcătuit din populația romă spaniolă, rezidentă pe teritoriul național, cu vârsta de 16 ani și peste, aceasta reprezentând vârsta minimă legală de muncă.

În vederea cuantificării mediului și a posibilității de a stabili strategia de eșantionare a anchetei ne-am folosit de studiul „Harta Locuințelor și Comunității Rome din Spania, 2007”. În această lucrare, FSG a abordat și actualizat investigația realizată la începutul anilor nouăzeci, care a servit drept referință impusă pentru lucrările anterioare, dată fiind lipsa de informații cu privire la populația romă din Spania. Ne-am mai folosit de altă sursă de informații de mare utilitate pentru abordarea noastră metodologică: „Ancheta Sociologică în Gospodăriile Populației Rome” realizată de Centrul de Investigații Sociologice (CIS studiul Nr. 2664) la sfârșitul anului 2006 și începutul lui 2007. Ambele lucrări au fost considerate fundamentale pentru dezvoltarea metodologică a investigației efectuate în rândul populației rome spaniole; prima dintre acestea pentru a defini dimensiunea universului studiat, precum și pentru a distribui eșantionarea pe comunități autonome și dimensiuni ale habitatului, iar a doua pentru a stabili procentul de populație cu vârsta de 16 ani și peste și pentru a concepe eșantionarea în funcție de sex și grupe de vârstă.

Or, pentru dimensionarea cadrului nostru de referință am pornit de la estimările populației rome spaniole realizate în Harta Locuințelor. Conform acestei lucrări, în anul 2007 se estima o populație romă de 453.788 persoane pe teritoriul Spaniei. Pornind de la structurarea vârstelor înlesnită de CIS în lucrarea sa din același an, populația romă spaniolă din Spania cu vârsta de 16 ani și peste este de 64,7%, estimându-se astfel un univers de 292.450 persoane.

Eșantionare

În scopul anchetei s-a stabilit o dimensiune a eșantionului de 1.500 persoane, distribuite proporțional între variabilele de stratificare, fapt ce ne-ar permite deducerea unor rezultate cu o marjă de eroare de $\pm 2,53\%$. Variabilele utilizate au fost gradul de autonomie al comunității, dimensiunea localității, sexul și vârsta.

La stratificarea eșantionului pe comunități autonome și diferite dimensiuni ale localității, s-au utilizat datele defalcate la nivel de localitate ale studiului „Harta

Locuinței” anterior menționat. De asemenea, pentru garantarea unei dispersări eșantionare în funcție de sexul și vârsta persoanelor intervievate, optăm pentru aplicarea structurării pe sex și vârstă rezultată din investigația întreprinsă de CIS în 2007.

S-a procedat la desfășurarea unei eșantionări stratificate și pe mai multe etape, în baza unei cote proporționale pentru ansamblul de variabile stabilite: sex, vârstă, gradul de autonomie al comunității și dimensiunea localității. În cele din urmă s-au realizat în total 1.497 chestionare individuale, cu doar 3 mai puțin decât eșantionul planificat. Aceste interviuri, aplicate populației cu vârsta de 16 ani și peste, au stat la baza analizelor.

De asemenea, în timpul activității pe teren s-au realizat chestionare aplicate pe gospodărie, incluzând la sfârșitul chestionarului principalele variabile socio-demografice ale tuturor membrilor acelei gospodării: sex, vârstă și situație ocupațională. Astfel, s-a dispus de informații de bază referitoare la 5.879 persoane rome spaniole de toate vârstele și la 4.218 persoane cu vârsta de 16 ani și peste.

Datele au fost ponderate pentru ca structura eșantionului final să corespundă cu cea a populației țintă.

1.2 Universul anchetei și eșantionarea populației rome din Est

Universul anchetei

Pentru stabilirea eșantionului și calcularea marjelor de eroare corespunzătoare, este nevoie să se definească universul anchetei. Cadrul nostru de referință va fi Populația Romă cu vârsta de 16 ani și peste, de naționalitate română sau bulgară.

Pentru definirea cadrului, s-a luat în considerare procentul acestei populații obținut în urma anchetei FOESSA 2007 (0,28%). Aplicând acest procent la toată populația înscrisă în Registrul de Evidența Populației la 1 ianuarie 2007, se obține o estimare care cuantifică totalul populației rome străine. Pentru aflarea volumului acestui grup cu vârsta de 16 ani și peste, s-a aplicat ponderea de 70,4% obținută în urma studiului național privind ocuparea forței de muncă din 2005.

Descriere	Informație
Populație înscrisă în Registrul de Evidența Populației la 1 ianuarie 2007	45.200.737
Procentul populației rome străine (FOESSA 2007)	0,28
Estimare totală a populației rome străine	125.329
Procentul populației cu vârsta de 16 ani și peste, Studiu Ocupațional Spania (2005)	70,4
Estimarea mediului populației rome străine cu vârsta de 16 ani și peste	88.272

Eșantionare

În vederea intervievării populației rome migrante s-a realizat o eșantionare strategică pe cele douăsprezece orașe în care FSG identificase grupuri de persoane rome române și bulgare, precum și pe municipiile învecinate acestora. Motivele care au stat la baza realizării acestei abordări în eșantionare constau în dificultatea localizării persoanelor bulgare și române de etnie romă stabilite în Spania, având în vedere inexistența unor studii sau înregistrări în acest sens. Tocmai de aceea s-a optat pentru activitățile pe teren în acele orașe în care se știa dinainte de existența persoanelor care urmau să fie intervievate.

Eșantionarea proiectată a fost de 360 persoane, cu subeșantioane de 200 români și 100 bulgari, femei și bărbați. Eșantionul realizat este de 361 persoane, estimându-se astfel o marjă de eroare statistică de $\pm 5,15\%$. Astfel, populației rome de origine română i-au revenit 260 interviuri, estimându-se în acest fel o marjă de eroare de $\pm 6,07\%$. În ceea ce privește populația romă bulgară, acesteia i-au revenit în total 101 interviuri, estimându-se astfel o marjă de eroare de $\pm 9,79\%$. În urma celor 361 interviuri, câte unul la fiecare gospodărie, s-au adunat informații de bază cu privire la membrii gospodăriilor totalizând 1.404 romi din Est, din care 1.028 sunt din România și 376 din Bulgaria.

Eșantionarea astfel structurată în cadrul activității pe teren a fost supusă unui proces de echilibrare și ponderare. În acest sens, în primul rând s-a echilibrat eșantionarea celor 1.404 cazuri adunate din cele 361 de gospodării, aplicându-se distribuția proporțională a tuturor străinilor români și bulgari rezidenți în Spania, conform datelor din Registrul de Evidența Populației la 1 ianuarie 2011. Conform acestei surse, se numără un total de 1.038.633 persoane bulgare și române rezidente în Spania, din care 16,6% sunt din Bulgaria și 83,4% din România, aceasta fiind distribuția aplicată în ponderare. Ulterior s-a procedat la echilibrarea eșantionării celor 361 subiecți intervievați, pentru care s-a aplicat structurarea pe sexe și vârstă a matricei ponderate cu înregistrările membrilor gospodăriei, fiind luați drept referință aceia cu vârsta de 16 ani și peste.

S-a realizat o pre-testare pe 10 persoane împărțite pe sex și vârstă, astfel încât au fost acoperite diferitele profiluri care vor fi abordate în prezenta anchetă. În urma pre-testării au fost operate o serie de modificări în chestionar pentru ca astfel să se garanteze calitatea informațiilor adunate.

1.3 Activitatea pe teren

În vederea activității pe teren, fază fundamentală în orice investigație de acest tip, și date fiind caracteristicile specifice grupului care urmează să fie supus studiului, s-au stabilit o serie de norme stricte în vederea asigurării calității rezultatelor

activității. Ca un prim element, s-a convenit ca agenții interviuatori să fie persoane rome sau din anturajul acestora, iar în acest sens s-a apelat la Programul Acceder al FSG în vederea unei preselecții a candidaților corespunzători. În plus, activitatea pe teren de interviu a populației rome din Est s-a desfășurat cu ajutorul profesioniștilor din FSG specializați în interviuarea populației rome din țările estice, care au intervenit în calitate de agenți interviuatori.

Pe lângă criteriile și procedurile de lucru transmise de obicei interviuatorilor care vor realiza un interviu, le-au fost specificate în acest caz o serie de norme specifice și extrem de importante menite să minimizeze eventualele situații critice și, prin urmare, să-și execute cu succes misiunea încredințată. Cele mai importante au fost:

- Nu se va putea realiza un interviu complet într-o gospodărie decât dacă se adună suficiente informații referitoare la sex, vârstă și situație ocupațională de la toți membrii familiei.
- Toți interviuatorii care participă la colectarea datelor trebuie să distribuie toate chestionarele pe care le aplică în mod egal, mai exact jumătate se vor face la domiciliu și cealaltă în afara acestuia. În acest fel vom asigura localizarea mai multor tipuri de persoane, prin urmare, vor fi cele care se află și cele care nu se află de obicei acasă.
- Atât într-un caz, cât și în celălalt, interviurile trebuie realizate pe durata întregii zile, între orele 10:00 și 19:00-20:00, ideal fiind să se distribuie jumătate în cursul dimineții și restul în cursul după-amiezii; este singura modalitate care poate garanta că vom aborda persoanele care muncesc.
- Conform aspectelor expuse anterior, trebuie avute în vedere aceste criterii din perspectiva sexului, pentru că în condiții normale persoanele pe care le vom localiza mai ușor la domiciliu vor fi femeile.
- Interviurile care au loc în afara domiciliului nu vor putea fi realizate niciodată în piețe sau locuri similare.

PARTEA I

POPULAȚIA ROMĂ DIN SPANIA

2. POPULAȚIA ROMĂ DIN SPANIA CARACTERISTICI

Înainte de a începe analizarea cifrelor referitoare la muncă, este importantă trasarea principalelor caracteristici ale populației rome de pe teritoriul Spaniei în general și compararea acestora cu datele studiului anterior (2005)¹.

Este important să se dețină informații ample și detaliate despre populația romă spaniolă, cu privire la anumite aspecte demografice principale precum structurarea pe sexe, vârstă și nivel de studiu. Recuperarea și analizarea acestor date permite oferirea unor informații de interes persoanelor autorizate să planifice și să ia decizii menite să îmbunătățească situația populației rome.

Pentru aflarea acestora, vom lua ca referință informațiile oferite de persoanele intervievate individual dintr-un total de 5.879 romi, femei și bărbați. În continuare, atunci când vom face referire la populația cu vârsta de 16 ani și peste, vom utiliza numai datele de la cele 1.497 persoane care au răspuns la interviu.

2.1. Caracteristici ale populației rome din Spania în general

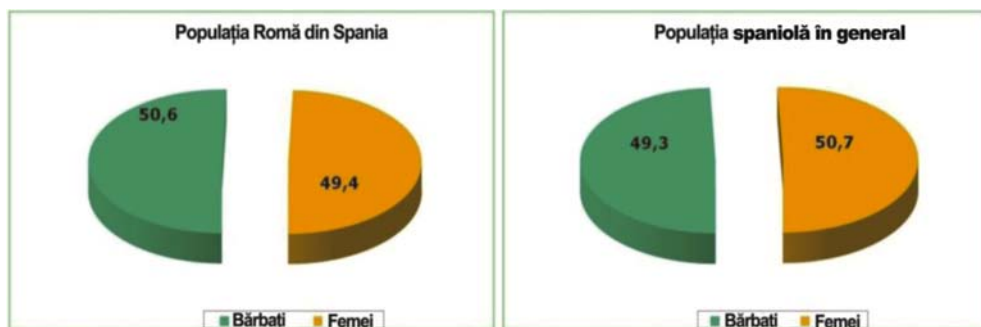
Persoanelor intervievate le cerem să ne furnizeze anumite date relevante despre toate și fiecare din persoanele care conviețuiesc cu el/ea în aceeași locuință: sexul, vârsta și situația ocupațională în care se află la data interviului. Pornind de la aceste informații, ne putem forma o părere clară despre anumite caracteristici principale privind persoanele care alcătuiesc populația romă ce face obiectul studiului, cu ajutorul unei ample baze statistice.

Referitor la cele de mai sus, trebuie avute în vedere două aspecte: În primul rând, faptul că informațiile furnizate se referă la toate persoanele care conviețuiesc în aceeași gospodărie, indiferent dacă sunt sau nu rude directe. În al doilea rând, faptul că

¹ Ocuparea forței de muncă și populația romă din Spania. Anul 2005. Fundación Secretariado Gitano

informațiile adunate nu sunt de primă mână, cu excepția acelor privind direct intervievații; s-a consemnat percepția persoanei intervievate care are o relevanță specială în ceea ce privește situația ocupațională. Astfel, putem vedea detaliat informațiile care ne vor permite să cunoaștem persoanele rome, femeii și bărbații.

Graficul 2.1. Structurarea procentuală, în funcție de sex, a populației rome spaniole și a populației spaniole în general

Populația spaniolă în general: Sursă INA (Institutul Național de Angajare), Registrul de Evidența Populației (2011)

Tabelul 2.1. Structurarea procentuală pe grupe de vârstă a populației rome și a populației spaniole în general

Grupe de vârstă	Populația romă		Populația spaniolă în general	
Între 0 și 9 ani	17,8		10,2	
Între 10 și 19 ani	20,1	48,8	9,4	25,2
Între 20 și 24 ani	10,9		5,5	
Între 25 și 29 ani	8,5		6,9	
Între 30 și 44 ani	21,4		25,5	
Între 45 și 54 ani	11,8		14,4	
Între 55 și 64 ani	5,6		10,9	
Între 65 și 74 ani	2,8	9,4	8,3	28,1
75 de ani și peste	1,0		8,8	
Total	100,0		100,0	

Populația spaniolă în general: Sursă INA (Institutul Național de Angajare), Registrul de Evidența Populației (2011)

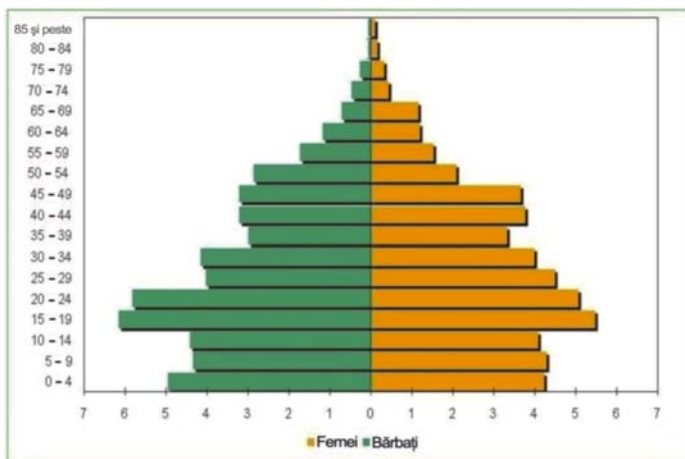
Atât graficele, cât și tabelul ne oferă posibilitatea de a constata unele diferențe între structurarea pe vârste a populației rome de pe teritoriul Spaniei și a populației spaniole în general.

În primul rând, și spre deosebire de ce se întâmplă în mod obișnuit, în rândul persoanelor rome procentul bărbaților este oarecum mai mare decât cel al femeilor, adică 50,6% față de 49,4%.

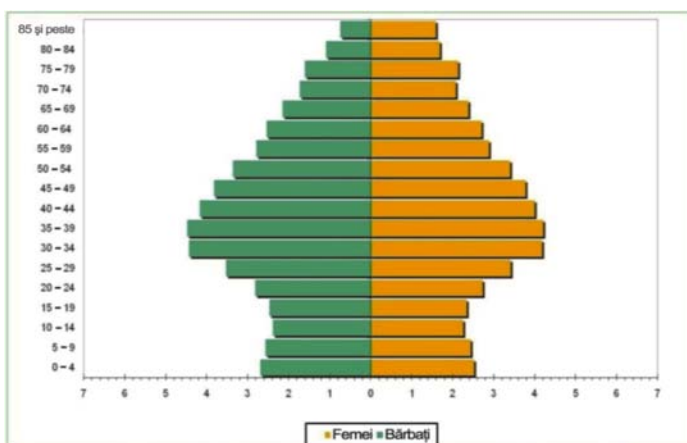
Însă, locul unde într-adevăr se observă diferențe foarte clare este în structurarea pe vârste. La prima vedere, constatăm prezența unei populații rome mai tinere decât populația generală, având în vedere că 48,8% din romi au între 0 și 24 de ani, în timp ce numai 25,2% din Spania se află în acest interval de vârstă. Tot la fel putem constata și că 9,4% din populația romă are vârsta de 55 de ani și peste, pe când populația generală din Spania din acest interval de vârstă însumează procentul de 28,1%. Și cum nu se putea altfel, aceste proporții se reflectă clar când obținem vârsta medie a unei populații sau a alteia: vârsta medie a populației rome este de 28,1 de ani, iar cea a populației generale este de 41,3 de ani.

Graficul 2.2. Piramida populației rome și piramida populației spaniole în general (în procente)

Populația Romă

Populația spaniolă în general

Populația spaniolă în general: Sursă INA (Institutul Național de Angajare), Registrul de Evidența Populației (2011)

Tabelul 2.2. Indicatori demografici privind populația romă și populația spaniolă în general

Indicator	Explicație	Pop. spaniolă în general	Pop. romă 2005	Pop. romă 2011
Indice de feminitate	Femei la 100 de bărbați	102,45	98,82	97,78
Vârsta medie	Număr mediu al anilor de vârstă la o persoană	41,36	27,60	28,13
Procent copii	Procent de persoane cu vârsta de 14 ani și mai puțin	14,75	27,48	26,3
Procent adolescenți	Procent de persoane cu vârsta între 15 și 29 de ani	17,96	33,15	31,03
Procent bătrâni	Procent de persoane cu vârsta de 65 ani și peste	16,87	4,06	3,74
Indice de adolescență	Persoane cu vârsta până în 14 ani la 100 cu vârsta de 65 de ani și peste	87,46	676,07	702,73
Indice de îmbătrânire	Procent de persoane cu vârsta de 65 de ani și peste la 100 cu vârsta de 14 ani și mai puțin	114,34	14,79	14,23
Indice global de dependență	Persoane potențial inactive (vârsta de 14 ani și mai puțin, vârsta de 65 de ani și peste) la 100 potențial active (15 - 64 de ani)	46,24	46,08	42,95
Indice de dependență infantilă	Persoane cu vârsta de 14 ani și mai puțin la 100 cu vârsta între 15 și 64 de ani	21,57	40,14	37,6
Indice de dependență bătrâni	Persoane cu vârsta de 65 de ani și peste la 100 cu vârsta între 15 și 64 de ani	24,67	5,94	5,35
Indice de progresivitate	Persoane cu vârsta între 0 și 4 ani la 100 cu vârsta între 5 și 9 ani	106,44	90,89	106,51
Indice de înlocuire	Persoane cu vârsta între 15 și 39 ani la 100 cu vârsta între 40 și 64 de ani	107,16	222,57	185,95

Populația spaniolă în general: Sursă INA (Institutul Național de Angajare), Registrul de Evidența Populației (2011)

Diferențele dintre o categorie și cealaltă sunt extrem de evidente. Volumul populației rome tinere se poate observa clar în piramida respectivă, având în vedere baza lată pe care se sprijină, în comparație cu aceea care reprezintă populația spaniolă în general. La fel de diferite sunt și vârfurile ambelor piramide unde se constată volumul redus al populației mai în vârstă în rândul persoanelor rome.

Dacă facem o comparație a piramidei de dispunere a romilor în anul 2005 și 2011, vom vedea că a crescut rata nașterii, s-a redus populația cu vârsta între 5 și 29 de ani și a crescut populația în intervalele de vârstă 40 - 65 de ani.

Pornind de la informațiile facilitate de persoanele intervievate, putem oferi câteva cifre și indicatori care vor clarifica anumite aspecte cu privire la populația ce face obiectul analizei, diferențele acesteia în comparație cu populația generală spaniolă și evoluția acesteia în ultimii ani. Din toate acestea trebuie să subliniem cinci elemente cheie:

- a) **În cadrul populației rome sunt mai numeroși bărbații decât femeile.** După cum ne indică indicele de feminitate, în rândul populației spaniole în general există aproximativ 102 femei la 100 de bărbați, adică există mai multe femei decât bărbați. Pe când în rândul populației rome spaniole acest raport dispare din moment ce sunt mai mulți bărbați decât femei (97,7 femei la 100 de bărbați).

- b) Populația romă este mai tânără decât populația spaniolă în general, dar a îmbătrânit în ultimii ani.** Poate că diferența cea mai evidentă și considerabilă dintre populația romă și populația generală constă în variabila de vârstă. În acest sens, există o diferență de aproximativ doisprezece ani între vârsta medie a populației rome din Spania (28,13 ani) și populația spaniolă în general (41,36 ani).
- c) Prezența unui grad mai mare de dependență infantilă decât de dependență a bătrânilor în rândul populației rome, însă ambii indici sunt în scădere.** Existența unei populații cu indici mari de tinerețe și procente scăzute de îmbătrânire afectează în mod direct nivelurile de dependență. Astfel, nivelul de dependență infantilă (37,6%) este mai mare decât nivelul de dependență a bătrânilor (5,35%) la populația romă. În cazul populației spaniole în general, raportul este invers, adică indicele de dependență a bătrânilor (24,7%) este mai mare cu 3,1 procente decât indicele de dependență infantilă.
- d) Există un indice mai mare de înlocuire în rândul populației rome decât în rândul populației generale. Cu toate acestea, înlocuirea a scăzut la populația romă.** O mai mare rată de adolescență, cu o scădere medie de vârstă aferentă, atrage după sine un ridicat indice de înlocuire. Astfel, în timp ce întreaga populație spaniolă prezintă un indice de înlocuire de 107,16, populația romă este descrisă printr-un indice de 185,95. În pofida acestei mari diferențe, indicele romilor a coborât cu mai mult de 36 de procente din 2005 (222,57 procente). Această scădere se datorează creșterii înregistrate la populația romă cu vârsta între 40 și 65 de ani în ultimii șase ani.
- e) Crește rata natalității în rândul populației rome.** În pofida faptului că rata de înlocuire în rândul populației rome a scăzut în ultimii șase ani, se înregistrează o majorare a ratei natalității. Astfel o indică și rata de progresivitate (similară populației spaniole în general), unde la 100 de minori cu vârsta între 5 și 9 ani există 106,5 copii cu vârsta de 4 ani și mai puțin, fapt ce arată că în ultimii ani s-au înregistrat mai multe nașteri în rândul populației rome.

Presupunând că tendința indicatorilor menționați anterior se menține aceeași, putem face o prospecție demografică din care rezultă două fenomene: populația va suferi o îmbătrânire care va duce la majorarea ratei de îmbătrânire, la fel cum va fi majorată și rata infantilă. Aceste două fenomene care ne indică o majorare a procentului populației cu vârste extreme vor produce o creștere a nivelului de dependență infantilă și de dependență a bătrânilor; prin urmare, se va mări indicele de dependență globală în rândul populației spaniole.

După cum am anticipat la începutul acestui alineat, în acest capitol ne îndreptăm atenția spre acest al treilea aspect. Fiecărui subiect intervievat i-au fost solicitate informații cu privire la situația ocupațională a persoanelor cu care conviețuiește în gospodărie. Distribuția procentelor poate fi studiată în tabelul 2.3.

Tabelul 2.3. Ocupația actuală a populației rome din Spania pe baza percepției subiective facilitate de interviuat/ă.

Ocupație	%
Lucrător cu contract durată nedeterminată	3,8
Lucrător cu contract sezonier	4,1
Liber-profesionist	8,6
Colaborator într-o afacere de familie	8,4
Șomer/ă, a lucrat anterior	15,9
Șomer, în căutarea primului loc de muncă	3,5
Studiază și lucrează	0,8
Student	24,6
Pensionar/ă	3,8
Beneficiar al altui tip de pensie	3,0
Incapacitate permanentă de muncă	1,2
Casnic/ă	13,4
Copil fără vârstă școlară	6,3
Copil neînmatriculat într-o unitate școlară	0,3
Lucrător angajat fără contract	2,4
Total	100,0

Trebuie menționat că o analiză mai detaliată și aprofundată a acestor date privind situația ocupațională urmează să fie efectuată în capitolele ulterioare, în care se vor aborda încrucișări cu alte variabile pentru ca astfel să poată fi găsite anumite raporturi. Tot comparativ se vor analiza diferențele dintre cifrele oficiale, pe baza criteriilor urmărite de APA (Ancheta privind Populația Activă), și situația ocupațională a persoanelor intervievate.

Dar în orice caz, considerăm convenabil să se includă o primă aproximare pe care ne-o oferă o schemă a structurii ocupaționale în rândul întregii populații rome spaniole, conform informației adunate de la toți componentii gospodăriei. Primele informații care trebuie observate sunt acelea că peste o pătrime (28.1%) sunt ocupați, 19,4 % sunt șomeri, iar restul de 52,5% reprezintă populația inactivă, persoanele cu vârsta de 16 ani și peste, și minorii cu vârsta de 15 ani sau mai puțin.

Numai un procent de 3,8% din toți romii de pe teritoriul Spaniei au un loc de muncă ca angajat cu contract pe durată nedeterminată, 4,1% sunt cei care lucrează cu contract sezonier și 2,4% sunt cei care nu au niciun tip de contract.

2.2. Populația romă cu vârsta de 16 ani și peste

Ajunși în acest punct ne vom îndrepta atenția asupra analizării caracteristicilor populației rome cu vârsta de 16 ani și peste. Acesta este segmentul nostru de referință pentru aflarea situației angajării și ocupării.

2.2.1. Sexul și structura de vârstă

Din datele oferite în urma acestui studiu, se observă că structurile de vârstă și nivelurile educaționale sau de formare sunt două variabile cu mare influență asupra altor aspecte ale populației rome. Iar dacă vom compara aceste două variabile cu întreaga populație spaniolă, vom constata mari diferențe.

Tabelul 2.4. Structurarea pe grupe de vârstă și sex a populației rome și a populației spaniole în general, cu vârsta de 16 ani și peste

Grupe de vârstă	Populația spaniolă în general (Registrul de Evidența Populației 2011)			Populația romă 2011		
	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei	Total
Între 16 și 19 ani	4,9	4,4	4,6	14,0	13,0	13,5
Între 20 și 24 ani	6,8	6,3	6,6	16,3	14,1	15,2
Între 25 și 29 ani	8,5	7,9	8,2	11,2	12,5	11,9
Între 30 și 44 ani	31,7	28,8	30,2	29,0	30,8	29,9
Între 45 și 54 ani	17,4	16,7	17,0	17,0	16,0	16,5
Între 55 și 64 ani	12,9	13,0	13,0	8,1	7,6	7,9
Între 65 și 74 ani	9,4	10,3	9,9	3,3	4,4	3,9
75 de ani și peste	8,3	12,6	10,5	1,1	1,7	1,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dacă analizăm independent fiecare grup de populație, vom constata că diferențele dintre bărbați și femei nu sunt extrem de evidente.

Un alt aspect foarte diferit vom constata și dacă vom compara volumul unei populații sau al alteia pe diversele segmente de vârstă. În acest caz, așa cum se întâmplă și atunci când comparăm cele două populații în ansamblul lor, se observă în mod clar cel mai mare grad de tinerețe la persoanele rome, femei și bărbați: aproape patru din zece persoane rome au între 16 și 29 de ani, pe când un pic mai mult de două din zece persoane din populația generală spaniolă se află între aceste două vârste.

Dacă trecem la segmentele mai mari de vârstă, putem constata de asemenea diferențe între o populație și alta. Proporția populației spaniole cu vârsta de 65 de ani și peste este de patru ori mai mare decât procentul populației rome, având în vedere că 20,4% din populația Spaniei are peste 64 de ani și numai 5,3% dintre romi au această vârstă.

Analizând aceste cifre, pare destul de evident că variabila „etnie” are o greutate și influență mult mai mare decât variabila „sex” atunci când se stabilește configurația structurării pe vârste.

2.2.2. Nivelul de studii

Să vedem acum nivelurile de studii absolvite de populația romă cu vârsta peste 16 ani. Dacă analizăm comparativ cum se distribuie populația romă, în funcție de nivelul de studii, în 2005 și la șase ani distanță, vom descoperi diferențe semnificative ce indică o nouă tendință la populația noastră de referință.

Tabelul 2.5. Nivelul maxim de studii absolvite de populația romă din Spania cu vârsta de 16 ani și peste. 2005 și 2011

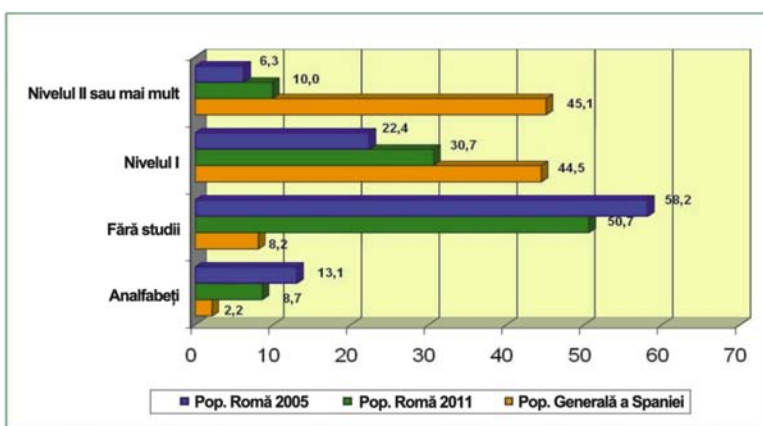
Nivel de studii	Populația romă			
	Anul 2005 (*)		Anul 2011	
Analfabet/ă	13,1	71,2	8,7	59,3
Fără studii	58,1		50,7	
Studii primare complete (Absolvent școlar)	15,1		18,8	
Studii secundare incomplete	7,3		11,9	
Studii secundare complete (Studii secundare obligatorii, Bacalaureat, Ciclu formativ gr. mediu)	5,3		7,4	
Diplomă sau nivel superior	1,1		2,6	
Total	100,0		100,0	

(*): Situație ocupațională și populația romă din Spania. Anul 2005. *Fundación Secretariado Gitano*

Panorama care ni se înfățișează este în linii generale mai degrabă negativă, dar în curs de îmbunătățire, având în vedere că din zece romi aproape șase sunt analfabeți complet sau parțial în anul 2011; cu toate acestea, numărul acestora a scăzut cu 11 procente din anul 2005.

Deși 91,4% dintre romii din Spania s-au aflat în sistemul educațional, în oricare din nivelurile acestuia, 81,4% îl abandonează înainte de absolvirea învățământului secundar.

În următorul grafic (2.3) se pot aprecia vizual diferențele mari dintre grupele de populație analizate, dacă vorbim de nivelurile educaționale absolvite:

Grafico 2.3. Nivelul maxim de studii absolvite de populația romă din Spania cu vârsta de 16 ani și peste, în 2005 și 2011, în comparație cu aceleași date pentru populația spaniolă în general (*)

(*) *Institutul Național de Angajare. Ancheta privind Populația Activă Trimestrul II din 2011*

În acest grafic se pot vedea diferențele dintre două grupe de populație: romii din Spania (în 2005 și 2011) și populația spaniolă în general.

Categoriile chestionarului nostru au fost astfel grupate pentru a fi asimilate nivelurilor din studiul Institutului Național de Angajare, în funcție de grad: categoria „fără studii” îi include pe cei care nu știu decât să scrie și să citească, dar și pe cei care nu și-au absolvit studiile primare; la categoria „Nivel I” sunt grupate acele persoane din învățământul primar complet și secundar incomplet; restul de niveluri sunt grupate la categoria „Nivel II sau mai mult”.

Prima mare diferență pe care o observăm este că populația romă (2011) prezintă o rată de analfabetism care o depășește de patru ori pe aceea a întregii populații spaniole. Diferențele sunt încă și mai pregnante dacă observăm segmentul celor fără studii, unde populația romă este de cinci ori mai numeroasă, cu aproximativ 51%, față de populația generală spaniolă (8,2%).

În cazul celorlalte două niveluri, raportul se schimbă. Proporțiile prezentate de întreaga populație din Spania sunt destul de mari față de cea romă în 2011, atât la Nivelul I, cât și la Nivelul II sau mai mult; există diferențe care ajung până la 13,8 procente, respectiv 35,1 procente, în favoarea populației spaniole în general.

În pofida acestor mari diferențe între populația romă (2011) și populația spaniolă în ansamblul său, trebuie subliniat un aspect deja amintit: evoluția față de 2005 în rândul populației rome la toate nivelurile educaționale. În ultimii șase ani analfabetismul a scăzut cu 4,4 procente, a scăzut și populația fără studii cu 7,5 procente, a crescut populația absolventă de Nivel I din învățământul complet cu 8,3 procente, și în sfârșit a crescut numărul persoanelor absolvente de Nivel II sau mai mult cu până la 3,7 procente, ajungând până la 10%.

Tabelul 2.6. Nivelul de studii absolvite de populația romă din Spania cu vârsta de 16 ani și peste, în funcție de diferitele variabile de analiză (%)

		Studii absolvite*				
		Analfabet	Fără studii	Nivel I	Nivel II sau mai mult	Total
Sex	Bărbați	8,6	52,2	30,5	8,7	100,0
	Femei	8,8	49,2	30,9	11,2	100,0
Vârsta	Între 16 și 24 ani	7,2	51,2	31,9	9,8	100,0
	Între 25 și 34 ani	11,5	57,0	24,3	7,1	100,0
	Între 35 și 44 ani	8,8	44,2	36,2	10,8	100,0
	Între 45 de ani și peste	7,2	48,2	32,4	12,2	100,0
Dimensiune habitat	Până la 10.000 locuitori	7,7	49,0	31,6	11,7	100,0
	Între 10.000 și 25.000 loc.	8,9	47,9	32,0	11,2	100,0
	Între 25.001 și 50.000 loc.	9,9	54,1	28,5	7,6	100,0
	Între 50.001 și 100.000 loc.	5,9	58,5	26,6	9,0	100,0
	Între 100.001 și 250.000 loc.	11,0	49,2	28,6	11,3	100,0
	Peste 250.000 loc.	7,9	49,2	34,2	8,7	100,0
TOTAL		8,6	50,7	30,7	10,0	100,0

*La rubrica „Fără studii” sunt grupate persoanele care nu știu decât să scrie și să citească, precum și cele care nu au absolvit ciclul de învățământ primar. La rubrica „Nivelul I” sunt grupate acele persoane care au absolvit învățământul primar, dar nu l-au terminat pe cel secundar.

În ceea ce privește nivelul de studii absolvit, nu se observă diferențe semnificative între bărbații și femeile ce alcătuiesc populația romă cu vârsta de 16 ani și peste.

În ceea ce privește vârsta, informația cea mai importantă ar fi că persoanele mai în vârstă, 35 de ani și peste, prezintă niveluri de studii oarecum mai ridicate decât cele mai tinere, în timp ce persoanele romă cu vârstă de 45 de ani și peste sunt cele care întrunesc cel mai mare procent având studii de Nivel II sau superioare. Grupa de vârstă 25 - 34 de ani este cea care prezintă fără îndoială niveluri mai scăzute, însă nu dispunem de elementele care să ne permită formularea unei ipoteze venită în sprijinul acestei realități.

2.2.3. Starea civilă, religia și numărul de copii

Abordăm în acest subcapitol alte aspecte conform cărora populația romă oferă de asemenea elemente diferențiatore față de societatea spaniolă în general. După cum vom constata, elementul diferențiator al unei populații romă mai tinere este evident pe aspectul stării civile și numărului de copii.

Tabelul 2.7. Starea civilă a populației romă din Spania cu vârsta de 16 ani și peste, în 2005 și 2011 (%)

Starea civilă	Populația Romă	
	Anul 2005	Anul 2011
Necăsătorit/ă	28,6	26,7
Căsătorit/ă	60,8	58,2
Văduv/ă	4,6	4,6
Despărțit/ă. Divorțat/ă	2,9	4,8
Alt tip de uniune	3,2	5,7
Total	100,0	100,0

Informațiile cuprinse în tabel par să ne indice o anumită schimbare în obiceiurile populației romă, înregistrându-se o oarecare creștere a numărului de situații nu atât de obișnuite precum divorțul, despărțirea sau alt tip de uniuni, în detrimentul altor stări civile (necăsătoriți și căsătoriți).

Tabelul 2.8. Starea civilă a populației romă cu vârsta de 16 ani și peste și a restului populației rezidente în Spania (%)

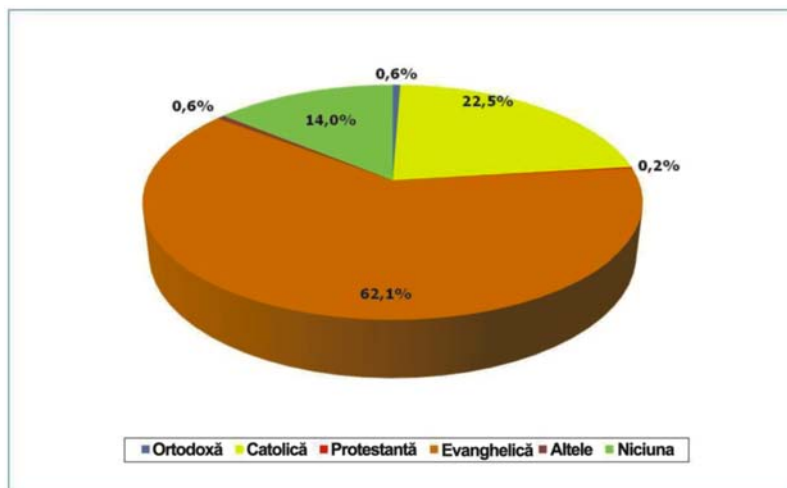
	Populația romă	Populația generală 2009
Necăsătorit/ă	32,4	31,8
Căsătorit/ă	58,2	56,7
Văduv/ă	4,6	7,4
Despărțit/ă. Divorțat/ă	4,8	4,1
Total	100	100

(*): În cazul populației romă, categoria Necăsătorit/ă o include și pe aceea de alt tip de uniune
Sursa Populația Spaniei E.C.V. din 2009

Pentru a compara situația populației rome cu cea a populației generale a Spaniei am procedat la gruparea categoriilor necăsătorit/ă și „alt tip de uniune”, în cazul persoanelor rome - femei și bărbați - având în vedere că era singura modalitate de a compara aceste date cu cele puse la dispoziție de statisticile oficiale de pe teritoriul spaniol care iau în considerare numai stările civile legale. Deși ambele populații au anumite caracteristici foarte diferite (vârsta medie sau nivelul de studii), procentele referitoare la situația civilă sunt destul de asemănătoare; numai la categoria de văduv/ă se observă o anumită diferență, având în vedere că populația generală spaniolă acumulează trei procente peste populația romă, acest lucru datorându-se fără îndoială unei mai mari prezențe a populației cu vârstă înaintată.

Un alt aspect de care ne-am interesat a fost opțiunea religioasă. Prima informație care trebuie subliniată este că 14% din populația romă spaniolă cu vârsta de 16 ani și peste nu se identifică cu nicio religie. Să consultăm următorul grafic:

Graficul 2.4. Distribuția procentuală a populației rome spaniole cu vârsta de 16 ani și peste, în funcție de religia cu care se identifică

Religia evanghelică, cu un procent de 62,1%, are cea mai mare răspândire printre persoanele de etnie romă, cu o diferență substanțială față de următoarea opțiune aleasă, religia catolică, cu 22,5%; ambele cazuri împreună acumulează aproximativ 85% dintre persoanele rome, femei și bărbați. Toate celelalte opțiuni, cu excepția celor care nu se identifică cu niciuna (14%), sunt foarte puțin acceptate, acumulând întotdeauna 1% dintre adepți.

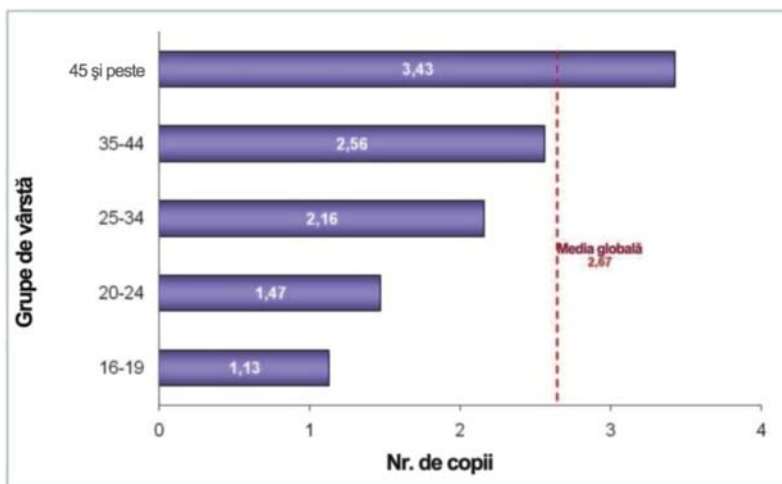
Conchidem acest alineat al subcapitolului analizând numărul de copii pe care îl au persoanele intervievate în cadrul studiului nostru. În acest sens, am ținut cont numai de acele persoane rome cu vârsta de 16 ani și peste care reprezintă două treimi din total.

În anul 2005 populația romă mai mare de 15 ani avea în medie 3,18 copii. În 2011 media copiilor a scăzut la 2,66. Observând mai atent (tabelul 2.8), putem constata prezența unor diferențe între aceste două perioade. Pe de o parte se înregistrează o creștere semnificativă (6 procente) la persoanele rome cu un singur copil. Au crescut de asemenea și procentele persoanelor cu 2 sau 3 copii, deși mai moderat în aceste cazuri. În paralel se înregistrează scăderi cu până la 3,7, 2,3 și 5,3 procente printre persoanele rome, femei și bărbați, care au patru, cinci și șase sau mai mulți copii. Mai exact, informațiile deținute arată o tendință a persoanelor rome cu copii de a avea mai puțini, fapt ce corespunde scăderii numărului mediu de copii anterior comentat.

Tabelul 2.9. Distribuția procentuală a populației rome din Spania cu vârsta de 16 ani și peste, cu copii, în funcție de numărul de copii pe care îl au

Populația romă		
	Anul 2005	Anul 2011
Unu	17,3	23,5
Doi	27,7	31,4
Trei	20,3	21,7
Patru	15,4	11,7
Cinci	8,5	6,2
Șase sau mai mulți	10,8	5,5
Total	100,0	100,0

Graficul 2.5. Numărul mediu de copii la populația romă din Spania cu vârsta de 16 ani și peste, în funcție de grupele de vârstă

Graficul este foarte clar, arătând o strânsă legătură între vârsta tatălui sau a mamei și numărul de copii la populația romă spaniolă, astfel încât numărul acestora crește direct proporțional cu vârsta părinților.

Deși conform unei gândiri logice persoanele mai în vârstă ar trebui să fie cele cu mai mulți copii, deși factorul timp în sine ar trebui să contribuie la planificarea mai multor copii, nu toate aspectele se bazează pe acest raționament. Ceea ce ne arată graficul este că populația mai în vârstă, persoanele cu vârsta de 45 de ani și peste, este cea care are un impact direct asupra situației numărului mediu de copii la 2,67 procente, având în vedere că numai ei reprezintă o valoare medie de 3,43. Restul intervalelor de vârstă nu reușesc să egaleze o medie globală.

2.2.4. 2.2.4. Starea de sănătate și dizabilitatea

Concluzionăm această trecere în revistă a principalelor caracteristici ale populației rome cu vârsta de 16 ani și peste prin analizarea răspunsurilor puse la dispoziție cu privire la starea sănătății, precum și la impactul dizabilității asupra componentelor acestei populații.

Tabelul 2.10. Starea de sănătate a persoanelor rome spaniole cu vârsta peste 15 ani și procentul celor care suferă de o dizabilitate sau boală cronică

Stare de sănătate	%
Foarte precară. Foarte bolnav	3,4
Precară. Bolnav	3,6
Mediu (mici afecțiuni)	17,4
Bună sau foarte bună	75,7
Dizabilitate și boli cronice	
Dizabilitate total invalidantă	2,1
Dizabilitate cu incapacitate de muncă	2,8
Dizabilitate care nu implică incapacitate	2,5
Boală cronică total invalidantă	1,0
Boală cronică cu incapacitate de muncă	1,8
Boală cronică care nu implică incapacitate	3,7

Vârsta medie scăzută în rândul populației rome își face simțită prezența în stările de sănătate înregistrate. Numai 7% dintre romii spanioli peste 15 ani își evaluează propria stare de sănătate ca fiind precară sau foarte precară, pentru că marea majoritate declară că se simt bine sau foarte bine (75,7%).

În realitate, dacă vom compara aceste date cu cele puse la dispoziție de Ancheta Națională de Sănătate din 2006 cu privire la spaniolii în general cu aceeași vârstă, cei care se simt rău sau foarte rău sunt oarecum mai numeroși (8,7%), pe când cei care se simt bine sau foarte bine sunt în procent de 66,5% (- 10 procente).

Referitor la dizabilitățile sau bolile cronice, 7,4% din populația romă cu vârsta de 16 ani și peste suferă de o dizabilitate, și un procent mai mic (6,5%) de o boală cronică. Pe de altă parte, trebuie subliniat faptul că 2,8% din populația romă au o dizabilitate care îi împiedică să muncească, iar cei cu o boală cronică care cauzează aceleași efecte ostile muncii sunt în procent de 1,8%.

Rezumatul capitolului

Caracteristicile populației rome spaniole totale:

- ✓ În cazul populației rome, în opoziție cu populația generală, sunt mai mulți bărbați (50,6%) decât femei (49,4%).
- ✓ Populația romă este mai tânără decât restul populației Spaniei, dar a îmbătrânit în ultimii ani. Vârsta medie a populației rome este de 28,1 ani comparativ cu vârsta medie a restului populației din Spania de 40,5 de ani.
- ✓ Prezența unei dependențe infantile mai mari (37,6%) decât dependența bătrânilor (5,3%) în rândul populației rome. Pentru restul populației Spaniei raportul este inversat (Indicele de dependență la bătrâni este de 24,7%).
- ✓ Rata natalității la romii spanioli crește. Se constată o creștere a ratei de progresivitate între 2005 (90,8%) și 2011 (106,5%).

Caracteristici ale populației rome spaniole cu vârsta de 16 ani și peste:

- ✓ Patru din zece au între 16 și 29 de ani, în timp ce restul populației Spaniei nu ajunge la doi din zece.
- ✓ Șase din zece persoane rome nu ajung să-și finalizeze studiile primare (71,2% în 2005).
- ✓ De asemenea, cei care și-au completat studiile secundare sau superioare sunt în procent de 10% (6,4% în 2005) în rândul populației rome, față de cei 45% în rândul populației spaniole în general.
- ✓ Rata de analfabetism în rândul populației rome este de patru ori mai mare decât în rândul restului populației spaniole.
- ✓ O treime dintre persoanele rome, femei și bărbați, cu vârsta peste 16 ani (32,1%), nu au copii. Dintre cei care au copii, cea mai mare parte (31,4%) au câte doi.
- ✓ Noua generație de părinți romi, cei mai tineri dintre aceștia, au deja altă concepție despre ideea de a avea copii. Numărul mediu de copii a scăzut. În 2005 era de 3,18, iar în 2011 a fost de 2,66.
- ✓ Numai 7% din populația romă cu vârsta de 16 ani și peste declară că au o stare de sănătate precară sau foarte precară și, în opoziție cu aceștia, trei pătrimi declară că se simt bine sau foarte bine. Restul populației spaniole 66,5% (- 10 procente) declară același lucru.
- ✓ 3,8% dintre romi cu vârsta de 16 ani și peste suferă de o dizabilitate cu incapacitate de muncă și 2% suferă de o boală cronică care le cauzează aceleași efecte.

3. POPULAȚIA ROMĂ DIN SPANIA ȘI PIAȚA MUNCII

În următoarele pagini se va încerca oferirea în mod clar, exact și ordonat, a unor informații cu privire la imaginea de ansamblu a pieței muncii din Spania, dintr-o perspectivă comparată între populația romă și societatea spaniolă în general. În acest sens, au fost procesate informații provenite din al doilea trimestru 2011 al Anchetei privind Populația Activă (APA), cu statistici din ancheta realizată în rândul populației rome cu vârsta de 16 ani și peste în cursul anului 2011.

3.1 Populația raportată la activitatea economică: principalii indicatori

În deschiderea acestui subcapitol s-a efectuat o estimare a populației rome din Spania cu vârsta de 16 ani și peste, pe grupe de vârstă, raportată la activitatea economică, în scopul de a contura o părere aproximativă asupra volumului total de persoane ce fac obiectul studiului. Această estimare s-a calculat aplicând distribuirea procentuală, rezultată în urma anchetei, unui mediu estimat de populație romă de 325.366 de persoane cu vârsta de 16 ani și peste. Pentru acest calcul s-a pornit de la datele populației totale rezidentă în Spania prezentate pe „Harta Locuinței și Comunitatea romă din Spania 2007”, care ajunge la 453.788 de persoane. Acestei cifre îi este aplicat procentul de 71,7% din populația cu vârsta de 16 ani și peste furnizat de ancheta realizată în prezentul studiu, ajungând astfel la cele 325.366 de persoane cu vârsta de 16 ani și peste, acestea fiind informațiile de la care s-a pornit pentru realizarea următoarelor estimări.

Astfel, ne putem hazarda în a totaliza la aproximativ 100.900 persoanele rome neîncadrate pe piața muncii, mai exact persoanele inactive, și la 224.500 persoanele care au un loc de muncă sau îl caută în mod activ (persoanele active).

În funcție de grupele de vârstă, persoanele sub 25 de ani constituie un procent de 26% din populația cu vârsta de 16 ani și peste, distribuindu-se pe 31,6% inactivi și 68,4% activi. Pe intervalul de vârstă cuprins între 25 și 44 de ani, 44% din populația romă cu vârsta de 16 ani și peste, 19,8% rămân inactivi și 80,2% sunt activi. Pe segmentul de vârstă 45 de ani și peste - vârste de la care se începe în mod normal abandonarea pieței muncii - constatăm un procent de 52,7% care continuă să fie activi în comparație cu procentul de 47,3% întrunit de persoanele inactive.

Tabelul 3.1. Estimarea populației rome în funcție de raportul său cu activitatea economică (vârsta de 16 ani și peste, inactivi și activi)

	Populație cu vârsta de 16 ani și peste	Pop. inactivă	Pop. activă
TOTAL	325.366	100.863	224.503
Între 16 și 19 ani	38.176	14.967	23.209
Între 20 și 24 ani	46.202	11.713	34.489
Între 25 și 34 ani	88.283	18.654	69.628
Între 35 și 44 ani	56.397	9.978	46.419
45 de ani și peste	96.308	45.551	50.757

De asemenea, în tabelul următor se arată o estimare a persoanelor potențial active rome din Spania care totalizează 63.500 de persoane. Conform criteriilor APA, acest volum de persoane rămâne inactiv, cu toate acestea motivele pentru care nu se află pe piața muncii le plasează pe aceste persoane în categoria de potențial activi. Faptul în sine survine în măsura în care aceste persoane nu au căutat în mod activ un loc de muncă pentru unul din următoarele motive:

- Cred că nu vor găsi un astfel de loc de muncă;
- Se gândesc că nu există un loc de muncă pentru ele;
- Nu știu unde să caute pentru a găsi un loc de muncă;
- Au restricții în temeiul unor regulamente privind încadrarea în muncă;
- Așteaptă să fie încadrate la un loc de muncă.

Motivele invocate de subiecții intervievați de a nu-și căuta un loc de muncă le transformă pe aceste persoane într-un potențial de adăugat la piața muncii (la activitatea economică), astfel potențialul de activi ajunge la aproximativ 287.900.

Tabelul 3.2. Estimarea populației rome în funcție de raportul său cu activitatea economică (activi potențiali și potențial de activi)

	Activi potențiali	Potențial de activi
TOTAL	63.446	287.949
Între 16 și 19 ani	8.134	31.343
Între 20 și 24 ani	17.895	52.384
Între 25 și 34 ani	14.641	84.269
Între 35 și 44 ani	12.201	58.620
45 de ani și peste	10.574	61.331

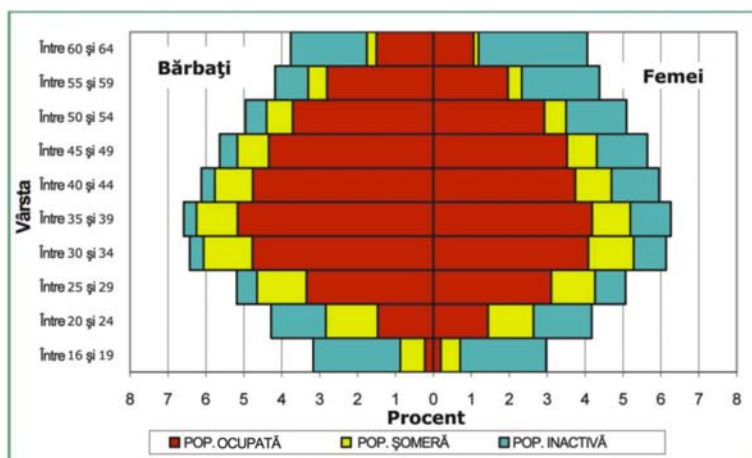
În cadrul activității s-a mai estimat și un volum de 142.727 ocupați și 81.775 persoane șomere, după cum se poate observa în tabelul următor.

Tabelul 3.3. Estimarea populației rome în funcție de raportul său cu activitatea economică (ocupată și șomeră)

	Pop. ocupată	Pop. șomeră
TOTAL	142.727	81.775
Între 16 și 19 ani	11.496	11.713
Între 20 și 24 ani	22.776	11.713
Între 25 și 34 ani	44.684	24.945
Între 35 și 44 ani	30.151	16.268
45 de ani și peste	33.621	17.136

După detectarea și descrierea cifrelor absolute, mai exact a volumului total al populației rome supusă analizei, se procedează la compararea structurilor demografice a două realități: populația romă și populația spaniolă în general. În graficele următoare se dispun piramidele populațiilor romă și spaniolă cu vârstă legală de muncă în care se observă câteva diferențe importante în structurarea pe vârstă, deoarece, având în vedere aspectele semnalate, populația romă are o pondere mai mare în ceea ce privește vârstele mai fragede.

Graficul 3.1. Piramida populației generale spaniole cu vârsta de 16 ani și peste, în funcție de raportul său cu activitatea economică. APA IIT 2011

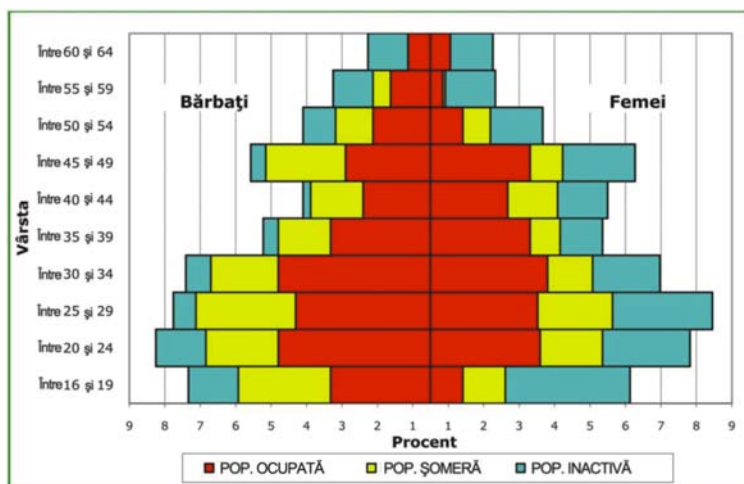

Piramida populației spaniole generale se sprijină pe o bază mică (segment de vârstă 16-19 ani) în care este subliniată inactivitatea profesională, constatându-se două salturi importante în activitate (angajarea și șomajul) din care unul pe segmentul 20-24 de ani și celălalt pe segmentul 25-29 de ani. De aici rezultă faptul că încadrarea pe piața muncii a populației spaniole se produce în mod obișnuit între 25 și 29 de ani. În același timp, tot în aceste grupe de vârstă este extrem de accentuat, în mod proporțional, șomajul.

Între 25 și 59 de ani se concretizează cel mai mare număr de activi, iar în toate grupele de vârstă primează situația de ocupare în fața celei de șomer și inactivitate, fiind tocmai intervalul de vârstă în care populația își desfășoară în general viața profesională. De la vârsta de 60 de ani predomină din nou inactivitatea economică ca urmare a finalizării carierei profesionale, un rezultat indubitabil al pensionării.

În funcție de sex, observăm o descriere similară celei realizate atât la bărbați, cât și la femei. Cu toate acestea, trebuie semnalat faptul că inactivitatea profesională este mai accentuată la femei, în măsura în care încadrarea femeii pe piața muncii, mai exact în activitatea economică, este relativ recentă, în special în ultimul sfert al secolului XX.

Graficul 3.2. Piramida populației rome din Spania cu vârsta între 16 - 64 ani, în funcție de raportul său cu activitatea economică

Contrar celor de mai sus, populația romă nu descrie normele semnalate anterior. Din graficul 3.2 rezultă o încadrare deplină în activitatea economică încă de la baza piramidei (segmentul de vârstă 16 - 19 ani), în special în rândul bărbaților, care se păstrează până la vârste mai înaintate decât cele considerate pentru populația generală. Din această cauză, se poate afirma faptul că viața profesională a populației rome este mai amplă decât cea a populației spaniole în general, fiind începută de la 16 ani și încheiată la aproximativ 60 de ani.

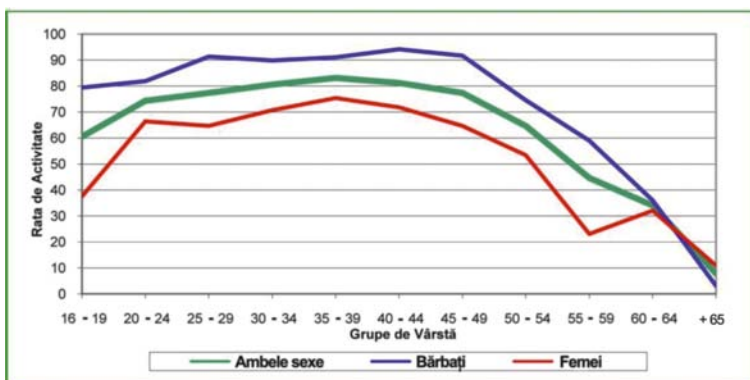
Referitor la distribuția în funcție de sexe, romii descriu o tendință similară celorlalți ocupanți ai teritoriului spaniol, constatându-se o mai bună activitate profesională la femei. Or, între femeile rome cu vârsta între 16 și 29 de ani se observă o predominare a inactivității care începe să scadă cu precădere în rândul celor între 35 și 49 de ani.

Toate aspectele descrise până în acest moment sunt clar demonstrate prin curbele de activitate din următoarele grafice. În acestea se oferă ratele de activitate pe grupe de vârstă, observându-se la restul populației Spaniei o pronunțată ascensiune pe acest indicator între 16 și 24 de ani, cu ratele cele mai înalte pe segmentul de vârste 25 - 59 de ani, pentru ca apoi să coboare încet pe următoarele vârste.

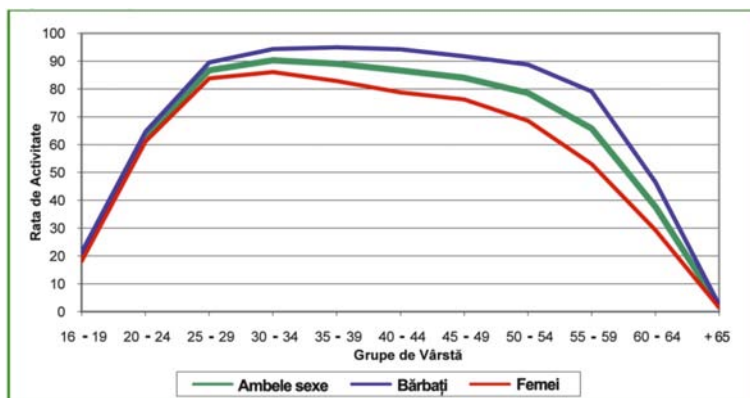
Cu toate acestea, dacă observăm curbele referitoare la populația romă, vom vedea cum acestea încep cu procente de activitate de aproximativ 60% pe grupa de vârstă 16 - 19 ani, față de 20% înregistrat la populația generală. Acest indicator crește încet până la grupa de vârstă 25 - 29 de ani, vârstă de la care se menține rata de activitate până la 45 - 50 de ani. De la această vârstă rata de activitate coboară rapid.

Graficul 3.3. Curba de activitate în funcție de sex și grup de vârstă

A) Populația romă

B) Populația generală a Spaniei

Referitor la rata de activitate și la rata de activitate potențială, următorul grafic arată diferențele dintre persoanele rome și populația generală de pe teritoriul spaniol. Rata de

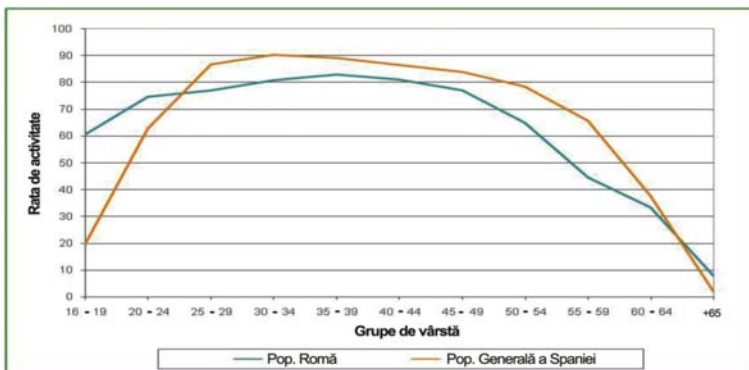
activitate în rândul populației rome se situează la 68,9%, iar rata de activitate potențială la 74,1% (la 5,2 procente diferență), pe când la populația totală a Spaniei acești indicatori însumează 60,1%, respectiv 61,7% (diferență de 1,6 procente).

Faptul că rata de activitate a persoanelor rome este mai mare decât cea corespunzătoare întregii populații spaniole se explică, printre alte motive, prin încadrarea romilor pe piața muncii la vârste fragede, astfel cum s-a explicat anterior.

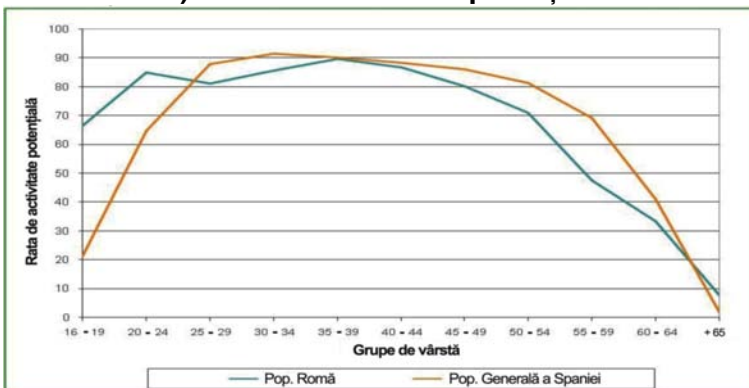
În plus, la vârstele la care în mod normal persoanele rămân în activitatea economică, această rată este mai mare la populația spaniolă în general, așa cum ne demonstrează graficul 3.4. În acesta se observă că atât rata de activitate, cât și rata de activitate potențială sunt mai mari în rândul populației spaniole pe grupa de vârstă 25 - 54 de ani. De fapt, rata de activitate se situează la 86,2% pentru spaniolii între 25 și 54 de ani, și la 21,9% pentru grupa de vârstă peste 54 de ani, în timp ce la populația romă această rată ajunge la 78,1%, respectiv la 26,9%.

Graficul 3.4. Curbele de activitate și activitate potențială pentru populația romă spaniolă și populația generală a Spaniei

A) Curba de activitate

B) Curba de activitate potențială

Tabelul 3.4. Ratele de activitate în funcție de sex și vârstă

	Populația generală a Spaniei	Populația romă	Diferență
Ambele sexe	60,1	68,9	8,8
Sub 25 ani	45,1	68,1	23
Între 25 și 54 ani	86,2	78,1	-8,1
55 de ani și peste	21,9	26,9	5
Bărbați	67,4	80,0	12,6
Sub 25 ani	46,6	81,1	34,5
Între 25 și 54 ani	92,5	89,6	-2,9
55 de ani și peste	28,5	34,7	6,2
Femei	53,1	57,9	4,8
Sub 25 ani	43,5	53,6	10,1
Între 25 și 54 ani	79,7	67,4	-12,3
55 de ani și peste	16,4	19,6	3,2

Tabelul 3.5. Ratele de activitate potențială în funcție de sex și vârstă

	Populația generală a Spaniei	Populația romă	Diferență
Ambele sexe	61,7	74,1	12,4
Sub 25 ani	46,7	76,3	29,6
Între 25 și 54 ani	87,8	83,0	-4,8
55 de ani și peste	23,2	28,0	4,8
Bărbați	68,6	83,5	14,9
Sub 25 ani	48,4	88,3	39,9
Între 25 și 54 ani	93,5	91,9	-1,6
55 de ani și peste	29,6	35,7	6,1
Femei	55,1	64,7	9,6
Sub 25 ani	45,0	62,8	17,8
Între 25 și 54 ani	81,9	74,4	-7,5
55 de ani și peste	18,0	20,6	2,6

Diferența dintre populația romă și restul populației de pe teritoriul național constă într-o mai mare consecvență a celei de-a doua categorii în a se forma pentru a pătrunde pe piața muncii, având în vedere că rămânerea în inactivitate în rândul populației generale spaniole până la 25 de ani se explică prin obținerea unor niveluri de studii ce permit ocuparea unor posturi calificate sau cel puțin mai multe șanse de încadrarea pe piața muncii. În cadrul populației rome acest fenomen se interpretează în mod contrar, în măsura în care în marea lor majoritate aceste persoane se încadrează în muncă începând cu vârsta de 16 ani, fiind deja pregătite în acest sens.

În funcție de sex se repetă analiza descrisă anterior, așa cum se poate observa la tabelul 3.4. Printre bărbați, rata de activitate a populației sub 25 de ani este cu aproximativ 35 de procente mai mare la bărbații rome. În schimb, pe segmentul de vârstă 25 - 54 de ani rata de activitate este cea mai ridicată la populația spaniolă în general, adică 92,5%, pe când la populația romă este de 89,6%. Pe de altă parte, pentru persoanele de 55 de ani și peste, rata de activitate la bărbații rome este calculată la 34,7% față de 28,5% la populația masculină în general.

În cazul femeilor rome întâlnim o tendință similară conform căreia rata globală a femeii rome sub 25 de ani este de 53,6% (cu 10,1 procente mai mult decât omonimele lor din categoria populației spaniole generale), precum și de 67,4% pe intervalul 25 - 54 de ani (cu 12 procente mai puțin decât femeile populației generale din această grupă de vârstă). În plus, la persoanele cu vârsta de 55 de ani și peste rata se situează la 19,6% în cazul femeilor rome și la 16,4% în cazul femeilor în general de pe teritoriul spaniol, adică mai mult cu 3,2 pentru populația romă feminină.

Începând cu ratele șomajului și angajării situația se repetă (a se consulta tabelele 3.6 și 3.7). Din perspectiva ratei șomajului trebuie arătat că 43,8% dintre romii spanioli cu vârsta de 16 ani și peste sunt ocupați, în timp ce la restul populației țării acest procent este de 47,6%, fapt ce marchează o diferență de 3,7 procente.

Cu toate acestea, variația respectivă se contextualizează dacă se analizează ratele în funcție de grupele de vârstă. Printre persoanele sub 25 de ani, rata angajării populației rome este mai mare cu 16,3 procente, pe când în rândul celor cu vârsta cuprinsă între 25 - 54 de ani această rată este mai mare la populația spaniolă cu 19,8 procente. La persoanele de 55 de ani și peste avem din nou o rată mai mare la populația romă.

Taboul 3.6. Ratele de angajare în funcție de sex și vârstă

	Populația generală a Spaniei	Populația romă	Diferență
Ambele sexe	47,6	43,8	-3,8
Sub 25 ani	24,3	40,6	16,3
Între 25 și 54 ani	69,5	49,6	-19,9
55 de ani și peste	18,9	22,8	3,9
Bărbați	53,6	49,3	-4,3
Sub 25 ani	24,1	49,0	24,9
Între 25 și 54 ani	75,1	54,3	-20,8
55 de ani și peste	24,5	27,6	3,1
Femei	41,8	38,4	-3,4
Sub 25 ani	24,4	31,1	6,7
Între 25 și 54 ani	63,7	45,2	-18,5
55 de ani și peste	14,3	18,6	4,3

Taboul 3.7. Ratele șomajului în funcție de sex și vârstă

	Populația generală a Spaniei	Populația romă	Diferență
Ambele sexe	20,9	36,4	15,5
Sub 25 ani	46,1	40,4	-5,7
Între 25 și 54 ani	19,4	36,5	17,1
55 de ani și peste	13,5	15,4	1,9
Bărbați	20,6	38,4	17,8
Sub 25 ani	48,2	39,5	-8,7
Între 25 și 54 ani	18,9	39,4	20,5
55 de ani și peste	14,0	20,6	6,6
Femei	21,3	33,7	12,4
Sub 25 ani	43,8	41,8	-2,0
Între 25 și 54 ani	20,0	32,9	12,9
55 de ani și peste	12,8	5,3	-7,5

În sfârșit, referitor la rata șomajului, un procent de 36,4% din populația activă romă din Spania sunt șomeri, pe când la cetățenii acestei țări în general procentul respectiv coboară la 20,9%. Mai exact, rata șomajului în rândul romilor este cu 15,5 procente mai mare decât aceeași rată în rândul celorlalți cetățeni ai Spaniei. Această disparitate este mai pregnantă la populația masculină unde întâlnim o rată a șomajului la romi cu 17,8 procente mai mare (20,6% față de 38,4%) decât la populația feminină cu un indicator de 12,4 procente mai mare la femeile rome (21,3% față de 33,7%).

De asemenea, la defalcarea acestui indicator pe grupe de vârstă trebuie punctate câteva diferențe. Astfel, rata șomajului în rândul persoanelor sub 25 de ani este mai mică la persoanele rome, 40,4%, față de 46,1% în cazul cetățenilor spanioli în general (o diferență de 5,7 procente), situație care survine atât la bărbați (la distanță de 8,7 procente), cât și la femei (diferență de 2 puncte). În continuare, pe segmentul de vârstă cel mai înclinat spre angajare (25 - 54 de ani) se observă o rată de șomaj mai mare cu 17,1 procente pentru populația romă (36,5% față de 19,4%), situație analoagă atât la bărbați, cât și la femei cu un indicator mai mare cu 20,5, respectiv 12,9 procente. De asemenea, pentru cei cu vârsta de 55 de ani și peste, rata șomajului la romi este mai mult sau mai puțin similară cu rata șomajului la spanioli, chiar dacă este mai mare la persoanele rome cu aproape 2 procente, constatându-se o rată mai mare la bărbați (cu 6,6 procente mai mult) decât la femei (7,5 procente mai puțin pentru femeile rome).

O valoare care necesită o analiză mai detaliată este diferența ratei șomajului juvenil în rândul populației rome și spaniole, cu o rată a șomajului la romi cu 5,7 procente mai mică, unde cea mai timpurie încadrare în muncă a populației rome constituie fundamentul înțelegerii acestui fenomen. În contextul dat, trebuie menționat că această diferență la rata șomajului juvenil ar putea indica orientarea populației rome spre „piața secundară”, adică locuri de muncă mai puțin calificate și pentru care este nevoie de cel mai mic nivel de studii și formare, pe care populația romă este dispusă să le ocupe sau le ocupă deja din cauza inerției propriilor sale dinamici profesionale, ca de exemplu ajutorul familial. La rândul lor, tinerii spanioli care alcătuiesc o populație mai pregătită educațional, cu o rețea de sprijin economic din partea familiei mai determinantă decât la populația romă, mizează pe o oportunitate la angajare mai apropiată și mai orientată spre piața primară (o piață în care primează activitatea salarială calificată), și nu se îndreaptă profesional atât de mult spre ocupațiile prea dificile și precare, având astfel șanse mai mari să intre în șomaj. În acest sens, menționăm că aproape jumătate din ocupațiile romilor sunt îndreptate spre comercializarea ambulantă, ocupație extrem de puțin populară în rândul populației spaniole.

3.2 Caracteristicile principale ale populației și poziționarea acesteia pe piața muncii

După ce au fost explicați principalii indicatori ai pieței muncii și diferențele existente între populația romă spaniolă și populația Spaniei în general, se procedează la o descriere a ambelor populații și la poziționarea fiecăreia dintre acestea pe piața muncii². Pentru început trebuie amintit că populația romă este mai tânără decât populația spaniolă (tabelul 3.8), iar în acest sens constatăm că 26% dintre romi au între 16 și 24 de ani, față de 11,1% înregistrat în rândul populației în general. Tocmai de aceea se va repeta acest fapt atunci când vom distinge populația care interacționează cu activitatea economică. Un procent de 25,8% dintre activii romi au sub 25 de ani, pe când la populația spaniolă în general acest procent se ridică la 8,3% (tabelul 3.10). Același lucru se întâmplă și cu populația inactivă, cu 26,5%, respectiv 15,2% (tabelul 3.9).

Tabelul 3.8. Distribuirea procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației cu vârsta de 16 ani și peste. (Totaluri: x 1.000)

	Pop. generală a Spaniei	Pop. romă	Diferență 2011	Diferență 2005
Total Ambele sexe	38.481,2	325,4		
Între 16 și 19 ani	4,6	11,8	7,2	9,4
Între 20 și 24 ani	6,5	14,2	7,7	7,0
Între 25 și 54 ani	55,5	61,1	5,6	5,5
55 de ani și peste	33,4	12,9	-20,5	-21,9
Total Bărbați	18.794,7	162,0		
Între 16 și 19 ani	4,8	13,0	8,2	8,5
Între 20 și 24 ani	6,7	14,7	8,0	6,0
Între 25 și 54 ani	57,5	59,2	1,7	3,9
55 de ani și peste	30,9	13,1	-17,8	-18,5
Total Femei	19.686,5	163,3		
Între 16 și 19 ani	4,4	10,6	6,2	10,0
Între 20 și 24 ani	6,2	13,8	7,6	8,2
Între 25 și 54 ani	53,5	62,7	9,2	7,0
55 de ani și peste	35,8	12,9	-22,9	-25,2

Așadar, în funcție de vârstă diferențele dintre populația romă și cea spaniolă sunt extrem de semnificative. La persoanele inactive din Spania cel mai mare volum se înregistrează la persoanele de 55 de ani și peste (65,5%), pe când la populația romă predomină segmentul 25 - 54 ani (43,1%). Referitor la activitatea profesională, menționăm că la ambele populații predomină un volum specific grupei de vârstă 25 - 54 ani. Astfel, la populația romă constatăm că 69,2% dintre activii aparțin acestui segment de vârstă, procent depășit cu aproape 10 procente în cazul activilor spanioli în general, care ating 79,5%.

² La tabelele statistice puse la dispoziție apar distribuiri procentuale pe un total care se cuantifică în mii. În cazul populației rome spaniole, cifrele sunt estimate pornind de la datele studiului „Harta Locuinței 2007”, iar în cazul populației spaniole în general datele oficiale furnizate de APA și publicate de Institutul Național de Angajare.

Tabelul 3.9. Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației inactive. (Totaluri: x 1.000)

	Pop. generală a Spaniei	Pop. romă	Diferență 2011	Diferență 2005
Total Ambele sexe	15.344,5	100,9		
Între 16 și 19 ani	9,2	14,9	5,7	5,6
Între 20 și 24 ani	6,0	11,6	5,6	7,5
Între 25 și 54 ani	19,3	43,1	23,8	26,4
55 de ani și peste	65,5	30,4	-35,1	-39,5
Total Bărbați	6.119,8	32,3		
Între 16 și 19 ani	11,7	13,3	1,6	1,9
Între 20 și 24 ani	7,3	13,3	6,0	2,6
Între 25 și 54 ani	13,2	30,7	17,5	27,1
55 de ani și peste	67,8	42,7	-25,1	-31,6
Total Femei	9.224,7	68,5		
Între 16 și 19 ani	7,6	15,8	8,2	7,5
Între 20 și 24 ani	5,2	11,0	5,8	9,9
Între 25 și 54 ani	23,3	48,6	25,3	24,9
55 de ani și peste	63,9	24,6	-39,3	-42,3

Tabelul 3.10. Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației active. (Totaluri: x 1.000)

	Pop. generală a Spaniei	Pop. romă	Diferență 2011	Diferență 2005
Total Ambele sexe	23.136,7	224,5		
Între 16 și 19 ani	1,5	10,4	8,9	12,3
Între 20 și 24 ani	6,8	15,4	8,6	6,4
Între 25 și 54 ani	79,5	69,2	-10,3	-14,2
55 de ani și peste	12,2	5,0	-7,2	-4,5
Total Bărbați	12.675,0	129,7		
Între 16 și 19 ani	1,5	12,9	11,4	11,6
Între 20 și 24 ani	6,5	15,1	8,6	6,7
Între 25 și 54 ani	78,9	66,3	-12,6	-11,9
55 de ani și peste	13,1	5,7	-7,4	-6,4
Total Femei	10.461,8	94,8		
Între 16 și 19 ani	1,5	6,9	5,4	12,9
Între 20 și 24 ani	7,2	15,8	8,6	6,1
Între 25 și 54 ani	80,2	73,0	-7,2	-17,3
55 de ani și peste	11,1	4,3	-6,8	-1,8

În plus, în caracterizarea ocupației și șomajului, volumul persoanelor rome tinere este semnificativ. Astfel, 24,1% dintre ocupați și 28,6% dintre șomerii romi din Spania au mai puțin de 25 de ani, pe când în cazul populației spaniole generale cifrele ajung la 5,6%, respectiv 18,3%. Acest indicator privind tineretul, măsurat ca volum specific pe care îl are populația cu vârsta sub 25 de ani, este mai mare în comunitatea romă, cu o diferență de 18,5 procente pe aspectul angajării și de 10,3 procente pe cel al șomajului.

De asemenea, în timp ce 81,1% dintre persoanele ocupate din Spania au între 25 - 54 de ani, la persoanele rome acest procent coboară la 69,2%, marcând astfel o diferență de aproape 12 procente. În ceea ce privește șomajul, trebuie amintit că 69,2% dintre persoanele rome spaniole șomere au între 25 și 54 de ani, pe când în rândul spaniolilor în general cifra șomerilor ajunge la 73,8%.

Tabelul 3.11. Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației ocupate. (Totaluri: x 1.000)

	Pop. generală a Spaniei	Pop. romă	Diferență 2011	Diferență 2005
Total Ambele sexe	18.303,0	142,7		
Între 16 și 19 ani	0,7	8,1	7,4	11,9
Între 20 și 24 ani	4,9	16,0	11,1	6,7
Între 25 și 54 ani	81,1	69,2	-11,8	-14,2
55 de ani și peste	13,3	6,7	-6,6	-4,4
Total Bărbați	10.066,8	79,9		
Între 16 și 19 ani	0,7	10,9	10,2	11,3
Între 20 și 24 ani	4,5	16,6	12,0	7,0
Între 25 și 54 ani	80,6	65,2	-15,4	-12,3
55 de ani și peste	14,1	7,3	-6,8	-6,0
Total Femei	8.236,2	62,8		
Între 16 și 19 ani	0,7	4,5	3,8	12,9
Între 20 și 24 ani	5,5	15,2	9,8	6,2
Între 25 și 54 ani	81,5	74,0	-7,5	-17,1
55 de ani și peste	12,3	6,2	-6,0	-2,0

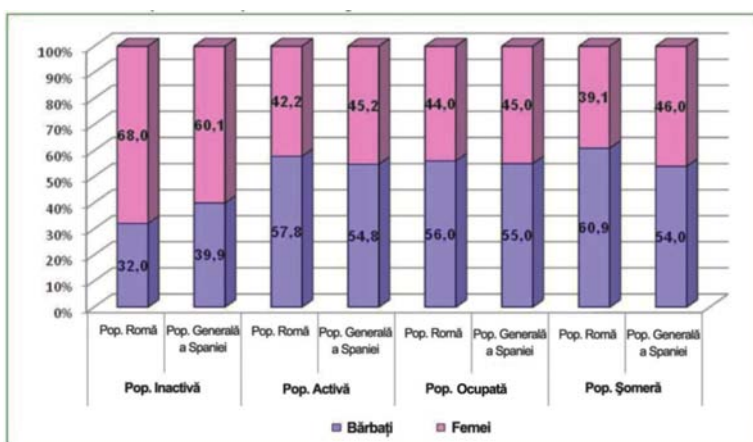
Tabelul 3.12. Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației șomere. (Totaluri: x 1.000)

	Pop. generală a Spaniei	Pop. romă	Diferență 2011	Diferență 2005
Total Ambele sexe	4.833,7	81,8		
Între 16 și 19 ani	4,5	14,3	9,8	13,2
Între 20 și 24 ani	13,8	14,3	0,5	3,1
Între 25 și 54 ani	73,8	69,2	-4,6	-12,3
55 de ani și peste	7,9	2,1	-5,8	-4,0
Total Bărbați	2.608,1	49,8		
Între 16 și 19 ani	4,8	16,2	11,4	12,0
Între 20 și 24 ani	14,0	12,7	-1,3	1,0
Între 25 și 54 ani	72,4	68,1	-4,3	-4,6
55 de ani și peste	8,9	3,1	-5,8	-8,4
Total Femei	2.225,6	32,0		
Între 16 și 19 ani	4,3	11,5	7,2	12,9
Între 20 și 24 ani	13,6	16,9	3,3	5,1
Între 25 și 54 ani	75,4	70,9	-4,5	-17,8
55 de ani și peste	6,7	0,7	-6,0	-0,3

Graficul 3.5 arată că există diferențe în funcție de sex în alcătuirea ambelor populații, indiferent că este vorba despre inactivi, activi, ocupați sau șomeri, cu constatarea unor situații similare atât la populația romă, cât și la populația Spaniei în general. În

rândul populației inactive predomină majoritar femeile la ambele categorii de populație. Concret, 68% din populația inactivă romă sunt femeile, față de 60,1% la femeile spaniole în general. În mod similar, din totalul de activi romi 57,8% sunt bărbați, procent care crește ușor în rândul populației ocupate. Un aspect similar se observă și în rândul populației Spaniole în general, unde dintre toate persoanele active 54,8% sunt bărbați, acest procent crescând ușor la 55% în cazul persoanelor ocupate. Se observă în același timp diferențe în rândul populației șomere. Pe de o parte, 46% din populația Spaniei aflată în șomaj sunt femeile, pe când în rândul romilor aflați în șomaj procentul femeilor coboară la 39,1%.

Graficul 3.5. Distribuția populației în funcție de sex, din perspectiva raportului său cu activitatea economică.

Un alt aspect important pentru analizarea și înțelegerea diferențelor existente pe piața muncii dintre populația Spaniei în general și populația romă, constă în observarea nivelului de formare atins (tabelul 3.13). Pe lângă diferențele menționate cu privire la variabila de vârstă, problema educației, sau mai bine zis cel mai mic nivel de studii pe care îl are populația romă, este un alt element de diferențiere de ansamblul societății spaniole.

În realitate, în rândul romilor activi din Spania, 60,9% sunt analfabeți sau fără studii și numai 9,3% au atins un nivel de studii din învățământul secundar sau superior, pe când 57,6% din categoria activilor spanioli și-au finalizat cel puțin studiile aferente învățământului secundar și numai 2,6% sunt analfabeți sau nu au absolvit nici măcar primul nivel de studii.

Aceste diferențe devin foarte evidente dacă observăm distribuțiile persoanelor ocupate și șomere: 61,3% dintre ocupați și 60,2% dintre șomerii romi din Spania sunt analfabeți sau nu au deloc studii, în timp ce 61,4% dintre ocupați și 43,1% dintre șomerii cetățenilor Spaniei au studii secundare sau superioare.

Așadar, pregătirea inițială pentru încadrarea în muncă, tradusă prin aceste date privind nivelul educațional, se transformă într-o problemă capitală și fundamentală pentru contribuirea la echitatea în câmpul muncii. Este foarte clar că o pregătire deficitară a persoanelor rome atrage după sine ocuparea unor locuri de muncă instabile catalogate prin cei trei „p”: „pretențios”, „periculos” și „precar”. Această precaritate face trimitere nu doar la caracterul sezonier al locurilor de muncă, ci și la faptul că aparțin unor sectoare foarte sensibile în situații de recesiune economică, așa cum este cazul actualului context.

Tabelul 3.13. Distribuția procentuală a populației active, ocupate și șomere în funcție de gradul de formare atins, exprimat în niveluri (Total: x 1.000)

	Pop. generală a Spaniei	Pop. romă	Diferență 2011	Diferență 2005
P. Activă	23.136,7	224,5		
Analfabeți	0,4	10,1	9,7	7,3
Fără studii	2,2	50,8	48,6	56,0
Nivelul 1	39,8	29,8	-10,0	7,4
Nivelul 2 și mai mult	57,6	9,3	-48,3	-70,7
P. Ocupată	18.303,0	142,7		
Analfabeți	0,2	8,1	7,9	7,6
Fără studii	1,8	53,2	51,4	54,9
Nivelul 1	36,6	28,8	-7,8	8,4
Nivelul 2 și mai mult	61,4	9,9	-51,5	-71,0
P. Șomeră	4.833,7	81,8		
Analfabeți	1,2	13,5	12,3	5,3
Fără studii	3,8	46,7	42,9	62,8
Nivelul 1	51,9	31,6	-20,3	0,2
Nivelul 2 și mai mult	43,1	8,2	-34,9	-68,2

(*)La rubrica „Fără studii” sunt grupate persoanele care nu știu decât să scrie și să citească, precum și cele care nu au absolvit ciclul de învățământ primar. La rubrica „Nivelul I” sunt grupate acele persoane care au absolvit învățământul primar, dar nu l-au terminat pe cel secundar.

Înainte de a trage o concluzie în expunerea referitoare la cifrele ridicate de populație activă, este interesant să consemnăm anumite date privind populația ocupată. De aceea, ne vom îndrepta atenția spre ramura de producție către care se orientează încadrarea populației rome, precum și spre diferitele ocupații pe care le desfășoară și situația profesională în care se plasează. În continuare se pun la dispoziție cifre relevante cu privire la programul de lucru și tipul de contractare.

Începând cu ramura de producție, primul aspect care trebuie subliniat este că 91,5% din populația romă ocupată din Spania lucrează în sectorul serviciilor, o cifră care în rândul populației generale a Spaniei se încadrează în procentul de 74,1%. În plus, ținând seama de distribuțiile procentuale pentru fiecare segment de vârstă, acestea nu variază excesiv, atât la persoanele rome, cât și la populația spaniolă în general constatându-se o clară omogenitate în acest sens.

Tabelul 3.14. Distribuția procentuală pe grupe de vârstă a persoanelor ocupate în funcție de sectorul economic (Total: x 1.000)

	Total (mii)	Agricultură	Industrie	Construcții	Servicii
Pop. romă	142,7	1,9	2,0	4,6	91,5
Între 16 și 19 ani	10,9	0,0	0,0	3,8	96,2
Între 20 și 24 ani	21,9	1,0	1,9	3,9	93,2
Între 25 și 54 ani	101,3	2,4	2,4	4,7	90,5
55 de ani și peste	8,6	0,0	0,0	4,5	95,5
Pop. generală	18.303,0	4,0	14,1	7,8	74,1
Între 16 și 19 ani	741,2	7,6	8,5	7,0	76,8
Între 20 și 24 ani	2.577,7	3,5	10,7	6,9	78,9
Între 25 și 54 ani	1.430,2	3,7	14,4	8,1	73,8
55 de ani și peste	13.553,9	6,0	13,6	6,6	73,8

Este însă evident că ambele populații se orientează spre ramuri de activitate foarte diferite. Defalcând mai detaliat sectoarele de producție se observă o populație romă în care 61,3% din ocupații sunt orientate spre comerț, pe când în rândul populației spaniole în general acest procent ajunge la doar 16% (la diferență de 45,3 procente). Mai exact, pentru 46,1% ocupația este orientată spre un anumit tip de comerț, vânzarea ambulantă sau la tarabă. Următoarea ramură cu cel mai mare număr de romi ocupați este reprezentată de „activitățile administrative și serviciile auxiliare” cu 8,4%, urmată de ramura construcțiilor cu 4,6%.

Tabelul 3.15. Distribuția procentuală pe ramuri de activitate a persoanelor ocupate (CAEN-2009)

	Pop. romă	Pop. generală a Spaniei	Diferență
Agricultură, creșterea animalelor, silvicultură și pescuit	1,9	4,0	-2,1
Industrie	2,0	14,0	-12,0
Construcții	4,6	7,8	-3,2
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	61,3	16,0	45,3
Transport și depozitare	1,1	4,8	-3,7
Industria hotelieră	4,4	7,8	-3,4
Informații și comunicații	0,0	2,8	-2,8
Activități financiare și de asigurări	0,0	2,5	-2,5
Activități profesionale, științifice și tehnice	0,0	0,5	-0,5
Activități administrative și servicii auxiliare	8,4	4,5	3,9
Administrație Publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	1,2	5,0	-3,8
Învățământ	3,6	7,9	-4,3
Activități sanitare și de servicii sociale	2,7	6,6	-3,9
Activități artistice, recreative și de întreținere	3,6	7,7	-4,1
Alte servicii	2,2	1,7	0,5
Activități casnice ca personal domestic	3,0	2,1	0,9
Activități de organizații și organisme extrateritoriale	0,0	4,0	-4,0
Total	100	100	

În ceea ce privește activitatea desfășurată de populația romă ocupată, și în legătură cu ramurile de activitate în care aceasta o prestează, se disting două ocupații. Pe de o parte, 59,3% din populația romă sunt „prestatori de servicii de restaurant, personale, protecție și vânzători”, o cifră cu 37,6 procente mai mare decât 21,7% în care se încadrează persoanele spaniole în general. Pe de altă parte, 22,2% prestează „ocupații elementare”, aceasta fiind categoria cu cel mai mic nivel de calificare, cu 8,8 procente peste cifra de 13,4% acumulată de populația Spaniei. Astfel, din punct de vedere al ocupației, încadrarea în muncă a persoanelor rome se îndreaptă spre locurile de muncă cele mai precare și pentru a căror prestare nu este nevoie de prea multe studii, nu numai din cauza activităților de producție, ci și din cauza tipului de muncă desfășurat. O dovadă în acest sens este faptul că 46,3% din ocupațiile romilor sunt de vânzători la tarabă.

Tabelul 3.16. Distribuirea procentuală pe ocupații a persoanelor ocupate (CNO-2011)

	Pop. romă	Pop. generală a Spaniei	Diferență
Ocupații militare	0,0	0,6	-0,6
Directori și manageri	1,6	5,0	-3,4
Specialiști și profesioniști în știință și intelectuali	6,7	16,0	-9,3
Specialiști; profesioniști în consultanță	2,5	10,4	-7,9
Personal contabil, administrativ și alți lucrători în birou	1,2	10,0	-8,8
Lucrători servicii de restaurant, personale, protecție și vânzători	59,3	21,7	37,6
Lucrători calificați în sectorul agricol, al creșterii animalelor, forestier și pescuit	1,8	2,6	-0,8
Artizani și lucrători calificați în ind. manufacturieră și construcții	3,2	12,4	-9,2
Operatori de instalații și mașini, și montatori	1,4	7,9	-6,5
Ocupații elementare	22,2	13,4	8,8
Total	100	100	

În ceea ce privește tipul de program de lucru, trebuie semnalate diferențele existente între populația romă și populația Spaniei în general, precum și faptul că populația romă este cea încadrată pe piața muncii cea mai precară. Astfel, pe când rata muncii cu fracțiune de normă ajunge la 42,3% în rândul populației rome ocupate, la populația spaniolă în general această cifră este de 14,1%. Acest indicator crește în cazul femeilor din ambele populații, având în vedere că rata muncii cu fracțiune de normă la femeile rome este de 50,2% față de 23,9% la femeile din populația spaniolă în general, scăzând rata în rândul bărbaților până la 36,1%, respectiv 6,1%.

Nu încapă nicio îndoială că accentuarea lucrului cu fracțiune de normă în rândul comunității rome se datorează procentului ridicat de persoane din această populație care lucrează în calitate de ajutor familial. Aceasta se datorează faptului că acest tip de activitate este mai sporadic decât realizarea de lucrări la un loc de muncă salariată sau decât alt tip de situații profesionale.

Tabelul 3.17. Distribuția procentuală pe sexe a persoanelor ocupate în funcție de tipul programului de lucru, și rata muncii cu fracțiune de normă prestată de aceștia. (Totaluri: x 1.000)

	Normă întreagă	Fracțiune de normă	Rata muncii cu fracțiune de normă (%)
Pop. romă	82,4	60,4	42,3
Bărbați	61,9	47,7	36,1
Femei	38,1	52,3	50,2
Pop. generală a Spaniei	15.715,0	2.588,0	14,1
Bărbați	60,1	23,8	6,1
Femei	39,9	76,2	23,9

De fapt, 1 din 4 ocupați romi prestează activitatea ca ajutor familial, mai exact 26% față de 0,8% în cazul populației Spaniei în general, după cum rezultă din datele oferite de APA. La rândul său, se constată că auto-angajarea la romi este în procent de 34,7%, fiind cu 24,5 procente mai mare față de cei 10,2% pe plan național. Aceste două situații sunt extrem de tipice populației rome, adică faptul că 6 din 10 lucrează ca liber-profesioniști sau ajutor familial, fiind un fenomen pe care dorim să-l prezentăm în câteva cuvinte.

Tabelul 3.18. Distribuția procentuală a persoanelor ocupate în funcție de situația profesională

	Pop. romă	Pop. generală a Spaniei
Angajator	0,3	5,2
Liber-profesionist	34,7	10,2
Membriu cooperativă	0,5	0,2
Ajutor familial	26,0	0,8
Salariat sector public	3,9	17,6
Salariat sector privat	34,5	66,0
Altă situație	0,1	0,0
Total	100	100

În următorul tabel vom arăta distribuția procentuală a populației rome ocupate, precum și persoanele care lucrează ca „ajutor familial” și cele care au o ocupație ca liber-profesioniști, în funcție de variabilele sex, vârstă și nivel de studii. În acest sens, trebuie să menționăm că aceste cifre ale analizei interne aferente calității de „ajutor familial” trebuie luate cu precauție statistică, pentru că baza lor eșantionară este de 170 de cazuri.

După cum se poate observa, în categoria de „ajutor familial” predomină femeile cu un procent de 50,8% față de 44% totalizat în rândul populației rome ocupate, fiind vorba de altfel de o populație cu precădere tânără din moment ce 47% în această situație profesională este format din persoane între 16 și 24 de ani, cifră care contrastează cu 24% pentru totalul ocupațiilor romi aflați la această vârstă. Astfel, vârsta medie a celor care se dedică „ajutorului familial” este de 29,2 ani, adică cu 5,4 ani mai puțin

decât media de 34,6 ani înregistrată în rândul tuturor ocupațiilor rome. În cazul nivelului de studii, se păstrează o structură similară celei constatate la populația ocupată în general, datorată se pare unei mai mici incidențe de analfabeți compensate cu un mai mare număr al aceluia care nu au terminat niciun nivel de studiu. În plus, activitatea de „ajutor familial” se concentrează în special pe sectorul comercial (94%), mai exact pe vânzarea ambulantă la tarabă (78%), și al vânzătorilor sau comercianților (85%). Altfel spus, procentul de 78% care lucrează ca ajutor familial sunt de fapt vânzători la tarabă.

În ceea ce privește activitatea ca „liber-profesionist” se remarcă un profil foarte diferit de cel descris anterior. Este vorba de o ocupație masculinizată care totalizează 68,6% față de 56% corespunzător totalului ocupării rome, și de persoane a căror vârstă medie este de 38,1 ani, adică cu 3,5 ani peste media obținută la ocuparea în general. De asemenea, se mai apreciază și un nivel de studii oarecum mai ridicat decât cel constatat la întreaga ocupație romă, din moment ce 43,1% a absolvit cel puțin primul nivel, cifră care contrastează cu 38,7% pentru totalul ocupării. Similar ocupației de „ajutor familial”, activitatea de liber-profesionist se concentrează pe comerț (86%) și mai exact pe vânzarea ambulantă (71%), precum și pe ocupația de vânzător sau comerciant (78%). Astfel, procentul de 71% dintre romii liber-profesioniști sunt vânzători la tarabă.

Tabelul 3.20. Distribuția procentuală pe diverse variabile a persoanelor lucrătoare ca ajutor familial și a întregii populații ocupate.

	Ajutor familial	Liber-profesionist	Pop. romă ocupată
Sex			
Bărbați	49,2	68,6	56,0
Femei	50,8	31,4	44,0
Vârsta			
16-24 ani	47,0	13,1	24,0
25-54 ani	47,9	76,2	69,2
55 de ani și peste	5,1	10,7	6,8
Nivel de studii			
Analfabeți	5,4	7,7	8,1
Fără studii	55,5	49,3	53,2
Nivelul I	28,4	29,6	28,7
Nivelul II și mai mult	10,8	13,5	10,0
Total	100	100	100

În același timp, procentul ridicat al populației rome lucrătoare pe cont propriu, în special ca „ajutor familial” și „liber-profesionist” se reflectă într-o rată de salarizare destul de scăzută. Rata de salarizare în rândul populației rome este extrem de diferită de întreaga populație spaniolă, din moment ce în cazul primei categorii este de 38,4%, iar în cazul celei de-a doua de 83,6%. Această enormă diferență este una din principalele trăsături distinctive ale ocupării romilor, având în vedere că ocuparea salariată implică

de obicei o parte importantă din protecția socială (șomaj, pensionare, concediu medical etc.) și drepturi de muncă (program de lucru, salariu, concediu plătit etc.). Cu toate acestea, munca pe cont propriu este în general mai îndepărtată de noțiunile de protecție și drepturi de muncă, cu precădere în cazul populației rome încadrată în mod evident pe un segment al pieței de muncă instabil și precar.

Dar și în cazul muncii salariate precaritatea și instabilitatea caracterizează populația romă. Astfel, în ceea ce privește munca sezonieră, cifrele indică o mai mare preponderență în rândul populației rome salariate. Rata muncii sezoniere corespunzătoare populației Spaniei în general este cuantificată la 25,5%, în timp ce 53,4% dintre romii salariați din Spania au un contract pe durată determinată.

Munca sezonieră este o trăsătură distinctivă a tineretului ocupat, atât pe piața muncii rome, cât și pe cea a restului populației. Peste jumătate din tinerii romi angajați la patron lucrează în această condiție de precaritate. Cifrele indică faptul că 65,2% dintre salariații romi sub 25 de ani lucrează în baza unei colaborări sezoniere, indicator care coboară la 60,7% în cazul populației generale de pe teritoriul spaniol. Numai 23,2% dintre salariații Spaniei cu vârsta de 25 de ani și peste au o slujbă sezonieră. Acest procent crește la 50,7% în cazul comunității rome salariate cu vârsta peste 25 de ani.

Tabelul 3.21. Distribuția procentuală pe vârste a salariaților în funcție de tipul contractului și rata muncii sezoniere a acestuia (Total = x 1.000)

	Salariați	Lucrători cu contract pe durată nedeterminată	Lucrători cu contract sezonier	Rata muncii sezoniere (%)	Rata de salarizare (%)
Pop. romă	53,7	25,0	28,7	53,4	38,4
Sub 25 de ani	18,6	13,9	22,7	65,2	29,1
25 de ani și peste	81,4	86,1	77,3	50,7	40,4
Pop. generală	15.292,4	11.389,6	3.902,9	25,5	83,6
Sub 25 de ani	6,2	3,3	14,8	60,7	92,1
25 de ani și peste	93,8	96,7	85,2	23,2	83,0

Pentru concluzionarea acestui capitol se oferă în continuare câteva informații generale cu privire la populația inactivă, cu care se încheie cercul diferitelor clasificări de muncă, cu trimitere la cifrele ridicate privind activitatea profesională. Astfel, se indică în continuare distribuția populației inactive în funcție de cauza inactivității, arătând la ambele populații diferențe importante din perspectiva sexului. Prin urmare, 52,3% dintre romi declară că sunt inactivi și că exercită activități casnice, în timp ce numai 26,9% din populația generală a Spaniei au această îndeletnicire.

Studiind aceste cifre din perspectiva sexului, se observă că bărbații spanioli sunt în procent de 5,1% față de 8,3% aferent comunității rome masculine. În ceea ce privește femeile, acestea întrunesc un procent de 41,4% pentru spaniole și de 73% pentru romele inactive de pe teritoriul Spaniei.

Pe de altă parte, 36% din totalul de inactivi spanioli sunt pensionați, iar în rândul populației rome acest procent coboară până la 17,9%. În funcție de sex, 60,2% dintre bărbații spanioli se află în aceeași situație, în timp ce femeile întrunesc procentul de 19,9%. Constatăm că aceste cifre diferă în cazul populației rome masculine din moment ce 28,4% dintre bărbații inactivi sunt pensionați.

Tabelul. 3.22. Distribuirea procentuală pe cauze de inactivitate a populației inactive, în funcție de sex (Total: x 1.000)

	Pop. romă	Pop. generală a Spaniei
Ambele Sexe (mii)	100,9	15.344,5
Student	10,5	16,0
Pensionar	17,9	36,0
Casnic	52,3	26,9
Incapacitate permanentă de muncă	9,4	7,5
Beneficiar ajutor social minim sau similar	9,1	--
Beneficiar alt tip de pensie	11,2	11,2
Alte situații	18,6	2,4
Bărbați (mii)	32,3	6.119,8
Student	13,7	19,6
Pensionar	28,4	60,2
Casnic	8,3	5,1
Incapacitate permanentă de muncă	17,2	8,1
Beneficiar ajutor social minim sau similar	9,2	--
Beneficiar alt tip de pensie	16,9	2,8
Alte situații	29,3	4,2
Femei (mii)	68,5	9.224,7
Student	9,0	13,6
Pensionar	12,9	19,9
Casnic	73,0	41,4
Incapacitate permanentă de muncă	5,8	7,0
Beneficiar ajutor social minim sau similar	9,1	--
Beneficiar alt tip de pensie	8,4	16,8
Alte situații	13,5	1,2

Rezumatul capitolului

- ✓ Comparativ cu populația spaniolă, populația romă prezintă o încadrare deplină în activitatea economică pe segmentul de vârstă 16 - 19 ani, în special la bărbați.
- ✓ Viața profesională a populației rome este mai amplă decât cea a spaniolilor în general, fiind începută la 16 ani și încheiată între 60 și 64 de ani.
- ✓ La fel de diferite sunt și curbele de activitate la cele două populații, spaniolă și romă. Curba populației rome începe cu ratele de activitate la aproximativ 60% pe grupa de vârstă 16 - 19 ani. Acest indicator crește încet până la segmentul 25 - 29 de ani, vârstă de la care se păstrează rata de activitate până la 45 - 50 de ani.
- ✓ Rata de activitate a comunității rome este mai mare decât cea corespunzătoare restului populației Spaniei, printre alte motive, datorită încadrării romilor pe piața muncii la vârste fragede. Chiar dacă la vârstele la care în mod normal persoanele rămân în activitatea economică, această rată este mai mare la populația spaniolă în general.
- ✓ Populația spaniolă este mai pregătită să se încadreze pe piața muncii decât populația romă în particular. Față de a doua categorie, prima categorie rămâne inactivă până la vârstele de 25-29 de ani pentru a se forma și pentru a atinge niveluri de studii care să îi faciliteze obținerea unor locuri mai bune de muncă.
- ✓ La nivel global, 36,4% din populația activă romă este șomeră, în timp ce la populația spaniolă acest procent coboară la 20,9%.
- ✓ Rata angajării în rândul populației rome este de 43,8%, destul de aproape de procentul de 47,6% întrunit de populația spaniolă.
- ✓ Vârsta medie scăzută a populației rome își face simțită prezența în cifrele de activitate și angajare. 25,8% dintre activii romi au sub 25 de ani, pe când procentul spaniolilor activi este de 8,3%. Același lucru se întâmplă și în cazul populației inactive, unde procentele sunt de 26,5%, respectiv 15,2%.
- ✓ La populația inactivă predomină femeile, indiferent de populația analizată (68% în cazul inactivității rome). În plus, numărul femeilor aflate la șomaj este mai mic printre femeile rome (39,1%) decât printre femeile spaniole (46%).
- ✓ După cum s-a constatat anterior, variabila „vârstă” este determinantă. La inactivii spanioli predomină persoanele cu vârsta peste 54 de ani (65,5%), iar în cazul

romilor grupa 25-54 de ani (43,1%). Aceeași situație se observă și la structura populației ocupate. În timp ce 81,1% dintre persoanele ocupate spaniole au între 25 și 54 de ani, la colectivul ocupat rom acest procent coboară la 69,2%, marcând o diferență de 11,9 procente.

- ✓ Nivelul studiilor atins este vital atunci când vorbim de încadrarea pe piața muncii. Dintre romii activi 60,9% sunt analfabeți sau nu au deloc studii și numai 9,3% au atins un nivel de studii din învățământul secundar sau superior. Între timp 57,6% dintre spanioli au absolvit cel puțin studii secundare sau superioare, și numai 2,6% sunt analfabeți sau fără studii. Aceste diferențe sunt foarte evidente dacă se analizează distribuțiile procentuale ale ocupațiilor sau șomerilor.
- ✓ 91,5% din populația ocupată de etnie romă lucrează în sectorul serviciilor, cifră care ajunge la 74,1% pentru spanioli. De asemenea, se constată existența unei populații rome în care 61,3% prestează activități în sectorul comercial, spre deosebire de populația spaniolă unde această cifră ajunge la 16%. Concret, 46,1% din populația ocupată romă prestează activități comerciale de un anumit tip, acela de vânzare ambulantă sau la tarabă.
- ✓ Din punct de vedere al ocupării, încadrarea romilor se orientează spre locurile de muncă mai precare și pentru care nu este nevoie de un nivel înalt de pregătire profesională, nu doar pentru activitățile de producție, ci și pentru tipul de activitate prestat. O dovadă în acest sens este faptul că 46,3% dintre ocupațiile romilor sunt orientate spre vânzători la tarabă.
- ✓ 42,3% din populația romă ocupată își desfășoară activitatea cu fracțiuni de normă, față de 14,1% în cazul populației spaniole; este foarte probabil ca acest fapt să se datoreze numărului mare de romi care lucrează ca ajutor în activitatea economică a familiei.
- ✓ Această situație ar explica și rata de salarizare joasă din rândul populației rome (38,4%); la spanioli această rată este de 83,6%.
- ✓ Referitor la munca sezonieră cifrele indică o mai mare incidență în rândul populației salariate. Rata muncii sezoniere corespunzătoare spaniolilor se cuantifică la 25,5%, iar dintre romii salariați 53,4% au un contract pe durată determinată.

4. EVOLUȚIA OCUPĂRII ÎN RÂNDUL POPULAȚIEI ROME SPANIOLE 2005 - 2011

Ajunși în acest punct în care au fost arătate deja toate cifrele referitoare la ocuparea populației rome, ne mai rămâne să parcurgem o parte importantă a analizei - compararea cifrelor rezultate din studiul nostru cu cele adunate în 2005; acest fapt ne va permite să aflăm care sunt variațiile și fluctuațiile de interes detectate pe aspectele privind ocuparea populației rome.

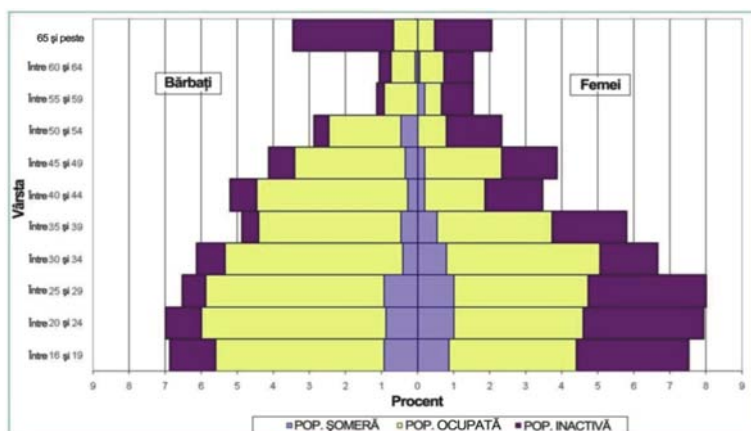
Să se fi schimbat oare în ultimii șase ani situația globală a populației rome sub aspectul ocupării? Și dacă da, putem oare vorbi de faptul că variațiile au generat o evoluție pozitivă sau, din contră, că în tot acest timp situația ocupării în rândul romilor, femeii și bărbații, s-a înrăutățit? Vom încerca să răspundem la aceste întrebări în paginile următoare, procedând la compararea situațiilor ocupaționale din cei doi ani bazate pe interviuarea populației.

Vom începe așadar prin analizarea populației cu vârsta de 16 ani și peste din perspectiva raportului său cu activitatea economică.

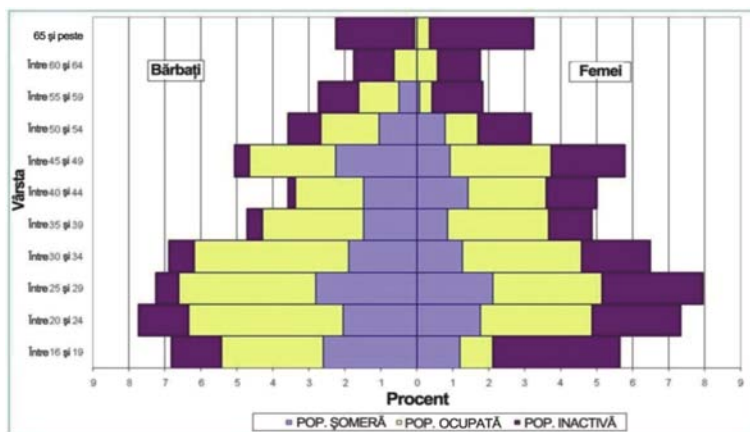
În graficul 4.1 se prezintă piramidele populației rome spaniole cu vârsta legală de muncă din anii 2005 și 2011, din perspectiva raportului lor cu activitatea economică, fapt ce ne va permite inițierea analizei noastre comparative interanuale. Cu această ocazie, spre deosebire de piramidele din capitolul anterior, vom adăuga în partea de sus a acestora grupa de vârstă 65 ani și peste, fapt ce ne va permite să apreciem în mod integral schimbările populației noastre în ultimii șase ani.

Graficul 4.1. Piramida populației rome din perspectiva raportului acestora cu activitatea economică (2005-2011)

A) Populația romă 2005

B) Populația romă 2011

Spuneam în capitolul 3 că în timp ce piramida populației spaniole cu vârsta legală de muncă are o bază foarte mică unde predomină inactivitatea cauzată de încorporarea pe piața muncii de la vârsta de 25 de ani, în cazul populației rome acest lucru nu se întâmplă.

Nu numai că baza piramidei este mai mare, dar ne și indică o încadrare în muncă de la vârste foarte fragede, în detrimentul inactivității.

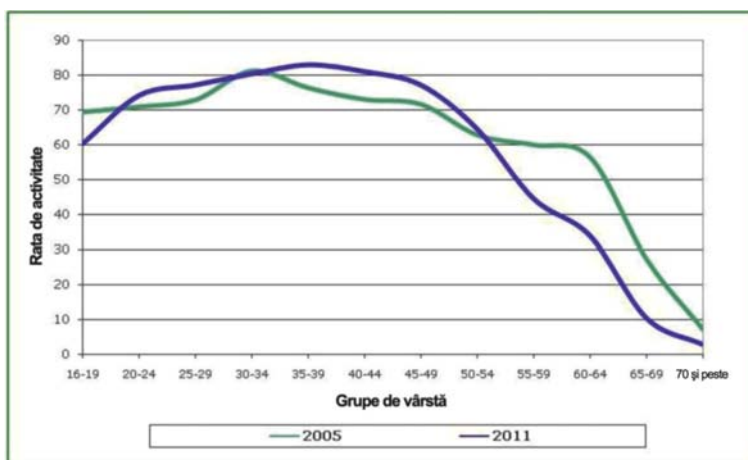
Însă ce variații substanțiale se observă în piramidele celor doi ani de referință, la populația romă cu vârsta legală de muncă? Putem distinge următoarele elemente:

- ✓ Pare că se conturează un aspect remarcat deja în capitolul 2 al prezentului raport: deși rata natalității lasă impresia că este în creștere în prezent, la fel de adevărat este că procentul de progresivitate (minori de 4 ani la 100 persoane cu vârsta între 5 și 9 ani) de acum șase ani era mai mică decât cea actuală (90,8 față de 106,5), drept pentru care cea mai mică rată a natalității de acum câțiva ani se reflectă probabil pe segmentul inferior al piramidei noastre din 2011, în raport cu cea de acum șase ani.
- ✓ În același sens și în același capitol arătam că indicele de înlocuire al populației rome a coborât considerabil din 2005 până în 2011, scăzând în tot acest timp cu 36 de procente; acest fapt se traduce printr-un număr mai mare al populației între 40 - 65 de ani și astfel reiese din piramidele graficului.
- ✓ Un alt aspect foarte clar care rezultă din piramide este impactul șomajului în rândul populației rome. Graficul ilustrează în mod evident creșterea ratei șomajului în ultimii șase ani. Piramida din 2011 ne indică practic extinderea șomajului la toate grupele de vârstă și mai pregnant în rândul bărbaților.

- ✓ În acest sens, ratele de activitate la bărbați și la femei se mențin stabile în toți acești ani, deși bărbații sunt cei mai numeroși în incidența șomajului.

Ne vom concentra atenția în continuare în analiza noastră pe rata activității. În următoarele pagini vom ilustra curbele de activitate, atât la nivel global, cât și la nivel particular în funcție de sex; vom avea astfel posibilitatea de a verifica posibilele variații constatate în acești ani.

Graficul 4.2. Curba de activitate globală. Anii 2005 și 2011

În conformitate cu caracteristicile populației rome, am văzut în capitolele anterioare cum curba de activitate pornește de la valori procentuale destul de ridicate datorită încadrării timpurii pe piața muncii a componentelor acesteia.

În urma comparației descoperim un aspect destul de relevant. Dacă în 2005 curba începea să coboare de la 30 - 34 de ani, în 2011 curba ne indică o linie relativ stabilă între 30 - 34 de ani și 45 - 49 de ani, astfel încât abia începând cu segmentul 50 de ani curba începe să coboare și mai treptat. Adică, segmentul de inactivi începe să crească în mod clar începând de la 50 de ani, prin urmare în 2011 culmea ocupațională se amână pe segmentul de 15 ani.

În orice caz, nu este mai puțin adevărat că pe curba din 2011 a dispărut „arcuirea” ilustrată de curba din 2005 între 50 și 64 de ani; în prezent activitatea descrește mai târziu și mai treptat, dar acest lucru se întâmplă în mod categoric, fără să se oprească niciun moment.

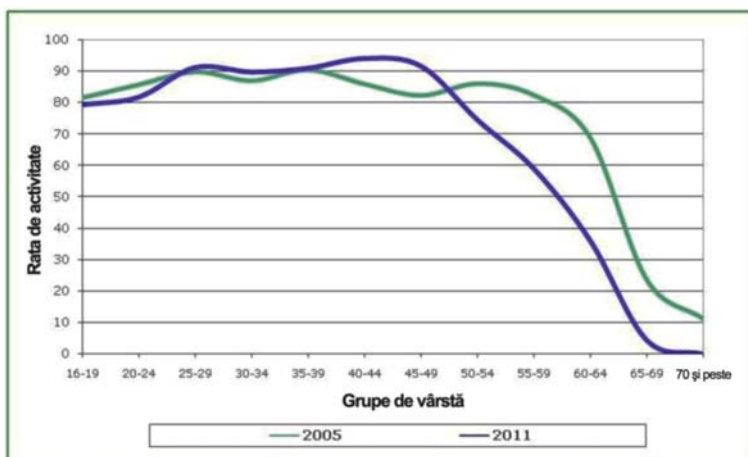
Cele două procese observate în tendința activității profesionale a romilor, și pe care le-am comentat anterior, ne indică faptul că curbele de activitate ale populației rome se apropie din ce în ce mai mult de cele ale populației spaniole. La populația romă cu

vârsta legală de muncă activitatea a crescut în perioada propice vârstelor oportune de muncă (între 30 și 45-49 ani), situație care se explică după cum vom vedea în continuare printr-un număr mai mare de încadrări în muncă la femeile rome. Dacă mai adăugăm aici și scăderea activității începând de la 50 de ani, curba de activitate ne trasează un profil ce reflectă o tendință similară celei din rândul populației spaniole ca urmare a ieșirii de pe piața muncii mai devreme decât în 2005 în rândul bărbaților.

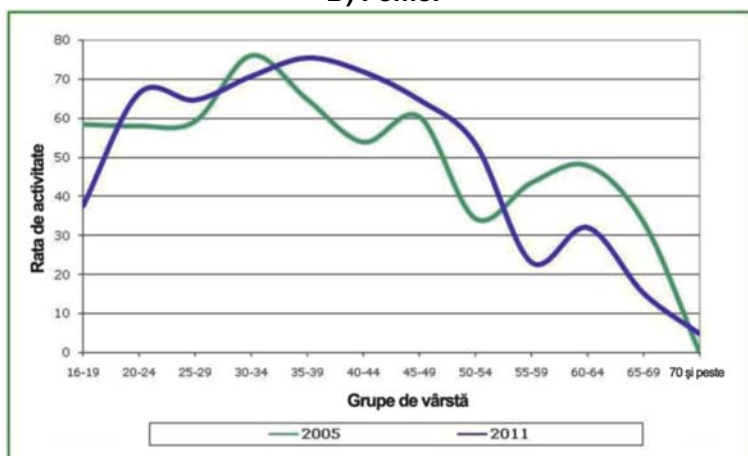
Vom studia în graficul 4.3 de mai jos aceeași curbă de activitate, dar personalizată pe sexe, a populației cu vârsta de 16 ani și peste.

Graficul 4.3. Curba de activitate specifică, în funcție de sexe. Anii 2005 și 2011

A) Bărbați

B) Femei

Dacă ne uităm la curba de activitate a bărbaților, constatăm că se produce o scădere a ratei de activitate pornind de la grupa de vârstă 45 - 50 ani, față de cifrele anului 2005. Acest fapt explică scăderea activității în rândul populației rome de care aminteam anterior. În cazul curbelor de activitate corespunzătoare femeilor rome, poate că cea mai evidentă concluzie ar fi aceea că femeia romă a reușit să-și stabilizeze încadrarea în muncă apropiindu-se tot mai mult de cifrele aferente bărbaților. În ceea ce privește activitatea feminină, aceasta crește între 2005 și 2011 pe segmentul 30 și 50 de ani, justificând astfel această creștere în curba de activitate globală.

Aspectele anterior comentate cu privire la stabilitatea ratei de activitate în anii de referință sunt clar ilustrate prin diferența din tabelul următor:

Tabelul 4.1. Ratele de activitate în funcție de sex și vârstă. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011 - 2005)
Ambele sexe	69,3	68,9	-0,3
Sub 25 de ani	70,2	68,0	-2,2
25 de ani și peste	68,9	69,3	0,4
Bărbați	80,9	80,0	-0,9
Sub 25 de ani	83,7	81,0	-2,7
25 de ani și peste	79,8	79,6	-0,2
Femei	58,0	58,0	0,0
Sub 25 de ani	58,2	53,6	-4,6
25 de ani și peste	57,9	59,4	1,5

Cifrele ne indică în mod clar cât de puțin a variat activitatea în rândul populației rome în acești ani, fără să arate diferențe considerabile nici în funcție de sex și nici pe grupele de vârstă. Ar trebui poate subliniată numai diferența pe negativ a segmentului de femei rome sub 25 de ani.

Tabelul 4.2. Ratele șomajului în funcție de sex și vârstă. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011 - 2005)
Ambele sexe	13,8	36,4	22,6
Sub 25 de ani	17,8	40,4	22,6
25 de ani și peste	12,1	35,0	23,0
Bărbați	11,9	38,4	26,5
Sub 25 de ani	15,5	39,5	24,0
25 de ani și peste	10,4	37,9	27,5
Femei	16,3	33,7	17,4
Sub 25 de ani	20,7	41,8	21,1
25 de ani și peste	14,3	31,4	17,0

Cu toate acestea, în acești șase ani s-a modificat radical realitatea șomajului. Per ansamblu, diferențele ne arată că rata șomajului a crescut cu 22,6 procente, cu alte cuvinte rata șomajului în 2011 la populația romă este de 2,6 ori mai mare decât cea din 2005.

Din perspectiva variabilei „sex”, se constată de asemenea incidența șomajului atât la bărbați, cât și la femeile rome, deși diferența este destul de mare pentru prima categorie care suferă cel mai mult de lipsa unui loc de muncă. Însă există un alt element semnificativ. Dacă în 2005 în rândul femeilor rata șomajului era mai crescută, în 2011 bărbații ating o rată mai mare decât femeile, inversându-se astfel situația de acum șase ani. Altfel spus, femeia romă joacă în zilele noastre un rol extrem de important în cifrele de ocupare la populația romă în general, fapt ce reușește să stabilizeze curba de activitate și să diminueze în parte incidența șomajului.

În plus, este notabilă creșterea în diferența ratei șomajului față de populația spaniolă. Astfel, dacă în 2005 rata șomajului în rândul romilor era cu 3,4 procente mai mare decât cea indicată de APA (13,8% față de 10,4%), în 2011 această diferență crește atingând 15,5 %. Actualul context al crizei economice rezultă mai virulent în special pentru sectoarele de populație mai puțin calificate, ca de exemplu populația romă, și pe sectoarele de activitate mai instabile, așa cum sunt cele în care lucrează romii.

Iar această creștere a diferenței își face simțită prezența indiferent de sexul persoanelor. Astfel, diferența constatată la rata șomajului în 2005 era de 4,3 procente la bărbați (11,9% față de 7,6%), în 2011 este de 17,8 procente (38,4% față de 20,6%). În cazul femeilor, care în 2005 înregistrau în rândul populației rome o rată a șomajului mai mare cu 1,9 puncte decât a femeilor spaniole (16,3% pentru rome și 14,4% pentru spaniole), acum în 2011 această diferență atinge pragul de 12,4 procente (33,7%, respectiv 21,3%).

Tabelul 4.3. Ratele șomajului în funcție de sex și vârstă. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011 - 2005)
Ambele sexe	59,7	43,9	-15,9
Sub 25 de ani	57,7	40,6	-17,1
25 de ani și peste	60,6	45,0	-15,6
Bărbați	71,3	49,3	-21,9
Sub 25 de ani	70,7	49,0	-21,6
25 de ani și peste	71,5	49,4	-22,1
Femei	48,6	38,4	-10,1
Sub 25 de ani	46,1	31,1	-15,0
25 de ani și peste	49,6	40,8	-8,8

Analizând acum cifrele pe cealaltă parte a monedei - rata ocupării - vom observa că în acești ani diferența globală este negativă (-15,9 puncte), în conformitate cu ratele ridicate ale șomajului comentate anterior, fără să se constate diferențe pe segmentul de vârste.

Similar aspectelor dezbătute în cazul șomajului, situația nu s-a modificat cu aceeași intensitate în ceea ce privește sexul persoanelor. Rata ocupării a scăzut mai mult în rândul bărbaților, cu până la 21,9 procente, față de anul 2005. În ceea ce privește femeile, printre persoanele rome se observă o scădere cu 10,1 procente, și în special la fetele sub 25 de ani, adică la fel cum se întâmplă la nivel global cu toată populația în general.

După explicarea principalilor indicatori ai pieței muncii și a diferențelor observate de-a lungul acestor ultimi șase ani, vom proceda la o descriere a populației pentru fiecare din situațiile ocupaționale comentate, analizând posibilele mișcări produse în acești ani.

În următoarele trei tabele expuse mai jos vom putea observa distribuția populației cu vârsta de 16 ani și peste, precum și structurarea acesteia în funcție de calitatea de active sau inactive.

Tabelul 4.4 Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației cu vârsta de 16 și peste. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011-2005)
Total Ambele sexe	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	14,5	11,8	-2,7
Între 20 și 24 ani	14,9	14,2	-0,6
Între 25 și 54 ani	59,9	61,1	1,2
55 de ani și peste	10,8	12,9	2,1
Total Bărbați	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	13,9	13,0	-1,0
Între 20 și 24 ani	14,2	14,7	0,5
Între 25 și 54 ani	60,4	59,2	-1,2
55 de ani și peste	11,5	13,1	1,6
Total Femei	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	14,8	10,6	-4,2
Între 20 și 24 ani	15,6	13,8	-1,8
Între 25 și 54 ani	59,4	62,7	3,3
55 de ani și peste	10,1	12,9	2,8

Per ansamblu, structurarea populației cu vârsta de 16 și peste nu a suferit mari schimbări între anii de referință ai studiului nostru comparativ, așa rezultă de altfel și din cifrele tabelului 4.4. Se constată numai reducerea, deși relativ de ușoară, a volumului grupelor de vârstă cele mai tinere (-2,7 procente pentru grupa cea mai tânără de 16-19 ani), înregistrându-se contrariul pentru cei mai în vârstă (+2,1 procente pe segmentul de 55 de ani și peste).

Grupele de vârstă cele mai tinere au jucat întotdeauna un rol fundamental în structurarea ocupațională a populației rome și continuă să joace acest rol chiar și în zilele noastre. De exemplu, în comparația efectuată pe acești ultimi șase ani persoanele sub 20 de ani mențin o stabilitate mare dacă analizăm procentele de inactivi.

Se întâmplă exact contrariul cu grupele de 25 - 54 de ani și grupa de 55 de ani și peste. În primul caz se înregistrează o scădere cu 7 procente a inactivității, pe când la grupa celor mai în vârstă procentul de inactivi crește cu aproape 9 puncte. Iar această situație se reproduce indiferent că este vorba de bărbați sau femei.

Tabelul 4.5. Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației inactive. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011-2005)
Total Ambele sexe	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	14,3	14,9	0,6
Între 20 și 24 ani	14,1	11,6	-2,5
Între 25 și 54 ani	50,1	43,1	-7,0
55 de ani și peste	21,5	30,4	8,9
Total Bărbați	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	13,5	13,3	-0,1
Între 20 și 24 ani	10,6	13,3	2,7
Între 25 și 54 ani	40,4	30,7	-9,8
55 de ani și peste	35,5	42,7	7,2
Total Femei	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	14,7	15,8	1,1
Între 20 și 24 ani	15,6	11,0	-4,6
Între 25 și 54 ani	54,4	48,6	-5,8
55 de ani și peste	15,3	24,6	9,3

Tabelul 4.6. Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației active. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011-2005)
Total Ambele sexe	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	14,5	10,4	-4,2
Între 20 și 24 ani	15,2	15,4	0,2
Între 25 și 54 ani	64,2	69,2	5,0
55 de ani și peste	6,1	5,0	-1,0
Total Bărbați	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	14,0	12,9	-1,1
Între 20 și 24 ani	15,1	15,1	0,0
Între 25 și 54 ani	65,1	66,3	1,3
55 de ani și peste	5,9	5,7	-0,2
Total Femei	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	14,9	6,9	-8,1
Între 20 și 24 ani	15,6	15,8	0,2
Între 25 și 54 ani	63,1	73,0	9,9
55 de ani și peste	6,3	4,3	-2,0

Așa cum era logic, diferențele cu plus din tabelul 4.5 se transformă în diferențe cu minus în tabelul la 4.6. Și cum nu se putea altfel, o creștere a inactivității atrage după sine o scădere a activității și viceversa. De aceea cele două extreme ale structurării pe vârste sunt acelea care prezintă valori negative pe diferența populației active.

Este notabil faptul că populația romă cea mai tânără, între 16 - 19 ani, nu se încadrează în muncă la fel de devreme ca înainte sau poate că piața muncii o ignoră în prezent având în vedere circumstanțele economice prezente în acest moment în Spania. Șomajul în rândul tinerilor afectează în egală măsură toate sectoarele de populație, deși așa cum s-a arătat anterior, segmentele de populație cu situație ocupațională precară sunt cele care în prezent au cel mai mult de suferit.

În ceea ce privește distribuția pe sexe, la femei se înregistrează schimbări relativ importante. La cele mai tinere (16 - 19 ani), procentul de rome active scade cu 8,1 procente rămânând în 2011 la doar 6,9%. Alte cifre întâlnim însă pe grupa 25 - 54 de ani, adică acele vârste pe care se concentrează perioada ocupațională; în această grupă procentul de persoane active a crescut cu aproape 10 procente, ajungând la 73% în 2011, o dovadă că încadrarea în muncă a femeii rome a crescut în mod evident în toți acești ani.

Tabelul 4.7. Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației ocupate. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011-2005)
Total Ambele sexe	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	13,7	8,1	-5,6
Între 20 și 24 ani	14,6	16,0	1,4
Între 25 și 54 ani	65,1	69,2	4,1
55 de ani și peste	6,6	6,7	0,1
Total Bărbați	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	13,3	10,9	-2,4
Între 20 și 24 ani	14,6	16,6	2,0
Între 25 și 54 ani	65,7	65,2	-0,4
55 de ani și peste	6,5	7,3	0,9
Total Femei	100,0	100,0	
Între 16 și 19 ani	14,3	4,5	-9,8
Între 20 și 24 ani	14,6	15,2	0,6
Între 25 și 54 ani	64,3	74,0	9,7
55 de ani și peste	6,8	6,2	-0,5

Dacă activitatea a scăzut în rândul celor mai tineri, la fel se întâmplă și cu procentul persoanelor ocupate. În acești șase ani persoanele ocupate pierd 5,6 procente, rămânând ocupați doar 8,1% dintre romii bărbați și femei cu vârsta între 16 - 19 ani. Această scădere se simte mai intens la femei (-9,8 procente pe grupa 16 - 19 ani).

Tabelul 4.8. Distribuția procentuală în funcție de sex și grupe de vârstă a populației șomere.

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011-2005)
Total Ambele sexe	100,0	100	
Între 16 și 19 ani	19,4	14,3	-5,1
Între 20 și 24 ani	19,4	14,3	-5,1
Între 25 și 54 ani	58,3	69,2	10,9
55 de ani și peste	2,8	2,1	-0,7
Total Bărbați	100,0	100	
Între 16 și 19 ani	19,7	16,2	-3,6
Între 20 și 24 ani	18,3	12,7	-5,6
Între 25 și 54 ani	60,6	68,1	7,6
55 de ani și peste	1,4	3,1	1,6
Total Femei	100,0	100	
Între 16 și 19 ani	18,1	11,5	-6,6
Între 20 și 24 ani	20,8	16,9	-3,9
Între 25 și 54 ani	56,9	70,9	14,0
55 de ani și peste	4,2	0,7	-3,5

Acolo unde crește procentul de ocupare (grupa de 25 - 54 de ani) șomajul își face tot mai simțită prezența. Proporția de șomeri din această grupă de vârstă crește în acești ani cu aproximativ 11 procente, trecând de la 58,3% la 69,2%. Referitor la variabila „sex”, pare evident că șomajul a avut o incidență mai puternică în rândul femeilor din moment ce procentul șomerelor cu vârsta de 25 - 54 de ani a trecut de la 56,9% la 70,9% (+14 procente). Cât despre bărbații din aceeași grupă de vârstă, cea care a avut cel mai mult de suferit, creșterea înregistrată a fost de 7,6 procente, adică jumătate din diferența înregistrată la femeile rome.

Tabelul 4.9. Distribuția procentuală a populației active, ocupate și șomere în funcție de gradul de formare atins, exprimat în niveluri

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011-2005)
P. Activă	100	100	
Analfabeți	7,8	10,1	2,3
Fără studii	58,7	50,8	-7,9
Nivelul 1	26,1	29,8	3,7
Nivelul 2 și mai mult	7,4	9,3	1,9
P. Ocupată	100	100	
Analfabeți	8,0	8,1	0,1
Fără studii	57,5	53,2	-4,3
Nivelul 1	26,8	28,8	2,0
Nivelul 2 și mai mult	7,6	9,9	2,3
P. Șomeră	100	100	
Analfabeți	8,0	13,5	5,5
Fără studii	57,5	46,7	-10,8
Nivelul 1	26,8	31,6	4,8
Nivelul 2 și mai mult	7,6	8,2	0,6

Un alt aspect important în analiza și înțelegerea diferențelor existente pe piața muncii, și oscilațiile care pot surveni în aceasta, îl reprezintă analiza nivelului de formare atins de populație, ca element ce înlesnește sau îngreunează accesul pe piața muncii și, mai concret, angajarea. Să consultăm în acest sens cifrele celor doi ani care fac obiectul comparației.

- ✓ Procentul de analfabeți indică o ușoară creștere, dar la urma urmei tot o creștere. În 2011 procentul populației active analfabete se situa la 10,1% (+2,3 procente față de 2005), creștere susținută aproape exclusiv de șomeri (+5,5 procente).
- ✓ Totuși, procentul persoanelor fără studii scade moderat, trecând de la 58,7% la 50,8% (-7,9 procente). Iar în acest caz scăderea în acești șase ani se observă atât la populația ocupată, cât și la cea șomeră, și mai intens în rândul acesteia din urmă (-10,8 procente).
- ✓ Celelalte două trepte de nivel formativ înregistrează la rândul lor valori pozitive, cu o creștere moderată a procentului de populație romă activă care a atins primul nivel educațional sau mai multe. Concret, procentul persoanelor care au atins Nivelul 1 crește cu 3,7 procente, în timp ce persoanele care au atins Nivelul 2 sau altul superior crește cu 1,9 procente.
- ✓ Cifrele ne indică în general o panoramă oarecum mai pozitivă cu privire la calificarea populației active, fiind astfel clar că în general populația activă romă a Spaniei este oarecum mai bine pregătită educațional în 2011 decât în 2005.

Să ne îndreptăm acum atenția în analiza noastră pe segmentul populației ocupate și să vedem cum se distribuie aceasta pe diferitele sectoare economice, și bineînțeles care sunt eventualele variații survenite în ultimii ani.

Tabelul 4.10. Distribuția procentuală pe grupe de vârstă a persoanelor ocupate, în funcție de sectorul economic. Anii 2005 și 2011

	Total	Agricultură	Industrie	Construcții	Servicii
Studiu 2005	100,0	8,7	4,7	10,7	75,9
Între 16 și 19 ani	100,0	5,8	9,1	15,7	69,4
Între 20 și 24 ani	100,0	6,9	4,6	14,6	73,8
Între 25 și 54 ani	100,0	10,1	4,2	9,8	75,9
55 de ani și peste	100,0	5,2	0	0	94,8
Studiu 2011	100,0	1,9	2,0	4,6	91,5
Între 16 și 19 ani	100,0	0,0	0,0	3,8	96,2
Între 20 și 24 ani	100,0	1,0	1,9	3,9	93,2
Între 25 și 54 ani	100,0	2,4	2,4	4,7	90,5
55 de ani și peste	100,0	0,0	0,0	4,5	95,5
Diferență Totală (2011 -2005)		-6,8	-2,7	-6,1	15,6

În ceea ce privește activitățile desfășurate, persoanele rome ocupate obișnuiesc să lucreze în sectorul serviciilor, iar cifrele din prezentul tabel vin să confirme acest lucru. Iar dacă cifrele ne arată că sectorul serviciilor a crescut în acești ani, înseamnă că persoanele ocupate rome care lucrează în acest sector în 2011 sunt și mai numeroase decât acum șase ani; concret, proporția a crescut cu aproape 16 procente.

Iar această creștere se observă pe toate intervalele de vârstă, deși acolo unde se simte mai pregnant este în rândurile persoanelor ocupate mai tinere, cu vârsta între 16 - 19 ani, având în vedere că pe acest segment de vârstă creșterea experimentată în sectorul serviciilor se ridică la 26,8 procente.

În rest, pe celelalte sectoare se produce o scădere în procentul persoanelor ocupate. Se disting în special diferențele negative din agricultură (-6,8 procente) și construcții (-6,1 procente), constatându-se că scăderile s-au produs mai intens la nivelul populației mai tinere cu vârste între 16 și 24 de ani.

Toate aceste variații ar indica faptul că sectorul serviciilor a crescut, printre alte posibile cauze, în special datorită încadrării în muncă a unui număr mare de tineri (16-19 ani), dintre care mulți proveneau din agricultură și mai ales din construcții, sector care în momentul de față are foarte mult de suferit.

Să vedem în continuare cifrele referitoare la tipul programului de lucru și volumul populației salariate din rândul angajaților romei.

Tabelul 4.11. Distribuția procentuală după sex a persoanelor ocupate, în funcție de tipul programului de lucru și rata muncii cu fracțiune de normă. Anii 2005 și 2011

	Normă întreagă	Fracțiune de normă	Rata muncii cu fracțiune de normă
Studiu 2005	100,0	100,0	42,0
Bărbați	68,5	44,9	32,2
Femei	31,5	55,1	55,9
Studiu 2011	100,0	100,0	42,3
Bărbați	61,9	47,7	36,1
Femei	38,1	52,3	50,2

Tabelul 4.12. Distribuția procentuală după vârstă a persoanelor ocupate, în funcție de tipul contractului și rata muncii sezoniere. Anii 2005 și 2011

	Salariați	Lucrători cu contract pe durată nedeterminată	Lucrători cu contract sezonier	Rata muncii sezoniere (%)
Studiu 2005	100,0	100,0	100,0	70,9
Sub 25 de ani	28,5	19,4	32,2	80,3
25 de ani și peste	71,5	80,6	67,8	67,3
Studiu 2011	100,0	100,0	100,0	53,4
Sub 25 de ani	18,6	13,9	22,7	65,2
25 de ani și peste	81,4	86,1	77,3	50,7

Referitor la tipul programului de lucru, constatăm că nu există nicio diferență între anii ce fac obiectul studiilor; în ambele cazuri rata muncii cu fracțiune de normă este practic aceeași (42%), menținându-se și proporțiile din perspectiva variabilei „sex”.

Cu toate acestea, s-a produs într-adevăr o modificare considerabilă în rata muncii sezoniere. Între anii 2005 și 2011 rata în cauză a scăzut până la 17,5 procente, trecând de la 70,9% de acum șase ani la 53,4 din prezent. Iată fără îndoială o informație extrem de interesantă, având în vedere că aceste cifre ar putea plasa pe un teritoriu mai stabil actuala populație romă ocupată care are în componența sa tot mai multe persoane angajate cu contracte pe durată nedeterminată. Totuși, explicația acestei scăderi constă în consecințele crizei economice și ale ocupării din Spania care transformă din angajați în șomeri persoanele cu contract sezonier, având în vedere că acestea din urmă sunt mai ieftine la data concedierii. În rândul societății spaniole per ansamblu rata muncii sezoniere a ajuns de la 30,9% în 2005, când s-a efectuat studiul, la 25,5% în prezent.

Această reducere survenită în rata muncii sezoniere este aproape similară la grupele de vârstă consemnate în tabelul nostru, deși este un pic mai mare la persoanele ocupate, cu vârsta 25 de ani și peste. În mod normal rata crescută a muncii sezoniere în rândul populației rome a avut legătură cu procentul mare al acestora care prestau activități în activitatea economică a familiei. Însă cifrele din următorul tabel ne indică faptul că scăderea înregistrată la rata muncii sezoniere a provocat o schimbare în structura situației profesionale rome, scăzând în număr persoanele ocupate care erau salariate pentru ca acum să fie mai numeroși cei care desfășoară activități în calitate de liber-profesioniști.

Tabelul 4.13. Distribuirea procentuală a populației ocupate în funcție de situația profesională. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011-2005)
Angajatori	0,6	0,3	-0,4
Liber-profesioniști	23,8	34,7	11,0
Membru cooperativă	2,3	0,5	-1,8
Ajutor familial (*)	24,2	26,0	1,8
Salariați în sectorul public	7,6	3,9	-3,6
Salariați în sectorul privat	41,5	34,5	-7,0
Total	100,0	100,0	

(*): Ajutor familial: 170 cazuri din care 150 nu au contract (88,2%)

Analizând diferențele înregistrate la diferitele situații profesionale, în ultimii șase ani cel mai important amănunt este acest +11% aferent liber-profesioniștilor. S-a observat pe acest segment o creștere a structurii de la un an la altul, trecând de la mai puțin de o pătrime (23,8%) la o treime (34,7%).

Dacă privim situațiile profesionale care „au regresat” în acest timp, constatăm că în primul rând au scăzut salariații atât din sectorul privat (-3,6 procente), cât și din cel public (-7 procente), per ansamblul constatându-se că segmentul de salariați a scăzut cu 10,6 procente între 2005 și 2011, și că această cifră coincide aproape cu creșterea menționată a liber-profesioniștilor.

Se constată de asemenea că volumul prestațiilor ce țin de activitatea familială își menține valorile în jurul cifrei de 25%. Or, un procent foarte ridicat al persoanelor aflate în câmpul muncii ne confirmă faptul că acestea nu au un contract de muncă, iar acest fapt le accentuează instabilitatea. În actualul context al crizei economice, este foarte probabil că va tinde să crească procentul femeilor și bărbaților romi care desfășoară activități în cadrul afacerilor de familie.

Tabelul. 4.14. Distribuirea procentuală pe cauze de inactivitate a populației inactive, în funcție de sex. Anii 2005 și 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011-2005)
Ambele Sexe (mii)			
Student	6,7	10,5	3,8
Pensionar	11,1	17,9	6,8
Casnic	53,5	52,3	-1,2
Incapacitate permanentă de muncă	3,3	9,4	6,1
Beneficiar ajutor social minim sau similar	7,2	9,1	1,9
Beneficiar alt tip de pensie	7,0	11,2	4,2
Alte situații	11,3	18,6	7,3
Bărbați (mii)			
Student	9,2	13,7	4,5
Pensionar	24,6	28,4	3,8
Casnic	2,8	8,3	5,5
Incapacitate permanentă de muncă	9,9	17,2	7,3
Beneficiar ajutor social minim sau similar	13,4	9,2	-4,2
Beneficiar alt tip de pensie	9,2	16,9	7,7
Alte situații	31,0	29,3	-1,7
Femei (mii)			
Student	5,3	9,0	3,7
Pensionar	5,0	12,9	7,9
Casnic	75,9	73,0	-2,9
Incapacitate permanentă de muncă	0,6	5,8	5,2
Beneficiar ajutor social minim sau similar	4,7	9,1	4,4
Beneficiar alt tip de pensie	5,9	8,4	2,5
Alte situații	2,5	13,5	11,0

Spre concluzionare, să aruncăm o privire la modul de distribuire a persoanelor inactive pe diferitele situații de inactivitate. Per ansamblu, o singură situație prezintă o diferență negativă sau, altfel spus, și-a redus procentul de persoane care o prestau: activitățile casnice; cu o reducere abia perceptibilă (-1,2 procente), este singura situație unde se înregistrează un procent mai mic în prezent decât acum șase ani.

La restul situațiilor s-au înregistrat creșteri, și în mod special situația pensionarilor, femeii și bărbații, care crește cu 6,8 procente de la 11,1% în 2005 la 17,9% în 2011. Nu foarte departe se află diferența înregistrată la situația incapacității permanente de muncă; aceste persoane sunt mai puține decât cele dinainte, însă creșterea în cazul lor a fost de 6,1 procente.

În încheiere, și cu titlu de concluzie, prezentăm un tabel în care se consemnează succint principalii indicatori ocupaționali în rândul populației rome, având în vedere atât variabila „sex”, cât și cei doi ani de referință cu care am lucrat de-a lungul acestui capitol.

Tabelul.4.15. Principalii indicatori ocupaționali în rândul populației rome spaniole. Diferență între anul 2005 și anul 2011

	Studiul 2005	Studiul 2011	DIF. (2011 - 2005)
Ambele sexe			
Rata de activitate	69,3	68,9	-0,3
Rata de șomaj	13,8	36,4	22,6
Rata de angajare	59,7	43,8	-15,9
Rata ajutor familial	24,2	26,0	1,8
Rata de externalizare	75,9	86,9	10,9
Rata muncii cu fracțiune de normă	42,0	42,3	0,3
Rata de salarizare	49,1	38,4	-10,7
Rata muncii sezoniere	70,9	53,4	-17,5
Bărbați			
Rata de activitate	80,9	80,0	-0,9
Rata de șomaj	11,9	38,4	26,5
Rata de angajare	71,3	49,3	-21,9
Rata ajutor familial	22,0	22,8	0,8
Rata de externalizare	66,2	87,2	21,0
Rata muncii cu fracțiune de normă	32,2	36,1	3,9
Rata de salarizare	48,1	33,5	-14,6
Rata muncii sezoniere	65,8	51,5	-14,3
Femei			
Rata de activitate	58,0	57,9	-0,1
Rata de șomaj	16,3	33,7	17,4
Rata de angajare	48,6	38,4	-10,1
Rata ajutor familial	31,3	30,0	-1,3
Rata de externalizare	86,9	97,1	10,2
Rata muncii cu fracțiune de normă	55,9	50,2	-5,7
Rata de salarizare	48,4	44,6	-3,8
Rata muncii sezoniere	77,9	52,9	-25,0

Rezumatul capitolului

Evoluția ocupării în rândul populației rome. Studiu comparativ anii 2005 - 2011

- ✓ Segmentul persoanelor inactive începe să crească în mod categoric de la grupa de vârstă peste 50 de ani, pentru ca în 2011, comparativ cu 2005, culmea ocupațională să se amâne pe segmentul de 15 ani. Dacă în 2005 curba de activitate a populației rome începea să coboare temeinic începând de la 30 - 34 de ani, curba anului 2011 ne arată o linie relativ stabilă între 30 - 34 de ani și 45 - 49 de ani.
- ✓ Curba de activitate în rândul populației rome se apropie tot mai mult de tendința curbei înregistrate în rândul spaniolilor.
- ✓ Practic, rata de activitate nu s-a modificat din 2005 (69,3%), înregistrându-se o scădere de trei zecimale în 2011.
- ✓ Cu toate acestea, realitatea șomajului s-a modificat radical în acești șase ani. Rata șomajului a crescut cu 22,6 procente; altfel spus, rata șomajului în 2011 în rândul populației rome este de 2,6 ori mai mare decât cea din 2005.
- ✓ Femeia romă joacă în zilele noastre un rol extrem de important în cifrele referitoare la ocupare înregistrate în rândul populației rome per ansamblu; a reușit să consolideze și să stabilizeze curba de activitate și să reducă incidența șomajului.
- ✓ Conform cifrelor referitoare la șomaj, diferența ratei șomajului în acești ani este negativă (-15,9 procente). Această rată a scăzut mai mult la bărbați, până la 21,9 procente comparativ cu anul 2005.
- ✓ În linii generale, populația activă romă a Spaniei este mai bine formată educațional în 2011 decât în 2005. Deși procentul de analfabeți crește ușor (+2,3 procente), se reduce procentul persoanelor „fără studii” (-7,9 procente) și în același timp crește procentul celor care ating Nivelul 1 (+3,7) și Nivelul 2 sau mai mult (+1,9).

Populația Ocupată:

- ✓ Sectorul serviciilor a înregistrat un procent ridicat în rândul populației rome, iar în ultimii șase ani a continuat să crească acumulând 91,5% în rândul persoanelor ocupate (+15,6 procente).

- ✓ Sectorul serviciilor a crescut în principal în urma încadrării în muncă a unui număr mare de tineri. Segmentul 16 - 19 ani își mărește aportul în acest sector al serviciilor cu +26,8 procente în ultimii șase ani; mulți dintre aceștia provin din agricultură (-5,8 procente) și mai ales din construcții (-11,9).
- ✓ Rata muncii cu fracțiune de normă se menține aproape invariabilă în perioada analizată, aproximativ 42%.
- ✓ Foarte diferit este cazul ratei muncii sezoniere. Între 2005 și 2011 această rată a fost redusă cu până la 17,5 procente, trecând de la 70,9% înregistrat acum șase ani la 53,4 înregistrat în prezent. Această schimbare s-a produs prin trecerea de la statutul de angajat sezonier la cel de șomer, ca urmare a crizei economice.
- ✓ Scăderea înregistrată în rata muncii sezoniere poate fi motivată de asemenea de o schimbare în structura situației profesionale romi, scăzând numărul locurilor de muncă salariate și crescând activitatea de liber-profesioniști. În ultimii șase ani segmentul de liber-profesioniști a crescut cu 11 procente atingând 34,7%, în timp ce segmentul salariaților a scăzut cu 10,6 procente.
- ✓ Persoanele care lucrează în activitatea economică a familiei înregistrează o pătrime din total (26%), și aproape nouă din zece persoane de acest gen nu au contract de muncă, fapt care accentuează precaritatea acestui segment.

Populația Inactivă:

- ✓ O singură situație de inactivitate și-a modificat valoarea în comparația interanuală: activitățile casnice înregistrează pe 2011 un procent de -1,2 comparativ cu anul 2005.
- ✓ Restul situațiilor și-au mărit procentele și în special situația persoanelor pensionate care crește cu 6,8 procente, trecând de la valoare de 11,1% în 2005 la 17,9% în 2011. Nu foarte departe se află diferența înregistrată la situația incapacității permanente de muncă; persoanele acestea sunt mai puțin numeroase decât anterioarele, însă creșterea constatată în rândul lor a fost de 6,1 procente.

5. DISCRIMINAREA ȘI POPULAȚIA ROMĂ SPANIOLĂ

Încă de la primul studiu efectuat de Fundación Secretariado Gitano, s-a considerat oportună și necesară abordarea fenomenului discriminării, și în special cunoașterea percepției pe care romii, bărbați și femei, o au în acest sens. În primul studiu realizat privind ocuparea (Populația Romă și Ocuparea 2005), precum și în următoarele studii din alte regiuni, s-au pus câteva întrebări pe această temă considerându-se fundamental să se profite de contextul studiului pentru a le pune din nou, cu adăugarea de această dată a unor nuanțe care ne pot furniza elemente noi.

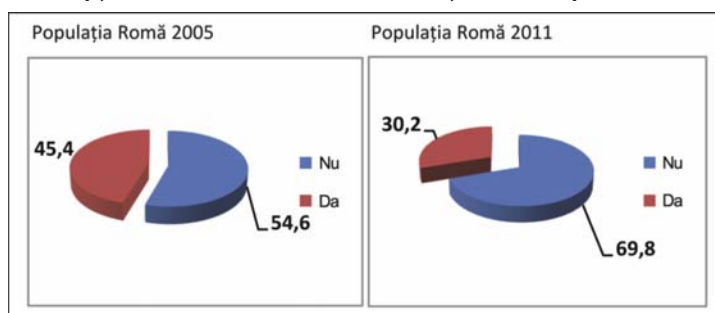
În acest capitol vom proceda la analiza percepțiilor personale ale subiecților intervievați și vom căuta să asociem discriminarea cu anumite variabile de analiză care să permită identificarea factorilor asociați fenomenului.

5.1 Cum se simt romii când sunt discriminați pentru etnia lor

Primul aspect pe care doream să-l evaluăm în rândul acestor persoane a fost sentimentul discriminării pentru simplul fapt că sunt rome. În acest sens au fost întrebate în mod direct dacă au avut vreodată impresia că sunt discriminate pentru etnia lor.

Primele rezultate au fost consemnate în graficul 5.1 unde se confruntă cifrele din 2005 cu cele din 2011. Cititorul va trebui să țină cont de faptul că cei doi ani nu sunt absolut comparabili din moment ce prima oară intervievații au fost întrebați de situații discriminatorii pe care le-au trăit „la un moment dat”, pe când în 2011 întrebarea s-a referit la ultimul an. Ne-am gândit totuși că acest fapt ne permite să înțelegem posibila evoluție a fenomenului studiat, în măsura în care la data oferirii răspunsului memoria, care este de scurtă durată, poate să fi asimilat o situație dintr-o perspectivă pe termen lung, dar limitată, ca în cazul ultimului an.

Graficul 5.1. Percepția discriminării din cauza condiției de rom printre cei care răspund

Primul lucru care trebuie menționat este că aproape 5% dintre persoanele consultate în 2011 nu ne-au răspuns la întrebare. Ne-am gândit totuși că se vor distribui foarte probabil la fel pentru ceilalți intervievați, și ca urmare, la data efectuării graficului, s-a optat pentru alcătuirea unei baze 100 cu răspunsurile oferite de acele persoane care chiar au răspuns la întrebarea adresată.

Când această întrebare le-a fost adresată în 2005 persoanelor de 16 ani și peste din rândul populației rome, 45,4% au răspuns că s-au simțit discriminate la un moment dat pentru faptul că sunt rome. Acest procent a fost mai mic când aceeași întrebare le-a fost adresată șase ani mai târziu; în 2011 s-au simțit discriminate la un moment dat în ultimul an trei din zece persoane rome (-15 procente).

Aceste procente ar putea indica o tendință de diminuare a fenomenului discriminatoriu în rândul populației rome, idee ce pare confirmată într-o oarecare măsură de cifrele consemnate în tabelul 5.1. În acest tabel sunt înscrise procentele acumulate la fiecare din opțiunile de răspuns puse la dispoziție, atunci când subiecții au fost întrebați despre cum cred că a evoluat fenomenul discriminării romilor în ultimii zece ani.

Tabelul 5.1. Este populația romă mai mult, la fel sau mai puțin discriminată decât acum zece ani - Distribuire procentuală a opiniilor populației rome

	%
Mai mult	12,4
La fel	28,5
Mai puțin	55,4
Deloc	3,8
Total	100,0

Consultând cifrele acestui tabel, pare evident că majoritatea persoanelor rome cred că după zece ani populația romă este mai puțin discriminată în zilele noastre. Aproape șase din zece persoane rome intervievate sunt de părere că romii sunt discriminați mai puțin decât acum zece ani sau, în mod direct, că nu sunt discriminați.

În orice caz, circumstanțele personale ale fiecărei persoane intervievate au un impact direct asupra opiniilor sale, iar acest fapt este inevitabil (tabelul 5.2). De fapt, dintre cei care declară că s-au simțit discriminați în ultimul an, mai mult de o cincime (22,2%) sunt de părere că fenomenul discriminării în rândul populației rome a fost mai mare în ultima decadă.

Și după cum era de așteptat, persoanele care au experimentat un număr mai mare de situații discriminatorii sunt cele mai pesimiste în legătură cu evoluția fenomenului în ultimii zece ani. Asocierea este una foarte strânsă, astfel încât se opinează pe un ton cu atât mai negativ cu privire la evoluția discriminării cu cât s-au experimentat un

număr mai mare de situații de acest gen. Numărul de situații se bazează pe o întrebare din chestionarul care consemna unsprezece situații diferite cu caracter discriminatoriu, după cum vom vedea mai concret la următorul alineat din acest subcapitol.

Tabelul 5.2. Evoluția subiectivă a discriminării populației rome în ultimii zece ani printre femeile și bărbații romi din Spania, în funcție de anumite variabile

	Discriminarea în trecut			
	Mai mare	La fel	Mai mică	Deloc
Se simte discriminat				
Nu	7,2	23,9	63,4	5,4
Da	22,2	35,3	42,0	0,5
Situații de discriminare				
Una	13,0	24,4	62,6	0,0
Doua	20,0	37,5	41,7	0,8
Trei	29,7	40,6	29,7	0,0
Patru sau mai multe	33,1	42,4	23,7	0,8

Astfel, dintre cei care au trăit o singură situație discriminatorie, 13% cred că fenomenul a fost mai puternic în ultimii zece ani. Acest procent se ridică până la 33,1% printre cei care au suferit patru sau mai multe situații discriminatorii, crescând pe măsură ce se înmulțește numărul situațiilor discriminatorii experimentate.

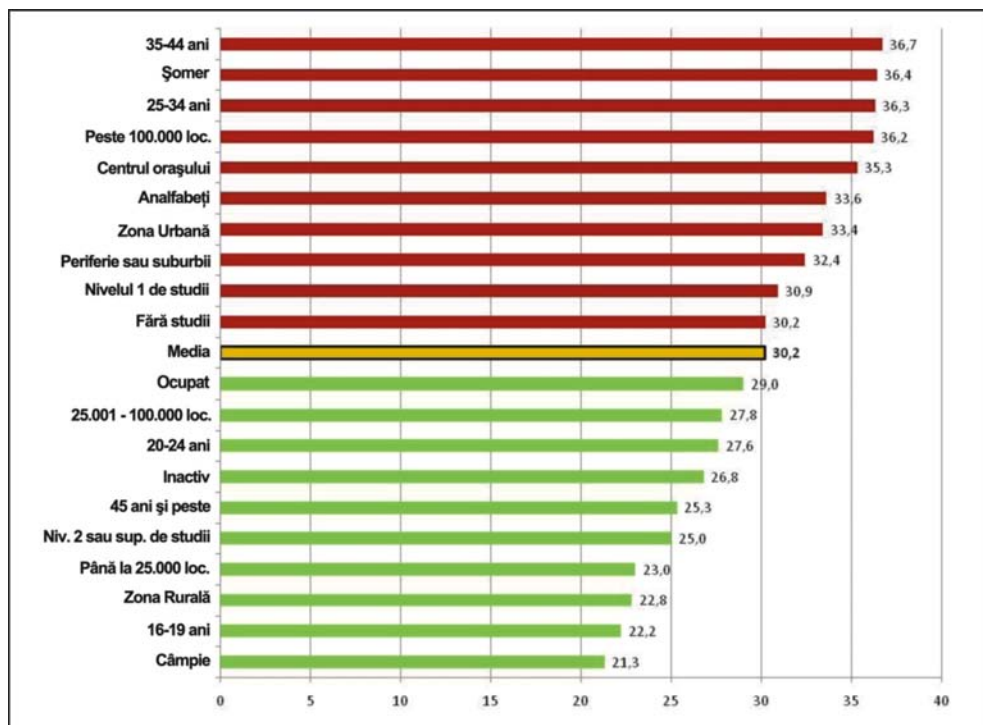
Dacă vom compara proporțiile anului 2005 cu cele din prezent, nu dispunem de elemente clare menite să sprijine tendința observată cu privire la scăderea numărului de persoane rome care s-au simțit discriminate. Este evidentă strânsa legătură dintre opiniile mai negative și discriminarea suferită, cu atât mai mult cu cât aceasta s-a produs de mai multe ori. Prin urmare, dacă per ansamblu în ultimii șase ani numărul celor care s-au simțit discriminați scade categoric, ar trebui să ne gândim că în tot acest timp a scăzut numărul acestui tip de situații și, prin urmare, sunt mai puțini cei care s-au simțit discriminați.

Să vedem însă câteva caracteristici ale persoanelor care s-au simțit discriminate prin prisma anumitor variabile de analiză. În graficul 5.2 se prezintă acele atribute care acumulează procentele cele mai mari și cele mai mici de romi bărbați și femei care s-au simțit discriminați în ultimul an. Consultând graficul vom constata că:

- ✓ Acumulează cele mai mari proporții de discriminați populația romă din grupele de vârstă intermediare 25 - 44 de ani, aflate în situații de șomaj, care locuiesc în zone urbane, preferabil în orașe cu mai mult de 100.000 de locuitori, și cu niveluri inferioare de studii, în special persoanele analfabete.

- ✓ La polul opus, cele mai mici procente de discriminații sunt asociate cu următoarele atribute: locuiesc în zone rurale, în special la câmpie și în municipii cu mai puțin de 25.000 de locuitori, sunt femeii și bărbații romi mai tineri (16 - 19 ani), deși populația peste 45 de ani prezintă la rândul ei un procent de discriminații mai mic decât media globală, și care au niveluri mai ridicate de studii.

Tabelul 5.2. Procentul persoanelor rome care s-au simțit discriminate în ultimul an din cauza etniei lor, în funcție de diverse caracteristici (%)

Studiind aceste caracteristici, trebuie să tragem concluzia că aparent situațiile discriminatorii survin mai frecvent, sau mai categoric, în rândul populației rome mai puțin elevată, și prin urmare cu o rată mai mică a șomajului, având în vedere legătura strânsă dintre cele două circumstanțe produse la populația noastră de referință. După cum rezultă, este evident că vârsta, situația profesională și situarea geografică reprezintă atribute care favorizează în măsură mai mare sau mai mică situațiile de discriminare.

Cu toate acestea, un alt studiu recent³ indică date oarecum contradictorii acestora, în special referitor la vârste. În analiza efectuată pornind de la ancheta CIS din 2007,

³ Diagnosticul social al comunității rome din Spania. O analiză contrastată în cadrul Anchetei CIS în Gospodăriile Populației Rome 2007. Ministerul Sănătății, Politicii Sociale și Egalității. 2011

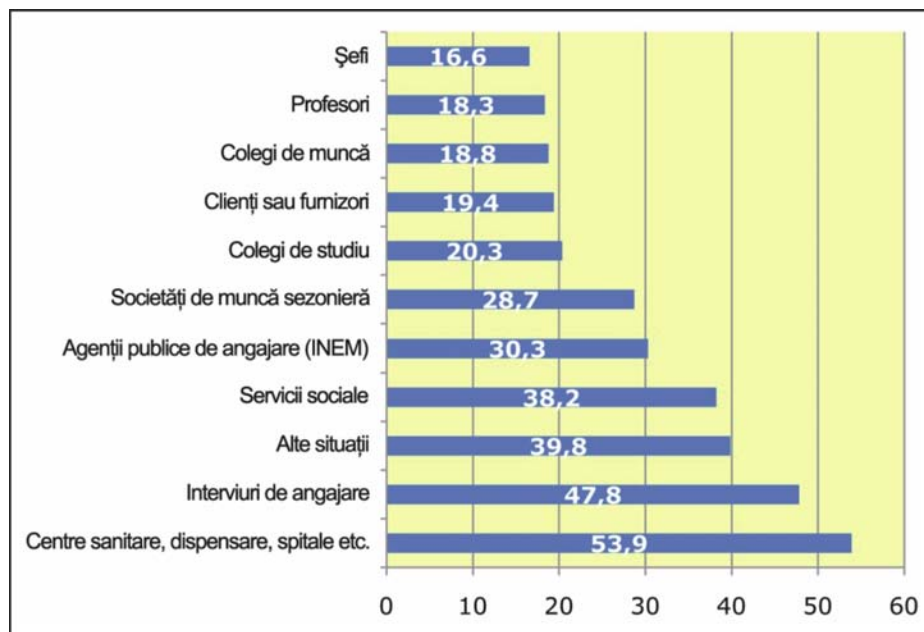
se afirmă că persoanele cele mai tinere simt mai pregnant discriminarea comparativ cu cele mai în vârstă care percep fenomenul discriminării la o scară mai redusă. Cea de-a doua afirmație, cea cu privire la persoanele în vârstă, ar coincide într-adevăr cu datele deținute de noi și probabil din motivele amintite în lucrarea respectivă: o mai mică prezență a acestora în spațiul public și, prin urmare, o mai mică expunere la situațiile discriminatorii.

Cu toate acestea datele nu mai coincid atunci când vorbim de cei mai tineri. Diferențele vor trebui poate căutate în modalitatea distinctă de a obține informațiile din moment ce în cazul anchetei CIS întrebarea era adresată altor persoane din mediul familial, pe când în cazul nostru vorbim strict de propriile experiențe ale persoanelor intervievate.

5.2 Situații și contexte discriminatorii față de populația romă din Spania

Spre deosebire de studiile anterioare realizate de FSG, în acest studiu s-a dorit cunoașterea detaliată a situațiilor în care populația romă s-a simțit discriminată. De aceea, persoanele intervievate au fost rugate să-și imagineze o serie de contexte din viața de zi cu zi și să ne spună în care din acestea s-au simțit discriminate în ultimul an. Răspunsurile adunate sunt ilustrate în următorul grafic:

Graficul 5.3. Procentul persoanelor rome spaniole care s-au simțit discriminate în ultimul an în fiecare din situațiile date (%)

Dacă observăm procentele acumulate la fiecare din contextele consultate, vom observa că situațiile care prezintă un procent mare de discriminare sunt acelea unde se realizează interacțiuni sociale instituționale, impersonale și de multe ori de scurtă durată. Cu alte cuvinte, sunt mai numeroși acei romi care afirmă că au fost discriminați la un moment dat când au fost nevoiți să relaționeze în contextul primirii unor servicii de la o instituție publică sau privată.

În schimb, când interacțiunile sunt mai personalizate, de mai lungă durată și prin prisma altei logici decât cea instrumentală, numărul persoanelor rome care se simt discriminate scade considerabil. Un element transcendent în această explicație îl constituie faptul că acest tip de relații, având în vedere că se întind pe o perioadă mai lungă de timp, permit depășirea într-o măsură mai mare a prejudecăților și duc la cunoașterea persoanei în sensul cel mai profund, eliminând sau modificând etichetele sociale și stereotipe prezente în relațiile sociale utilitariste și de scurtă durată.

În pofida faptului că percepția subiectivă de discriminare este acuzată aproape în totalitate de situațiile analizate, trebuie amintite dintre acestea toate circumstanțele în care romii bărbați și femeii care s-au simțit discriminați acumulează un procent de 30% sau mai mult. Se disting în special procentele care acumulează situațiile experimentate în instituțiile prestatoare de servicii sanitare și la interviurile de angajare; în ambele cazuri s-au simțit discriminați aproape jumătate dintre persoanele rome de 16 ani și peste care au trăit astfel de situații la un moment dat.

La fel de sugestive sunt și procentele asociate Serviciilor Sociale și Agențiilor publice de Angajare. Când vorbim de o populație ca cea romă care constituie un impact social important, este simptomatic faptul că aproape patru din zece persoane care s-au prezentat în fața Serviciilor Sociale au declarat că s-au simțit discriminați. Inutil să mai amintim de procentul de 30% care au experimentat același lucru în aventura lor de a-și căuta un loc de muncă.

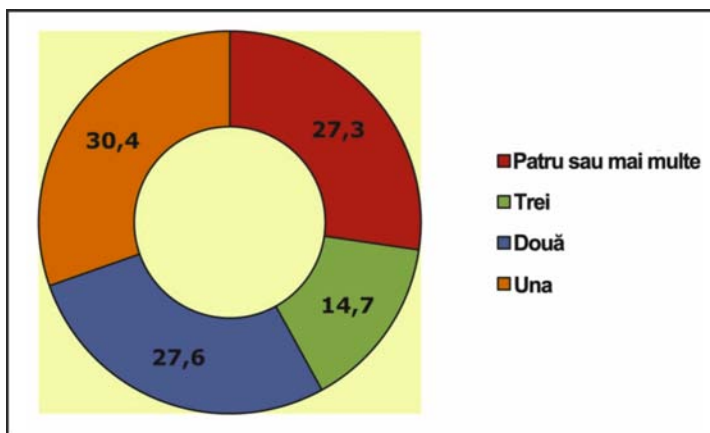
Rezultă destul de clar că, pe lângă situațiile experimentate la instituțiile prestatoare de servicii sanitare, procesul de căutare a unui loc de muncă reprezintă alt context social în care populația romă simte mai pregnant aspectul discriminatoriu. Aproape jumătate din romii spanioli au avut această impresie în ultimele douăsprezece luni când au început să-și caute un loc de muncă. Acest procent este asimilat celui înregistrat în urma studiului anterior din 2005 (53,4%), fapt ce ne arată că, deși au trecut atâția ani, situația nu s-a îmbunătățit substanțial din perspectiva discriminării.

Astfel cum ilustrează graficul, situația în care tot mai mulți romi se simt discriminați este în centrele sanitare, având în vedere că 53,9% dintre cei care s-au prezentat la un centru sanitar sau spital declară că s-au simțit discriminați. Este o cifră foarte importantă din moment ce rezultă evident faptul că generează din start o situație în care persoanele rome, prin simplul fapt al apartenenței lor la etnie, primesc un tratament discriminatoriu în instituții prestatoare ale unor servicii publice atât de esențiale și delicate.

În vederea evaluării gravității faptului discriminatoriu, vom încheia prin a analiza succint numărul de situații în care persoanele rome s-au simțit discriminate, altfel spus, diferitele situații discriminatorii se înregistrează izolat sau din contră se experimentează regulat o serie de situații diverse și în comun.

Vom putea observa în următorul grafic cine a experimentat situații discriminatorii în ultimul an și ce procent a fost înregistrat în acest sens pentru una sau mai multe situații diferite.

Graficul 5.4. Procentul persoanelor rome care au fost discriminate în ultimul an, în funcție de numărul situațiilor experimentate (%)

În primul rând ar trebui să se sublinieze că, așa cum s-a menționat și la începutul capitolului, șapte din zece persoane rome întrebate au declarat că nu s-au simțit discriminate în niciuna din situațiile prezentate.

Or, datele arată că situațiile izolate sau sporadice le-au trăit trei din zece romi, bărbați și/sau femei. Restul de 70% au trecut prin situații discriminatorii nesporadice, având sentimentul de discriminare în cel puțin două situații distincte; este cu precădere notabil procentul celor care s-au simțit discriminați în patru sau mai multe situații distincte.

Referitor la ultimii ani în care s-au adunat mai multe situații de discriminare, putem menționa trei caracteristici care îi identifică: mai mult de opt din zece (82,8%) au vârsta sub 44 de ani și doar cei sub 29 de ani reprezintă aproape jumătate (47,1%); locuiesc în principal în zone urbane (74,7%), iar nivelul lor de studii este extrem de redus deoarece aproape două treimi (63,8%) nu au reușit să-și finalizeze studiile primare.

Rezumatul capitolului

Discriminarea și populația romă

- ✓ Trei din zece persoane rome de 16 ani și peste afirmă că s-au simțit discriminate în ultimul an pentru simplul fapt că sunt rome.
- ✓ În urma unei comparații cu rezultatele obținute la o întrebare similară adresată în 2005, s-a constatat în ultimii ani o tendință spre diminuarea fenomenului discriminatoriu în rândul populației rome.
- ✓ Întrebate despre ultimii zece ani, aproape șase din zece persoane rome intervievate sunt de părere că în zilele noastre romii sunt mai puțin discriminați decât acum zece ani sau, în mod direct, că nu sunt discriminați.
- ✓ Generând un indicator de discriminare, cele mai mari cote se înregistrează la populația romă care alcătuiește segmentele de vârstă intermediare 25 - 44 de ani, care se află în șomaj, care locuiesc în zone urbane, preferabil în localități cu peste 100.000 de locuitori, și care au niveluri inferioare de studii, în special persoanele analfabete.
- ✓ La polul opus, cele mai mici procente de discriminați sunt asociate cu următoarele atribute: locuiesc în zone rurale, în special la câmpie și în municipii cu mai puțin de 25.000 de locuitori, sunt femei și bărbați romi mai tineri (16 - 19 ani), deși populația peste 45 de ani prezintă la rândul ei un procent de discriminați mai mic decât media globală, și care au un nivel de studii mai ridicat.
- ✓ Există o strânsă legătură destul de evidentă între opiniile mai pesimiste și experiențele de discriminare, cu atât mai mult cu cât acestea s-au produs în mai multe ocazii. Drept pentru care, dacă per ansamblu în ultimii șase ani scade categoric numărul persoanelor care s-au simțit discriminate, ar trebui să ne gândim că în toată această perioadă s-au redus aceste situații și, prin urmare, sunt mai puțin numeroși cei care s-au simțit discriminați.
- ✓ Situațiile care înregistrează un procent ridicat de discriminare sunt acelea în care au loc interacțiuni sociale instituționale, impersonale și de multe ori temporare: 53,9% dintre persoanele intervievate s-au simțit discriminate în ultimul an la instituțiile prestatoare de servicii sanitare, 47,8% la interviurile de angajare sau 38,2% când s-au prezentat la serviciile sociale.

- ✓ În schimb, când interacțiunile sunt mai personalizate, de mai lungă durată și prin prisma altei logici decât cea instrumentală, numărul persoanelor rome care se simt discriminate scade considerabil: în relațiile cu șefii (16,6%) sau cu profesorii (18,3%) sau cu colegii de muncă (18,8%).
- ✓ Pe lângă situațiile experimentate la instituțiile prestatoare de servicii sanitare, procesul de căutare a unui loc de muncă reprezintă alt context social în care populația romă simte mai pregnant aspectul discriminatoriu. Aproape jumătate din romii spanioli au avut această impresie în ultimele douăsprezece luni când au început să-și caute un loc de muncă. Acest procent este asimilat celui înregistrat în urma studiului anterior din 2005 (53,4%), fapt ce ne arată că, deși au trecut atâția ani, situația nu s-a îmbunătățit substanțial din perspectiva discriminării.

6. INTEGRAREA SOCIALĂ ȘI LOCUINȚA

Continuând analiza realizată la capitolul anterior, în acest capitol vom insista pe cunoașterea anumitor situații referitoare la marginalizarea socială a acestei populații, precum și la circumstanțele în care trăiește (întrebări formulate cu privire la locuințele în care își duc traiul și condițiile acestor spații).

6.1 Integrarea socială

În acest subcapitol vom efectua o primă evaluare a unor date referitoare la anumite situații de marginalizare, în principal aspectul cu privire la utilizarea serviciilor publice de către populația romă.

6.1.1. Absenteismul școlar și tipul de prieteni

Un aspect de o importanță particulară în studierea populației rome este nivelul scăzut de studii al romilor comparativ cu cel al restului populației. Acest nivel scăzut de studii are un impact direct asupra nivelului de trai, deoarece condiționează încadrarea pe piața muncii. De aceea este interesant să aflăm, deși în mod indirect, nivelul absenteismului școlar în rândul populației rome din grupele de vârstă la care învățământul este obligatoriu. În acest sens, persoanelor intervievate li s-a adresat întrebarea dacă în gospodăria lor există minori cu vârsta între 6 și 16 ani care nu frecventează școala. Rezultatele sunt consemnate în următorul tabel:

Tabelul 6.1. Procentul familiilor în care există minori cu vârsta între 6 și 16 ani care nu frecventează școala

	N	%
Nu	1.454	97,1
Da	43	2,9
Total	1.497	100,0

Analizând informațiile oferite de persoanele intervievate, se constată că în 2,9% dintre gospodăriile în care trăiește populația romă există o persoană cu vârsta între 6 și 16 ani care nu frecventează unitățile de învățământ. Ținând cont de faptul că, conform anchetei noastre, gospodăriile rome spaniole au în mediu 4,55 persoane în componența lor, și că populația romă se împarte în aproximativ 99.700 locuințe, putem trage concluzia că în aproximativ 2.900 de gospodării cu populație romă există cel puțin un minor care frecventează unitățile de învățământ la vârsta la care acest lucru este obligatoriu.

Această cifră este destul de mică, dar continuă să reprezinte un element critic pentru care trebuie găsită o soluție. S-au constatat în mod tradițional niveluri joase de

studii și cote înalte de absenteism școlar în rândul populației rome. Așa se arată în raportul întocmit în cadrul anchetei efectuate de CIS⁴ „*șapte din zece adolescenți romi nu-și termină studiile, de unde se poate deduce că exmatricularea și absenteismul prelungit reprezintă și în momentul de față o problemă în rândul acestei populații*”. Motivele pentru care nu se frecventează școala, după cum declară persoanele intervievate, se rezumă în mare parte la unul singur: nu vor să învețe. Alte răspunsuri sunt îndreptate și asupra faptului că ajută la activitățile casnice sau că își caută un loc de muncă.

Se pare că în mod treptat tinerii romi se încadrează în tipare comportamentale relativ asemănătoare celor descrise de restul populației: în cadrul apogeului și creșterii economice din anii trecuți, un anumit procent de tineri au ales repede să se încadreze în muncă pentru a-și atinge obiectivul de a fi solvenți din punct de vedere financiar. Rămâne de văzut dacă, în unele cazuri, în conjunctura economică actuală tinerii romi își vor prelungi procesul de formare și/sau în alte cazuri „se vor refugia la adăpostul” economiei familiale.

Chestionarul cuprindea întrebări despre prieteni. Este interesant să aflăm în ce proporție copiii romi interacționează numai cu persoane de aceeași etnie sau, din contră, dacă interacționează activ și cu alte persoane. Răspunsurile adunate s-au consemnat în următorul tabel:

Tabelul 6.2. Cum sunt cei mai apropiați prieteni ai copiilor romi?

	%
Numai romi	7,7
Predominant romi	31,6
Îmi este indiferent	60,0
Nu am prieteni	0,7
Total	100,0

Majoritatea răspunsurilor obținute (60%) sunt orientate spre faptul că nu le pasă dacă prietenii lor sunt sau nu romi. Pe de altă parte, aproape 8% nu interacționează decât cu persoane de aceeași etnie, în comparație cu aceia care interacționează cu alte persoane de etnie diferită (trei din zece).

La începutul celei de-a doua decade a secolului XXI, interacțiunea dintre romi și non-romi s-a modificat simțitor. În zilele noastre, prin prisma prejudecăților deja existente care vizează populația romă, este mult mai ușoară și comună existența relațiilor dintre persoanele rome și cele non-rome.

⁴ Diagnosticul social al comunității rome din Spania. O analiză contrastată în cadrul Anchetei CIS în Gospodăriile Populației Rome 2007. Ministerul Sănătății, Politicii Sociale și Egalității. 2011 Pagina 81.

6.1.2. Serviciile publice. Utilizare și evaluare

În acest subcapitol vom încerca să aflăm dacă populația romă apelează la anumite servicii publice din orașul sau districtul său, și cum cataloghează interacțiunea cu acestea.

Tabelul 6.3. Procentul gospodăriilor în care unul dintre membri a apelat la anumite servicii în ultimele șase luni (%)

	Da	Nu	Nu am nevoie	Total
Servicii sanitare	96,3	3,5	0,2	100,0
Grădiniță	5,8	22,6	71,6	100,0
Școli	54,4	4,0	41,5	100,0
Centre pentru persoane cu dizabilități	2,9	8,9	88,2	100,0
Centre pentru bătrâni	1,9	13,0	85,1	100,0
Servicii de orientare profesională	53,7	32,7	13,7	100,0

Referitor la informațiile oferite de acest tabel, putem extrage următoarele concluzii:

- ✓ Practic nimeni nu a răspuns că nu are nevoie să apeleze la serviciile sanitare, ba chiar mai mult, marea majoritate (96,3%) confirmă faptul că cel puțin o persoană din gospodărie a apelat la aceste servicii în ultimele șase luni.
- ✓ Deși populația romă spaniolă cu vârsta de 3 ani sau mai mică reprezintă un procent mai mare de 7%, șapte din zece gospodării ne-au răspuns că nu au avut nevoie în ultimele luni de serviciile unei grădinițe. Numai 5,8% și-au dus un minor la grădiniță.
- ✓ 48,4% dintre gospodării au un copil cu vârsta între 6 și 16 ani: au frecventat școala minorii care întrunesc 54,4% din gospodăriile de romi care au răspuns la întrebările anchetei noastre.
- ✓ Sunt puține la număr persoanele rome care au apelat la serviciile centrelor pentru persoane cu dizabilități sau pentru bătrâni: 88,2%, respectiv 85,1% ne-au răspuns că în gospodăria lor niciun membru nu a avut nevoie să utilizeze astfel de centre.
- ✓ 13,7% dintre persoanele intervievate afirmă că nici ele și nici alte persoane din gospodărie nu au avut nevoie să se prezinte la instituțiile prestatoare de servicii de orientare profesională. Constatăm în mod curios că proporția care a apelat la acest tip de servicii (53,7%) este aproape aceeași cu cea a gospodăriilor care apelează la unitățile de învățământ pentru copiii lor.

Deși în linii generale observăm că populația romă spaniolă apelează la serviciile de bază din localitățile sau districtele în care locuiește, acest lucru nu se întâmplă întotdeauna la fel pentru întreaga populație.

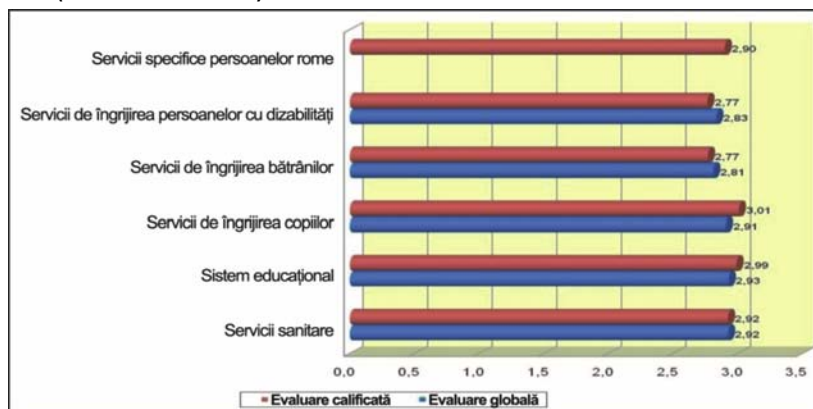
Tabelul 6.4. Procentul gospodăriilor de romi care apelează la anumite servicii din localitatea sau districtul în care locuiesc (%)

	Nu există	Există	Total
Servicii sanitare	0,3	99,7	100
Sistem educațional	0,6	99,4	100
Servicii de îngrijirea copiilor	6,5	93,5	100
Servicii de îngrijirea bătrânilor	13,9	86,1	100
Servicii de îngrijirea persoanelor cu dizabilități	15,5	84,5	100
Servicii destinate persoanele rome	30,1	69,9	100

Analizând acest tabel rezultă destul de clar că există trei tipuri de servicii accesibile în zona în care locuiește un mare procent din familiile de romi: cele sanitare, cele educaționale și cele de îngrijire a copiilor. Serviciile destinate îngrijirii bătrânilor sau persoanelor cu dizabilități nu mai sunt atât de accesibile în mediul învecinat locului în care trăiesc familiile de romi. Pentru 13,9%, respectiv 15,5% dintre cazuri, aceste servicii nu există în localitatea sau districtul lor. Serviciile aflate cel mai rar în apropierea lor sunt cele specifice persoanelor rome; trei din zece gospodării nu au în localitatea sau districtul lor un serviciu cu aceste caracteristici. Cum cataloghează oare cetățenii romi aceste servicii? Au ei o părere mai curând pozitivă decât negativă despre acestea? Vom analiza acest aspect în continuare.

În următorul grafic sunt consemnate calificările obținute de la persoanele intervievate. Le-am cerut în acest sens să catalogheze pe o scală de la 1 la 4 unde 1 echivala cu o calificare foarte slabă și 4 echivala cu o calificare foarte bună. Sunt contrastate în același grafic opiniile generale ale persoanelor intervievate care apar ca „evaluări globale” cu opiniile oferite de persoanele utilizatoare sau potențial utilizatoare ale serviciilor în cauză. Acestea sunt consemnate în grafic ca „evaluări calificate”. Dar să vedem care sunt evaluările rezultate:

Graficul 6.1. Evaluarea medie a anumitor servicii publice. Notările sunt efectuate pe o scală unde 1 = Foarte slabe și 4 = Foarte bune. Calificările sunt exprimate de toți cetățenii romi de 16 ani și peste (evaluare globală) și numai de aceia care sunt utilizatori sau potențial utilizatori ai acestora (evaluare calificată)

Pentru o mai bună lectură a graficului, vom specifica ce anume înțelegem prin evaluări calificate pentru fiecare dintre serviciile consultate. Se vor număra ca atare evaluările exprimate despre:

- ✓ Serviciile sanitare: persoanele care au afirmat că au apelat la aceste servicii în ultimele șase luni.
- ✓ Sistemul educațional: membri ai familiei care au frecventat unități de învățământ sau grădinițe în ultimele șase luni.
- ✓ Servicii de îngrijire a copiilor: persoane care apelează la grădinițe.
- ✓ Servicii pentru îngrijirea bătrânilor și persoanelor cu dizabilități: păreri gospodăriilor care au apelat în ultimele șase luni la centre care lucrează cu aceste categorii de persoane.

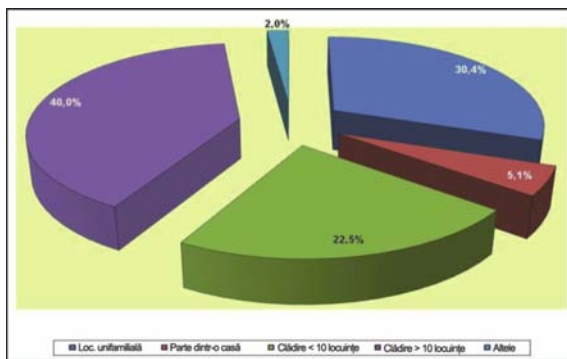
Ținând cont de faptul că punctul mediu al scalei este valoarea 2,5, putem afirma că, în general, păreri adunate califică în mod pozitiv diversele servicii. În plus, nu se constată diferențe semnificative între evaluările exprimate de intervieuați în general și „evaluările calificate” exprimate de persoanele care au utilizat de curând aceste servicii.

Ansamblul de calificări oscilează între cele 3,01 procente acumulate de la persoanele care apelează la grădinițe și cele 2,77 procente acumulate de la persoanele care au apelat la serviciile de îngrijire a bătrânilor. Aceste calificări au fost acordate de persoanele care au apelat la aceste servicii în cursul semestrului anterior anchetei. Această distanță măsurată în evaluările acordate diverselor servicii ne indică păreri destul de omogene, fără să se constate note negative la data evaluării generale a acestora.

6.2 Locuințele

Accesul la locuințe a avut dintotdeauna un rol fundamental în procesul de integrare al populației rome. Vom aborda în acest subcapitol datele adunate referitoare la locuințele în care trăiesc persoanele rome. Vom vedea tipul de locuințe, dotarea și tipul de posesiune asupra acestora.

Graficul 6.2. Distribuția procentuală a gospodăriilor rome spaniole, în funcție de tipul locuinței în care trăiesc

Odată cu trecerea anilor, realitatea rezidențială a populației rome s-a schimbat considerabil. Într-adevăr, tipul de locuință unifamilială sau chiar traiul în cocioabe au cedat locul clădirilor pe verticală cu mai multe locuințe. Rezultatele anchetei noastre arată că o mare parte din populația romă trăiește în locuințe aflate în clădiri etajate: practic două treimi trăiesc în acest tip de locuințe (62,5%). Cel mai mare procent al populației (40%) trăiește în clădiri mari cu mai mult de 10 locuințe. Cu toate acestea, locuințele unifamiliale încă mai adăpostesc un procent important de cetățeni rome (30,4%), rezultând destul de redus procentul celor care trăiesc în situații extrem de dificile (2%, cocioabe, caravane etc.).

Aceste date vin să confirme faptul că în ultimii 15-20 ani realitatea rezidențială a populației rome s-a schimbat substanțial. S-au făcut mari progrese din punct de vedere al integrării rezidențiale a persoanelor rome în Spania, în sensul că s-a reușit îndepărtarea ecranului peisagistic a imaginilor asociate în mod fundamental cu traiul la cocioabă și marginalizarea. Însă nu este mai puțin cert că există în continuare inegalități în sectorul locuinței în rândul populației rome: în zonele împânzite de cocioabe procentul persoanelor rome este foarte ridicat, acestea fiind inclusiv ocupantele exclusive ale unora din aceste așezăminte⁵.

Să analizăm aceste date în lumina diverselor variabile; vom putea astfel să distingem anumite nuanțe cu privire la locuințele pe care le ocupă persoanele rome din Spania.

Tabelul 6.5. Distribuția procentuală a gospodăriilor rome spaniole, în funcție de tipul de locuință în care trăiesc și diversele variabile de analiză

	Locuință unifamilială	Parte dintr- o casă	Clădire cu <10 loc.	Clădire cu >10 loc.	Altele	Total
Dimensiune habitat						
Până la 10.000 loc.	57,1	18,4	9,7	13,3	1,5	100,0
Între 10.001 și 25.000 loc.	53,9	1,6	21,3	20,9	2,3	100,0
Între 25.001 și 50.000 loc.	35,5	5,2	16,3	37,8	5,2	100,0
Între 50.001 și 100.000 loc.	16,9	5,8	29,1	46,6	1,6	100,0
Între 100.001 și 250.000 loc.	24,6	4,3	21,6	46,8	2,7	100,0
Mai mult de 250.000 loc.	9,5	0,8	30,3	59,2	0,3	100,0
Zona						
Rurală	55,0	8,7	17,0	17,4	2,0	100,0
Urbană	19,5	3,5	25,0	50,1	2,0	100,0
Situare						
Într-un sat	50,4	9,2	17,0	21,2	2,2	100,0
Lângă un sat	60,0	2,2	15,6	20,0	2,2	100,0
Centrul unui oraș	20,1	2,9	28,0	48,0	1,1	100,0
Periferia unui oraș	22,0	4,5	22,2	49,0	2,3	100,0
Suburbii de oraș	45,5	4,5	4,5	31,8	13,6	100,0
Total	30,4	5,1	22,5	40,0	2,0	100,0

⁵ Pentru mai multe detalii privind situația locuinței și populației rome consultați Harta Locuințelor și Comunității Rome în Spania 2007 realizată de Fundación Secretariado Gitano <http://www.gitanos.org/publicaciones/mapavivienda/>

Cifrele tabelului nu fac altceva decât să reproducă realitatea urbanistică a diferitelor tipuri de habitat și zonă. Traiul populației rome în clădiri cu mai multe locuințe este în mod evident extrem de sporit îndeosebi în mediul urban, și în special în marile orașe de la 50.000 de locuitori în sus. În schimb pe segmentul de anvergură, cei care trăiesc în locuințe unifamiliale au mai mare pondere în zonele rurale și/sau în municipii cu mai puțini locuitori. Vorbim de sate în care locuitorii încă mai trăiesc în mare parte în acest tip de locuințe.

Să vedem acum nivelul de dotare al locuințelor în care trăiește populația romă spaniolă. Persoanele intervievate au fost rugate să ne spună ce elemente și dotări aveau locuințele lor pornind de la o listă care li se arăta pe un cartonaș. Pentru o mai bună citire a rezultatelor, lista de elemente de care au fost întrebate am împărțit-o în trei blocuri sau niveluri astfel încât elementele nivelului 1 sunt cele mai esențiale și indispensabile pentru traiul persoanelor decât cele care alcătuiesc nivelul 3. Rezultatele obținute se reflectă în următorul tabel:

Tabelul 6.6. Procentul locuințelor care dispun de diferite elemente și dotări date (%)

	Procentul locuințelor	
Nivelul 1	Apă curentă	99,5
	Electricitate	99,4
	Apă caldă	99,0
	Baie în locuință	98,1
	Toaletă în locuință	97,2
	Radiator	71,1
	Încălzire centrală	16,6
	Toaletă afară	2,8
Nivelul 2	Frigider	97,5
	Mașină de spălat rufe	96,0
	Congelator	68,9
	Automobil	73,3
	Gaze naturale	38,5
	Mașină de spălat vase	20,3
Nivelul 3	Televizor	98,0
	Video	86,6
	Microunde	87,9
	Telefon mobil	90,6
	Calculator	43,5
	Internet	30,9
	Antenă de satelit	23,0
	Televiziune prin cablu	19,1
Total locuințe		1.494

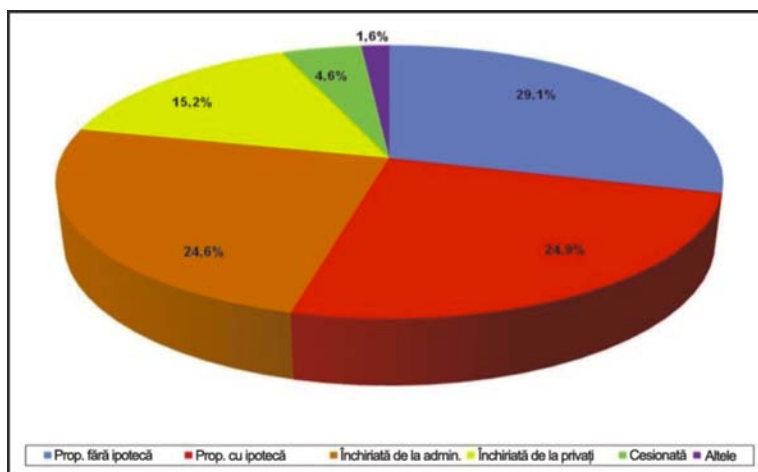
După cum se arată în mod corect în raportul întocmit pe baza datelor anchetei CIS din 2007, „*nivelul de dotare al gospodăriilor rome s-a îmbunătățit considerabil față de studiile anterioare*”. Din elementele cele mai esențiale aflate pe listă, adică cele de nivel 1, pe majoritatea le au în toate sau în aproape toate locuințele populației consultate. La acest nivel există o singură cifră care se îndepărtează de această constantă: 2,8% dintre locuințe au toaletă afară.

Din fericire în zilele noastre s-a depășit în mod categoric situația defavorabilă în care populația romă trăia la sfârșitul anilor șaptezeci din secolul trecut. În 2011 cetățenii romi trăiesc în locuințe care, în marea lor majoritate, dispun de dotări de bază. Cifrele adunate sunt foarte clare și ne permit să afirmăm că locuințele lor dispun și de multe elemente comune întregii populații. Dacă analizăm dotările de la nivelurile 2 și 3 ale tabelului vom constata această realitate. Elementele nivelului 2, cu aceeași disparitate de procente, le întâlnim destul de des în gospodăriile romilor: unele dintre acestea precum frigiderul sau mașina de spălat rufe aflate în aproape toate gospodăriile. Dintre elementele nivelului 3, cele mai indispensabile sunt deținute de un număr mare de locuințe (televizor, video, microunde și telefon mobil), răspunzând astfel standardului de comoditate implementat în societatea noastră (întotdeauna peste 85%). În schimb, există alte dotări cu o mai mică prezență în locuințele consultate, și întotdeauna sub 45% (calculator, acces la internet, antenă de satelit și televiziune prin cablu).

Am mai vrut să aflăm și dacă locuințele dispuneau de sistem de evacuare pentru apele reziduale. Răspunsurile obținute ne confirmă că aproape toți au într-adevăr țevi de evacuare în locuințele lor și aproape toți (98,3%) sunt conectați în mod indirect la sistemul public de canalizare, rămânând numai câteva care se folosesc de puțuri septice pentru a-și evacua apele. Este evident că aceste cifre răspund noii realități rezidențiale a populației rome: sunt foarte puține persoanele care trăiesc în cocioabe sau alt tip de locuințe marginale fără să aibă sisteme de evacuare a apelor.

Să vedem acum tipul de posesiune asupra locuințelor în care trăiește populația. Este oare la fel de predominantă la romi la fel ca la restul societății spaniole nevoia de a-și cumpăra spațiile locuibile? Vom descoperi în următorul grafic:

Graficul 6.3. Distribuția procentuală a locuințelor populației rome, în funcție de tipul de posesiune asupra acestora

Imagina ne confirmă că cei mai mulți dintre bărbații și femeile rome preferă să cumpere locuințele aflate în proprietate. Mai mult de jumătate dintre romi (54%) dețin locuințe în regim de proprietate, iar 46% dintre ei încă mai plătesc o ipotecă. Aceasta este o informație care confirmă ideea că populația romă a evoluat spre integrarea socială: nu numai că se schimbă stilul și modul de trai tradiționale, trecându-se de la locuințele unifamiliale la cele comunitare și de la orizontalitate la verticalitate, ci se și adoptă cutume eminate specific populației în general ca de exemplu cumpărarea proprietății asupra locuințelor în care trăiesc. Având în vedere actualul context economic trebuie analizat, după un anumit timp, impactul acestuia asupra populației rome. Regimul de închiriere ocupă și el un oarecare procent: patru din zece locuințe (39,8%) sunt închiriate, multe dintre acestea fiind proprietatea diferitelor administrații publice (de stat, autonome sau locale).

Rezumatul capitolului

Marginalizarea socială și locuința

- ✓ Practic în trei din zece gospodării cu populație romă (2,9%) există cel puțin un minor cu vârsta între 6 și 16 ani care nu frecventează unitățile de învățământ. În termeni absoluți se poate spune că în aproximativ 2.900 de gospodării cu populație romă există cel puțin un minor care nu frecventează unitățile școlare, la vârsta la care acest lucru este obligatoriu.
- ✓ În prezent este mult mai ușoară și mai normală existența unor relații între persoanele rome și cele non-rome. Șase din zece s-au declarat indiferente față de etnia prietenilor lor.
- ✓ Alături de serviciile sanitare utilizate de aproape întreaga populație romă, aproximativ jumătate dintre cetățeni apelează la școli și servicii de orientare profesională.
- ✓ Cu toate acestea, primul ciclu din învățământul primar este frecventat de relativ puține persoane. Deși populația romă din Spania cu vârsta de 3 ani sau mai mici reprezintă un procent de peste 7%, șapte din zece gospodării ne-au spus că nu au avut nevoie de grădinițe în ultimele luni. Este foarte probabil ca acest procent să fie influențat de faptul că ciclul respectiv nu este gratuit.
- ✓ În general, opiniile adunate de la intervievați califică pozitiv diversele servicii. Ba mai mult, nu se observă diferențe foarte mari între evaluările exprimate de toți intervievații și aceea exprimată de persoanele care aveau opinii ceva mai avizate din moment ce fuseseră utilizatoarele directe și recente ale acestora.

Locuințele

- ✓ Odată cu trecerea anilor, realitatea rezidențială a populației rome s-a schimbat și s-a îmbunătățit considerabil: tipul de locuință unifamilială sau chiar traiul în cocioabe a cedat locul clădirilor pe verticală și celor cu mai multe locuințe.
- ✓ O mare parte din populația romă trăiește în imobile cu mai multe locuințe, practic două treimi trăiesc în acest tip de locuințe (62,5%). Cel mai mare procent al populației (40%) în clădiri mari cu mai mult de 10 locuințe.
- ✓ Cu toate acestea există în continuare inegalități în sectorul locuinței în rândurile populației rome: continuă să existe zone împânzite de cocioabe locuite de persoane rome al căror procent este foarte ridicat, acestea fiind inclusiv ocupanțele exclusive ale unora din aceste așezăminte.
- ✓ Conform prezentei anchete, 2% dintre persoanele rome cu vârsta de 16 ani și peste trăiesc în locuințe marginale (cocioabe, caravane etc.).
- ✓ Schimbarea considerabilă din ultimii ani a persoanelor rome a survenit nu atât în realitatea rezidențială, cât și în dotarea locuințelor pe care le ocupă. Practic toate locuințele sunt dotate astfel încât să acopere necesitățile de bază: apă curentă și caldă, baie și toaletă în interiorul locuinței, și accesul la energia electrică.
- ✓ Mai mult de jumătate din locuințele testate (54%) sunt deținute în regim de proprietate, în timp ce un alt mare procent de femei și bărbați romi (39,8%) trăiesc în locuințe închiriate (cele mai multe închiriate de la administrația publică).

PARTEA A II-A

POPULAȚIA ROMĂ DIN SPANIA PROVENITĂ DIN EST

7. POPULAȚIA ROMĂ PROVENITĂ DIN EST.⁶ CARACTERISTICI

7.1. Caracteristicile populației rome din Est în general

Am rugat persoanele intervievate să ne ofere câteva informații importante despre toate și fiecare dintre persoanele care conviețuiesc cu el sau ea în aceeași locuință: sexul, vârsta și situația ocupațională în care se află la data anchetei. Din toate aceste informații putem afla caracteristicile principale ale persoanelor ce alcătuiesc populația romă provenită din Est, cu o amplă bază statistică.

Referitor la cele anterior menționate, trebuie avute în vedere trei aspecte. Primul este că informațiile puse la dispoziție fac trimitere la toate persoanele, indiferent dacă sunt sau nu rude directe. Al doilea este că informațiile adunate nu sunt de prima mână. La treilea este că s-a consemnat percepția persoanei intervievate, adică punctele de vedere subiective (în special referitor la situația ocupațională).

Dacă privim piramida categoriilor de romi proveniți din Est, constatăm două lucruri. Primul este procentul scăzut al persoanelor cu vârste mai înaintate: începând cu vârsta de 65 de ani populația coboară sub 1%. În al doilea rând se observă o piramidă a cărei bază (0 - 9 ani) este de mare amploare; și totuși, de la 10 ani începe să scadă procentul populației ca să crească din nou pe segmentul de vârste 20 - 29 de ani, scăzând ulterior treptat pe măsură ce vârsta crește.

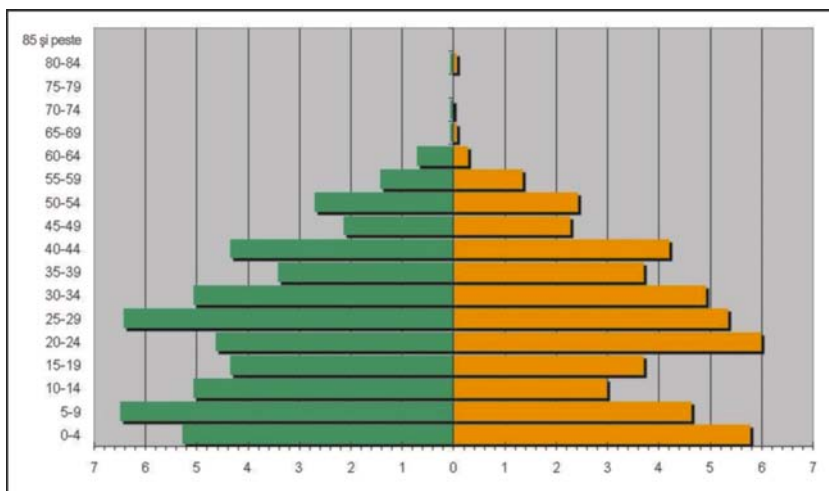
Dacă vom compara piramida populației rome din Est cu cea a romilor spanioli, vom constata că în rândul romilor spanioli se înregistrează un procent mai mic pe segmentul de vârstă 0 - 9 ani și o creștere pe segmentul 15 - 24 de ani, pentru ca progresiv să scadă pe măsură ce se avansează în vârstă. O altă mare diferență este că la populația romă spaniolă se constată că sunt mai numeroase persoanele peste 64 de ani. Dacă

⁶ În textul acestui document noțiunea de „romi din Est” se va folosi pentru a face referire la persoanele rome provenite din Estul Europei. Se va combina analiza populației rome române și bulgare diferențiată cu analiza grupată a ambelor populații sub denumirea de „populație romă din Est sau romii din Est”.

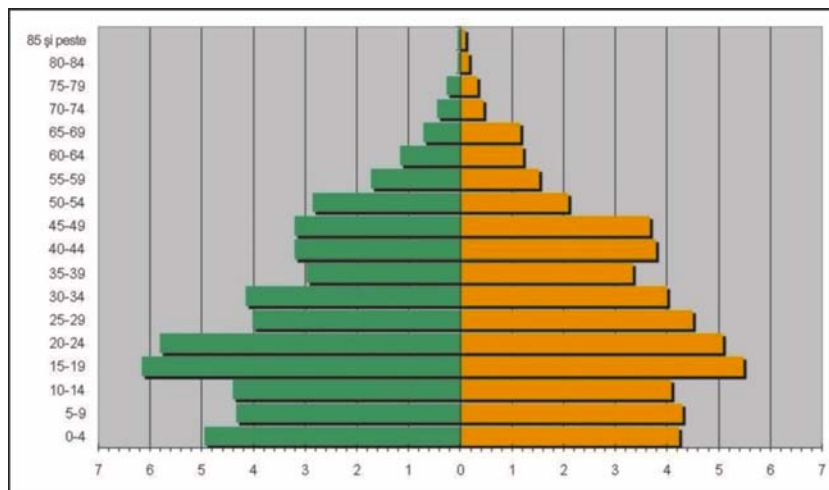
vom compara cu societatea spaniolă în general, vom observa că aceste diferențe sunt și mai mari deoarece spaniolii care alcătuiesc piramida populațională se află într-un proces accelerat de îmbătrânire (piramida prezintă un vârf mai lat și o bază mai îngustă decât în cazul celor două populații rome ce fac obiectul analizei). Așadar, după cum vom vedea în paginile următoare, tendința demografică a respectivelor populații rome este foarte asemănătoare și în același timp ambele sunt foarte diferite de populația spaniolă în general.

Graficul 7.1. Piramidele populaționale

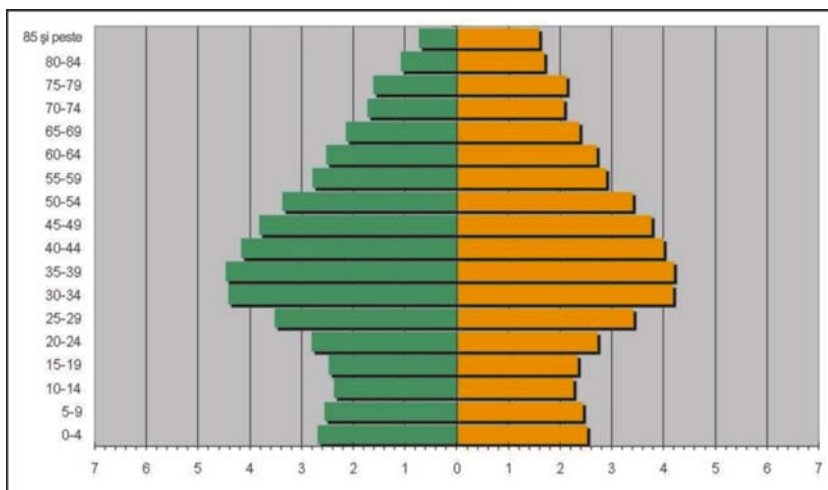
A) Populația romă din Est

B) Populația romă spaniolă

C) Populația spaniolă în general

Piramidele populaționale sunt o bună metodă de a observa configurația demografică a unei populații, iar indicatorii permit analizarea amănunțită a diferențelor și similitudinilor specifice existente între romii din Est și cei spanioli.

O primă informație care trebuie semnalată este cea derivată din indicele de feminitate ce indică numărul de femei la 100 de bărbați. Pentru populația romă din Est acest indicator ne face dovada existenței unui număr mult mai mare de bărbați decât de femei (91,41 femei). Populația romă spaniolă indică aceeași tendință, dar cu o intensitate mult mai mică (97,78). La populația spaniolă în general, tendința este una contrarie din moment ce există mai multe femei decât bărbați (102,45).

Așa cum ne arătau piramidele și așa cum indică vârsta medie și ponderea copiilor și adolescenților, populația romă din Est este mai tânără decât populația romă autohtonă și decât populația spaniolă în general. Vârsta medie a populației rome din Est este de 25,04 de ani, cea a populației rome spaniole este de 28,13 de ani, iar cea a populației în general este de 40,53 de ani. Procentul copiilor este de 30,2%, 26,3%, respectiv 14,7%, iar cel al adolescenților este de 30,43%, 31,03% și 17,96%.

Tabelul 7.1. Indicatori demografici principali

Indicator	Definiție	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă	Pop. Spaniei în general
Indice de feminitate	Femei la 100 de bărbați	91,41	97,78	102,45
Vârsta medie	Număr mediu de ani pe persoană	25,04	28,13	40,53
Procent copii	Procent persoane cu vârsta de 14 ani și mai puțin	30,22	26,30	14,75
Procent adolescenți	Procent persoane cu vârsta între 15 și 29 de ani	30,43	31,03	17,96
Procent bătrâni	Procent persoane cu vârsta de 65 de ani și peste	0,36	3,74	16,87
Rata longevității	Procent persoane cu vârsta de 75 de ani și peste la cele de 65 de ani și peste	--	25,91	51,21
Rata de supra-îmbătrânire	Procent persoane cu vârsta de 85 de ani și peste la cele de 65 de ani și peste	--	4,09	13,16
Indice de adolescență	Persoane sub 15 ani la 100 cu vârsta de 65 de ani și peste	--	702,73	87,46
Indice de îmbătrânire	Persoane cu vârsta de 65 de ani și peste la 100 cu vârsta de 14 ani și mai puțin		14,23	114,34
Indice global de dependență	Persoane potențial inactive (14 ani și mai puțin, 65 de ani și peste) la 100 potențial active (15 - 64 ani)	44,05	42,95	46,24
Indice de dependență infantilă	Persoane cu vârsta de 14 ani și mai puțin la 100 cu vârsta între 15 - 64 de ani	43,53	37,60	21,57
Indice de dependență la bătrâni	Persoane cu vârsta de 65 de ani și peste la 100 cu vârsta între 15 - 64 de ani	0,51	5,35	24,67
Raport de progresivitate	Persoane cu vârsta între 0 - 4 ani la 100 cu vârsta între 5 - 9 ani	99,36	106,51	106,44
Indice de înlocuire	Persoane între 15 - 39 de ani la 100 cu vârsta între 40 - 64 de ani	217,26	185,95	107,16

Așadar, persoanele rome din est prezintă o pondere ridicată de dependență infantilă și o pondere scăzută de bătrâni, aceasta fiind o consecință logică a existenței unui procent ridicat al populației tinere și infantile și a unui procent scăzut al bătrânilor (indicatorul de dependență infantilă înregistrează un 43,53, iar indicatorul de dependență a bătrânilor înregistrează 0,51). Populația romă spaniolă prezintă o tendință similară, dar de mai mică intensitate.

7.2. Populația romă cu vârsta de 16 ani și peste

În acest subcapitol vom analiza caracteristicile populației rome din Est cu vârsta de 16 ani și peste. Să ne reamintim că la subcapitolul anterior analiza se realiza pe o bază eșantionară mai amplă cu informații de la toți membrii gospodăriei persoanelor intervievate (ancheta s-a realizat cu un singur interviu pe gospodărie). Având în vedere că au existat mai multe registre, eroarea eșantionară era mică. Cu toate acestea, în prezentul subcapitol eșantionarea se va concentra pe persoanele intervievate și nu pe toți membrii gospodăriilor intervievate, deoarece informațiile la care se face referire aici au un caracter mai subiectiv sau pur și simplu condiționează informatorul să știe mai multe despre realitatea membrilor săi, prin urmare ar putea exista eventuale erori în ceea ce privește calitatea informațiilor. De aceea au fost chestionate numai persoanele intervievate, colectând astfel informații de primă mână și directe.

7.2.1. Nivelul de studii și limbile cunoscute

Dorim în primul rând să prezentăm diferitele niveluri de studii deținute atât de populația romă din Est, cât și de populația spaniolă. Problema educației, alături de structurarea demografică defalcată pe sexe și mai ales pe vârste, este foarte importantă pentru a putea explica anumite fenomene care se produc în rândul persoanelor rome. Iar acest lucru se întâmplă nu numai pe piața muncii, așa cum am văzut în alte capitole și cum vom vedea în continuare, ci și în alte sectoare și contexte sociale mult mai ample ca de exemplu integrarea și coeziunea socială.

Astfel, nivelul de studii atins de persoanele rome din Est se caracterizează prin segmentare, coabitând în procente similare o parte reprezentată de analfabeți (nu știu nici să citească, nici să scrie) sau de cei care nu și-au finalizat studiile primare, cu altă parte care și-a finalizat studiile primare și alta care are studii secundare sau mai mult. De fapt, 16,5% sunt analfabeți și 16,5% care, deși abia știu să citească și să scrie, nu au finalizat niciun nivel de studii: un total de 33% care nu au finalizat primul nivel educațional. În plus, 36,6% au un nivel maxim de studii primare sau au început studiile secundare dar nu le-au finalizat. Și al treilea segment reprezentat de aceia care au finalizat cel puțin nivelul secundar este în procent de 30,3%.

Comparând cu populația romă spaniolă, constatăm că populația romă imigrantă per ansamblu este mai pregătită din punct de vedere educațional. Populația autohtonă are rata analfabetismului mai mică (8,7%), iar ponderea celor care nu și-au finalizat studiile primare nu este foarte mare (50,7%). În schimb, se constată prezența unui procent pentru care nivelul maxim atins sunt studiile primare complete sau care, deși au început studiile secundare nu le-au finalizat (30,7%), mai rămânând un procent modic de 10% care au cel puțin nivelul secundar terminat.

De asemenea, trebuie subliniate anumite diferențe interne între persoanele rome din România și Bulgaria. În general, se observă că românii bulgari au un nivel educațional mai mare decât românii români. Prima diferență se observă la cei fără studii, procentul este mai mare în rândul românilor, decât în rândul bulgarilor (17,5% față de 12,5%). Altă diferență se observă la procentul mai ridicat al persoanelor bulgare care au finalizat complet studiile secundare sau studiile superioare (41,7%, 14,2 procente mai mare decât 27,5% înregistrat în rândul romilor români).

Tabelul 7.2. Distribuția procentuală a populației de 16 ani și peste în funcție de nivelul de studii

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Analfabeți	16,8	15,3	16,5	8,7
Fără studii	17,5	12,5	16,5	50,7
Studii primare complete	27,8	23,6	27,0	18,8
Studii secundare incomplete	10,3	6,9	9,6	11,9
Studii secundare complete	25,4	36,1	27,5	7,4
Formare prof. nivel superior și universitate	2,1	5,6	2,8	2,6
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

Cele mai ridicate niveluri educaționale ale romilor bulgari se pot vedea reflectate la nivelul de cunoștințe sau stăpânirea altor limbi străine. Astfel, 91,4% dintre romii bulgari vorbesc limba spaniolă, pe când la romii români procentul este de 79%. La fel se întâmplă și când sunt întrebați de altă limbă decât spaniola și limba lor maternă: 33% dintre romii români spun că stăpânesc altă limbă, spre deosebire de 48,6% dintre bulgari. În realitate, date fiind cifrele tabelului, populația bulgară nu numai că citește în limba spaniolă în procent ridicat, ci și citește și scrie în altă limbă. Același lucru se întâmplă la aspectele privind alte limbi străine.

Tabelul 7.3 Procentul populației în funcție de limba cunoscută

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Vorbește în limba spaniolă	79,0	91,4	81,4
Citește în limba spaniolă	54,8	62,9	56,4
Scrie în limba spaniolă	43,6	55,7	46,0
Înțelege limba spaniolă	88,6	97,1	90,3
Stăpânește altă limbă străină	33,1	48,6	36,1
Vorbește altă limbă străină	29,1	44,4	32,0
Citește în altă limbă străină	14,6	28,4	17,2
Scrie în altă limbă străină	13,0	29,0	16,1
Înțelege altă limbă străină	31,7	47,1	34,7

Chiar dacă este adevărat că, în general, populația romă din Est poate vorbi limba spaniolă (așa au afirmat 8 din 10), peste jumătate recunosc că știu să citească în această limbă și mai puțin de jumătate că știu să scrie în această limbă. Vorbirea limbii unei țări este o condiție indispensabilă pentru integrarea și incluziunea socială a oricărei persoane imigrante, pentru că o face părtașă la relațiile sociale și îi permite să-și gestioneze poziția în contextele sociale de interacțiune personală. Cu toate acestea, jumătate dintre persoanele rome din Est nu au nici acces autonom la informațiile scrise și nici nu se pot descurca bine în situații care solicită scrisul, așa cum este cazul problemelor de tip administrativ.

7.2.2. Stare civilă, partener de viață, copii și religie

După analizarea efectuată pe marginea nivelului de studii și a limbilor știute de romii din Est, vom încerca să aflăm alte aspecte relevante care ne vor ajuta să cunoaștem mai bine această populație: starea civilă, reședința partenerului de viață, numărul de copii și religia.

În ceea ce privește starea civilă, se constată diferențe evidente comparând populația romă din Est cu populația romă spaniolă: există un procent mai mic de necăsătoriți printre persoanele din Est decât printre persoanele spaniole (la 8,6 procente diferență). O altă diferență majoră constă în faptul că romii din Est adoptă regimul de concubinaj în mai mare măsură decât romii spanioli.

Cu toate acestea, nu se identifică mari diferențe procentuale la starea civilă între romii din România și romii din Bulgaria, fiind extrem de omogenă la comunitatea romilor din Est. Concret, 17,6% dintre romii români sunt necăsătoriți și 19,7% dintre cei bulgari. O altă ușoară diferență se remarcă în cazul procentului de căsătoriți, unde romii români ating 55,7%, iar romii bulgari 50,7%, la 5 procente diferență.

Tabelul 7.4. Distribuția populației în funcție de starea civilă

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Necăsătorit/ă	17,6	19,7	18,1	26,7
Căsătorit/ă	55,7	50,7	54,7	58,2
Concubinaj	15,2	16,9	15,6	5,7
Văduv/ă	2,1	4,2	2,5	4,6
Divorțat/ă	2,8	1,4	2,5	2,1
Despărțit/ă	6,6	7,0	6,7	2,7
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

În ceea ce privește reședința partenerului de viață, majoritatea persoanelor rome trăiesc cu partenerul în aceeași locuință (70,2% față de 8,4% care nu trăiesc în aceeași locuință). Există diferențe considerabile între bulgari și români: românii care trăiesc cu partenerii lor sunt mai numeroși decât bulgarii (la diferență de 14 procente). În mod similar, procentul persoanelor cu partener care nu împart același spațiu este mai mare la romii bulgari decât la romii români (14,3% față de 6,9%). Există un procent de 21,4% din totalul romilor din Est care nu au partener de viață.

Tabelul 7.5 Distribuția procentuală a populației în funcție de locul de reședință al partenerului de viață

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Aceeași locuință	73,0	58,6	70,2
Locuință diferită aceeași localitate	2,1	1,4	1,9
Locuință diferită altă localitate	0,3	1,4	0,6
România	4,5	0,0	3,6
Bulgaria	0,0	10,0	1,9
Alte țări	0,0	1,4	0,3
Nu are partener de viață	20,1	27,1	21,4
Total	100,0	100,0	100,0
Bază (N)	260	101	361

În ceea ce privește afinitatea religioasă, vom constata diferențe comparând romii din Est cu romii spanioli. Astfel, în timp ce religia predominantă în rândul

persoanelor din Est este cea ortodoxă, pentru romii spanioli este cea evanghelică (astfel declară 66,2%, respectiv 62,1% din populație). Diferențele religioase dintre romii din România și romii din Bulgaria sunt la fel de evidente. Îmbrățișarea religiei ortodoxe este categoric mai mare la romii români decât la cei bulgari (71,2% față de 44,4%). O diferență similară distingem în cazul religiei evanghelice către care se îndreaptă mai mulți romi bulgari decât români (33,3%, respectiv 10,3%).

Tabelul 7.6 Distribuția procentuală a populației în funcție de afinitatea religioasă

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Ortodoxă	71,2	44,4	66,2	0,6
Catolică	3,0	4,8	3,3	22,5
Protestantă	0,0	0,0	0,0	0,2
Evanghelică	10,3	33,3	14,7	62,1
Altele	11,1	1,6	9,3	0,6
Niciuna	4,4	15,9	6,6	14,0
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

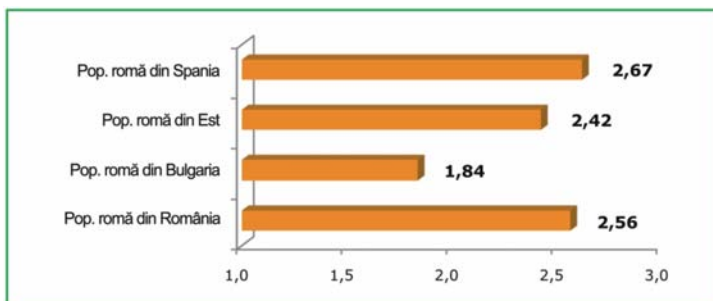
Consultând datele referitoare la paternitate sau maternitate, vom observa că majoritatea persoanelor rome din Est au copii, acest fapt constatându-se în mai mare măsură decât în cazul romilor spanioli și în ciuda faptului că prima categorie este alcătuită dintr-o populație mai tânără decât a doua categorie. În timp ce 79,2% din populația romă din Est are copii, pentru populația romă autohtonă acest indicator coboară până la 67,9%, marcând astfel o diferență de 11,3 procente. Alcătuirea internă a populației rome din Est este una omogenă în acest sens: 79,4% dintre romii din România au copii și 78,6% dintre romii bulgari.

Tabelul 7.7. Distribuția procentuală a persoanelor rome în funcție de statutul de părinți pe care îl dețin sau nu

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Nu au copii	20,6	21,4	20,8	32,1
Au copii	79,4	78,6	79,2	67,9
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

Media copiilor la romii din Est și la romii spanioli este aproximativ aceeași (2,42 copii față de 2,67, la o diferență de 0,25%). Defalcând situația din perspectiva naționalității, populația romă bulgară are în medie mai puțini copii (1,84) decât populația romă română (2,56).

Graficul 7.2 Numărul mediu de copii la populația romă

7.2.3. Starea de sănătate și dizabilitatea

În încheierea acestei analize asupra caracteristicilor principale ale populației rome cu vârsta de 16 ani și peste, prezentăm rezultatele anchetei în legătură cu starea de sănătate în viziunea populației, precum și impactul dizabilității. În acest sens, persoanele rome au fost întrebate în primul rând despre starea generală de sănătate care considerau că le caracterizează folosindu-se de următoarea scală de evaluare: 1 foarte precară, 2 precară, 3 normală, 4 bună, 5 foarte bună. În al doilea rând, au fost întrebate dacă sufereau de vreo dizabilitate sau boală cronică și, în caz afirmativ, dacă acest fapt le conferea un grad de invaliditate total sau parțial.

Diferențele privind percepția stării de sănătate în rândul persoanelor rome spaniole raportată la starea celor provenite din Est nu sunt foarte mari (cu medii pe o scală de la 1 la 5, de 3,94 respectiv 3,78). Trebuie remarcat că la ambele populații există o percepție relativ bună, cu medii apropiate de valoarea 4, adică echivalentul răspunsului „stare bună de sănătate”: 75,7% dintre spanioli și 67,4% dintre persoanele din Est declară că au o stare foarte bună de sănătate. Chiar dacă există diferențe foarte mici, datele reflectă o mai bună percepție a sănătății la populația bulgară față de cea română (3,75 respectiv 3,86). Astfel, în timp ce 64,7% dintre români afirmă că au o stare bună sau foarte bună de sănătate, bulgarii sunt cu 13,9 procente mai sus atingând o cotă de 78,6%.

Tabelul 7.8. Distribuția procentuală a populației în funcție de starea de sănătate percepută

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Foarte precară (1)	2,1	1,4	1,9	3,4
Precară (2)	8,2	2,9	7,2	3,6
Normală (3)	25,0	17,1	23,5	17,4
Bună (4)	42,1	65,7	46,7	47,0
Foarte bună (5)	22,6	12,9	20,7	28,7
Total	100	100	100	100,0
Medie (1-5)	3,75	3,86	3,78	3,94
Bază (N)	260	101	361	1.497

Numărul persoanelor care confirmă o stare bună de sănătate la populația romă spaniolă față de populația provenită din Est nu mai este același când vine vorba de dizabilitățile de care suferă, ci din contră. Astfel, 13,8% dintre persoanele rome spaniole acuză o dizabilitate sau o boală cronică, iar acest procent coboară la 10,5% în cazul persoanelor din Est. În plus, evaluarea mai bună a sănătății în rândul persoanelor bulgare față de persoanele române este foarte clară în materie de dizabilități sau boli cronice: 11,3% dintre persoanele primei categorii suferă de o dizabilitate sau boală cronică, pe când în cazul celei de-a doua categorii procentul este de 7,1%, adică la 4,2 procente diferență.

Tabelul 7.9. Distribuția procentuală a populației în funcție de dizabilitatea sau boala cronică suferită

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Nu suferă de dizabilități sau boli	88,7	92,9	89,5	86,2
Dizabilitate total invalidantă	1,0	0,0	0,8	2,1
Dizabilitate cu incapacitate de muncă	0,7	0,0	0,6	2,8
Dizabilitate care nu implică incapacitate	1,0	1,4	1,1	2,5
Boală total invalidantă	0,0	0,0	0,0	1,0
Boală cu incapacitate de muncă	2,4	2,9	2,5	1,8
Boală care nu implică incapacitate	6,2	2,9	5,5	3,7
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

Rezumatul capitolului

Caracteristici demografice principale

- ✓ S-a înregistrat o prezență feminină mai mare în rândul populației rome decât în rândul populației spaniole în general. Indicele de feminitate ne arată numărul de femei la 100 de bărbați, constatându-se că pentru populația romă provenită din Est indicatorul este de 91,41 femei, adică există în mod categoric mai mulți bărbați decât femei. Aceeași tendință, dar de o intensitate mai redusă, o arată și romii din Spania (97,78), în timp ce la populația generală spaniolă se constată o tendință opusă, deoarece există mai multe femei decât bărbați (102,45).
- ✓ Populația romă din Est este mai tânără decât populația romă autohtonă și decât populația spaniolă în general. Acest fapt se confirmă constatând vârsta medie, procentul copiilor și procentul bătrânilor. Prima variabilă ne arată că vârsta medie a romilor din Est este de 25,04 ani, cea a populației rome spaniole este de 28,13 ani, iar cea a populației în general este de 40,53 ani. Procentul copiilor este de 30,2%, 26,3%, respectiv 14,7%, iar al adolescenților este de 30,43%, 31,03% și 17,96%.

Nivelul de studii

- ✓ Nivelul de studii atins de persoanele rome din Est se caracterizează prin segmentare, coabitând în procente similare o parte reprezentată de analfabeți (nu știu nici să citească, nici să scrie) sau de cei care nu și-au finalizat studiile primare, cu altă parte care și-a finalizat studiile primare și alta care are studii secundare sau mai mult. De fapt, 16,5% sunt analfabeți și 16,5% care, deși abia știu să citească și să scrie, nu au finalizat niciun nivel de studii, totalizând astfel 33% care nu au finalizat primul nivel educațional. În plus, 36,6% au un nivel maxim de studii primare sau au început studiile secundare, dar nu le-au finalizat. Și al treilea segment reprezentat de aceia care au finalizat cel puțin nivelul secundar este în procent de 30,3%.
- ✓ Comparând cu populația romă spaniolă, constatăm că populația romă imigrantă per ansamblu este mai pregătită din punct de vedere educațional. Populația autohtonă are rata analfabetismului mai mică (8,7%), iar ponderea celor care nu și-au finalizat studiile primare nu este foarte mare (50,7%). În schimb, se constată prezența unui procent pentru care nivelul maxim sunt studiile primare complete sau care, deși au început studiile secundare, nu le-au finalizat (30,7%), mai rămânând un procent modic de 10% care au cel puțin nivelul secundar terminat.

Starea civilă

În ceea ce privește starea civilă, se constată diferențe evidente comparând populația romă din Est cu populația romă spaniolă: există un procent mai mic de necăsătoriți printre romii din Est (18,1%) decât printre cei spanioli (26,7%), la 8,6 procente diferență. O altă diferență majoră constă în faptul că romii din Est (15,6%) adoptă regimul de concubinaj mai des decât romii spanioli (5,7%). Locul de reședință al soțului/soției sau concubinului/concubinei.

- ✓ Numai pentru 8,4% din populația romă provenită din Est concubinul/concubina sau soțul/soția nu trăiesc în aceeași locuință, 70,2% trăiesc în aceeași locuință și 21,4% nu au partener de viață.

Afinitatea religioasă

- ✓ Există anumite diferențe comparând romii din Est cu romii spanioli. Astfel, în timp ce religia predominantă la persoanele din Est este cea ortodoxă, pentru romii spanioli religia evanghelică este cea predominantă (așa au declarat 66,2%, respectiv 62,1% din populație).

Numărul de copii

- ✓ Există un procent mai mare de familii cu copii în rândul populației rome din Est decât în rândul romilor spanioli. În timp ce 79,2% din rândul populației rome din Est are copii, pentru populația romă autohtonă acest indicator coboară la 67,9%, marcând o diferență de 11,3 procente.
- ✓ Nu există foarte mari diferențe între numărul de copii deținut de persoanele rome din Est și cel deținut de romii spanioli. Numărul mediu de copii la romii din Est este de 2,42, adică cu 0,25 copii mai puțin decât la romii din Spania cu 2,67 copii.

Starea de sănătate percepută și dizabilitățile

La ambele populații există o percepție relativ bună din moment ce 75,7% dintre spanioli și 67,4% dintre persoanele din Est declară că au o stare bună sau foarte bună de sănătate.

Numărul persoanelor care confirmă o stare bună de sănătate la populația romă spaniolă față de cea provenită din Est nu mai este același când vine vorba de dizabilitățile de care suferă, ci din contră. Astfel, 13,8% dintre persoanele rome spaniole acuză o dizabilitate sau o boală cronică, iar acest procent coboară la 10,5% în cazul romilor din Est.

8. POPULAȚIA ROMĂ DIN EST ȘI PIAȚA MUNCII

După ce am analizat caracteristicile socio-demografice ale populației rome din Spania provenite din Est, vom prezenta o imagine de ansamblu a pieței muncii. În acest sens, se expun în tabelul de mai jos mai mulți indicatori principali comparând rezultatele romilor din România cu cele ale romilor din Bulgaria.

Rata de activitate la nivelul întregii populații rome din Est este de 81,4%, adică 8 din 10 persoane cu vârsta legală de muncă lucrează sau sunt șomeri. Acest indicator este omogen între populația română (81,1%) și cea bulgară (82,9%). În ceea ce privește rata ocupării, aceasta este de 53,3%, iar dintre români 53,8% și dintre bulgari 51,4%. Mai exact, aproape jumătate din populația cu vârsta de 16 ani sau peste este încadrată în muncă.

Procentele ridicate de ocupare și angajare sunt foarte evidente la această populație, depășind cu mai mult de 20 procente rata activității spaniole și cu 6 procente rata angajării. Această caracteristică trebuie percepută ca fiind în strânsă legătură cu procentul tineretului din rândurile acestei populații: vârsta medie a populației active este de 34,2 ani (aproape jumătate are între 16 și 29 ani).

Rata șomajului pentru populația romă din Est se cuantifică la peste o treime din populația activă (34,4%). Șomajul afectează mai mult bulgarii decât românii (37,9%, respectiv 33,5%). Reamintim că, pentru a fi considerată în șomaj, o persoană trebuie să îndeplinească simultan aceste trei criterii: nu are un loc de muncă ca liber-profesionist sau ca angajat, este disponibilă pentru a munci și caută activ un loc de muncă.

Tabelul 8.1. Indicatorii pieței muncii în cazul populației rome din Est

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Rata de activitate (%)	81,1	82,9	81,4
Rata de angajare (%)	53,8	51,4	53,3
Rata de șomaj (%)	33,5	37,9	34,4
Rata muncii cu fracțiune de normă (%)	45,0	52,8	46,5
Rata de salarizare (%)	56,1	66,7	58,0
Rata muncii sezoniere	83,7	82,1	83,3
Ocuțați au realizat cursuri de formare (%)	16,7	19,4	17,2
Șomeri au realizat cursuri de formare (%)	41,8	30,4	39,2

Pe lângă ratele mari ale șomajului, precaritatea locurilor de muncă este o trăsătură distinctivă a acestei populații. Astfel, 58% dintre persoanele ocupate sunt salariate, iar restul de 42% exercită activități de liber-profesioniști; 45,5% lucrează cu fracțiune de normă. Se constată în acest context diferențe între romii proveniți din România și cei proveniți din Bulgaria. De fapt, în timp ce rata salarizării este de 56,1% pentru România, pentru Bulgaria acest procent se ridică la 66,7%. De asemenea, rata muncii cu fracțiune de normă este de 45%, respectiv 52,8%. Se poate observa o dublă tendință: pe de o parte activitatea salariată se întâlnește mai des în rândul romilor bulgari, oferind mai des garanția unor drepturi, și pe de altă parte orarul aferent fracțiunii de normă mai des întâlnit în Bulgaria are directă legătură cu cele mai dificile condiții de muncă.

Însă nu numai acești indicatori reflectă poziționarea populației rome din Est pe segmentul cel mai instabil și mai precar al pieței muncii. Astfel, 60,6% prestează „ocupații elementare”, aceasta fiind categoria cu cel mai mic nivel de calificare conform Nomenclatorului Național al Meseriilor (NNM-2011), urmată de “prestatorii de servicii de restaurant, personale, protecție și vânzători” cu 13,6%. În urma unei defalcări mai detaliate a NNM-2011, rezultă că aproape jumătate prestează activități aferente unor ocupații caracterizate prin precaritate: gunoieri (25% din ocupații), personal de curățenie (13,4%) și muncitori necalificați în agricultură (9,8%). Nu este prin urmare o surpriză faptul că o altă dimensiune a precarității în muncă, rata muncii sezoniere extrem de ridicată, se constată în rândurile comunității rome din Est. Astfel, 83,3% dintre salariați au o colaborare profesională de tip sezonier, un procent relativ asemănător în România (83,7%) și în Bulgaria (82,1%).

Având în vedere încadrarea profesională pe posturi caracterizate de instabilitate, precaritate și calificare scăzută, formarea se transformă într-o resursă indispensabilă pentru orientarea acestor persoane către activități caracterizate prin condiții mai bune și perspective mai stabile. De aceea o altă problemă care trebuie avută în vedere în cadrul acestui studiu este relația pe care persoanele ocupate și șomere o au cu formarea profesională. Astfel, 17,2% din populația ocupată romă din Est au realizat un curs de formare sau au terminat studii în ultimele șase luni (16,7% pentru români și 19,4% pentru bulgari). De asemenea, 39,2% dintre șomeri au absolvit un curs sau o formare orientată spre o activitate sau ocupație (41,8% pentru România și 30,4% pentru Bulgaria).

Câțiva dintre acești indicatori se prezintă în următorul tabel, comparând în funcție de sex populația romă din Est, populația romă spaniolă și datele APA pentru întreaga populație și aferentă trimestrului doi din 2011. Vom analiza în continuare indicatorii privind populația romă din Est pentru a vedea diferențele dintre bărbați și femei. Analiza comparată cu APA și populația romă spaniolă se arată în a treia parte a prezentului raport.

Primul aspect care trebuie subliniat este existența unor diferențe evidente între cele două sexe în activitatea profesională. Astfel, în timp ce 75,1% dintre femeile de 16 ani și peste sunt active, pentru bărbați acest indicator este cu 12,7 procente mai mare ajungând la 87,8%. Se poate deduce o oarecare repartizare pe roluri în funcție de sex în sectorul muncii și în sectorul domestic, deși este adevărat că în pofida unei diferențe de 12,7 procente, rata activității feminine continuă să fie destul de ridicată (17,1 procente mai mare decât în rândul femeilor rome spaniole și cu 22 procente mai mult decât populația feminină conform APA).

Tabelul 8.2. Indicatori ai pieței muncii (%). Populația romă din Est, romii spanioli și romii conform APA.

	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă	Pop. generală spaniolă
Ambele sexe			
Rata de activitate	81,4	68,9	60,1
Rata de angajare	53,3	43,9	47,6
Rata de șomaj	34,4	36,4	20,9
Rata muncii cu fracțiune de normă	46,5	42,3	14,1
Rata de salarizare	58,0	38,4	83,6
Rata muncii sezoniere	83,3	53,4	25,5
Bărbați			
Rata de activitate	87,8	80,0	66,4
Rata de angajare	43,1	49,3	53,6
Rata de șomaj	34,8	38,4	20,6
Rata muncii cu fracțiune de normă	44,4	36,1	6,1
Rata de salarizare	44,7	33,5	80,0
Rata muncii sezoniere	77,8	51,5	24,2
Femei			
Rata de activitate	75,1	58,0	53,1
Rata de angajare	50,6	38,4	41,8
Rata de șomaj	34,1	33,7	21,3
Rata muncii cu fracțiune de normă	48,8	50,2	23,9
Rata de salarizare	73,3	44,6	87,9
Rata muncii sezoniere	85,7	52,9	27,0

Un alt aspect de interes îl constituie ponderea mai ridicată a statutului de angajat în rândul femeilor rome din Est (73,3%) decât în rândul bărbaților (44,6%), cu o diferență de 28,7 procente. Această diferență ar putea fi explicată în principal prin tipul de activitate către care se îndreaptă fiecare sex în parte. Bărbații către activități în care primează statutul de liber-profesionist și femeile către statutul de angajat. De fapt, în timp ce bărbații lucrează în principal ca gunoieri și muncitori necalificați în sectorul agricol, femeile lucrează ca personal de curățenie.

Rezumatul capitolului

- ✓ Rata de activitate la nivelul întregii populații rome din Est este de 81,4%, mai exact 8 din 10 persoane cu vârsta legală de muncă lucrează sau sunt șomere. În ceea ce privește rata angajării aceasta este de 53,3%, mai exact aproape jumătate din populația cu vârsta de 16 ani sau peste este încadrată în muncă.
- ✓ Populația activă se caracterizează prin faptul că este tânără. Vârsta medie a populației active este de 34,2 ani și aproape jumătate are între 16 și 29 de ani.
- ✓ Rata șomajului este totalizată la peste o treime din populația activă. Mai exact 34,4%.
- ✓ Pe lângă ratele mari ale șomajului, precaritatea locurilor de muncă este o trăsătură distinctivă a acestei populații. Astfel, 42% exercită activități de liber-profesioniști și 45,5% lucrează cu fracțiuni de normă.
- ✓ Prestează activități pentru locuri de muncă precare: gunoieri (25% din populație), personal de curățenie (13,4%) și muncitori necalificați în sectorul agricol (9,8%).
- ✓ Rata muncii sezoniere extrem de ridicată: 83,3% dintre salariați se află într-o colaborare profesională de tip sezonier.

9. TRAIECTORIA MIGRAȚIEI

9.1. Situația ocupațională anterioară experienței migrației în Spania

De multe ori la baza deciziei de a emigra într-o țară se află situația economică și/sau ocupațională, ambele aflate în strânsă legătură. De aceea este relevant să aruncăm o privire asupra situației ocupaționale a romilor din Est înainte de sosirea lor în Spania. Astfel, se observă un procent ridicat de romi din Est care își căutau un loc de muncă înainte să emigreze în Spania (55,5%). Dacă privim situația ocupațională în care se aflau persoanele care au ajuns în Spania, putem observa că 17% erau angajați, 13% exercitau activități casnice și 10,8% studiau.

Tabelul 9.1. Distribuția procentuală a populației în funcție de situația ocupațională anterioară emigrării.

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Angajat	17,8	13,6	17,0
Caută un loc de muncă	54,0	62,1	55,5
Studiază	9,8	15,2	10,8
Este pensionat	1,0	1,5	1,1
Casnic	14,3	7,6	13,0
Dizabilități	0,3	0,0	0,3
Altele	2,8	0,0	2,3
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

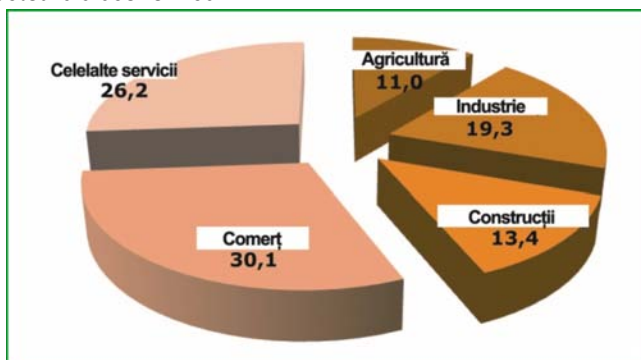
Având în vedere că o bună parte din romii din Est își căutau un loc de muncă înainte de momentul emigrării, motivul economic se transformă în una din principalele justificări ale sosirii lor în Spania. Pe baza datelor obținute în urma anchetei, tragem concluzia că jumătate din persoane afirmă că motivul principal de a emigra în Spania a fost pentru a-și căuta un loc de muncă și un alt procent de 40,1% pentru a-și îmbunătăți calitatea vieții. Acestea sunt motivele fundamentale de emigrare, acumulând 90% din total.

Tabelul 9.2. Distribuția procentuală a populației în funcție de motivul principal al emigrării în Spania.

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Schimbarea locului de muncă	1,7	0,0	1,4
Căutarea unui loc de muncă	49,7	51,4	50,0
Motive politice	0,3	1,4	0,6
Formare	0,3	0,0	0,3
Calitatea vieții	42,1	31,4	40,1
Motive familiale	4,1	11,4	5,5
Cheltuielile cotidiene	0,7	0,0	0,6
Alte motive	1,0	4,3	1,7
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

Să vedem care era situația concretă a acelor persoane rome din Est care înainte de momentul emigrării în Spania aveau un loc de muncă. Un prim punct de pornire important este să aflăm care era sectorul economic în care erau încadrate. Graficul ne arată că aproape 6 din 10 lucrau în sectorul serviciilor (56,3%), 19,3% în industrie, 13,4% în construcții și 11% în agricultură. Cu toate acestea, trebuie semnalat faptul că ramura de activitate în care sunt cei mai prezenți este comerțul unde se înregistrează 30,1% dintre persoanele ocupate din Est în țările lor de origine.

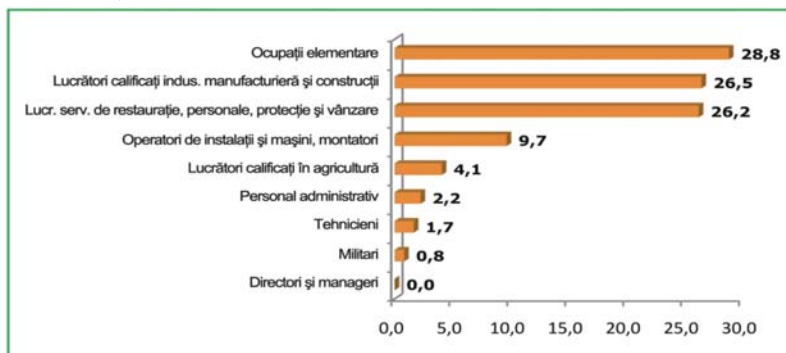
Graficul 9.1. Distribuția procentuală a persoanelor ocupate anterioară momentului emigrării, în funcție de sectoarele economice.

Referitor la tipul de ocupații în rândul persoanelor rome provenite din Est anterior momentului emigrării în Spania, putem observa că 28,8% aveau ocupații elementare, 26,5% erau plasați în locuri de muncă calificată din industria manufacturieră și 26,2% presta servicii de restaurant, personale, protecție și vânzare. Aceste trei mari sectoare ocupaționale totalizează 81,5% din ocupații.

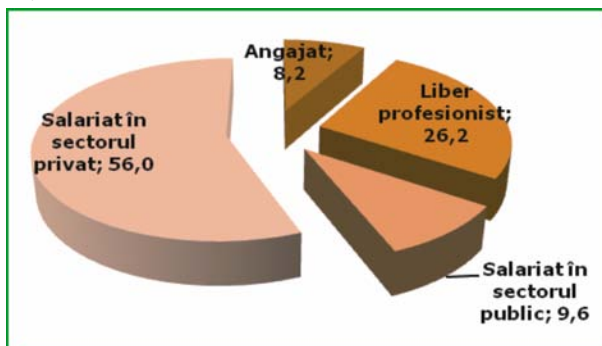
Trebuie subliniat că dintre cei care aveau un loc de muncă înainte de momentul emigrării un procent important presta o activitate profesională relativ calificată, totalizând un procent de 32% aferent ocupațiilor calificate din industrie și construcții, din agricultură și posturi tehnice.

Graficul 9.2. Distribuția procentuală a persoanelor ocupate anterioară momentului emigrării, în funcție de ocupație.

După analizarea sectorului și tipului de ocupație, să vedem acum situația profesională în care se aflau persoanele rome înainte de a emigra. Distingem un procent ridicat de salariați atât în sectorul privat (56%), cât și în sectorul public (9,6%), rezultând astfel o rată de salarizare de 65,6%. Cei care lucrau la angajator totalizau 8,2%, iar cei care lucrau ca liber-profesioniști 26%.

Graficul 9.3. Distribuția procentuală a persoanelor ocupate anterioră momentului emigrării, în funcție de situația profesională.

Concretizând motivul principal pentru care persoanele rome provenite din Est au ales să emigreze, putem spune că acesta este unul cu caracter economic: fie se aflau în căutarea unui loc de muncă, fie doreau să ducă o viață mai bună. Acest argument are perfect sens din moment ce un procent foarte ridicat al acestei populații se afla în situație de șomaj înainte de emigrare. Trebuie subliniat de asemenea că cei care erau încadrați în muncă anterior momentului emigrării ocupau posturi calificate moderat, tipic unei relații de muncă la angajator, lucrând în mare parte în sectorul serviciilor, mai ales în comerț.

9.2. Experiențele migrației

Cea mai mare parte dintre romii din Est care locuiesc în Spania provin direct din țara lor de origine. Astfel, aproape 95% dintre romii români locuiau în România înainte să vină în Spania. În același procent sunt și romii din Bulgaria. Numai 4,1% dintre români și 4,3% dintre bulgari veneau din alte țări.

Tabelul 9.3. Distribuția procentuală a populației în funcție de țara de reședință anterioară.

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
România	95,9	0,0	77,3
Bulgaria	0,3	95,7	18,8
Altă țară	3,8	4,3	3,9
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

Pentru majoritatea persoanelor rome provenite din Est, experiența migrației trăită pe teritoriul Spaniei este prima: aproape 8 din 10 romi proveniți din Est nu a mai trăit nicio altă experiență a migrației decât cea din Spania. Mai exact pentru 79% experiența lor în Spania este prima experiență a migrației. Pe de altă parte 15,9% dintre romii bulgari au trăit în altă țară decât Spania și țara lor natală. Tot cu privire la acest aspect, romii români totalizează 11%.

Tabelul 9.4. Distribuirea procentuală a populației în funcție de numărul țărilor în care a trăit mai mult de o lună, cu excepția Spaniei și țării natale.

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Niciuna	79,1	79,7	79,2
1 țară	11,0	15,9	11,9
2 și mai multe	9,9	4,3	8,9
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

Studiind procentul romilor din Est care și-au început de curând (de mai puțin de 1 an) statutul de imigranți în Spania, constatăm o oarecare diferență procentuală între romii români și cei bulgari. Astfel, 4,1% dintre romii români trăiau în altă țară cu un an în urmă, pe când procentul romilor bulgari în același context sunt de două ori mai numeroși (8,7%).

Iată și fluxul intern sau imigrația romilor din Est pe teritoriul Spaniei: 87,2% dintre romii români și 82,6% dintre romii bulgari locuiesc în același loc ca acum exact un an (86,4% per ansamblu). În ceea ce privește romii din Est care cu un an în urmă trăiau în altă localitate sau comunitate autohtonă, aceștia sunt în procent de 8,6%.

Tabelul 9.5. Distribuirea procentuală a populației în funcție de locul de reședință avut cu un an în urmă.

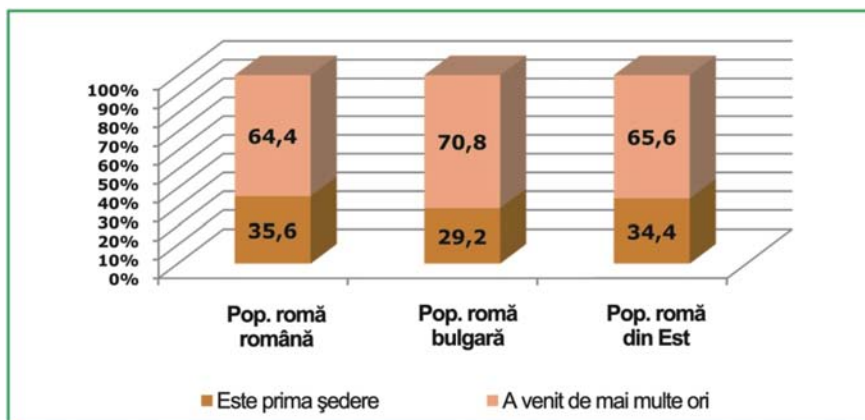
	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Același ca cel actual	87,2	82,6	86,4
Altă localitate din aceeași Comunitate Autonomă	5,2	2,9	4,7
Altă Comunitate Autonomă spaniolă	3,4	5,8	3,9
Altă țară	4,1	8,7	5,0
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

În definitiv, din perspectiva parcursului migrației, emigrarea în Spania este pentru populația romă din Est prima experiență a migrației, deși pentru o mare parte țara de reședință anterioară era țara de naționalitate. De asemenea, acest parcurs are un caracter static și consolidat datorită faptului că pentru o mare parte din această populație reședința actuală este aceeași cu cea pe care o aveau cu un an în urmă.

9.3. Migrația în Spania

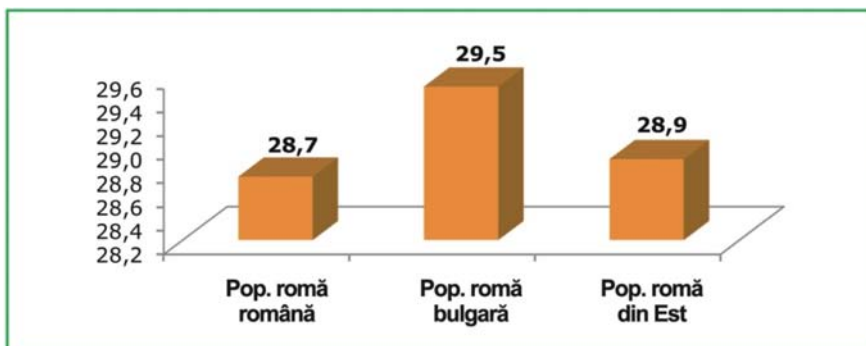
Deși 95% dintre romii proveniți din Est locuiau și cu un an în urmă pe teritoriul spaniol, trebuie specificat că aproape două treimi au mai fost în Spania cu alte ocazii pentru mai mult de o lună, iar pentru o treime este prima oară când se află în Spania. În consecință, putem presupune că există un flux migrator intermitent la migrația romilor din Est.

Graficul 9.4. Distribuția populației care a venit în Spania cu altă ocazie pentru mai mult de o lună.

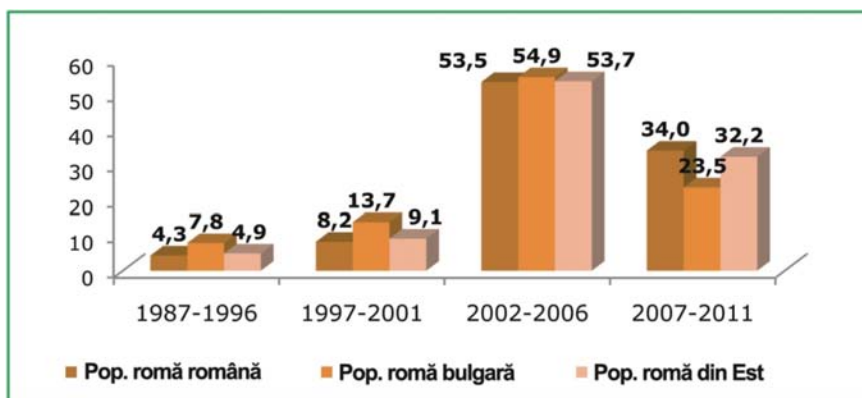
Dacă observăm vârsta medie a romilor din Est la sosirea lor în Spania, vom constata o ușoară diferență între români și bulgari. Cu o medie totală de 28,9 ani, pentru romii din România media este de 28,7 ani, iar pentru romii din Bulgaria de 29,5 ani. Prin urmare, trăsătura distinctivă a acestei migrații, ca multe altele, este caracterul tânăr, o etapă vitală pentru obținerea unei poziții sociale care împreună cu motivele economice deja menționate fac ca deținerea unui loc de muncă să fie un scop principal pentru îmbunătățirea calității vieții.

Graficul 9.5. Vârsta medie a populației la sosirea în Spania.

Tot aici mai putem observa și anii în care au plecat din țările de origine. Astfel, putem vedea că este vorba de o populație care a emigrat în perioada de prosperitate economică al cărei boom a avut loc între 2002 și 2006 (53,7%), și care a suferit o cădere la începutul anului 2007 (32,2%). Anticipăm deja că principalul motiv al emigrării romilor din Est este căutarea unui loc de muncă și creșterea nivelului de trai. Dacă acestea sunt motivele cele mai importante pentru a emigra, țara de destinație trebuie să fie un loc în care să persoana respectivă să poată găsi un loc de muncă sau cel puțin să i se ofere condiții bune de muncă.

Graficul 9.6. Distribuția procentuală a populației în funcție de anul plecării din țara de origine.

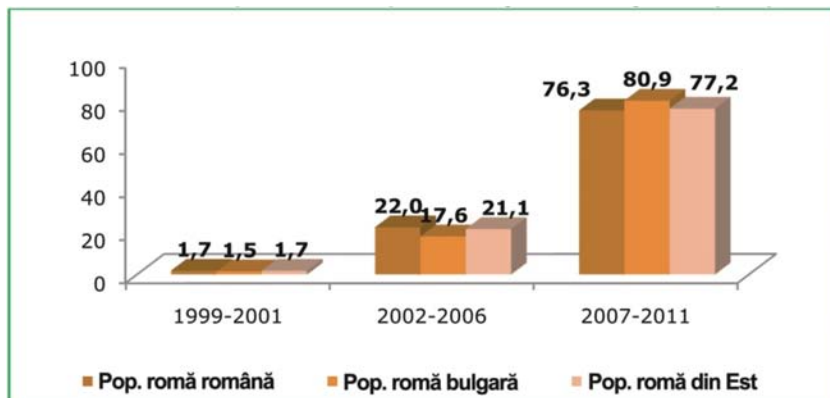

În afară de anul în care romii au plecat din țara de origine, dorim să arătăm rezultatele în legătură cu anul sosirii în Spania. În acest sens, se constată că un procent important al populației rome din Est a sosit în Spania ultima oară în perioada crizei economice, mai exact 77,2% dintre aceștia au ajuns între 2007 și 2011. În rândul populației rome din România 76,3% au ajuns în Spania în aceeași perioadă, 22% între 2002 și 2006 și 1,7% între 1999 și 2001. În ceea ce privește populația romă bulgară, procentele acestora în contextele date sunt de 80,9%, 17,6%, respectiv 1,5%.

Astfel, contrastează diferența temporară dintre anul ieșirii din țara de origine și anul sosirii în Spania ultima oară. După cum am putut vedea, romii au ieșit din țara de origine în perioada de prosperitate economică, dar au ajuns în Spania ultima oară în perioada de criză economică. Acest fapt se explică, după cum vom vedea în continuare, prin vizitele intermitente pe care au fost nevoiți să le efectueze în țara lor. Există astfel un procent de 72,5% dintre persoanele rome din Est care și-au vizitat țara cel puțin o dată de la sosirea lor în Spania, efectuând în medie 2 vizite. De asemenea, 91,1% au fost în țara lor în perioada de criză între 2007-2011, aceasta fiind perioada în care majoritatea s-au stabilit în Spania ultima oară. O posibilă ipoteză asupra acestui aspect ar fi că în perioada crizei această populație a încercat să se întoarcă în țara sa unde expectativele sau necesitățile profesionale sau cotidiene nu au avut succesul scontat, văzându-se astfel obligată să-și continue procesul migrator și îndreptându-se de această

dată spre Spania. În acest sens, reamintim că pentru 65,6% dintre persoanele rome din Est această ședere actuală în Spania este prima.

Graficul 9.7. Distribuirea procentuală a populației în funcție de anul sosirii în Spania ultima oară.

O altă problemă de interes în elaborarea acestui studiu a fost strângerea de informații despre rețeaua de ajutor social de care a beneficiat populația romă la sosirea sa pe teritoriul spaniol. În acest sens datele ne arată că 27,2% nu au avut ajutorul nimănui, constatându-se unele diferențe în funcție de naționalitate: 28,9% pentru România și 20,3% pentru Bulgaria. Prin urmare, există un procent de 72,8% care au avut o persoană de contact în Spania, dar cel mai important este că 58,7% avea la sosire o rudă care trăia în Spania, acest procent ridicându-se la 65,2% pentru romii bulgari și 57,1% pentru romii români. După cum se poate vedea, familia este instituția socială cu rol de punte solidă între origine și punctul de destinație al imigrantului, un contact puternic, apropiat și necondițional după câte se pare pentru a face față dificultăților cu care se confruntă noul venit.

Tabelul 9.6. Distribuirea procentuală a populației în funcție de persoana de contact la sosirea în Spania.

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Nu a avut nicio persoană de contact	28,9	20,3	27,2
Rudă	57,1	65,2	58,7
Prieteni	12,2	13,0	12,4
Cunoscuți	1,7	1,4	1,7
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

În încheierea acestui subcapitol ne vom îndrepta atenția asupra tipului de acte cu caracter administrativ pe care le dețin persoanele rome din Est. Persoanele intervievate au fost întrebate dacă sunt posesoarele mai multor documente personale. Astfel, 4,4% dintre romii români nu au depus cererea pentru permisul de rezidență, procentul în cauză ajungând la zero în cazul bulgarilor. Pe de altă

parte, romii din Est per ansamblu au un alt nivel de „legalitate” sau intenție de „a deveni legali” din moment ce 87,5% sunt posesorii unui act de identitate spaniol (Număr de Identificare a Cetățenilor Străini), pe când 13,2% se află în proces de legalizare din moment ce au solicitat rezidența. Astfel, 83,7% sunt înscrși în Registrul de Evidența Populației din Spania, o condiție importantă pentru a face dovada rezidenței spaniole și a generării de drepturi pe care acest fapt o implică.

Așadar, în afară de caracterul permanent al imigrării trebuie specificat că Spania este prima lor experiență de migrație, iar șederea actuală este prima în țara noastră. Însă în același timp este vorba de o imigrare permanentă de du-te-vino constant între Spania și țara de origine. O dovadă în acest sens este faptul că plecarea din țara natală s-a realizat în general în perioada de prosperitate economică (2002-2006), dar ultima sosire în Spania s-a produs pe timp de criză (2007-2011). În același timp, este vorba de un proces migrator care a beneficiat de o rețea socială de sprijin din partea familiei, bine înrădăcinată, existentă dinaintea sosirii imigrantului.

Tabelul 9.7. Procentul populației în funcție de actele personale de care dispune.

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Pașaport	75,0	92,6	78,5
Act de Identitate emis de țara de naționalitate	92,6	92,9	92,7
Act de Identitate spaniol (Număr de Identificare Cetățean Străin)	89,8	77,7	87,5
Cerere de rezidență depusă	15,3	4,3	13,2
Cerere de rezidență nedepusă	4,4	0,0	3,5
Înscris la Registrul de Evidența Populației din Spania	85,5	76,5	83,7
Card de sănătate spaniol	85,9	79,4	84,6
Card de sănătate european	4,6	8,0	5,3
Permis de rezidență	58,2	63,6	59,3
Bază (N)	260	101	361

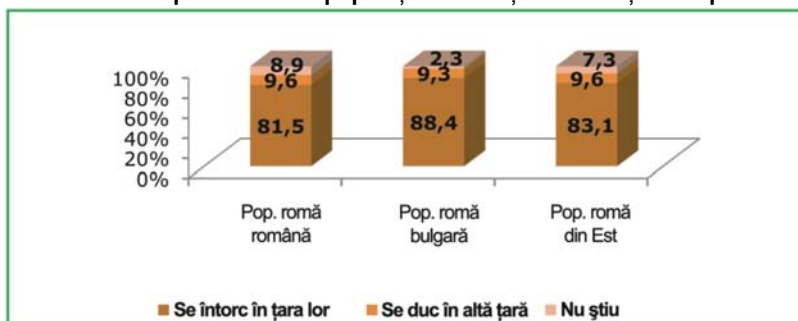
9.4. Perspective de viitor

Vom analiza în cele ce urmează perspectivele de viitor ale persoanelor rome din Est, în ceea ce privește mobilitatea geografică pe care se gândesc să o efectueze în continuare. Primul aspect ce trebuie avut în vedere este perioada la care se gândesc să rămână în Spania, constatându-se un procent de aproape 52,4% care declară că doresc să rămână definitiv, fapt ce reflectă caracterul permanent al acestui val de imigranți care doresc nu doar o ședere temporară, ci una pe viitor. Cu toate acestea, există diferențe care trebuie amintite între populația română și populația bulgară, deoarece această cifră oscilează între 56% la prima categorie și 38,6% la a doua, o variație care depășește 17 procente. Oricum un lucru este cert: 44% doresc să plece din Spania în următorii zece ani, 2,9% în mai puțin de 1 an, 25,1% între 1 și 5 ani, și 19,6% între 5 și 10 ani.

Tabelul 9.8. Distribuția procentuală a populației în funcție de perioada la care se gândesc să rămână în Spania

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Mai puțin de 1 an	2,5	4,3	2,9
1 - 5 ani	23,1	32,9	25,1
5 - 10 ani	18,4	24,3	19,6
Definitiv	56,0	38,6	52,4
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

Persoanele care au afirmat că doresc să plece la un moment dat au fost întrebată în ce țară s-ar duce după experiența de pe teritoriul spaniol, țara natală fiind cel mai des amintită (83%, 81,5% pentru români și 88,4% pentru bulgari). Cei care și-au exprimat dorința să plece în altă țară decât țara natală întrunesc un procent de 9,6%, în timp ce 7,3% nu știu care va fi următoarea destinație.

Graficul 9.8. Distribuția procentuală a populației în funcție de intenția de a pleca din Spania.

În afară de intenția de a pleca din Spania, persoanele rome au mai fost întrebată dacă preconizează să-și schimbe reședința din Spania în următoarele douăsprezece luni. Referitor la acest aspect, 76,1% au declarat că nu intenționează să o schimbe, 18% doresc să-și schimbe reședința pe teritoriul aceluiași municipiu, 3,7% în altă regiune și în sfârșit 2,2% se gândesc să se mute în alt municipiu din aceeași regiune. Aceste cifre sunt relaționate direct cu rezultatele menționate anterior, confirmând ideea unei populații migrante care are intenția clară de a rămâne în locul de reședință actual.

Tabelul 9.9. Distribuția procentuală a populației în funcție de intenția de a-și muta reședința în următorul an tot pe teritoriul Spaniei.

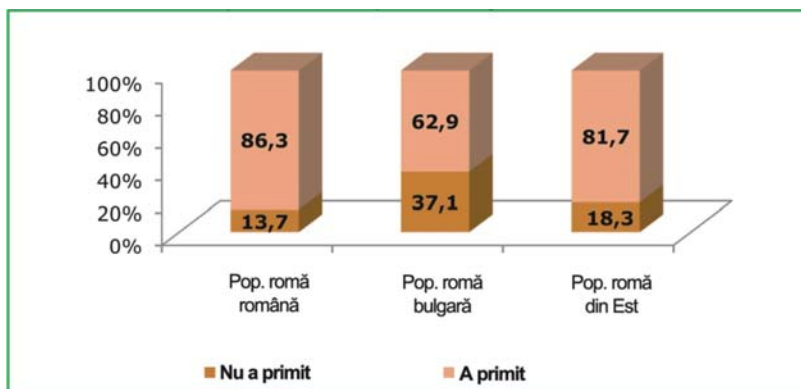
	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Da, în același municipiu	18,1	17,6	18,0
Da, în alt municipiu	2,1	2,9	2,2
Da, în altă regiune	2,1	10,3	3,7
Nu mă voi muta	77,8	69,1	76,1
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

Sintetizând, perspectivele de viitor ale acestei populații sunt în mare parte de a rămâne permanent sau pe termen lung în Spania (iar dacă hotărâsc să părăsească teritoriul Spaniei, intenția lor va fi să se întoarcă în țara de origine). Pe termen scurt, în următoarele douăsprezece luni nu intenționează să-și schimbe reședința, iar dacă vor face acest lucru, mutarea se va realiza în același municipiu.

9.5. Sprijin și ajutor instituțional în Spania

Am vorbit mai înainte despre cât de important este ca imigrantul să aibă o persoană de contact apropiată (familie, prieteni sau cunoscuți) la sosirea în țara de destinație. Acest fapt este demonstrat de 7 din 10 romi veniți din Est care aveau o persoană de contact la sosirea în Spania. Însă, în plus față de eventualul ajutor venit din partea rețelelor sociale în această țară de destinație, la fel de important sunt ajutorul și sprijinul venite din partea instituțiilor pentru înlesnirea procesului de adaptare, integrare și incluziune. În interviu persoanele au fost întrebate dacă au primit ajutor sau consultanță de la instituții de când au venit în Spania, constatându-se în acest sens o acoperire destul de mare. Astfel, 81,7% din populația romă din Est au primit un anumit tip de ajutor sau consultanță de când au venit în Spania, deși este adevărat că există diferențe considerabile între români (86,3%) și bulgari (62,9%). Există un procent de 18,3% dintre persoanele rome din Est care afirmă că nu au primit niciun fel de ajutor sau consultanță din partea instituțiilor.

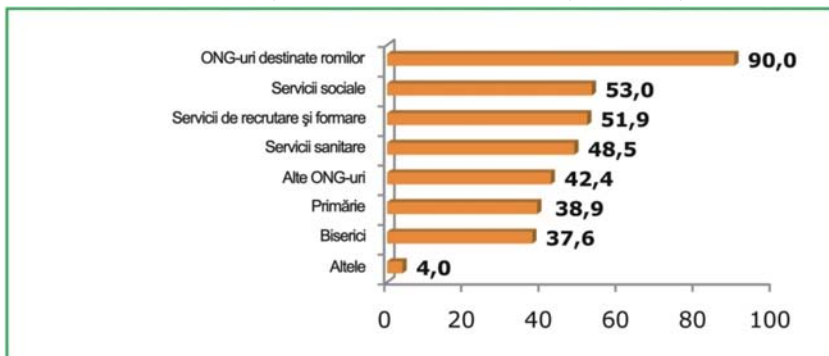
Graficul 9.9. Distribuția procentuală a populației în funcție primirea sau nu de consultanță în Spania.

Analizând categoria persoanelor care au primit sprijin instituțional vom vedea că „ONG-urile destinate romilor” ocupă un loc fruntaș de 90%, procent urmat la mare diferență de Serviciile Sociale și Serviciile de Recrutare și Formare cu 53%, respectiv 51,9%. Instituțiile care au sprijinit cel mai puțin această populație sunt

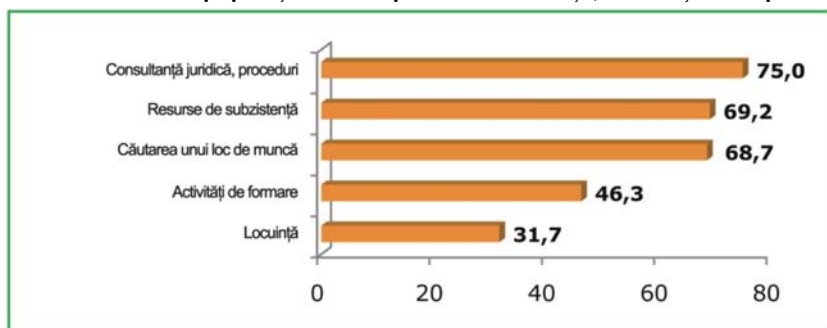
biserica (37,6%) și primăriile (38,9%). Per total, conform declarațiilor romilor din Est, instituțiile destinate exclusiv populației rome sunt cele care le-au acordat cel mai mult sprijin și consultanță.

Graficul 9.10. Procentul populației care a primit consultanță, în funcție de tipul entității.

În afară de tipul entității, am dorit să aflăm tipul de ajutor pe care l-au primit. Consultanța și ajutoarele s-au referit în principal la sectoare elementare ca de exemplu aspectele juridice (75%) care să ofere mai ales posibilitatea de a locui pe teritoriul Spaniei în baza unui statut „legal”. Se poate de asemenea observa că o mare parte din consultanță și ajutor sunt orientate pe resursele ce fac posibilă subzistența (69,2%) și căutarea unui loc de muncă (68,7%). Cu o pondere ceva mai redusă, 46,3% dintre persoanele rome din Est au primit ajutor pe teme de formare și 31,7% în probleme legate de locuință.

Graficul 9.11. Procent al populației care a primit consultanță, în funcție de tipul de ajutor.

Așadar, populația romă din Est beneficiază nu numai de sprijin din partea propriei sale rețele sociale formată din rude sau prieteni, ci și din partea instituțiilor în legătură cu servicii elementare precum cele juridice, subzistență sau recrutare. Dintre instituțiile care ajută cel mai mult aceste persoane se disting cele special înființate pentru a ajuta populația romă.

9.6. Dificultăți întâmpinate

Am văzut până acum diverse tematici relaționate cu populația romă imigrantă din Est: situația ocupațională anterioară experienței migrației, diversele procese migratorii trăite până în momentul de față, experiența spaniolă în mod particular, perspectivele de viitor în ceea ce privește mobilitatea geografică și sprijinul instituțional primit. În acest subcapitol vom oferi o viziune de ansamblu asupra percepției pe care aceste persoane o au despre propriul lor proces de migrație în Spania și despre adaptarea lor la contextul spaniol și integrarea lor socială.

Pentru aceasta, subiecții au fost rugați în timpul interviului să-și califice experiența trăită în Spania, mai exact gradul de satisfacție legat de adaptarea lor, nivelul de trai și relațiile cu persoanele non-rome, utilizând scala: 1 deloc satisfăcut, 2 puțin, 3 suficient, 4 foarte satisfăcut. Media obținută pe aceste trei dimensiuni se apropie de item-ul 3 echivalent răspunsului „suficient de satisfăcut”. Concret, mediile obținute sunt de 3,06 pentru adaptarea în Spania, 2,75 pentru nivelul lor de trai și 3,1 pentru relațiile lor cu persoanele non-rome.

După cum se poate observa, cel mai redus grad de satisfacție se referă la „nivelul de trai din Spania”, presupunându-se că expectativele create la data emigrării nu sunt deloc atinse sau sunt atinse moderat. Reamintim că 40% dintre romii proveniți din Est afirmă că principalul lor motiv de a emigra a fost tocmai să aibă o viață mai bună.

Tabelul 9.10. Evaluarea medie a satisfacției privind aspectele ce țin de Spania (escală 1 - 4).

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Adaptarea la Spania	3,08	2,97	3,06
Nivelul de trai în Spania	2,78	2,63	2,75
Relațiile cu persoanele non-rome din Spania	3,11	3,05	3,10
Baza (N)	260	101	361

Pe de altă parte, evaluarea adaptării la Spania, deși nu are cote surprinzător de ridicate, are o medie destul de mare. Factorii importanți ai adaptării sunt legați de capitalurile sociale care sprijină adaptarea. În acest sens am văzut că 3 din 4 romi aveau o persoană de contact înainte de sosirea lor în Spania, aceasta fiind asimilată cu ceea ce se numește capital social de uniune. Datele mai indică și existența unei extinse interacțiuni cu instituțiile, capitalul instituțional, care îi ajută în materie juridică, profesională și de subzistență.

Aspectul pentru care romii manifestă cel mai înalt grad de satisfacție este relația cu persoanele non-rome din Spania, circumscriind relațiile bune personale sau cel puțin cordiale cu populația autohtonă. Ar merita analizat până la ce punct această evaluare este influențată de tratativele directe sau majoritare cu agenții instituționali care le oferă sprijin și consiliere din moment ce 8 din 10 persoane rome din Est au primit ajutor instituțional de la persoane probabil autohtone.

Toate aceste evaluări trebuie contextualizate atât în funcție de experiențele trăite anterior în țările lor de origine, cât și în funcție de modul în care își fac relații care, prin comparație, s-ar putea dovedi satisfăcătoare deși din punct de vedere obiectiv acestea ar putea fi îmbunătățite substanțial.

Observăm în acest sens că un procent relativ mic din această populație afirmă că printre principalele dificultăți întâmpinate se află discriminarea la care sunt supuși din partea populației spaniole, a funcționarilor sau poliției (9%, 6%, respectiv 2,6%). După cum am văzut în capitolul despre discriminare, 26% dintre persoanele rome din Est afirmă că s-au simțit discriminate în ultimele douăsprezece luni.

Tabelul 9.11. Procentul populației în funcție de dificultățile întâmpinate în Spania.

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Limba	63,0	61,6	68,7
Discriminare din partea populației	5,7	4,9	9,0
Discriminare din partea poliției	7,6	8,8	2,6
Discriminare din partea funcționarilor	4,6	4,3	6,0
Locuință	64,8	67,6	53,1
Loc de muncă	84,1	82,6	90,4
Bază (N)	260	101	361

Marea majoritate a romilor din Est afirmă că principala dificultate întâmpinată în Spania a fost găsirea unui loc de muncă (90,4%), limba (68,7%) și locuința (53,1%). Referitor la locul de muncă, acesta reprezintă o problemă sensibilă și de preocupare majoră. Cu toate acestea, aproape 69% declară că au primit ajutor de la o instituție în vederea căutării unui loc de muncă, subliniind astfel importanța pe care o are rețeaua instituțională în ajutorarea și consultanța oferită în problema integrării și îndeplinirii expectativelor. La fel se întâmplă și în cazul locuinței, având în vedere că deținerea unei locuințe reprezintă un aspect principal relaționat cu calitatea vieții, aceasta din urmă fiind al doilea motiv principal al emigrării menționat de romii din Est. Cu toate acestea, ajutorul venit din partea unei instituții în acest sens nu a fost menționat decât de 31,7% din această populație.

Pe lângă toate acestea, romii au mai fost rugați să califice gradul de importanță care îl au pentru ei aspecte precum deținerea unor acte de identificare oficiale spaniole, sau naționalitatea spaniolă, deținerea unui loc de muncă stabil, sau o locuință corespunzătoare, iar copiii lor să aibă studii secundare sau superioare. Scala utilizată a fost de 1 deloc important, 2 puțin, 3 suficient, 4 foarte important.

Tabelul 9.12. Evaluarea medie a importanței de a obține anumite aspecte generale (scala 1 - 5).

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Acte de identitate oficiale spaniole	3,17	3,02	3,14
Naționalitate spaniolă	2,37	2,11	2,32
Loc de muncă stabil	3,57	3,73	3,60
Locuință corespunzătoare	3,32	3,40	3,33
Copiii lor să aibă studii secundare sau superioare	3,29	3,28	3,28
Bază (N)	260	101	361

Elementul cu cel mai mare grad de importanță a fost „obținerea naționalității spaniole” cu un procent de 2,32. Restul circumstanțelor au depășit, în medie, codul 3 asociat calificativului „suficient de important”. Deținerea unui loc de muncă stabil atinge cota cea mai ridicată conferindu-i astfel cea mai mare importanță (3,6). Acest din urmă procent este urmat de elementul „locuință corespunzătoare” (3,33), „studii secundare sau superioare pentru copiii lor” (3,28) și „deținerea de acte oficiale spaniole” (3,14).

În definitiv, ca urmare a sprijinului oferit de propria rețea socială și a serviciilor primite din partea instituțiilor, se pare că adaptarea este percepută de această populație ca satisfăcătoare, în special relația cu persoanele non-rome. Chiar și așa, principalele dificultăți întâmpinate de romi au fost locul de muncă, limba și locuința, aceștia percepend ca fiind destul de importante: deținerea de acte oficiale, a unui loc de muncă stabil, a unei locuințe corespunzătoare și absolvirea de studii secundare sau superioare de către copiii lor.

9.7. Contactul și relația cu rudele și prietenii din țara de origine

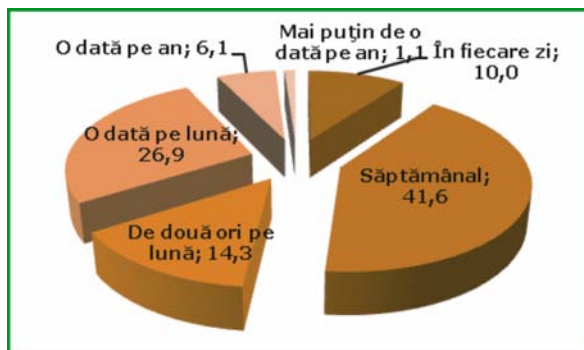
După ce am aflat situația romilor din Est în Spania, vom analiza acum tipul de contact pe care această populație îl păstrează cu țara sa de origine. Se arată în primul rând că 87,3% din această populație păstrează un anumit tip de contact cu persoanele, familia sau prietenii lor aflați în țara de origine.

Tabelul 9.13. Distribuirea procentuală a populației în funcție de contactul cu familia sau prietenii din țara natală.

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est
Păstrează contactul	87,0	88,6	87,3
Nu păstrează contactul	9,9	10,0	9,9
Nu are familie sau prieteni	3,1	1,4	2,8
Total	100	100	100
Bază (N)	260	101	361

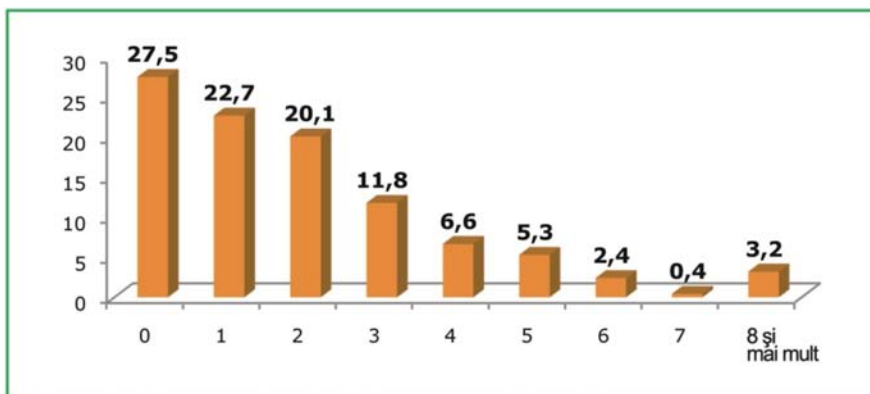
În ceea ce privește nivelul de frecvență în comunicarea cu persoanele din țara lor, constatăm că 41,6% păstrează legătura săptămânal, 14,3% de două ori pe lună și 26,9% o dată pe lună, de unde rezultă un total de 82,8%. Altfel spus, mai mult de 8 din 10 persoane își contactează rudele și prietenii cel puțin o dată pe lună. Prin urmare, nu numai că un procent ridicat de persoane păstrează o comunicare directă cu țara lor de origine, dar acest lucru se și întâmplă cu o anumită frecvență.

Graficul 9.12. Distribuția procentuală a populației care păstrează contactul cu familia sau prietenii din țara natală, în funcție de frecvența comunicării.

Referitor la contactul fizic (vizitarea țării de origine), romii din Est au călătorit în țara natală în medie de 2 ori, mai exact 42,8% s-au deplasat acolo între o dată și de două ori. Totuși, 27,5% nu și-au vizitat țara de când au ajuns în Spania. Aceste date ar putea fi explicate prin recentul val de imigranți romi ajunși în Spania (reamintim că o parte importantă a venit începând cu anul 2007).

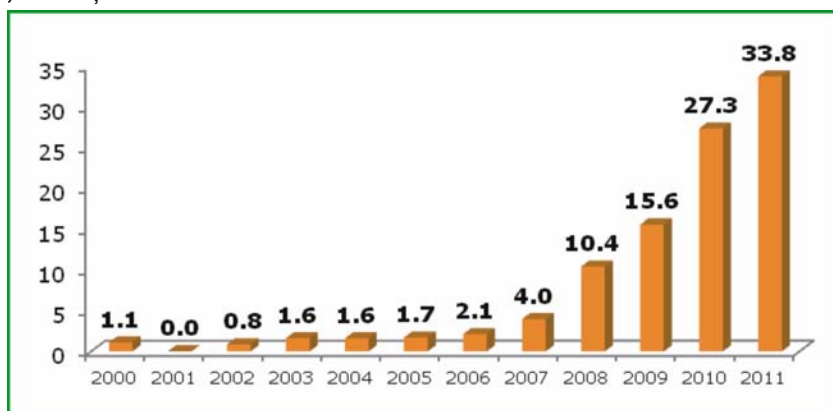
Graficul 9.13. Distribuția procentuală a populației în funcție numărul de vizite efectuate în țara natală de la sosirea lor în Spania. (media = 2,02)

Se indică de asemenea anul ultimei vizite realizate în țara de origine, servind drept etalon acele persoane care au fost cel puțin o dată; se constată că cel mai mare procent (33,8%) se înregistrează în anul 2011 și scade treptat în anii anteriori acestuia. Următorul amănunt pare la fel de interesant: 3 din 4 romi din Est au fost în țara de origine în ultimii 3 ani, între 2009 și 2011. Prin urmare, deși vorbim de un val de imigranți relativ recent, factor susținut și de frecvența comunicării la distanță, s-au produs totuși vizite și șederi în țara de origine cu o oarecare regularitate.

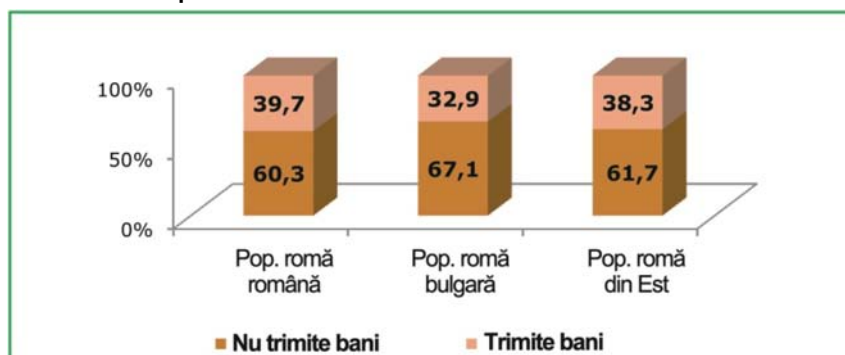
Pentru o populație sosită destul de recent în Spania, nu ne rămâne decât să presupunem diferitele motivații pentru care aceștia s-au deplasat în țara lor de origine. Prima, și cea mai puțin probabilă, ar fi perioadele de concedii în care au dorit să-și petreacă timpul liber în țara de origine. A doua, ar fi revenirile în țară pentru găsirea unor noi oportunități, cu atât mai mult în timpuri de criză. A treia, și cu siguranță cea mai solidă motivație, ar fi că se generează mobilități de persoane, dar și de bunuri sau sume de bani, care sunt transferate din Spania în țările lor de origine, stabilind astfel relații de reciprocitate cu cei mai apropiați. Aceste vizite ar ajuta la consolidarea legăturilor de solidaritate și la distribuirea în țările și mediul lor a banilor agonisiți.

Graficul 9.14. Distribuția procentuală a populației care și-a vizitat țara natală de la sosirea în Spania, în funcție de anul ultimei vizite.

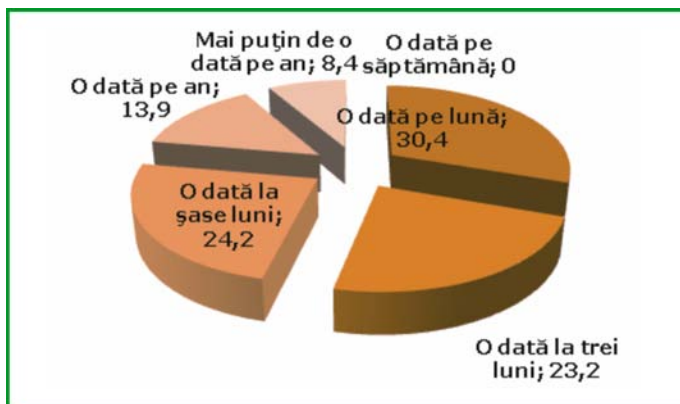
Trecând acum la legătura economică pe care o mențin cu țara lor de origine prin trimiterea de bani, mai mult de o treime din totalul romilor veniți din Est și aflați pe teritoriul Spaniei trimit bani în afara Spaniei (38,3%). După cum se observă în următorul grafic, 39,7% din românii români și 32,9% din românii bulgari trimit bani.

Graficul 9.15. Distribuția procentuală a populației în funcție de situația în care au trimis sau nu bani în afara Spaniei.

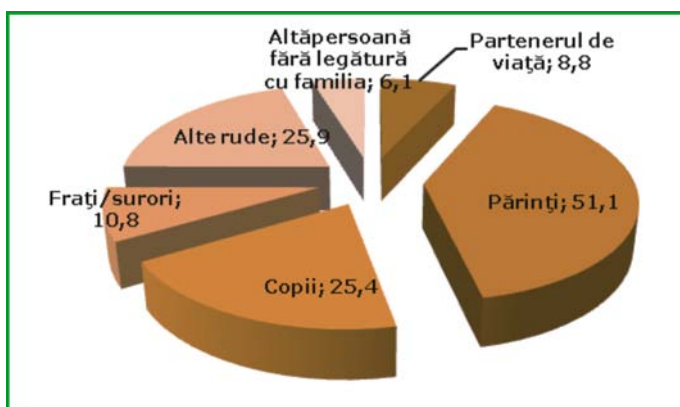
În ceea ce privește frecvența cu care au trimis bani, 30,4% trimit bani cel puțin o dată pe lună, 23,2% o dată la fiecare trei luni, 24,2% o dată la șase luni, 13,9% o dată pe an și 8,4% mai puțin de o dată pe an. Sintetizând putem observa că aproape 1 din 2 romi proveniți din Est care locuiesc pe teritoriul Spaniei trimit bani în țara lor de origine cel puțin o dată la trei luni.

Graficul 9.16. Distribuția procentuală a populației care trimite bani în afara Spaniei, în funcție de frecvența trimiterii.

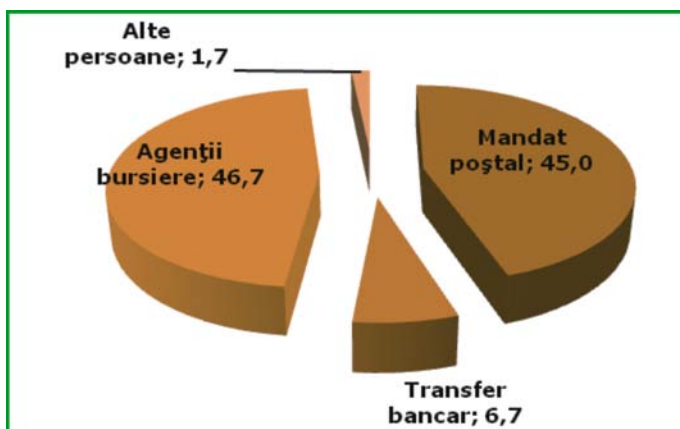
Este la fel de important să semnalăm că dintre toate persoanele romi din Est care trimit bani în țările lor, 51,1% le trimit părinților, 25,4% copiilor (posibil fii naturali sau rude foarte apropiate), 10,8% fraților/surorilor, 8,8% partenerului de viață, 25,9% altor rude și numai 6,1% persoanelor fără legătură cu familia. Concret, peste 96% dintre romii din Est trimit bani rudelor apropiate.

Graficul 9.17. Distribuția procentuală a populației care trimite bani în afara Spaniei, în funcție de persoana receptoare a acestora.

În sfârșit, referitor la metoda trimiterii, cel mai des întâlnite sunt printr-o agenție bursieră cu 46,7% și mandatul poștal cu 45%. Mult mai jos se află transferurile bancare (6,7%) și trimiterea prin alte persoane (1,7%).

Graficul 9.18. Distribuția procentuală a populației care trimite bani în afara Spaniei, în funcție de metoda trimiterii acestora.

Sintetizând, avem de-a face cu o populație imigrantă a cărei prime experiențe de migrație este chiar cea spaniolă și care are expectative de ședere pe termen lung sau foarte lung, inclusiv permanent. Are nevoie nu numai de ajutorul compatrioților său aflați în țara de destinație și al instituțiilor, ci și să înlesnească legături și canale de comunicare cu persoanele pe care le-au lăsat în țara de origine. O dovadă în acest sens este că majoritatea păstrează contactul cu rudele sau prietenii din țară, iar acest lucru se întâmplă cu o frecvență destul de mare. După cum am mai spus, procesul migrației este intermitent și cu efectuarea de vizite regulate în țara de origine, fapt ce apare ca un mecanism de distribuție și mișcare a resurselor obținute în țara de destinație. De fapt, mișcarea capitalurilor se produce de asemenea din Spania din moment ce românii trimit bani regulat familiilor sau prietenilor lor (astfel procedează 4 din 10 romi).

Rezumatul capitolului

Situația ocupațională anterioară experienței migrației din Spania

- ✓ Există un procent ridicat de romi din Est care înainte să emigreze în Spania se aflau în căutarea unui loc de muncă (55,5%). 17% erau deja angajați înainte să emigreze, 13% erau casnici și 10,8% studiau.
- ✓ Având în vedere că o bună parte din populația romă din Est își căuta un loc de muncă înainte de momentul migrației, motivația economică se transformă în una din principalele argumente de a veni în Spania. Astfel, 50% afirmă că motivul principal pentru care au emigrat în Spania a fost să caute un loc de muncă și celălalt, cu un procent de 40,1%, să-și îmbunătățească calitatea vieții, acestea fiind cele două motive principale pentru care au emigrat (acumulând astfel 90% din total).
- ✓ În ceea ce privește sectorul economic în care lucrau: 56,3% lucrau în sectorul serviciilor, 19,3% în industrie, 13,4% în construcții și 11% în agricultură. Ramura de activitate preponderentă este comerțul unde se află 30,1% dintre persoanele ocupate din Est.
- ✓ Referitor la tipul de ocupație al acestei populații înainte de emigrarea în Spania, 28,8% avea ocupații elementare, 26,5% aveau locuri de muncă calificate în industria manufacturieră, 26,2% prestau servicii de restaurant, personale, protecție și vânzare. Aceste trei mari sectoare ocupaționale totalizează 81,5% dintre ocupații.
- ✓ În ceea ce privește situația profesională, se constată un ridicat procent reprezentat de salariații atât din sectorul privat (56%), cât și din sectorul public (9,6%), rezultând astfel o rată a salarizării de 65,6%. Persoanele angajate erau 8,2%, iar liber-profesioniștii 26%.

Experiențele migrației

- ✓ Dacă detaliem numeric experiențele migrației anterioare trăite de romii din Est rezidenți în Spania, vedem că aproape 8 din 10 romi din Est nu au experimentat niciun proces de migrațiune diferit de cel trăit în Spania: pentru 79% experiența lor în Spania este prima experiență de migrație.
- ✓ Mai putem constata și fluxul intern sau imigrarea romilor din Est pe teritoriul Spaniei. Astfel, 86,4% locuiește în același loc ca acum exact un an.

Migrația în Spania

- ✓ În pofida faptului că 95% dintre romii din Est locuiau deja pe teritoriul spaniol cu un an în urmă, aproape două treimi au mai fost în Spania cu alte ocazii pentru mai mult de o lună. Pentru o treime dintre aceștia este prima oară când se află în Spania. Prin urmare, în cazul romilor proveniți din Est putem presupune că există un flux de migrație intermitent.
- ✓ Este o populație care a emigrat din țara sa în perioada de prosperitate economică, al cărei boom s-a produs între 2002 și 2006, și care a suferit o cădere la începutul anului 2007 odată cu venirea crizei. În legătură cu anul sosirii în Spania, se constată că un procent important al populației a ajuns în Spania ultima oară în perioada de recesiune economică, adică 77,2% au sosit între 2007 și 2011.
- ✓ Astfel, contrastează diferența temporară dintre anul plecării din țara de origine și anul sosirii în Spania ultima oară. Acest fapt se explică prin vizitele intermitente pe care le-au efectuat în țara lor din moment ce 72,5% dintre persoanele romie din Est și-au vizitat țara cel puțin o dată după sosirea în Spania. Mai trebuie menționat și că 91,1% au fost în țara de origine în perioada crizei între 2007-2011, aceasta fiind perioada în care majoritatea dintre ei s-au stabilit în Spania.
- ✓ Referitor la sprijinul social de care au beneficiat romii din Est la sosirea în Spania, 72,8% dintre persoane aveau o rețea socială de sprijin încă dinainte de a veni în Spania, în comparație cu 27,2% care nu aveau nicio persoană de contact la sosire.

Perspective de viitor

- ✓ 52,4% declară că le-ar plăcea să rămână de tot în Spania, de unde rezultă caracterul permanent al acestei populații. 44% doresc să plece din Spania în următorii zece ani.
- ✓ Pentru persoanele care au afirmat că doresc să plece din Spania la un moment dat, destinația lor ar fi țara natală (83% dintre persoanele care se gândesc să plece din Spania).

Sprijin și ajutor instituțional

- ✓ Beneficierea de ajutor sau consultanță din partea instituțiilor după sosirea în Spania are o acoperire destul de ridicată: 81,7% din populația romă din Est a primit un anumit tip de ajutor sau consultanță de când se află pe teritoriul Spaniei.

- ✓ Luând drept etalon persoanele care într-adevăr au primit sprijin instituțional, 90% au fost ajutate de “ONG-urile destinate romilor”. Consultanța și ajutorul primite sunt orientate în principal pe elemente de bază precum aspectele juridice (75%), resursele ce fac posibilă subzistența (69,2%) și căutarea unui loc de muncă (68,7%).

Dificultăți întâmpinate

- ✓ Majoritatea romilor din Est afirmă că principala dificultate întâmpinată în Spania a fost găsirea unui loc de muncă (90,4%), limba (68,7%) și locuința (53,1%).

Contactul și relația cu rudele și prietenii din țara de origine

- ✓ 87,3% din populația romă din Est păstrează un anumit tip de contact cu persoanele, familia sau prietenii, aflați în țara lor de origine.
- ✓ În ceea ce privește nivelul de frecvență în comunicarea cu persoanele din țara lor, constatăm că 41,6% păstrează legătura săptămânal, 14,3% de două ori pe lună și 26,9% o dată pe lună. Altfel spus, mai mult de 8 din 10 persoane își contactează rudele și prietenii cel puțin o dată pe lună.
- ✓ Referitor la contactul fizic (vizitarea țării de origine), romii din Est au călătorit în țara natală în medie de 2 ori. Totuși, 27,5% nu și-au vizitat țara de când au ajuns în Spania și 42,8% au fost acolo o dată sau de două ori.
- ✓ 38,3% dintre romii din Est trimit bani în țara de origine, cu o frecvență regulată de cel puțin o dată pe lună (30,4%) sau o dată la fiecare trei luni (23,2%). Persoanele la care de obicei ajung banii sunt părinții (51,1%) sau copiii minori (25,4%).

PARTEA A III-A

ANALIZĂ COMPARATĂ

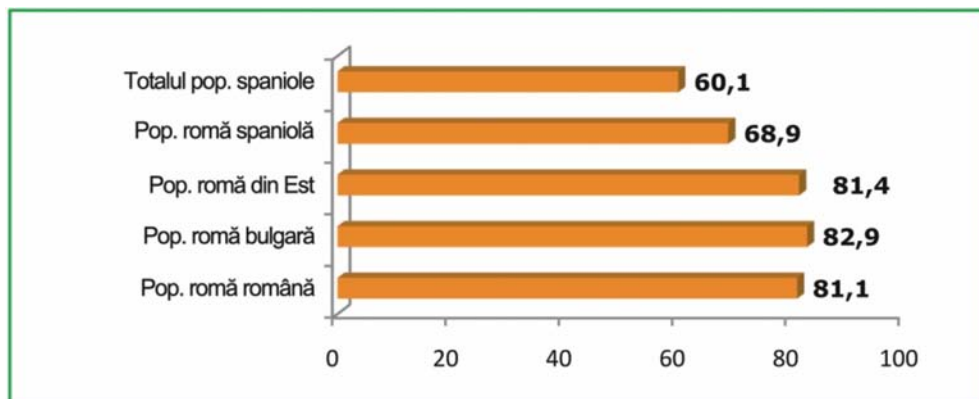
10. PIAȚA MUNCII

Începem partea de analiză comparată prin oferirea unui diagnostic de situație în legătură cu piața muncii. Pentru aceasta vom prezenta principalii indicatori în materie în patru subcapitole diferite: populația activă, populația ocupată, populația șomeră și populația inactivă.

10.1. Populația activă

Rata de activitate a populației rome din Est este mare atât la romii spanioli, cât și la romii ce fac obiectul studiului APA-IIT 2011. Astfel, 81,4% dintre romii din Est cu vârsta legală de muncă se află în situație de activitate ocupațională (sunt ocupați sau șomeri), pentru populația romă spaniolă această cifră este de 68,9% (12,5 procente diferență), iar pentru populația spaniolă în general această cifră este de 60,1% (21,3 procente diferență). Având în vedere că populația romă din Est este o populație imigrantă și prin în urmare mereu în căutare de noi oportunități, printre care locul de muncă, rata mare de activitate are perfect sens. De fapt, aceasta se aliniază ratelor de activitate ale populației străine rezidente pe teritoriul spaniol care, conform APA, se ridică la 76,7%.

Graficul 10.1. Ratele de activitate

De asemenea, ponderea mică în rândul femeilor populației active rome din Est păstrează aceeași structură cu cea constatată în cazul celorlalte două realități. Astfel, 45,9% din activitatea romilor din Est este prestată de femei, cifră oarecum similară cu a populației rome spaniole 42,2% și cu a celorlalți spanioli 45,2%. În funcție de vârstă, distingem o populație romă mai tânără decât populația Spaniei în general, urmând aceeași tendință ca cele menționate în capitolul demografic. Astfel, procentul persoanelor cu vârsta între 16 și 29 de ani este de 42,9% pentru romii din est, 41,9% pentru romii spanioli și 20% pentru populația Spaniei în general. În consecință, aproape jumătate (49,5%) dintre toate persoanele active din Spania are 40 de ani sau peste, cifră ce contrastează cu 29,9% pentru romii din est și 32,2% pentru romii spanioli.

Tabelul 10.1. Distribuția în funcție de sex și vârstă la populația activă

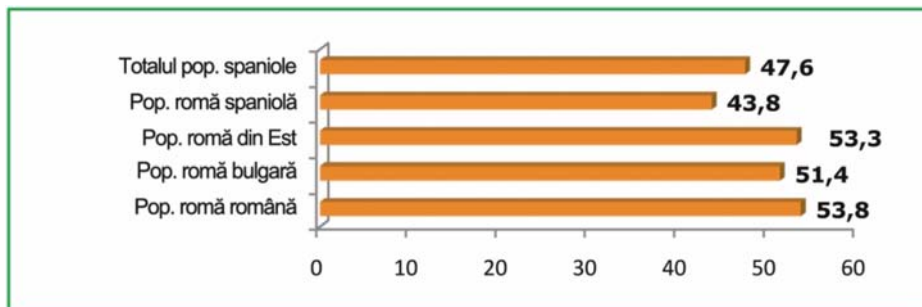
	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă	Total Pop. Spaniolă (IIT 2011)
Bărbați	54,7	51,7	54,1	57,8	54,8
Femei	45,3	48,3	45,9	42,2	45,2
Între 16 și 29 ani	44,9	34,5	42,9	41,9	20,0
Între 29 și 39 ani	26,3	31,0	27,2	25,8	30,5
40 de ani și peste	28,8	34,5	29,9	32,2	49,5
Total	100	100	100	100	100
Bază (N)	210	84	294	1.027	--

Așadar, rata de activitate ridicată este o trăsătură distinctivă a populației rome atât spaniole, cât și din Est, deși este adevărat că aceștia din urmă reprezintă un procent oarecum mai mare. Diferența constă în structura demografică a ambelor populații. După cum vom vedea în capitolele demografice, populația din Est este cea mai tânără, având o medie totală de vârstă de 25,04 ani față de 28,13 ani în cazul romilor spanioli în general. Migrația romilor este de obicei legată de o necesitate mai mare de muncă și prin urmare de căutarea unui loc de muncă, fenomen foarte evident în rândul imigranților.

10.2. Populația ocupată

În ceea ce privește populația ocupată, rata ocupării populației rome din Est este mai mare atât față de persoanele rome spaniole, cât și față de întreaga populație spaniolă. Astfel, dacă 53,3% dintre romii din Est aflați la vârsta legală de muncă au o ocupație, această cifră este de 43,8% pentru romii spanioli (la 9,5 procente diferență) și 47,6% pentru spanioli în general (5,7 procente diferență). Similar activității, această populație se aliniază fenomenelor din sectorul pieței muncii pentru persoanele imigrante, cu o rată ocupațională a străinilor rezidenți în Spania de 52,3%.

Graficul 10.2. Ratele ocupaționale

Cele mai multe dintre femeile rome ocupate din Est urmează aceeași tendință ca cea constatată la persoanele rome spaniole, dar diferită de spanioli în general. Astfel, un procent de 54,2% din ocuparea romilor din Est îl întrunesc femeile, o cifră similară cu procentul de 55,1% înregistrat în rândul populației rome spaniole și diferită de 45% din rândul populației spaniole per ansamblu. Din punct de vedere al vârstei, se constată prezența unei populații rome mai tinere decât în cazul populației de pe întreg teritoriul spaniol. Astfel, numărul persoanelor care au între 16 și 29 de ani este de 44% pentru romii din Est, 41,7% pentru romii spanioli și 16,6% pentru populația spaniolă în general. Aproape mai mult de jumătate (52,4%) dintre toate persoanele ocupate spaniole au 40 de ani sau peste, cifră ce contrastează cu 37,2% pentru romii din Est și 41,9% pentru romii spanioli.

Tabelul 10.2. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de sex și vârstă

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă	Total Pop. Spaniolă (IIT 2011)
Bărbați	44,8	50,0	45,8	44,9	55,0
Femei	55,2	50,0	54,2	55,1	45,0
Între 16 și 29 ani	42,0	32,4	44,0	41,7	16,6
Între 29 și 39 ani	28,0	20,6	23,2	16,4	31,0
40 de ani și peste	29,9	47,1	32,7	41,9	52,4
Total	100	100	100	100	100
Bază (N)	141	52	193	653	--

Altă problemă care ar trebui avută în vedere în sectorul muncii o constituie ocuparea în rândul lucrătorilor rome femei și bărbați. În tabel se poate vedea distribuția procentuală a persoanelor ocupate conform Nomenclatorului Național al Meseriilor (NNM-2011). Astfel, 65,7% dintre romii din Est care lucrează exercită „ocupații elementare”, acesta fiind nivelul inferior de calificare în muncă. Această cifră contrastează cu cei 22,2% dintre romii spanioli care ocupă posturi cu un nivel de calificare mai mare. Astfel, 59,3% dintre romii spanioli ocupați exercită activități în calitate de „lucrători în servicii de restaurant, personale, protecție și vânzători”.

Tabelul 10.3. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de activitatea prestată NNM-2011

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Directori și manageri	0,0	0,0	0,0	1,6
Specialiști și profesioniști în știință și intelectuali	6,8	3,1	6,2	6,7
Specialiști; profesioniști în consultanță	2,7	0,0	2,2	2,5
Personal contabil, administrativ și alți lucrători în birou	0,0	0,0	0,0	1,2
Lucrători servicii de restaurant, personale, protecție și vânzători	12,3	25,0	14,6	59,3
Lucrători calificați în sectorul agricol, al creșterii animalelor, forestier și pescuit	2,1	3,1	2,2	1,8
Artizani și lucrători calificați în ind. manufacturieră și construcții	6,8	0,0	5,6	3,2
Operatori de instalații și mașini, și montatori	2,1	9,4	3,4	1,4
Ocupații elementare	67,1	59,4	65,7	22,2
Total	100	100	100	100
Bază (N)	141	52	193	653

Se remarcă cu toate acestea poziționarea populației rome pe segmentul cel mai instabil și precar al pieței muncii. În urma unei defalcări mai detaliate a NNM-2011, rezultă că aproape jumătate dintre persoanele ocupate din Est prestează activități aferente unor ocupații caracterizate prin precaritate: gunoieri (25% din totalul ocupării), personal de curățenie femei și bărbați (13,4%) și muncitori necalificați în agricultură (9,8%). Procentul ocupării romilor spanioli este de 46,3% (vânzători la tarabă).

Analizând sectoarele economice, se constată anumite diferențe între populația ocupată din Est și romii spanioli. Astfel, 86,9% din totalul ocupării rome spaniole se orientează spre sectorul serviciilor, în comparație cu 80% înregistrat în rândul populației rome din Est (la 6,9 procente diferență). Această diferență pe sectorul serviciilor este de referință în cazul ocupării romilor din Est în sectorul agriculturii, 10,9% față de 3,7% întrunit de romii spanioli. În urma defalcării mai detaliate a activităților economice aferente ocupării rome (NNM-2009), rezultă o tendință profesională către ramuri de activitate caracterizate prin precaritate și instabilitate. Pe de o parte, 46,1% din populația ocupată romă spaniolă prestează un anumit tip de comerț - vânzarea ambulantă sau la tarabă, pe de altă parte ocuparea romilor din Est se orientează spre „activitățile casnice ca personal domestic” (16,9%), „comerț cu amănuntul care nu se realizează în unități, în posturi de vânzare sau la tarabe” (16,4%) și spre „alt comerț cu ridicata specializat” din care face parte comerțul cu ridicata de fiare vechi și produse reziduale (14,6%).

Tabelul 10.4. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de sectorul economic

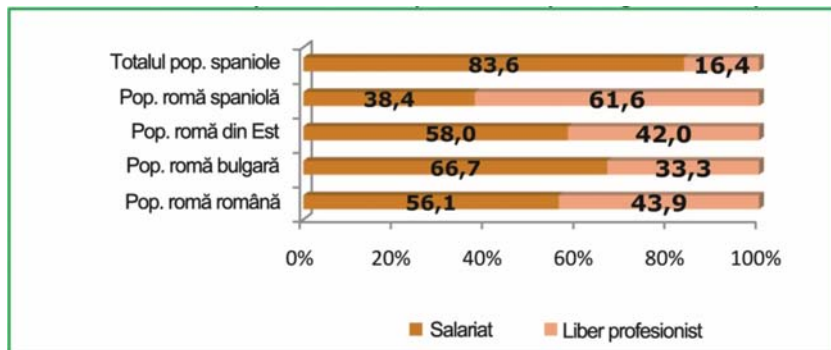
	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Agricultură	11,2	9,4	10,9	1,9
Industrie	4,2	0,0	3,4	2,0
Construcții	6,3	3,1	5,7	4,6
Servicii	78,3	87,5	80,0	91,5
Total	100	100	100	100
Bază (N)	141	52	193	653

Există o diferență fundamentală în ceea ce privește situația profesională. Se observă o pondere mai mică de ocupare în rândul romilor din Est ca „ajutor familial” cu 7,8% în comparație cu procentul de 26% înregistrat în rândul romilor spanioli, această diferență orientând o mai mare pondere pe munca salariată. Astfel, în timp ce 58% dintre lucrătorii romi din Est își prestează activitatea la angajator, doar 38,4% dintre romii spanioli se pot lăuda cu acest lucru.

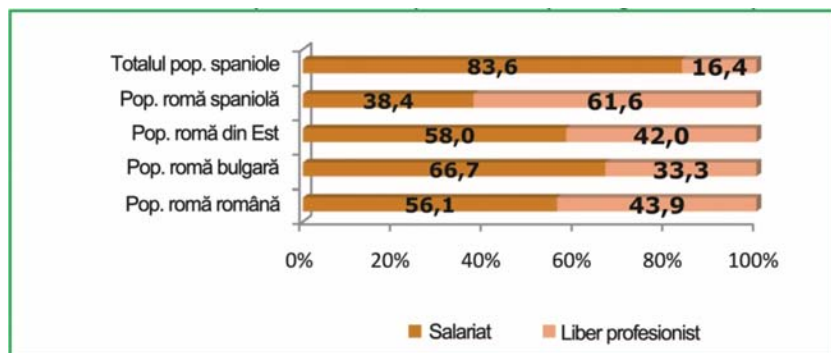
Tabelul 10.5. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de situația profesională

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Angajator	0,6	0,0	0,5	0,3
Liber-profesionist	33,8	27,8	32,6	34,7
Membru cooperativă	0,0	0,0	0,0	0,5
Ajutor familial	8,3	5,6	7,8	26,0
Salariat sector public	0,0	0,0	0,0	3,9
Salariat sector privat	56,1	66,7	58,0	34,5
Altă situație	1,3	0,0	1,0	0,1
Total	100	100	100	100
Bază (N)	141	52	193	653

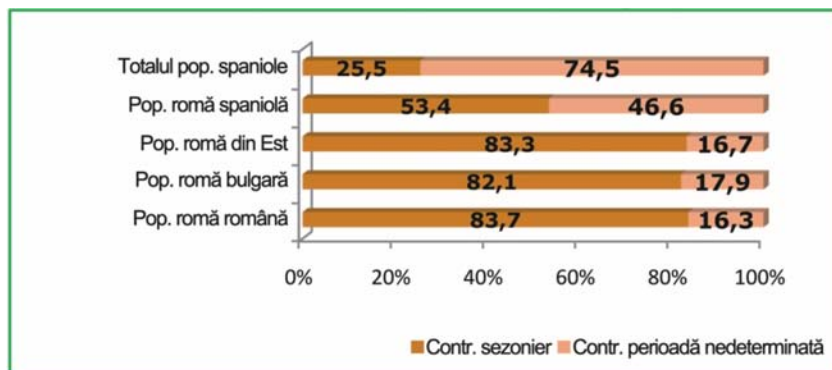
Diferență substanțială constatată în cazul ajutorului familial trebuie înțeleasă ca fiind absolut normală din moment ce populația romă spaniolă își are toate legăturile de familie în țară, o realitate contrară în cazul romilor veniți din Est. Având în vedere că aceștia din urmă chiar nu-și pot orienta activitatea profesională spre ajutorul familial, sunt constrânși să obțină un loc de muncă la angajatori. Cu toate acestea, după cum am văzut în capitolul anterior, acest val de imigranți intenționează să rămână în Spania pentru o perioadă cât mai lungă, astfel încât numai timpul ne va spune dacă această dinamică ocupațională proprie romilor spanioli se va produce treptat și la romii imigranți.

Graficul 10.4. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de situația profesională

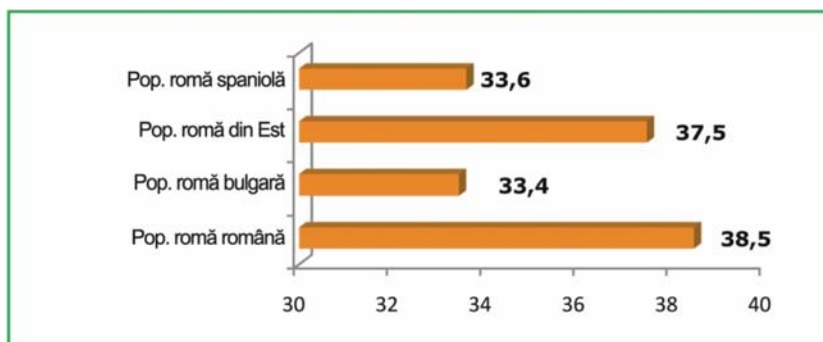
După cum se arăta anterior, ocuparea romilor spanioli și din Est se circumscrie pe un segment de muncă caracterizate prin instabilitate și precaritate, așa cum ne indică și rata muncii cu fracțiuni de normă și a muncii sezoniere. De fapt, ziua de lucru cu fracțiuni de normă este o altă trăsătură distinctivă a ocupării în rândul populației rome, atât din Est, cât și din Spania. Privind graficul constatăm că 46,5% din romii din Est ocupați lucrează cu fracțiuni de normă, un procent similar romilor spanioli cu 42,3%. Procentele înregistrate la aceste două populații sunt departe de 14,1% calculat în cazul societății spaniole per ansamblu și reprezentând persoanele ocupate cu normă întreagă.

Graficul 10.3. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de tipul programului de lucru

Referitor la ceilalți indicatori specifici analizei pieței muncii, unul dintre aceștia este rata muncii sezoniere care reflectă importanța muncii sezoniere în rândul salariaților. Rata muncii sezoniere pentru salariații romi din Est este de 83,3%, cu aproape 30 de procente mai mult decât omonimii lor spanioli în rândul cărora se înregistrează un procent de 53,4%. Aceste date descriu în mod evident atât precaritatea profesională în rândul persoanelor salariate rome, cât și distanța existentă față de întreaga populație spaniolă la care s-au calculat indici de muncă sezonieră de 25,5%.

Graficul 10.5. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de tipul contractului

Referitor la numărul mediu de ore lucrate pe săptămână, putem observa că populația romă din Est lucrează mai multe ore. Astfel, în timp ce aceștia din urmă lucrează în medie 37,5 ore, românii spanioli lucrează 33,6 ore pe săptămână, mai exact cu 3,9 mai puține. Deși este evident că românii români sunt cei care lucrează cel mai mult în rândul lor înregistrându-se o medie de 38,5 ore pe săptămână. Astfel, media este mai mare la populația romă din Est (18,3 ore) decât la cea spaniolă (15,1 ore), rezultând că nivelul cel mai mare de eterogenitate se înregistrează la prima categorie de romi.

Graficul 10.6. Numărul mediu de ore pe săptămână lucrate de populația ocupată

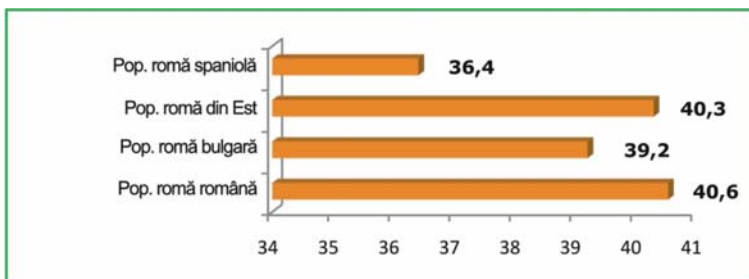
Deși lucrează mai multe ore pe săptămână, populația romă din Est dorește să-și dedice și mai multe ore unei activități profesionale. Astfel, 59,6% dintre persoanele ocupate afirmă că doresc să lucreze mai multe ore, spre deosebire de românii spanioli în cazul cărora această cifră se ridică la 40,9%, la 18,7 procente diferență. În orice caz, preferința de a lucra mai multe ore este marcată de situația în care acest fapt ar surveni la un alt loc de muncă, sau cel puțin așa au răspuns 21,8% dintre persoanele ocupate din Est și 20% dintre românii spanioli. Or, nu trebuie ignorat procentul de 15% dintre românii din Est care au un loc de muncă și doresc să lucreze mai multe ore la acest loc de muncă, și procentul de 15,5% cărora le este indiferent dacă aceste ore suplimentare le vor executa la locul actual de muncă sau la altul, procente care sunt mai mici pentru românii spanioli cu 8,4%, respectiv 8,1%.

Tabelul 10.6. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de dorința de a lucra sau nu mai multe ore

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Da, alt loc de muncă	21,7	22,2	21,8	20,0
Da, loc de muncă suplimentar	8,3	2,8	7,3	4,4
Da, loc de muncă actual	14,0	19,4	15,0	8,4
Da, în orice situație	15,9	13,9	15,5	8,1
Nu, vreau să lucrez mai puțin cu reducerea proporțională a salariului	1,9	2,8	2,1	4,4
Nu doresc să lucrez mai multe ore	38,2	38,9	38,3	54,7
Total	100	100	100	100
Bază (N)	141	52	193	653

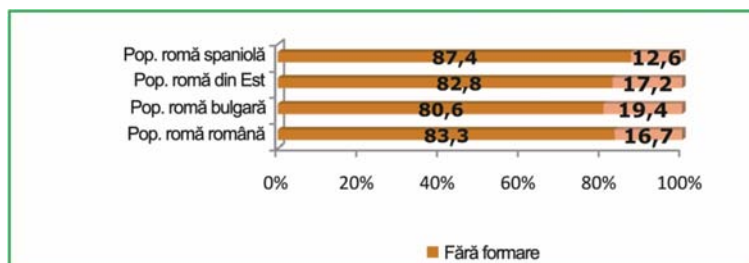
Populația ocupată a mai fost rugată să ne spună care este numărul de ore pe care ar dori să-l lucreze pe săptămână. Aici, media obținută de populația romă din Est este de 40,3 ore, cu 3,9 ore mai mult decât cele 36,4 numărate în cazul populației rome spaniole. În concluzie, ambele populații doresc să lucreze în medie cu 2,8 ore mai mult pe săptămână.

Graficul 10.7. Numărul mediu de ore pe săptămână pe care ar dori să le lucreze populația ocupată

Să vedem în încheiere distribuția procentuală a ocupării în funcție de formarea obținută în ultimele șase luni. Există diferențe abia perceptibile între populația romă spaniolă și populația din Est. În timp ce prima categorie și-a realizat o formare într-un procent de 17,2%, pentru a doua categorie această cifră se ridică la 12,6%.

Graficul 10.8. Distribuția procentuală a populației ocupate în funcție de formarea obținută în ultimele 6 luni

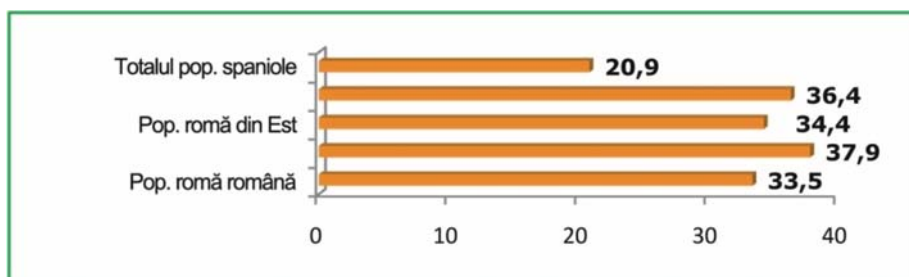

Sintetizând și păstrând ideea anterior expusă referitor la activitatea profesională, rata angajării în rândul populației rome din Est este mai ridicată decât în cazul romilor spanioli și al întregii societăți spaniole. Imigrarea este o trăsătură aparte care face distincția între această realitate și celelalte două în materie de angajare, imigrarea în căutarea unor noi oportunități printre care și angajarea. Însă locurile de muncă găsite nu sunt foarte diferite de cele deținute deja de romii spanioli: locuri de muncă instabile, precare și în condiții dificile. Ocuparea romilor din Est se orientează spre slujbe de adunători de reziduuri cum ar fi fiare vechi; servicii domestice și muncitori necalificați în sectorul agricol. Femeile rome spaniole lucrează cu precădere ca vânzătoare la tarabă. O dovadă a precarității și vulnerabilității profesionale a romilor o reprezintă impactul pe care îl are atât caracterul sezonier, cât și munca cu fracțiuni de normă, evidente la ambele populații. De aceea atât unii, cât și ceilalți doresc să lucreze mai multe ore decât cele lucrate în mod normal pe săptămână. Persoanele rome din Est nu prestează activități legate de ajutorul familial în aceeași măsură în care o face populația romă spaniolă.

10.3. Populația șomeră

Vom începe analiza comparată a populației șomere punând la dispoziție cifrele ratelor șomajului obținute în acest studiu. Așa cum reiese din grafic, șomajul atinge o mare parte dintre persoanele rome, atât spaniole, cât și din Est. Astfel, 36,4% dintre activii romi spanioli și 34,4% dintre romii din Est se află în șomaj. Aceste cifre lasă mult în urmă procentul de 20,9% reprezentând rata șomajului corespunzătoare societății spaniole în general.

Graficul 10.9. Ratele de șomaj

La repartizarea pe sexe a șomajului, se constată că mult mai numeroși sunt bărbații, cu precădere la populația romă spaniolă, având în vedere că în rândul bărbaților se înregistrează un procent 60,9% șomeri. De asemenea, 54,5% dintre romii șomeri din Est sunt bărbați, cifră asemănătoare cu 54% corespunzătoare populației spaniole în general. Din punct de vedere al vârstei, și în legătură cu structurarea demografică proprie celor trei populații, se constată o populație mai tânără printre șomerii romi decât printre cetățenii spanioli în general.

Tabelul 10.7. Distribuția procentuală a populației șomere în funcție de sex și vârstă

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă	Total Pop. Spaniolă (IIT 2011)
Bărbați	54,4	54,5	54,5	60,9	54,0
Femei	45,6	45,5	45,5	39,1	46,0
Între 16 și 29 ani	51,3	34,8	47,5	47,2	33,0
Între 29 și 39 ani	23,1	21,7	22,8	20,8	28,7
40 de ani și peste	25,6	43,5	29,7	32,0	38,3
Total	100	100	100	100	100
Bază (N)	69	32	101	374	--

Vom analiza în continuare metodele de căutare a unui loc de muncă în cazul persoanelor care nu lucrează. Astfel, atât la populația romă din Est, cât și la populația spaniolă metoda principală este înscrierea în evidența unei agenții oficiale de recrutare, sau cel puțin asta au afirmat 84% dintre romii șomeri din Est și 88,6% dintre romii spanioli aflați în șomaj. Constatăm în plus câteva diferențe între ambele populații, nu atât la metodele utilizate, cât la procentul de șomeri aflați în căutarea unui loc de muncă. Pentru romii din Est, căutarea prin alte metode (52,8%) și consultarea prietenilor, rudelor sau a unui sindicat (52,1%), sunt cel mai des utilizate pe lângă înscrierea la Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă. În ceea ce privește populația romă spaniolă aflată în șomaj, există printre aceștia persoane care utilizează alte metode (38,4%), care contactează o agenție oficială de recrutare (35,8%) și care consultă prieteni, rude sau sindicate (32,2%).

Tabelul 10.8. Distribuția procentuală a populației șomere în funcție de metodele utilizate pentru căutarea unui loc de muncă

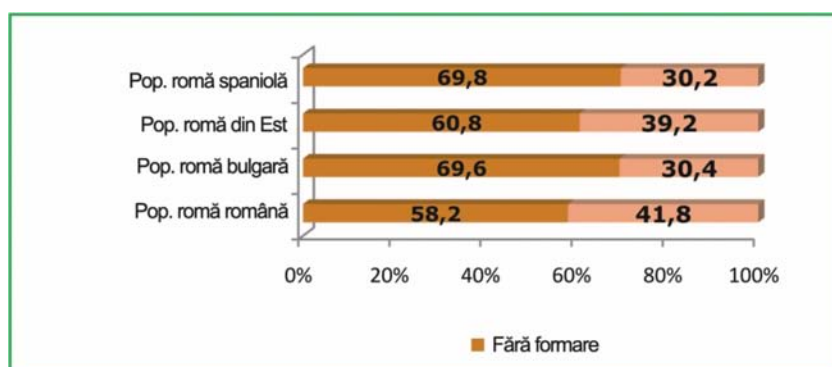
	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Înscriere la agenția oficială de recrutare	83,3	86,5	84,0	88,6
Contactarea agenției oficiale de recrutare	13,3	21,2	14,9	35,8
Înscriere la o agenție privată de recrutare	18,6	25,7	20,0	14,5
Contactarea angajatorilor	18,1	22,4	19,0	12,7
Consultarea familiei, prietenilor, unui sindicat	48,6	65,9	52,1	32,2
A căutat ceva pentru a se stabili ca liber-profesionist	1,2	0,0	1,0	1,7
A căutat finanțare pentru a se stabili la liber-profesionist	0,0	2,4	0,5	0,3
Alte metode	59,4	26,6	52,8	38,4
Nicio metodă	0,0	3,6	0,7	0,6
Bază (N)	69	32	101	374

Șomerii au mai fost întrebați despre situația profesională pe care o aveau cu un an în urmă. În acest sens, și consultând următorul tabel, nu se observă mari diferențe: 24,8% dintre șomerii romi din Est lucrau cu un an în urmă, același procent pentru spanioli cu 22,2%. În rândul lor, 62,4% respectiv 59,9% se aflau în situație de șomaj.

Tabelul 10.9. Distribuția procentuală a populației șomere în funcție de situația profesională cu un an în urmă

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Lucra	25,3	22,7	24,8	22,2
Era șomer	63,3	59,1	62,4	59,9
Studia	1,3	0,0	1,0	4,7
Pensionat	1,3	0,0	1,0	0,0
Incapacitate permanentă	0,0	0,0	0,0	0,0
Activități casnice	5,1	13,6	6,9	7,5
Activități sociale	0,0	0,0	0,0	0,8
Altă situație	3,8	4,5	4,0	4,9
Total	100	100	100	100
Bază (N)	69	32	101	374

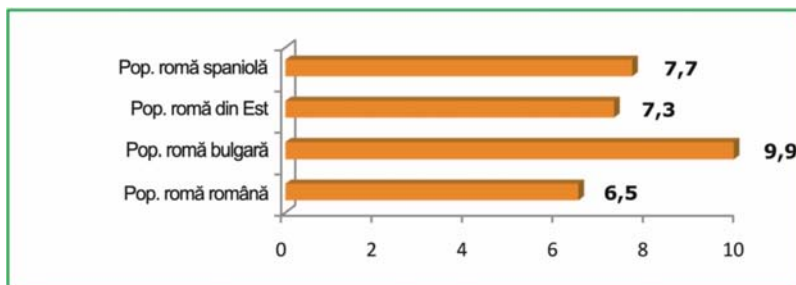
Formarea este un instrument important care oferă mai multe oportunități persoanelor șomere de a se încadra în muncă. De aceea au fost întrebate dacă au realizat vreun fel de studii sau formare orientate spre sectorul muncii. După cum se arată în grafic, populația romă din Est este cea care s-a ocupat cel mai mult de propria-i formare, sau cel puțin astfel au afirmat 39,2% dintre șomeri comparativ cu 30,2% pentru populația romă spaniolă aflată în situație de șomaj. Însă, acoperirea formării pentru șomeri este destul de ridicată în ambele contexte, deși este adevărat că se constată utilizarea mai frecventă a serviciilor instituționale de către romii din Est, referitor la aspectele menționate în capitolul 9 unde s-a putut observa că 52% dintre romii din Est cu vârsta legală de muncă s-au prezentat la entitățile prestatoare de servicii de recrutare și formare după ce au sosit în Spania.

Graficul 10.10. Distribuția procentuală a populației șomere în funcție de formarea dobândită

Romii șomeri din Est au înregistrat o medie de 7,3 ore libere cu o zi înaintea interviului, cu 0,4 procente mai puțin decât omonimii lor spanioli care au înregistrat 7,7 ore. Printre activitățile prestate în timpul liber impus se numără activitățile casnice și căutarea unui loc de muncă, deși este adevărat că șomerii din Est fac acest lucru mult mai des.

24,5% dintre șomerii din Est și-au dedicat timpul liber impus activităților domestice, precum și căutării unui loc de muncă (34,7%). Și populația romă spaniolă în șomaj a prestat activități domestice în procent de 25,9%, 16,2% s-au ocupat de îngrijirea rudelor și 16% și-au căutat un loc de muncă.

Graficul 10.11. Numărul mediu de ore libere în cazul populației șomere cu o zi înainte de interviu

Tabelul 10.10. Distribuția procentuală a populației șomere în funcție de sarcinile executate în timpul liber impus

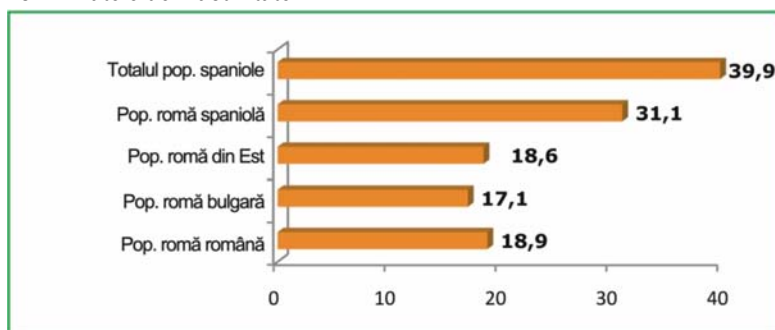
	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Activități casnice. Familie	24,7	23,8	24,5	25,9
Își caută un loc de muncă	31,2	47,6	34,7	16,0
Curs de formare	3,9	4,8	4,1	3,4
Proceduri. Obținere de acte	3,9	4,8	4,1	0,8
Se plimbă, se duc la cumpărături	2,6	0,0	2,0	3,2
Își îngrijesc rudele	1,3	0,0	1,0	16,2
Altele	18,2	0,0	14,3	9,1
NS/NC	14,3	19,0	15,3	25,4
Total	100	100	100	100
Baza (N)	69	32	101	374

Sintetizând, pe lângă instabilitatea locului de muncă pe care îl au persoanele ocupate, șomajul este altă trăsătură distinctivă a populației rome, indiferent dacă aceasta provine din Est sau sunt spanioli. Numărul bărbaților șomeri este mai mare pentru ambele realități, cu toate că există un procent mai mare de bărbați la romii spanioli. Aceste date trebuie înțelese și în cadrul contextului actual al crizei economice: atât la romii din Est, cât și la cei spanioli predomină șomerii care cu un an în urmă se aflau în șomaj.

10.4. Populația inactivă

După cum s-a arătat în analiza privind activitatea, rata de activitate în rândul populației rome din Est este mai mare atât la romii spanioli, cât și conform rezultatelor APA-IIT 2011. Prin urmare, procentul de inactivi este 18,6% și se înregistrează la persoanele cu vârsta legală de muncă. Această cifră coboară până la 31,1% pentru populația romă spaniolă și 39,9% pentru societatea spaniolă per ansamblu.

Graficul 10.12. Ratele de inactivitate

Structurarea populației inactive în funcție de sex și vârstă se poate vedea în următorul tabel. După cum se constată, atât în rândul populației rome spaniole, cât și la restul populației, femeile sunt cele care predomină cu un procent de 68%, respectiv 60,1%. La populația romă din Est există o compensare mai mare în procente cu 50,2% la bărbați și 49,8% la femei, probabil datorită caracterului intrinsec al imigrației economice existente atât la bărbați, cât și la femei.

Din punct de vedere al vârstei, se subliniază ideea unei populații inactive mai tinere atât la romii din Est, cât și la romii din Spania. Conform APA, inactivitatea spaniolă acumulează un procent de 76,7% la persoanele cu vârsta de 40 de ani și peste, cifră redusă cu până la 50% dacă vorbim de romii spanioli și până la 38,2% dacă vorbim de romii din Est.

Tabelul 10.11. Distribuția în funcție de sex și vârstă a populației inactive

	Pop. romă romană	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă	Total Pop. Spaniolă (IIT 2011)
Bărbați	30,9	54,7	50,2	32,0	39,9
Femei	69,1	45,3	49,8	68,0	60,1
Între 16 și 29 ani	41,8	23,1	38,2	37,3	18,0
Între 29 și 39 ani	23,6	23,1	23,5	12,7	5,3
40 de ani și peste	34,5	53,8	38,2	50,0	76,7
Total	100	100	100	100	100
Bază (N)	50	17	67	470	--

În încheiere, se compară situația inactivității în rândul romilor din Est și în rândul romilor spanioli. În acest sens, se remarcă unele diferențe pe care trebuie să le menționăm. În ceea ce privește romii din Est, cele mai multe situații de inactivitate sunt activitățile casnice (51,7%), încasarea unei pensii minime sau similară (21,5%) și alte situații (32,8%). Referitor la romii spanioli, situațiile de inactivitate sunt: activitățile casnice (52,3%), alte situații (17,9%), pensionare de vechime sau pensionare anticipată (17,9%), pensie diferită de cea de vechime (11,2%) și studenție (10,5%).

Se poate observa așadar că nu le este deloc ușor romilor din Est care au ajuns aici încercând să-și îmbunătățească condițiile de trai prin muncă. Se constată de asemenea o mai bună integrare economică în societate a populației rome spaniole. O dovadă în acest sens o constituie diferența în procentul romilor inactivi care dispun de o pensie minimă sau similară: 21,5% dintre romii din Est și 9,1% dintre romii spanioli.

Tabelul 10.12. Situația inactivității

	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Student	6,0	10,5
Pensie de vechime sau pensie anticipată	0,0	17,9
Activități casnice	51,7	52,3
Incapacitate permanentă	8,5	9,4
Încasează o pensie minimă sau similară	21,5	9,1
Încasează o pensie diferită de pensia de vechime	1,3	11,2
Activitate socială neremunerată	0,0	0,6
Alte situații	32,8	17,9
Bază (N)	67	470

Rezumatul capitolului

Populația activă

- ✓ Rata de activitate a populației rome din Est este mare atât la romii spanioli, cât și la romii ce fac obiectul studiului APA. Astfel, 81,4% dintre romii din Est cu vârsta legală de muncă se află în situație de activitate ocupațională (sunt ocupați sau șomeri), pentru populația romă spaniolă această cifră este de 68,9% (la 12,5 procente diferență), iar pentru populația spaniolă în general această cifră este de 60,1% (la 21,3 procente diferență).
- ✓ Ponderea mică în rândul femeilor populației active rome din Est păstrează aceeași structură cu cea constatată în cazul celorlalte două realități. Astfel, 45,9% din activitatea romilor din Est este prestată de femei, cifră oarecum similară cu a populației rome spaniole 42,2% și cu a celorlalți spanioli 45,2%.

Populația ocupată

- ✓ În ceea ce privește populația ocupată, rata ocupării populației rome din Est este mai mare atât față de persoanele rome spaniole, cât și față de întreaga populație spaniolă. Astfel, dacă 53,3% dintre romii din Est aflați la vârsta legală de muncă au o ocupație, această cifră este de 43,8% pentru romii spanioli (la 9,5 procente diferență) și 47,6% pentru spanioli în general (la 5,7 procente diferență). Se dovedește încă o dată că imigrația economică face ca pentru romii din Est locul de muncă să fie acoperirea de subzistență, pe lângă alte instituții ca de exemplu familia.
- ✓ Se remarcă cu toate acestea poziționarea populației rome pe segmentul cel mai instabil și precar al pieței muncii. Aproape jumătate dintre persoanele ocupate din Est prestează activități aferente unor ocupații, 3 la număr, caracterizate prin precaritate: gunoieri (25%), personal de curățenie femei și bărbați (13,4%) și muncitori necalificați în agricultură (9,8%). Procentul ocupării romilor spanioli este de 46,3% fiind orientat spre categoria vânzătorilor la tarabă.
- ✓ Există o diferență fundamentală în ceea ce privește situația profesională. Se observă o pondere mai mică de ocupare în rândul romilor din Est ca "ajutor familial" cu 7,8% în comparație cu procentul de 26% înregistrat în rândul romilor spanioli, această diferență orientând o mai mare pondere pe munca salariată. Astfel, în timp ce 58% dintre lucrătorii romi din Est își prestează activitatea la angajator, doar 38,4% dintre romii spanioli se pot lăuda cu acest lucru.

- ✓ Poziționarea pe segmentul de muncă cel mai instabil se află în strânsă legătură cu fracțiunea de normă și munca sezonieră. Astfel, 46,5% din ocuparea romilor din Est lucrează cu fracțiune de normă, un procent similar romilor spanioli cu 42,3%. Procentele înregistrate la aceste două populații sunt departe de 14,1% de ocupare cu normă întregă calculat în cazul societății spaniole per ansamblu. Rata muncii sezoniere pentru salariații romi din Est este de 83,3%, cu aproape 30 de procente mai mare decât omonimii lor spanioli în rândul cărora se înregistrează un procent de 53,4, aceste două cifre lăsând în urmă procentul de 25,5% care marchează caracterul sezonier al muncii prestate de lucrătorii spanioli în general.

Populația șomeră

- ✓ Se constată că șomajul are un impact considerabil asupra persoanelor rome, atât spaniole, cât și din Est: 36,4% dintre activii romi spanioli și 34,4% dintre romii din Est se află în șomaj. Aceste cifre lasă mult în urmă procentul de 20,9% de rată a șomajului întrunit de societatea spaniolă în general.
- ✓ La repartizarea pe sexe a șomajului, se constată că mult mai numeroși sunt bărbații, cu precădere la populația romă spaniolă (60,9% șomeri se înregistrează în rândul bărbaților). De asemenea, 54,5% dintre romii șomeri din Est sunt bărbați, cifră asemănătoare cu 54% corespunzătoare populației spaniole în general.
- ✓ Pe lângă instabilitatea locului de muncă pe care îl au persoanele ocupate, șomajul este o altă trăsătură distinctivă a populației rome, indiferent dacă aceasta provine din Est sau sunt spanioli. Aceste date trebuie înțelese și în cadrul contextului actual al crizei economice: atât la romii din Est, cât și la cei spanioli predomină șomerii care cu un an în urmă se aflau în șomaj.

Populația inactivă

- ✓ Atât în rândul populației rome spaniole, cât și la restul populației spaniole, femeile sunt cele care predomină cu un procent de 68%, respectiv 60,1%. La populația romă din Est există o compensare mai mare în procente cu 50,2% la bărbați și 49,8% la femei, probabil datorită caracterului intrinsec al imigrației economice existente atât la bărbați, cât și la femei.
- ✓ Se poate observa așadar că nu le este deloc ușor romilor din Est care au ajuns aici încercând să-și îmbunătățească condițiile de trai prin muncă. Se constată de asemenea o mai bună integrare economică în societate a populației rome spaniole. O dovadă în acest sens o constituie diferența în procentul romilor inactivi care dispun de o pensie minimă sau similară: 21,5% dintre romii din Est și 9,1% dintre romii spanioli.

11. DISCRIMINARE

Vom aborda în acest capitol percepția asupra discriminării pe care o au atât populația romă spaniolă, cât și populația romă din Est. Trebuie avut în vedere că este vorba de aspecte subiective din moment ce analizăm răspunsurile intervievaților în funcție de propria lor percepție asupra discriminării trăite. Cu toate acestea, sentimentul discriminatoriu ocupă un loc important în studiile sociale în măsura în care aceste persoane sunt cele care au experiențele și prin urmare proiectează acest sentiment asupra societății în general. Așadar, ne vom concentra atenția în principal pe analiza procentului de romi care au experimentat anumite situații precum cele discriminatorii și locurile sau contextele sociale în care acestea s-au produs. Vom întreba de asemenea despre percepția asupra discriminării în trecut pentru ca astfel să dispunem de informații privind tendințele produse în acest sector în ultimii ani.

Observăm în primul rând că 27,6% dintre romii din Est s-au simțit discriminați în ultimele douăsprezece luni, în timp ce 72,4% declară că nu s-au simțit niciodată discriminați în această perioadă. Percepția asupra discriminării printre romii spanioli este cu 2,6 procente mai mare, ajungând la 30,2%. Trebuie amintit că există diferențe între populația romă bulgară și cea română. Astfel, în timp ce 24,9% dintre romii români s-au simțit discriminați, pentru romii bulgari procentul ajunge la 38,2%, adică cu 13,3 procente mai mare. În urma unui raport statistic „Riego” s-a arătat că printre subiecții care s-au simțit discriminați, probabilitatea de a întâlni bulgari este de 1,87 ori mai mare decât români.

Tabelul 11.1. Distribuția procentuală a populației rome în funcție de existența sau nu a sentimentului discriminatoriu în ultimul an

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Nu	75,1	61,8	72,4	69,8
Da	24,9	38,2	27,6	30,2
Total	100	100	100	100
Bază (N)	244	98	342	1.496

Referitor la situațiile în care s-au simțit discriminați romii din Est, observăm că tocmai acele situații de interacționare socială instituțională sunt cele în care ambele grupuri s-au simțit cel mai discriminate. Se disting două situații percepute în mare măsură ca fiind discriminatorii atât la o populație, cât și la cealaltă. Astfel, pentru 40% din populația romă care au trecut prin interviuri de angajare s-au simțit discriminați, și același context pentru 47,8% din populația spaniolă. În situațiile de interacțiune cu personalul sanitar, această cifră este de 33,9% pentru romii din Est și 53,9% pentru romii spanioli.

Referitor la situațiile în care au perceput mai puțin discriminarea, pentru romii din Est acestea au fost în interacțiunea cu colegii de studii (10,9%), profesorii (16,7%), serviciile publice de recrutare (16,8%), precum și cu clienții sau furnizorii (17%). În cazul romilor spanioli, aceste situații au existat în interacțiunea cu șefii (16,6%), profesorii (18,3%), colegii de muncă (18,8%) și clienții sau furnizorii (19,4%).

Tabelul 11.2. Procentul persoanelor care s-au simțit discriminate în ultimele douăsprezece luni, în funcție de situații

	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Interviu de angajare	40,0	47,8
Servicii publice de recrutare	16,8	30,3
Societăți de muncă sezonieră	27,4	28,7
Colegi de muncă	23,3	18,8
Șefi	23,1	16,6
Clienți sau furnizori	17,0	19,4
Colegi de studii	10,9	20,3
Profesori	16,7	18,3
Personal sanitar	33,9	53,9
Servicii sociale	27,1	38,2
Alte situații	47,7	39,8

Referitor la situația din trecut, la întrebarea dacă credeau că populația romă este în prezent mai mult, la fel sau mai puțin discriminată decât acum zece ani, vom observa că printre romii din Est există o viziune mai pesimistă din moment ce 34,4% afirmă că în prezent sunt mai mult discriminați. Această cifră ajunge la doar 12,4% în cazul romilor spanioli. La polul opus, cei care afirmă că în prezent sunt mai puțin discriminați, cifrele sunt de 24%, respectiv 55%.

Tabelul 11.3. Distribuția procentuală a populației în funcție de opinia asupra discriminării comunității rome acum zece ani

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Mai mult	33,9	36,2	34,4	12,4
La fel	36,4	36,2	36,4	28,5
Mai puțin	24,6	23,2	24,4	55,4
Deloc	5,0	4,3	4,9	3,8
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

Rezumatul capitolului

- ✓ Dintre romii din Est 27,6% s-au simțit discriminați în ultimele douăsprezece luni, în timp ce 72,4% declară că nu s-au simțit niciodată discriminați în această perioadă. Percepția asupra discriminării printre romii spanioli este cu 2,6 procente mai mare, ajungând la 30,2%.
- ✓ Situațiile în care s-au simțit cel mai discriminați sunt două: la interviurile de angajare (40% dintre persoanele rome din Est comparativ cu 47,8% dintre persoanele rome spaniole) și în interacționarea cu personalul sanitar (33,9% dintre romii din Est și 53,9% dintre romii spanioli).
- ✓ Referitor la evoluția discriminării, în opinia populației rome, vom observa că printre romii din Est există o viziune mai pesimistă (34,4% afirmă că în prezent sunt mai mult discriminați). Această cifră ajunge la doar 12,4% în cazul romilor spanioli. La polul opus se află cei care afirmă că în prezent sunt mai puțin discriminați, cifrele sunt de 24%, respectiv 55%.

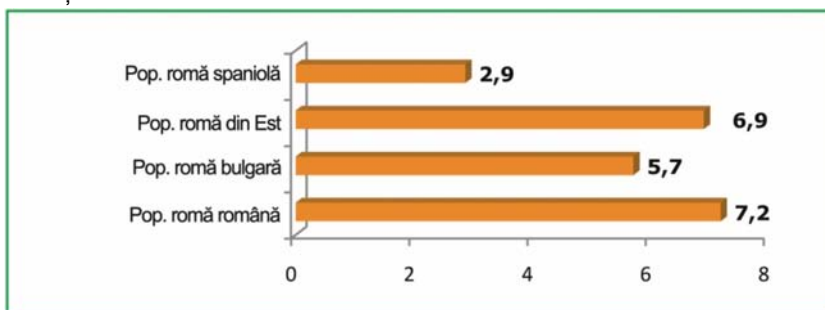
12. INTEGRARE SOCIALĂ ȘI LOCUINȚĂ

În încheierea acestui raport, dorim să punem la dispoziție date și cifre ale anchetei în legătură cu anumite aspecte cu ajutorul cărora putem afla posibilele situații de marginalizare socială a acestor populații, precum și circumstanțele în care trăiesc, prin anumite întrebări formulate cu privire la spațiile locuibile și condițiile acestora.

Unul din aspectele care trebuie subliniate în materie de marginalizare-integrare socială are legătură cu absenteismul școlar în rândul populației rome inclusă în grupele de vârstă pentru care învățământul este obligatoriu. În acest sens, persoanele intervievate au fost întrebate dacă în gospodăriile lor există un minor cu vârsta între 6 și 16 ani care nu frecventează școala. S-a observat astfel un număr mai mare de gospodării rome din Est cu minori neînmatriculați în nicio unitate școlară (6,9%), cu 4 procente mai mult față de 2,9% înregistrate în rândul gospodăriilor rome spaniole.

Acest indicator este mai mare în cazul gospodăriilor rome de naționalitate română cu 7,2% față de cele bulgare cu 5,7%. Această mică diferență dintre cele două populații ar putea face parte dintr-o tendință educațională de amploare mai mare printre persoanele rome de origine bulgară (niveluri mai mari de studii). După cum s-a arătat în capitolul demografic, 41,7% dintre romii bulgari peste 16 ani a atins cel puțin nivelul secundar de studii, cifră care coboară la 27,5% când vine vorba de romii români. Dar s-ar mai putea explica și prin accesul mai facil la centrele de învățământ la romii bulgari, așa cum se poate vedea în continuare: pentru 94,1% dintre gospodăriile bulgare există în cartierul sau localitatea lor servicii educaționale, această cifră coborând la 89,3% când vine vorba de gospodăriile rome românești.

Graficul 12.1. Procentul de gospodării în care există minori cu vârsta între 6 și 16 ani care nu frecventează școala

Persoanele de 16 ani și peste au mai fost întrebată despre ce fel de prieteni au, adică dacă sunt romi sau nu. În legătură cu acest aspect, un procent ridicat au afirmat că le este indiferent dacă sunt romi sau nu, mai exact 64,2% pentru romii din Est și 60% pentru cei spanioli. Cu toate acestea, la ambele populații s-a constatat o predominanță a prietenilor romi (31,7% la romii din Est și 39,3% la romii spanioli). Se distinge o mai mare incidență de prieteni numai romi la populația din Est cu 15,3% comparativ cu 7,7% la romii spanioli, ca rezultat categoric al procesului migrației care îngreuna uneori, și la începutul sosirii în țara de destinație, relațiile sociale cu orice tip de persoane. Cu toate acestea, atragem atenția asupra unui număr de persoane rome atât din Est, cât și spaniole care trăiesc într-o oarecare izolare socială, care au numai prieteni apropiați romi, fenomen ce limitează procesul integrator al acestor populații.

Tabelul 12.1. Distribuția procentuală a populației în funcție de prietenii apropiați

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Numai romi	15,5	14,3	15,3	7,7
Predomină romii	16,6	15,7	16,4	31,6
Îmi este indiferent	63,8	65,7	64,2	60,0
Nu am prieteni	4,1	4,3	4,2	0,7
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

Revenind la aspectul gospodăriei ca unitate de analiză vom vedea dacă populația romă apelează la anumite servicii publice existente în orașul sau districtul lor, și cum le califică. În următorul tabel se consemnează procentele de gospodărie în care există cel puțin o persoană care a utilizat diferite servicii în ultimele șase luni. Serviciile sanitare sunt cele mai utilizate de ambele populații: 75,9% dintre gospodăriile rome și 96,3% dintre gospodăriile rome spaniole. După cum se poate vedea, serviciile sanitare sunt cele mai utilizate de gospodăriile spaniole, cu o diferență de 20,4 procente. Mai există însă două servicii destul de des utilizate: centrele de învățământ cu 53,3% în cazul romilor din Est și 54,4% în cazul romilor spanioli, și serviciile de orientare profesională cu 56,7%, respectiv 53,7%.

Tabelul 12.2. Procentele de gospodărie care au în componența lor un membru care a utilizat diferite servicii în ultimele șase luni

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Servicii sanitare	77,4	69,7	75,9	96,3
Grădinițe	14,0	6,5	12,6	5,8
Școli	56,3	41,0	53,3	54,4
Centre pentru persoanele cu dizabilități	7,2	6,4	7,0	2,9
Centre pentru bătrâni	5,5	0,0	4,4	1,9
Orientare profesională	57,6	53,0	56,7	53,7
Bază (N)	260	101	361	1.497

Subiecții au mai fost întrebați despre multe alte servicii pentru a se afla dacă știau sau nu de existența lor în cartierele de reședință. Astfel, se observă două servicii accesibile pentru majoritatea gospodăriilor de romi din Est și spanioli, având în vedere prevalența lor în peste 90% din gospodării. Aceste servicii sunt cele sanitare și cele educaționale. Mai există și alte servicii în aria lor de interes, dar în procente diferite de la o populație la alta. Astfel, se disting serviciile de îngrijiri pentru copii disponibile pentru 93,5% dintre gospodăriile rome spaniole și pentru 57,3% dintre gospodăriile rome din Est, serviciile de îngrijire a bătrânilor cu un procent de 86,1%, respectiv 43%, precum și serviciile pentru persoanele cu dizabilități cu 84,5%, respectiv 44%.

Se constată de altfel o mare preponderență a serviciilor destinate cu precădere persoanelor rome cu 92,9% în rândul romilor din Est, față de 69,9% în rândul gospodăriilor spaniole. Această diferență poate fi pusă pe seama derulării activității pe teren a acestei anchete din moment ce o mare parte dintre romii din Est chestionați locuiau în orașe în care FSG realiza un proiect de intervenție pe lângă aceste persoane. Pentru orice lămurire cu caracter metodologic, consultați capitolul respectiv.

Tabelul 12.3. Procentele de gospodării care dispun în cartierele lor de diferite servicii

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Servicii sanitare	95,2	97,0	95,5	99,7
Sistemul educațional	89,3	94,1	90,1	99,4
Servicii de îngrijirea copiilor	53,5	82,4	57,3	93,5
Servicii de îngrijirea bătrânilor	38,4	78,0	43,0	86,1
Servicii de îngrijirea persoanelor cu dizabilități	38,5	81,0	44,0	84,5
Servicii destinate persoanele rome	93,1	91,9	92,9	69,9
Bază (N)	260	101	361	1.497

Li s-a cerut membrilor gospodăriilor care au recunoscut că se folosesc de diferite servicii să califice calitatea acestora în baza următoarei scale: 1 foarte slabe, 2 slabe, 3 bune, 4 foarte bune. Din rezultatele obținute tragem concluzia că există o calificare mai bună din partea romilor din Est în cazul tuturor serviciilor. Pentru acestea, media cea mai joasă se situează la 3,12 la serviciile sanitare, iar cea mai mare se situează la 3,47 pentru serviciile destinate populației rome. Calificările spaniolilor oscilează între 2,81 pentru serviciile de îngrijire a bătrânilor și 2,93 pentru serviciile educaționale. Chiar și așa, toate calificările obținute sunt ridicate, depășind jumătate din scală și apropiindu-se sau fiind peste valoarea 3 echivalentă unei evaluări bune.

Tabelul 12.4. Evaluarea medie a serviciilor disponibile în cartier

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Servicii sanitare	3,14	3,03	3,12	2,92
Sistem educațional	3,22	3,09	3,20	2,93
Servicii de îngrijirea copiilor	3,29	3,01	3,24	2,91
Servicii de îngrijirea bătrânilor	3,21	3,17	3,20	2,81
Servicii de îngrijirea persoanelor cu dizabilități	3,25	3,08	3,21	2,83
Servicii destinate persoanele rome	3,46	3,54	3,47	2,90

După analizarea disponerii, accesării și evaluării diferitelor servicii fundamentale pentru orice tip de populație, care reflectă într-o oarecare măsură tipul și nivelul integrării sociale, dorim să expunem aspectele referitoare la locuință. Pentru aceasta, punem la dispoziție rezultatele privind tipul de locuințe, dotarea acestora și tipul de proprietate.

Începând cu tipul de locuință, gospodăriile rome din Est sunt în principiu de patru tipuri. Astfel, 34,2% dintre aceste gospodării trăiesc în apartamente situate în clădiri cu peste 10 locuințe, 27,7% în apartamente situate în clădiri cu mai puțin de 10 locuințe, 12,9% într-o locuință unifamilială și 12,9% într-o parte a unei case. Gospodăriile romilor spanioli se împart și ele în trei categorii: apartamente situate în clădiri cu peste 10 locuințe (40,1%), locuințe unifamiliale (30,4%), și locuințe situate în clădiri cu mai puțin de 10 locuințe (22,5%).

De asemenea, o mențiune specială merită și incidența ridicată a locuințelor comune la romii din Est. În vederea unei evaluări globale a acestui concept pe baza rezultatelor anchetei, și fără o abordare strictă deși chestionarul nu permite acest lucru în mod clar, vom considera locuințe comune cocioabele, barăcile și caravanele. Așadar, în timp ce 8,4% dintre gospodăriile rome din Est locuiesc în acest tip de locuințe, doar 1,2% dintre romii spanioli fac acest lucru.

Tabelul 12.5. Distribuția procentuală a gospodăriilor în funcție de tipul de locuință în care trăiesc

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Unifamilială	12,5	14,3	12,9	30,4
Cocioabă	7,0	4,3	6,4	0,7
Parte dintr-o casă	13,2	11,4	12,9	5,1
Barăci	0,0	0,0	0,0	0,3
Apartament în clădiri cu mai puțin de 10 locuințe	28,6	24,3	27,7	22,5
Caravane	2,4	0,0	2,0	0,2
Apartament în clădiri cu mai mult de 10 locuințe	32,8	40,0	34,2	40,1
Reședință în spații nelocuibile	0,7	0,0	0,6	0,1
Cămine studentești sau barăci pentru muncitori	0,0	0,0	0,0	0,1
Prefabricate sau case mobile	1,4	0,0	1,1	0,4
Altele	1,4	5,7	2,2	0,0
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

În afară de tipul locuinței este la fel de interesant să aflăm dotările disponibile în acestea. Lista elementelor de care au fost întrebați subiecții am împărțit-o pe 3 capitole sau niveluri, astfel încât elementele de nivel 1 sunt cele mai elementare și indispensabile pentru traiul persoanelor decât cele cuprinse la nivelul 3.

Astfel, primul aspect pe care dorim să-l subliniem este numărul mare de gospodării rome care dispun de toate dotările, cu precădere trei dintre acestea în cazul gospodăriilor de romi din Est în rândul cărora s-au înregistrat cele mai mari procente: telefon mobil, antenă de satelit și televiziune prin cablu. După cum se poate observa, sunt tocmai acele trei elemente care înlesnesc comunicarea cu țara de origine, fie pentru a relaționa personal (telefon mobil), fie pentru a putea sta conectați la realitatea din țara lor prin intermediul televizorului (satelit și cablu).

Este evident că dotările locuințelor rome din Est sunt mai deficitare în comparație cu ponderea mare pe care o au locuințele comune din rândul acestei populații. Printre dotările cele mai elementare observăm că 17% dintre gospodăriile romilor din Est nu au apă curentă, 22,9% nu dispun de apă caldă și 14,3% nu au frigider. În afară de dotări, subiecții au mai fost întrebați dacă gospodăriile dispuneau de sisteme de evacuare a apelor reziduale. În acest sens se înregistrează un procent de 10,8% dintre gospodăriile romilor din Est care nu dispun de acest tip de sistem în locuință, față de 0,1% în cazul spaniolilor.

Tabelul 12.6. Procentul gospodăriilor care dispun de diferite echipamente în locuință

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă	
Nivelul 1	Apă curentă	82,4	85,2	83,0	99,5
	Electricitate	91,9	93,6	92,2	99,4
	Apă caldă	75,5	83,7	77,1	99,0
	Baie în locuință	78,7	88,5	80,6	98,1
	Toaletă în locuință	64,4	78,6	67,2	97,2
	Radiator	47,5	64,4	50,8	71,1
	Încălzire centrală	15,3	18,7	16,0	16,6
	Toaletă afară	8,4	2,9	7,3	2,8
Nivelul 2	Frigider	84,8	89,3	85,7	97,5
	Mașină de spălat rufe	65,4	80,9	68,5	96,0
	Congelator	49,8	53,5	50,5	68,9
	Automobil	31,3	36,0	32,2	73,3
	Gaze naturale	23,8	40,1	27,0	38,5
Mașină de spălat vase	4,0	5,1	4,2	20,3	
Nivelul 3	Televizor	88,6	88,2	88,5	98,0
	Video	50,0	67,5	53,5	86,6
	Microunde	42,1	56,4	44,9	87,9
	Telefon mobil	90,0	93,2	90,7	90,6
	Calculator	26,0	36,0	28,0	43,5
	Internet	20,8	30,1	22,6	30,9
	Antenă de satelit	22,2	44,6	26,6	23,0
	Televiziune prin cablu	21,1	37,8	24,3	19,1
	Nimic din cele de mai sus	2,7	5,0	3,2	0,1
Bază (N)	260	101	361	1.497	

Tabelul 12.7. Distribuția procentuală a gospodăriilor în funcție de tipul de evacuare a apelor reziduale din locuință

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Sistem de canalizare	84,2	92,8	85,8	98,3
Puț septic	4,2	0,0	3,4	1,5
Nu are așa ceva	11,6	7,2	10,8	0,1
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

Prezentăm în încheiere distribuția procentuală a căminelor în funcție de tipul de proprietate al locuinței. Dintre gospodăriile rome din Est majoritatea locuiesc cu chirie la persoane particulare (68,9% dintre gospodării), distingându-se de asemenea cesiunea fără plată (14,5%) și așezămintele ilegale (9,3%). În rândul romilor spanioli, distingem proprietatea fără ipotecă (29,1%), proprietatea cu ipotecă (24,9%), închirierea de la administrația publică (24,6%) și închirierea de la persoane particulare (15,2%). De unde rezultă că în rândul populației imigrante închirierea este mai frecventă decât deținerea în proprietate, fenomen contrar populației rome spaniole poate și pentru că este vorba de țara lor de origine.

Tabelul 12.8. Distribuția procentuală a gospodăriilor în funcție tipul de proprietate al locuinței

	Pop. romă română	Pop. romă bulgară	Pop. romă din Est	Pop. romă spaniolă
Proprietate fără ipotecă	1,8	1,5	1,7	29,1
Proprietate cu ipotecă	2,9	1,5	2,6	24,9
Închiriere de la Administrație	2,9	0,0	2,3	24,6
Închiriere de la persoană particulară	66,4	79,1	68,9	15,2
Cesonată fără plată	15,2	11,9	14,5	4,6
Tabără de romi	0,7	0,0	0,6	0,9
Așezământ nelegal de romi	10,1	6,0	9,3	0,7
Total	100	100	100	100
Bază (N)	260	101	361	1.497

Prin urmare, în materie de locuință există o discrepanță izbitoare între cele două populații, unde populația romă din Est este cea care trăiește în cele mai rele condiții. Nu atât prin prisma tipului de proprietate, unde închirierea devansează deținerea proprietății observată în rândul romilor spanioli, ci și printr-o mare incidență a locuințelor comune și a unui număr mai mare de dotări elementare precum cele menționate anterior.

Rezumatul capitolului

Absenteismul școlar

- ✓ Unul dintre aspectele care trebuie subliniate în materie de marginalizare-integrare socială are legătură cu absenteismul școlar în rândul populației rome inclusă în grupele de vârstă pentru care învățământul este obligatoriu. În acest sens, se observă un număr mai mare de gospodării rome din Est cu minori neînmatriculați în nicio unitate școlară (6,9%), cu 4 procente mai mult față de 2,9% înregistrate în rândul gospodăriilor rome spaniole.

Utilizarea serviciilor

- ✓ Analizând procentul de gospodării în care există cel puțin o persoană care a utilizat diferite servicii în ultimele șase luni, vom descoperi că serviciile de tip sanitar sunt cele mai utilizate de ambele populații: 75,9% dintre gospodăriile rome și 96,3% dintre gospodăriile rome spaniole. Mai există însă două servicii destul de des utilizate: centrele de învățământ cu 53,3% în cazul romilor din Est și 54,4% în cazul romilor spanioli, și serviciile de orientare profesională cu 56,7%, respectiv 53,7%.

Disponerea sau accesul la servicii

- ✓ Subiecții romi au mai fost întrebați dacă știau sau nu de existența mai multor servicii în cartierele de reședință. Astfel, se observă două servicii accesibile pentru majoritatea gospodăriilor de romi din Est și spanioli, având în vedere prevalența lor în peste 90% din gospodării. Aceste servicii sunt cele sanitare și cele educaționale. Mai există și alte servicii în aria lor de interes, dar în procente diferite de la o populație la alta. Astfel, se disting serviciile de îngrijiri pentru copii disponibile pentru 93,5% dintre gospodăriile rome spaniole și pentru 57,3% dintre gospodăriile rome din Est, serviciile de îngrijire a bătrânilor cu un procent de 86,1%, respectiv 43%, precum și serviciile pentru persoanele cu dizabilități cu 84,5%, respectiv 44%.

Locuință

- ✓ Referitor la tipul de locuință, gospodăriile rome din Est sunt în principiu de patru tipuri. Astfel, 34,2% dintre aceste gospodării trăiesc în apartamente situate în clădiri cu peste 10 locuințe, 27,7% în apartamente situate în clădiri cu mai puțin de 10 locuințe, 12,9% într-o locuință unifamilială și 12,9% într-o parte a unei case. Gospodăriile romilor spanioli se împart și ele în trei categorii: apartamente situate în clădiri cu peste 10 locuințe (40,1%), locuințe unifamiliale (30,4%) și locuințe situate în clădiri cu mai puțin de 10 locuințe (22,5%).

- ✓ De asemenea, trebuie efectuată o mențiune specială cu privire la incidența ridicată a locuințelor comune la romii din Est. Când vorbim de locuințe comune ne referim la cocioabe, barăci și caravane în care trăiesc 8,4% dintre romii din Est și doar 1,2% dintre romii spanioli.
- ✓ În materie de dotări, se constată un număr mare de gospodării rome spaniole care dispun de toate dotările, cu precădere trei dintre acestea în cazul gospodăriilor de romi din Est în rândul cărora s-au înregistrat cele mai mari procente: telefon mobil, antenă de satelit și televiziune prin cablu. După cum se poate observa, sunt tocmai acele trei elemente care înlesnesc comunicarea cu țara de origine.
- ✓ Dotările locuințelor rome din Est sunt cele mai deficitare. În ceea ce privește dotările cele mai elementare se înregistrează un procent de 17% dintre gospodăriile rome din Est care nu au apă curentă, 22,9% care nu dispun de apă caldă și 14,3% care nu au frigidere.
- ✓ Există un procent de 10,8% dintre gospodăriile romilor din Est care nu au sisteme de evacuare a apelor reziduale. Pentru romii spanioli, doar un procent de 0,1% nu dispun de acest sistem.

13. CONCLUZII

Populația romă spaniolă și cea din Estul Europei au în comun multe caracteristici demografice și niveluri de studii. Aceste două aspecte obțin valențe de atribute explicative cu variate dinamici sociale, în special la poziționarea lor pe piața muncii unde ocupă un segment dintre cele mai instabile și precare. Din punct de vedere demografic, este vorba de o populație cu precădere tânără a cărei vârstă medie este de 28,1 ani pentru populația romă spaniolă și de 25 de ani pentru populația romă din Est. Acest indicator contrastează cu vârsta medie de 40,5 de ani constatată la populația spaniolă în general. Persoanele rome au niveluri de studii foarte scăzute față de populația spaniolă în general (persoanele rome spaniole în mai mare măsură decât persoanele rome din Est). Astfel, în timp ce numai 10,4% din populația spaniolă nu au studii, procentul înregistrat în rândul romilor din Est este de 33%, iar în rândul celor spanioli de 59,3%.

Vârsta fragedă și nivelul scăzut de studii acumulate de persoanele rome explică rata mare de activitate în rândul acestora, dar le condamnă să se situeze la limita dintre șomaj și ocupațiile precare. Rata de activitate a persoanelor rome din Est este de 81,4% și se aliniază celor constatate la imigranții în Spania în general. În cazul romilor spanioli această rată este mai mică (68,9%), pe când cea înregistrată în rândul societății spaniole este de 60,1%. În linii generale, tineretul spaniol per ansamblu rămâne inactiv pentru mai mult timp, dar investește în dobândirea unor niveluri mai ridicate de studii pentru a obține în viitor o calificare profesională mai bună în ideea încadrării sale în muncă. În timp ce generațiile de spanioli își consacră acum și în trecut tinerețea pentru o mai bună pregătire în vederea încadrării, generațiile tinere de romi își petrec timpul lucrând sau căutând un loc de muncă. Această distincție este capitală și reprezintă o disparitate care generează o evidentă inegalitate.

Una dintre diferențele cele mai evidente se observă la rata șomajului înregistrată în rândul celor trei populații. În timp ce acest procent se ridică la 20,9% în rândul populației spaniole în general, pentru romii din Est acesta este de 34,4%, iar pentru romii autohtoni de 36,4%. Criza economică și a angajărilor afectează Spania și atinge societatea acesteia în special printre persoanele cele mai defavorizate precum populația romă. În cazul populației rome spaniole este evidentă creșterea începând cu anul 2005 a ratei șomajului cu 22,6 procente, măbind astfel breșa față de populația spaniolă în general de la 3,4 procente la 15,5.

Criza a afectat în mai mare măsură populația romă în cauza poziționării acesteia pe un segment de muncă precar. Indicatorii precum rata muncii cu fracțiune de normă sau rata muncii sezoniere arată mai multe disparități în rândul populației rome. Munca cu fracțiune de normă afectează 46,5% din populația romă din Est și 42,3% din populația

romă spaniolă, în timp ce procentul înregistrat în rândul populației spaniole în general este de 14,1%. Procentele de salariați care au un contract sezonier sunt de 83,3%, 53,4%, respectiv 25,5%. Dar dacă există un aspect care să definească ocuparea romă spaniolă acela este „ajutorul în activitatea economică familială” unde se concentrează 26% din ocupare. Acest fenomen abia dacă s-a schimbat din 2005, făcând din munca salarială un element minoritar pentru populația romă cu 38,4% comparativ cu 58% pentru ocuparea romă din Est, și 83,6% pentru Spania în general.

Toți acești indicatori își găsesc explicația în mare parte în observarea tipului de ocupare și activitate în care lucrează romii bărbați și femei. Astfel, aceștia ocupă posturi cu calificare redusă (se impune un grad mai mic de pregătire, conform unui nivel de studii relativ scăzut). Aproape jumătate dintre romii ocupați din Est prestează următoarele tipuri de ocupații: gunoieri (25%), personal de curățenie (13,4%) și muncitori necalificați în agricultură (9,8%). În ceea ce privește romii spanioli, aceștia lucrează în procent de 46,3% ca vânzători la tarabă. Referitor la sectorul de producție în care sunt încadrați profesional, ramurile de activitate a căror caracteristică principală este precaritatea și instabilitatea au în mare măsură un impact negativ asupra ciclurilor economice recesive.

Comparând situația din 2005 cu cea din 2011, observăm că s-a înrăutățit din multe puncte de vedere (XXX). Nu se constată decât semne de evoluție spre o oarecare egalitate între populația romă spaniolă și societatea spaniolă în ceea ce privește rata muncii sezoniere, procentele persoanelor fără studii și discriminarea. De exemplu, procentul populației cu vârsta de 16 ani și peste fără studii a scăzut cu 12 procente, iar la populația activă acesta a fost de aproape 6 procente. Referitor la discriminare, pare să se constate o diminuare a percepției de discriminare pentru statutul de rom: în 2005 un procent de 45,4% dintre persoanele rome afirmau că se simt discriminate, iar în 2011 doar 30,2%. De fapt, 59,2% dintre persoanele rome spaniole sunt de părere că în prezent există mai puțină discriminare îndreptată împotriva lor decât cu zece ani în urmă (28,5% cred că situația este la fel).

Cu toate acestea, percepția romilor bărbați și femei din Est este foarte diferită, deoarece 34,4% sunt de părere că sunt mai discriminați decât cu 10 ani în urmă, trăind poate o dublă discriminare în calitate de rom și imigrant și în aceste timpuri de criză și neliniște socială. Trebuie subliniat în acest sens faptul că situațiile sociale în care această populație trăiește cel mai intens actul discriminatoriu sunt „interviurile de angajare”. Acest lucru li se întâmplă atât romilor spanioli, cât și romilor din Est (47,8% dintre romii spanioli care au avut interviuri de angajare s-au simțit discriminați; 40% dintre persoanele rome din Est). În afară de aceste situații, mai există și cele legate de personalul sanitar (53,9% pentru romii spanioli și 33,9% pentru romii din Est), acestea fiind cele două contexte sociale cu un impact discriminatoriu mai mare.

Este evident că inegalitatea dintre populația romă și populația spaniolă în general persistă, chiar dacă întâlnim unele elemente care par să indice anumite schimbări odată cu trecerea timpului. Provocarea administrațiilor publice și a entităților sociale este să desfășoare în continuare programe eficiente care să contribuie la eliminarea inegalităților persistente din societatea noastră. Aceste programe vor trebui adaptate contextului actual de criză economică și schimbărilor survenite în modelul de producție spaniol. Ele vor trebui în același timp să abordeze în mod agresiv formele de xenofobie și discriminare existente în prezent în societatea noastră și care, din nefericire, se pot agrava în viitorul apropiat pe fondul crizei economice și al lipsei de oportunități de încadrare pentru toți.

Rezultă astfel esențială direcționarea investițiilor astfel încât populația romă să-și crească nivelurile educaționale și de formare care să le permită să pătrundă pe piața muncii în condiții mai bune decât cele deținute în prezent. Mizarea așadar pe egalitatea șanselor populației rome, pe integrare și nediscriminare, înseamnă investirea în coeziunea socială și astfel în dezvoltarea socială a întregii societăți.

14. POVEȘTI DE VIAȚĂ

14.1. POPULAȚIA ACTIVĂ SPANIOLĂ

14.1.1. Populația activă ocupată angajată

EMILIA MUÑOZ.

Madrid.

Emiliei îi place viața pe care o are. Lucrează la Spitalul „12 de Octubre”, iar colegile ei îi spun „la Tana”, singura romă din echipa de curățenie. La cei 47 de ani ai săi este mama a trei băieți și o fată, iar cel mai mare dintre ei i-a oferit deja doi nepoți.

Este optimistă, liniștită, curioasă și mânată de un acerb spirit vindicativ și de autodepășire. Este mândră că este romă, „pentru că este cel mai frumos lucru care mi s-a întâmplat”, povestește ea râzând de prietenele ei care îi spun mereu că e o „romă reciclată”, pentru simplul fapt că demontează stereotipurile prin propriul său exemplu. Conștientă că „miturile ni le facem noi înșine”, se autodefinește ca „foarte revendicativă față de poporul rom”.

O viață de autodidactă

Emilia nu a fost niciodată la școală decât pentru a-și duce frații sau pentru a vorbi cu profesorii lor. Erau 8 frați și surori, iar dintre fete ea era cea mai mare într-o vreme în care „tinerele nu obișnuiau să se ducă la școală”. Însă de mică a fost extrem de agitată fiind prima când un grup de persoane voluntare se duceau prin cartier și împărțeau pe o esplanadă coli de hârtie, caiete și creioane, și îi îndemneau pe copii să învețe. „Profesoara mea era Nines, n-o să uit asta niciodată”. Exact așa, ajutându-și frații să-și facă lecțiile, a învățat Emilia să citească și să scrie, și așa a descoperit că „citatul este un viciu, citeam tot ce-mi pica în mână, mi-a plăcut mult să aflu despre toate”.

Căsătorită de la 22 de ani, prima oară când m-am angajat aveam deja trei copii. „Când m-am măritat nu aveam nevoie să muncesc pentru că Paco (soțul său) avea un loc de muncă, dar pe măsură ce au apărut copiii a devenit mai complicat pentru că aveam tot mai multe nevoi”. A început să lucreze pe la particulari, cu ora și fără contract de muncă, și după ce și-a petrecut opt ani din viață făcând curat în casa aceleiași femei, a trebuit să-și caute alte joburi când această femeie a trebuit internată fiind foarte bătrână. De atunci a lucrat „pe unde găsea, curăța porți, case, piscine, centre sportive...”

Astăzi realizează că lucrul în afara casei aduce mai mult decât stabilitate economică, chiar dacă aceasta este principala ei preocupare. Vorbind despre diferitele ei locuri de muncă vorbește și de independență, de experimentarea unor noi rutine, de cunoașterea unor persoane noi, de colegii și colegele ei, dar în mod special de autonomie. Un proces pe care îl trăiește în mod particular și intens prin prisma faptului că este femeie și este de etnie romă: „să fi autonom este marele pas al femeii rome, să ieși în față, să afirmi că poți și valorezi ceva și chiar să faci acel ceva. De asta depinde ca femeia romă să iasă în evidență, nu să stea în spatele bărbatului. Înseamnă să înveți, să te autodepășești”.

Experiența copilăriei a ajutat-o să aprecieze aceste lucruri și altele. Deși în acele momente și-a trăit copilăria fiind o fetiță fericită, acum realizează cât de dură a fost experiența, „acum realizez că am avut o copilărie din lumea a treia”. De aceea apreciază de două ori mai mult educația atât a băieților, cât și a fetei ei.

Emilia vorbește cu multă dragoste de copiii ei și cu mândrie în special de fata ei Melody, de 17 ani, care tocmai a terminat un Program de Calificare Profesională Inițială în coafură cu sprijinul mamei și tatălui ei care „își luase angajamentul de a face prin casă lucrurile pe care eu nu le puteam face numai ca fata să nu lipsească de la cursuri”. Este conștientă că astăzi o educație ca cea pe care a primit-o ea ar fi „o aberație” și încearcă să îi transmită principiile de independență și autodepășire în care crede: „autodepășește-te ca femeie romă, nu te mulțumi doar cu ce ai, respectă poporul nostru, pentru că din noi femeile se naște poporul și avem obiceiuri foarte frumoase, iar în limitele acestora, fără lipsă de respect, se poate ajunge departe și se poate aprecia mult femeia romă. Putem ajunge foarte departe”. Povestește fericită că își vede fata foarte echilibrată și foarte liberă, că știe că scopul în viață nu este să se căsătorească.

Viața de zi cu zi

În fiecare zi, după o dimineață de muncă în casă în care își pregătește copiii să meargă la școală, să aibă mâncare pregătită pentru când se întorc și în care se ocupă de alte responsabilități casnice, pleacă în jur de ora 14:00 și se îndreaptă spre trenul care o duce spre Spitalul „Doce de Octubre”. Merge liniștită, îi face plăcere să se întâlnească cu colegele și colegii ei despre care vorbește cu multă afecțiune și de la care afirmă că așteaptă „același lucru pe care îl ofer eu lor - colegialitate și respect, măcar atât”.

Și pentru că în timpul săptămânii ajunge târziu acasă, profită de sfârșitul de săptămână pentru a frecventa Biserica Evanghelică, unul din lucrurile cele mai importante pentru ea: „Apropierea de Iisus în viața de zi cu zi a fost un lucru extrem de pozitiv”.

În prezent Emilia și familia ei nu trec prin momente ușoare. După 16 ani de muncă la o societate de pavaje, soțul său a rămas fără loc de muncă de mai bine de doi ani, i s-a terminat ajutorul de șomaj și în fiecare zi duce o nouă luptă în căutarea de fiare vechi „sau orice se ivește” cu furgoneta. Deși se menține activ și ajută mai mult în gospodărie, uneori se demoralizează, și Emilia este cea care trebuie să-l îmbărbăteze, în timp ce face calcule la fiecare sfârșit de lună și constată că banii câștigați „nu ating nici măcar mia de euro”.

În ciuda dificultăților, Emilia nu se plânge că ea trebuie să fie cea care suportă cheltuielile pentru nouă persoane care trăiesc în prezent în casă cu ea și se gândește la contribuția pe care o aduc situația și experiența ei profesională valorilor conform cărora își educă copiii. Explică foarte mândră că „Paco este un exemplu foarte bun pentru copiii mei, pentru că îi învățăm că un cămin se ține din aportul a două persoane, demonstrându-le că de bani nu se ocupă neapărat bărbatul și de gospodărie neapărat femeia”. O adevărată lecție care demontează nu numai miturile despre poporul rom, ci și rolurile asumate de femei și bărbați în toate culturile. Pentru Emilia este important să le demonstreze copiii ei „că pot la fel de bine și eu să muncesc, și că un bărbat nu este mai puțin bărbat dacă dă cu mătura și nu este mai bărbat dacă aduce mulți bani în casă”.

Deși afirmă că sunt „o familie atipică de romi”, recunoaște moștenirea importantă lăsată de bunicii săi, pentru că de la ei părinții săi au învățat să țină o casă din aportul a două persoane, în afară de faptul că de la ei și-a moștenit rădăcinile adânci, cumpătarea, respectul. O modalitate de a înțelege responsabilitățile unei case care are în spate cel puțin patru generații, este și astăzi ceea ce copiii săi văd și trăiesc în fiecare zi.

Viitorul

Emiliei îi place activitatea pe care o prestează la locul de muncă, dar spiritul său nonconformist și dorința sa de autodepășire o fac să lupte pentru a deveni ceva mai mult decât e: „nu mă mulțumesc să port bolovanul, eu vreau să-l dirijez”. Visează ca la un moment dat să poată avea propria ei firmă, într-un sector care să-i permită interacțiunea cu publicul, cu oamenii, într-un loc care să-i permită să-i transmită tineretului rom „că există valori, și că se poate ajunge foarte sus fără a renunța la statutul de rom”.

Însă lucrul cel mai important pentru ea este să le transmită copiilor săi valorile care să îi stimuleze ca în viața de zi cu zi să iasă în față, „să știe că trebuie să fie puternici, să lupte pentru ce-și doresc, și că vor obține ceea ce-și propun”. O energie optimistă rezultată din propria sa emancipare care a făcut-o să înțeleagă că orice procese dau roade când persoanele sunt însoțite prin viață de oameni care să le înlesnească independența, fără să le impună sau să le soluționeze aceste procesele experimentate. De aceea, față de copiii săi dorește numai să știe să le dea curajul să lupte pentru ceea ce-și doresc, „nu să lupt eu în calitate de mamă, ci eu în spate și ei în față, să-și facă singuri viitorul”. Mama lor le va servi drept exemplu.

JAIRO GABARRI. Gijón.

Jairo are 24 de ani și de la șase ani este pasionat de pescuit. O pasiune care i-a marcat atât traiectoria socială, cât și profesională, trecând de la statutul de hobby în momentele de stabilitate profesională la o activitate neoficială atunci când avea nevoie.

A locuit dintotdeauna în Gijón - La Calzada, un cartier tradițional muncitoresc unde își au casa bunicii lui cu care trăiesc „dintotdeauna” mama lui, sora lui mai mare și el. Provenit dintr-un tată rom și o mamă „paya”, își trăiește mândru originile și păstrează relația cu familia tatălui său: „sunt atât al tatălui, cât și al mamei, și foarte mândru de asta”.

Bunicul lui i-a transmis morbul pescuitului: „am început cu bunicul la șase ani, cel din partea mamei. Era pescar. Nici nu-mi mai amintesc cum anume mi-am însușit acest viciu”. Nu își mai amintește primul motiv de a se duce la pescuit, dar știe că i-a plăcut mult. Dar pe cât de vesel este când povestește de acel moment, pe atât de trist ne mărturisește că acum pescuiește singur pentru că bunicul lui „și-a pierdut acest viciu de câțiva ani”. Deși presupune că este încântat când îl vede plecând la pescuit, „din moment ce întotdeauna se uită să vadă ce am prins, este surprins când am un pește mai mare”.

Și-a abandonat studiile în clasa a IX-a (învățământul secundar obligatoriu). Deși în anturajul lui acest lucru nu era ceva normal, Jairo nu s-a simțit special pentru că a abandonat școala și a început să muncească de la 18 ani. Nu a fost o decizie motivată de nevoi, din moment ce mama lui avea un loc de muncă și nu aveau probleme economice, ci motivată de impresia de plafonare pentru că nu i-a plăcut să învețe. A fost *declicul* care s-a activat pentru că „nu mergea nici înainte, nici înapoi”, iar acest fapt l-a făcut să se înscrie la un curs de instalator care a durat un an și la sfârșitul căruia a obținut un loc de muncă. „În loc să stau acasă, am preferat să muncesc”, și am dorit să încep imediat ca să nu ratez nici șansa și nici experiența. O decizie care nu a fost prea greu de luat pentru că în casa lui a avut întotdeauna susținerea mamei sale și a restului familiei.

Lui Jairo nu-i place să stea fără să facă nimic, însă îi place liniștea. De aceea, în funcție de momentul ales, se bucură de fiecare dată tot mai mult de pescuitul în râu, în loc de pescuitul în mare unde spune că e mai multă forfotă, mai multă lume. Râul îi oferă „natură, liniștea apei, păsări... calmează destul de mult”. Îi place muntele, îi place să se plimbe și să vâneze. Are rude în Campo de León și se simte bine când se duce la țară pentru că „te resetezi, nu sunt multe mașini și nu auzi zgomotele orașului”.

Ce începuse ca un hobby la vârsta de șase ani a sfârșit prin a deveni mediul de lucru al lui Jairo, pentru că deși a abandonat liceul a făcut un curs de instalator, iar după mai multe locuri de muncă în diferite sectoare Jairo s-a întors tot la pescuit. Este activitatea care îi place cel mai mult dintre toate cele pe care le-a avut, dar înainte de a ajunge la aceasta a trecut prin multe alte locuri, și aproape întotdeauna prin intermediul Societăților de Activitate Sezonieră (SAS).

Adaptarea la schimbare

Primul lui loc de muncă nu a fost ce s-a așteptat să fie. Și-a încheiat formarea crezând că va lucra într-un atelier și s-a trezit într-o lucrare „făcând niște circuite de țevă despre care nu am învățat la cursuri și nu știam prea multe, și am fost dezamăgit”. O primă mică dezamăgire care a durat puțin, pentru că a învățat lucruri noi lucrând. La un moment dat și-a dat seama că îi plăcea să se ducă la lucrări și, cu toate acestea, după acest prim contract de șase luni nu a mai revenit la această ocupație.

Jairo a mai lucrat în două fabrici de șampanie îmbuteliind cidru sau sortând merele; ca vânzător la magazin; în curățenia industrială și la un magazin pentru pescari unde a rămas cel mai mult pentru că nu a fost printr-o Societate de Activitate Sezonieră. Chiar și așa au fost 6 luni de contract. Acesta, împreună cu locul de muncă la una dintre fabricile de șampanie, au fost slujbele care i-au plăcut cel mai mult. „Locul de muncă pe care l-am avut la fabrica de șampanie din Castañón mi-a plăcut pentru că nu trebuia să operez atât de multe utilaje, erau zile în care îmbuteam, dar erau altele în care mă duceam să caut mere prin sate cu camionul și asta îmi plăcea pentru că mergeam prin sate și vedeam natura... mi-a plăcut mult. Apoi am lucrat într-un magazin de articole de pescuit, și aici mi-a plăcut, dar n-am stat decât șase luni”. Și odată urcat în caruselul slujbelor sezoniere s-a învățat prin aceleași locuri. Până când a ajuns la șomaj.

Șomer, dar nu inactiv

Jairo a avut perioade lungi în care nu a lucrat. Prima oară nici măcar nu acumulase zile de lucru suficiente pentru a putea încasa șomajul. Datorită pescuitului și nu fără mari eforturi a reușit să aibă un venit minim timp de aproape un an. „Mă organizam cum puteam, trebuie să-mi caut singur o ocupație cotidiană. Am pescuit tot timpul, iar banii îmi ieșeau din vânzarea calamarilor. Trebuia să mă duc pe la restaurante, îmi lua ceva timp și uneori bani pentru că trebuia să mă duc într-un loc și nu-i vroiau, mă duceam în altă parte și aveau deja... până când ajungeam în locul potrivit. Odată nu am reușit să-i vând deloc”.

Din fericire Jairo are rezervele familiei lui, banii încasați de mama lui și pensia bunicilor, de aceea în casă, chiar dacă sunt „cam strâmtorați”, situația lui nu a fost o problemă. De fapt, veniturile lui sunt în general doar ale lui.

Între două intervale de șomaj a lucrat mai multe luni ca distribuitor de pliante, unul din locurile de muncă probabil cel mai puțin adaptate personalității sale liniștite și care crede că nu i se potrivește, deși a încercat. „Am plecat pentru că nu eram făcut pentru asta, uneori oamenii își vorbesc urât și nu suport asta, era mult stres și am zis că nu mi mai trebuie”. Și cum în acea perioadă începea sezonul calamarilor, Jairo a revenit pe filiera pescuitului, dar de data asta cel puțin cu dreptul la șase luni de activitate.

Atunci mama lui i-a sugerat să se adreseze Fundación Secretariado Gitano ca să-l ajute să-și găsească un loc de muncă. A răsfoit ziarele în căutarea ofertelor de muncă, până când i-au vorbit de cursul de pescar și din acel moment i-a fost foarte clar.

Actualul loc de muncă nu este numai cel care a durat cel mai mult, dar și cel care îi place cel mai mult: „Cel mai mult îmi place să stau printre pește, interacțiunea cu oamenii și bineînțeles banii câștigați!”. Aici nu a avut dezamăgiri, deși începutul nu a fost unul ușor, „până m-am calmat”. În plus, se înțelege bine atât cu colegii, cât și cu șefii lui.

Viitorul

Nu se gândește prea mult la viitor, în tot cazul nu mai departe de expectativele sale de a continua să lucreze și să aibă propria lui casă, dar întrebând fiind care sunt visurile lui, Jairo vorbește de un magazin pentru pescari. „Nu m-am gândit niciodată, dar dacă tot pui problema mi-ar plăcea să-mi deschid propriul meu magazin de pescuit. Asta mi-ar plăcea cel mai mult”.

Dar în acest moment, circumstanțele imediate au întâietate asupra dorințelor. Iar acum, chiar dacă circumstanțele sezoniere sunt aceleași ca atunci când am început să muncesc, Jairo nu mai are 18 ani și i se pare din ce în ce mai importantă stabilitatea, banul câștigat la locul de muncă: „înainte nu-mi păsa prea mult pentru că nu aveam multe cheltuieli, dar pe măsură ce te maturizezi îți dai seama că ai nevoie de bani. Dacă nu ai bani nu poți face alte lucruri, de exemplu să mă mut singur, să mă duc într-un loc, să călătoresc...”

Afirmă acest lucru ca un vis lăsat de o parte, improbabil, dar latent. După ce Jairo abandonează conversația despre rutină și situația lui, vorbește despre cât de mult i-ar plăcea să călătorească, să descopere Perù-ul, să pescuiască acolo... Alți oameni și alte locuri, dar tot la malul mării.

ÁNCEL GABARRI. Madrid.

Ca mulți alți romi obișnuiți să-și câștige existența prin piețe, lui Ángel i-ar plăcea să aibă propria lui afacere. „Dacă aș câștiga la loterie mi-aș cumpăra câteva tarabe de fructe și cu banii câștigați în trei zile aș sta foarte liniștit. Nu îi cer mai mult lui Dumnezeu”.

Ángel s-a născut în Madrid într-o familie cu cinci frați din care niciunul nu a studiat mai mult de vârsta de 15 sau 16 ani. A locuit mereu în același cartier și uneori ieșea cu tatăl lui să vândă „borsete la metrou, la stația Goya și pe prin împrejurimi”. De mai multe ori i s-a întâmplat să-l alerge poliția, o experiență pe care nu și-o amintește cu plăcere, ci cu o senzație de in Justiție, “pentru că nu comiteam nicio infracțiune”.

Astăzi frații lui trăiesc în continuare din vânzarea ambulantă, iar el este singurul dintre ei care muncește la patron; lucrează ca șofer pe o mașină de măturat la o societate de curățenie subcontractată de primărie, „este o slujbă bună”. Împreună cu alt coleg, este singurul rom din echipă, este mulțumit și în general nu ar schimba nimic din situația lui profesională, cu excepția unor mici probleme de organizare, dar „în ceea ce privește colegii, relațiile cu șeful, programul de muncă... sunt mulțumit, nu aș schimba nimic”.

Contractul său este încheiat numai pentru sfârșitul de săptămână și deși îi place, a înțeles perfect că „dacă lucrez acum este pentru că vânzarea ambulantă o să se termine la un moment dat”. Din fericire Mari Carmen, soția lui, lucrează și ea ca femeie de serviciu la două case diferite și astfel familia lor reușește să o scoată la capăt între cele două salarii. Pentru Ángel este important ca amândoi să lucreze, nu numai pentru partea financiară, ci și pentru că se gândește la copiii lor: „este important să vadă că lucrăm amândoi pentru că și ei vor trebui să lucreze într-o zi. Din ce se vede se învață”. Au o fată de 11 ani și un băiat de 7 ani pe care Ángel îi duce și îi ia uneori de la școală, având în vedere că în timpul săptămânii nu lucrează, deși recunoaște că treburile casei și responsabilitățile pentru copii tot soția lui și le-a înșușit.

Munca și partea ei ludică

Ángel a abandonat școala foarte devreme. „Am renunțat când eram în clasa a VI-a (învățământul general obligatoriu), am mințit-o pe maică-mea, dar am făcut-o pentru vroiam să muncesc, vroiam să am propriile mele lucruri”. La urma urmei, nu i-a mers rău. În cartier exista un atelier de tâmplărie unde „erau recrutați băieții care abandonau școala ca să nu stea pe străzi să comită nelegiuri”. Li se plătea 1.500 de pesete pe săptămână, bani cu care se duceau la cinematograful vinerea sau își cumpărau câte un hamburger. Își amintește cu drag și cu multă nostalgie experiența de acolo: „era distractiv pentru că eram toți romi, râdeam mult, aruncam glumițe celor care intrau în atelier, mai

puneam câte o bucată de șmirghel prin sandvișuri sau îi spuneam noului venit că trebuia să ceară o unealtă care nu exista... o experiență și niște poante foarte haioase”.

De atunci până în prezent, în afară de tâmplărie, Ángel a schimbat diferite locuri de muncă, de la zidar, cel care i-a plăcut cel mai puțin, până la șofer la un magazin de produse de menaj pentru casă: „slujba pe care o aveam la magazinul de menaj era bună pentru că îmi ieșeau bacșișuri și mi se plăteau diurne, dar am rămas puțin timp acolo pentru că încheiasem contractul cu o societate de activitate sezonieră, iar eu venisem în locul unei persoane aflate în concediu. Era bine dacă ar fi fost pe o perioadă mai lungă”. Un an a lucrat și ca măturător, dar cel mai convenabil loc de muncă dintre toate este cel actual „datorită programului de lucru”. Acum lucrează numai la sfârșit de săptămână și, deși este program de noapte și nu trebuie să se trezească dimineața, pleacă la servicii mereu „foarte grăbit”. Apoi bea o cafea cu colegii în timp ce li se distribuie zonele.

Astăzi munca nu este ca atunci când a început el și nici nu mai are acel spirit ludic, este vorba doar de a petrece câteva momente plăcute în compania colegilor, deși pentru Ángel este important să aibă o relație bună cu ei pentru că asta îl ajută „să meargă cu plăcere la servicii”. De aceea așteaptă de la ei același lucru ca de la el însuși, să se ajute reciproc: „Dacă eu nu pot face un anumit lucru îl fac ei pentru mine, și eu pentru ei. Ne ajutăm mereu unii pe alții”.

În drumul parcurs până aici, Ángel nu s-a simțit deloc discriminat. Crede că discriminarea este un fenomen pe cale de dispariție, că „asta era înainte, pe vremea lui Franco”. Și la fel ca restul societății, se uită la comunitatea sa și observă că lucrurile s-au schimbat, „există femei rome care lucrează la saloanele de coafură, romi bărbați și femei care lucrează ca profesori, asistenți sociali ...”. Exemplul i-l oferă fiica lui care spune că vrea să studieze ca să devină profesoară, lucru cu care el este de acord, deși zâmbește încă sceptic.

Importanța deschiderii de drumuri

Ángel ar vrea să le transmită atât fiicei, cât și fiului său că să muncești este important ca să te simți cineva în viață. El speră ca mai târziu să poată fi autonom și să-și câștige existența pe propriile lor puteri: „vor fi nevoiți să-și caute singuri drumul. La urma urmei sunt copii și trebuie să le faci orice poftă, dar trebuie să-i stimulăm să facă eforturi pentru a căuta lucrurile de care au nevoie și nu să se mulțumească cu cele lăsate de alții”. La cum se prezintă lucrurile în prezent, Ángel nu știe dacă pe viitor viața copiilor săi va putea fi alta, „totul depinde de situația în care se va afla țara”, dar între timp îi învață că „noi romii avem drepturi egale cu restul lumii”. Vorbește mândru de poporul său și în același timp într-o notă autocritică afirmă că “uneori este greu. Ne este greu să ne supunem situațiilor”.

Ángel este un deschizător de drumuri în familia lui, iar pentru copiii săi el reprezintă un exemplu de inițiativă în căutarea de alternative către un ceva care pentru el nu funcționează, dar lui i-ar plăcea ca ei să ajungă mai departe, „să învețe și să-și obțină actele de studii. Nu vreau să fie măturători, vreau să ajungă cineva în viață”.

14.1.2. Populația activă ocupată autonomă

ANTONIO MORENO și
JOSEFA CARMONA.
Alicante.

Povestesc amuzați că „nu sunt căsătoriți decât de 19 ani”. Cu cele două fete ale lor, Ramona și Carlota, familia a ieșit mereu în față cu activitatea de zidar pe care Antonio a exercitat-o de când era un puști și s-a apucat să muncească împreună cu tatăl lui în construcții. „Am muncit de la 16 ani, iar din punct de vedere economic am stat mereu bine, am avut casa mea, nu am avut niciodată nevoie de ajutor”. De aceea, înainte să ajungă la șomaj la începutul crizei, Antonio nu a auzit niciodată de Secretariado Gitano sau de programul ACCEDER, „pentru că nu am avut nevoie niciodată de toate acestea”.

Când era în pragul șomajului a cunoscut un băiat care i-a spus că Secretariado Gitano îl putea ajuta, așa că s-a dus la ei și de atunci l-au ajutat mereu cu o atitudine pozitivă despre care Antonio povestește: „Când am ajuns am rămas surprins, mă așteptam să întâlnesc alt gen de oameni, pentru că dacă ești rom și te prezinți în fața oamenilor, te aștepti să fii respins. Am avut o mare surpriză când am văzut că erau extrem de simpatici”. A început să își caute o slujbă de zidar independent. Și-a făcut cărți de vizită pe care le împărțea în speranța că poate se ivea vreo reparație sau o lucrare mică, „dar nu mă suna nimeni și m-am gândit că nu puteam rămâne la statutul meu, trebuia să continui să deschid uși pentru a-mi întreține familia în continuare”. Mânat de inițiativa și avântul care îl caracterizează, a hotărât ca, la sugestia unui văr de-al lui, să cumpere și să vândă cartofi.

Antonio este prietenos și deschis, și interacționând cu oamenii și-a dat seama imediat că existau multe persoane în vârstă cărora le era greu să se deplaseze ca să-și facă cumpărăturile și depindeau de vecini și familie, așa că a început să le ducă produsele acasă. „De aici mi-a venit ideea să deschid un magazin cu servire la domiciliu”. Zis și făcut, s-a dus din nou la Secretariado să-și prezinte ideea, „pentru că nu știam care erau primii pași pe care trebuia să-i fac și nici nu știam nimic despre asta”.

De la vis la faptă

Și pentru Secretariado a fost o provocare, era prima dată când se angajau într-un astfel de proiect. Multă lume visează să aibă propria lor afacere, dar Antonio și Josefa

vroiau să treacă de la vis la faptă. „Aici am început o nouă etapă din viața noastră, un nou viitor, unde nu mai era un vis. Pentru că există visuri pasagere foarte frumoase, dar care nu se realizează pentru că ți-e frică sau nu știi de unde să începi. Eu i-am povestit soției mele, iar ea mi-a spus că merită să luptăm pentru asta”.

Recunosc că le-a fost frică, dar entuziasmul estompează orice frică și treptat proiectul a început să prindă contur ca ceva real. În plus, era prima dată când aveau amândoi un proiect de asemenea anvergură: „a fost o experiență foarte frumoasă, pentru că am fost amândoi”. A venit momentul bugetelor, căutării de spațiu, cumpărării de materiale... Printr-o întreagă rețea de contacte au obținut o casă de marcat, rafturi, un cântar... și spațiul. Un proces îndelungat de aproape un an în care Antonio și-a cheltuit pensia de ajutor familial, iar familia lui trăia din vânzarea de cartofi. Josefa povestește că „ne-a fost greu uneori, am avut și lipsuri, dar când simțeam că nu mai pot eu mă încuraja el pe mine, și când simțea că nu mai poate el îl încurajam eu pe el. Asta ne mai rămânea”. Speranța.

Magazinul și emoția deschiderii lui s-au concretizat, dar nu era decât începutul. Visul lor depășea granițele a ceea ce aveau deja, pentru că își doreau să deschidă alt local în cartierul lor, la cele o mie de locuințe, pentru care trebuia să solicite ajutorul Primăriei. Răspunsul negativ îl aveau deja, dar mai aveau și recent inauguratul magazin și trebuiau să încerce. Și au reluat procesul de documente, proiecte, cereri... „Noi așteptam un „nu”, Simarro de la Acceder aștepta și el un „nu”... iar într-o zi ne-au sunat și ne-au spus că s-a aprobat, că ne acordau spațiul! Însă ni l-au dat doar cu patru pereți, trebuia să construim o toaletă, o cămară, să punem instalația sanitară, să tragem curentul electric, să văruim, să punem podea... pentru că nu avea nimic”.

A fost un moment de bucurie și nervi, dar și de luare a unor decizii dificile. În celălalt magazin, cel deschis de curând, plăteau 300 de euro pe chirie, iar pentru asta trebuiau să facă o nouă investiție, nu doar economică de materiale și manoperă, ci mai ales de energie. „Aveam experiența magazinului anterior cu care ne-am zbatut mult, iar acum trebuia să luăm din nou decizia să închidem ca să deschidem afacerea asta, și să luăm totul de la zero. Ne-am tot gândit”. Au trecut prin momente de descurajare, dar până la urmă au luat decizia să închidă magazinul și să investească acești 300 de euro pe lună în noul proiect ca să cumpere materiale, cărămidă, ciment, să plătească taxele lunare la Primărie și să-i plătească pe Arhitecții fără frontiere care realizează proiectul tehnic la un preț mai mic decât cel de pe piață.

O afacere de familie

Azi Antonio vinde zarzavaturi în timp ce lucrează la local. Lucrările le execută singur aproape pe toate, punând în aplicare toți anii de experiență acumulată în construcții. Ideea e ca toată familia să tragă pentru această afacere, „eu distribui la domiciliu, iar soția și fetele mele se servesc clienții în local. Pe fete le voi angaja ca să poată cotiza la Stat, astfel încât să-și facă un viitor al lor”.

Între timp, până când se finalizează localul și îl vor putea deschide, nu le este deloc ușor și sunt conștienți că trebuie să mai strângă cureaua și să mai depășească emoțiile. Au existat momente de criză, de lipsuri, de necazuri, de descurajare... „Vrem să întreținem familia și să ne păstrăm afacerea, dar asta nu vine fără nervi și sudoare. Mai facem câte o ședință de familie pe unde apucăm și vorbim, asta se poate, asta nu se poate”. Iar în momentele de bucurie petrec în primul rând cu cei care le-au oferit sprijinul, în momentele dificile este de două ori mai importantă pentru ei tovarășia, și cu o inteligentă dovadă de bun simț recunosc că „uneori ne încăpățânăm pe un anumit lucru, însă există o rezolvare pentru toate, poate că nu o vedem și atunci avem nevoie ca alte persoane să ne spună asta”. Faptul pe care nu îl pierd niciodată din vedere este că luptă pentru viitorul lor. Al lor și al fetelor lor.

Ramona și Carlota nu s-au mai dus la școală de la 13 sau 14 ani, în momentul în care trebuiau să treacă de la școala generală la liceu. Antonio și Josefa încă se mai îndoiesc de relevanța deciziei lor și deși Antonio este de părere că „nu am procedat deloc bine”, Josefa justifică acest fapt explicând că „nici nu am văzut din partea lor că ar avea tragere de inimă, că le păsa de școală”, deși Ramona, cea mai mare, vrea să-și ia măcar diploma de studii și permisul de conducere, iar uneori vorbește despre cum ar fi să devină coafeză. Însă acum expectativele celor două fete se îndreaptă spre sarcinile pe care le vor avea la magazin. Părinții lor spun că „sunt entuziasmate, își imaginează cum servesc clienții”, dar Josefa adaugă că i-ar plăcea ca Ramona să ia inițiativa de a-și deschide la un moment dat propriul ei salon de coafură: „sinceră să fiu, mie mi-ar plăcea”.

Gestionarea provocărilor

Pentru fiecare membru al familiei să se implice în afacere înseamnă o provocare diferită, dar este de-a dreptul admirabil efortul depus de Josefa. Ea practic nu a fost la școală, „la 13 ani era în clasa a doua cu copiii mici, unde doamna mă puneă să stau lângă ea, iar când ieșea îmi zicea ‘Carmona, tu rămâi în clasă’”. Erau 3 frați și 2 surori dintre care ea era cea mai mare, așa că a trebuit să-și asume multe responsabilități când tatăl și fratele ei se duceau pe șantier să lucreze, iar mama ei se ducea în piață să vândă dresuri și șosete. „Eu aveam grijă de sora mea de câteva luni, trebuia să fac curat, să spăl, m-am ocupat de toate, doar de mâncare nu făceam pentru că mama nu mă lăsa, îi era frică să nu mă ard”. Până când s-a măritat la 27 de ani, „toată viața am făcut curat și am avut grijă de frații mei”.

În ciuda faptului că nu are multe studii, este hotărâtă să participe la afacerea de familie. Înfruntă cu încăpățânare și emoție, dar și cu nervi, provocarea de a învăța mersul lucrurilor, începând cu calculatorul și casa de marcat: „imaginează-ți câți nervi aveam, erau nopți în care nu dormeam. Mi-era frică și eram panicată”. Dar a învățat multe în cele patru luni în care au avut prima afacere, atât despre gestiune, cât și despre importanța lucrurilor care reprezintă mai mult decât situația financiară. „pentru că sunt mulți oameni, în special bătrânii, care vor să stea de vorbă, și le place să le

povestești lucruri, și îi mai întrebi cum se simt... toate micile atenții față de clienții care intră în magazin. Cu tine se mai descarcă”. Iar una din trăsăturile Josefei este sociabilitatea și zâmbetul generos. Amândoi au înțeles că aduc afacerii lor calitate umană. Iar asta alături de credința lor religioasă care face parte din energia ce îi ajută să meargă mai departe.

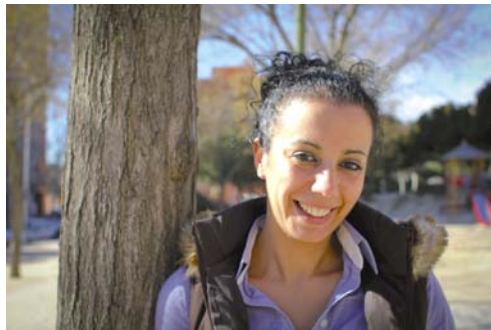
Antonio și Josefa, caractere nonconformiste și luptătoare și spirite generoase (le-au oferit cartofi sau pui celor la care au văzut că nu le puteau plăti serviciile), sunt deschizători de drumuri. Sunt un exemplu de constanță, demnitate și inițiativă pentru poporul lor. Ei știu că ai voie să visezi, să-ți urmezi visul și, cu sprijin și răbdare, să îl atingi. Asta își doresc: „ca experiența noastră să poată servi celorlalți, ca oamenii să se însuflețească, să vadă aceste circumstanțe, și că ușile nu stau mereu închise, că întotdeauna se întrevede o nouă zi la orizont. Sper să mai fie romi care să ia inițiativa pe care am luat-o eu, care să lupte pentru ce-și doresc, pentru viitorul și libertatea lor”.

14.1.3. Populația șomeră

PIEDAD SILVA. Madrid.

Colegele și colegii de la cursul de bucătar pe care l-a absolvit Piedad vorbesc despre ea ca fiind prietena onestă și mereu cu zâmbetul pe buze.

S-a născut în Extremadura de unde sunt părinții ei, dar trăiește de la 7 - 8 ani în districtul Latina din Madrid. O mare parte din copilărie și-a petrecut-o în Las Mimberras, „un cartier aflat la marginea lumii, dar cu oameni liniștiți. A urmat apoi Barrio de Abajo care a devenit destul de rău famat”. I-au repartizat în cartierul Caño Roto unde trăiește și în momentul de față: „Odată ajunși aici, am început o nouă viață”.

Este matură și hotărâtă, și chiar dacă nu știe bine să scrie și să citească, de când era mică a înțeles că vroia să muncească, să-și obțină permisul de conducere, să fie activă. O decizie pentru care în primă instanță nu a beneficiat de prea mult suport. Părinții ei nu vroiau să o lase să lucreze, „îmi spuneau să nu muncești, chiar dacă te vei afla în fața multor uși nu te vor primi când vor afla că ești romă. Eu le-am spus că nu se poate, că voi încerca”. De atunci a schimbat multe slujbe despre care vorbește cu mândrie și satisfacție.

Însă Piedad a muncit dintotdeauna, în casă și în piață cu părinții și frații ei: „De multe ori ieșeam eu și frații mei și le spuneam părinților să rămână că mergem noi în piață”. Deja de la 18 ani a hotărât să *se angajeze* cu vecina ei în comercializarea de lenjerie intimă pe care o cumpăra dintr-un magazin și apoi o vindea la suprapreț prietenelor ei și altor persoane pe care le cunoștea în Vallecas unde lucra tatăl său. În urma acestei inițiative, a obținut primul ei contract într-un magazin de articole de îmbrăcăminte aproape de casa ei, unde le-a lăsat un CV și a lucrat timp de un an de zile. O experiență din care a învățat nu numai cum să ții o afacere, ci și despre cum funcționează ideile preconceptuate ale oamenilor: „M-a angajat un chinez. Eu credeam înainte că toți chinezii sunt la fel, dar acolo mi-am schimbat părerea. Credeam că toți romii suntem băgați în aceeași oală, însă omul acesta s-a purtat foarte frumos cu mine”.

Și-a împărțit sarcinile cu alte două chinezoaice, un brazilian și un român, și în pofida nivelului său de studii destul de scăzut a avut încredere în experiența ei și în capacitatea de a se autoperfecționa, „pentru că cei mai buni vânzători suntem noi oamenii din piațe, pentru că interacționăm mult cu oamenii, și în plus noi romii avem chestia asta... avem un șarm al nostru.”

Educația

Piedad a început școala târziu și a abandonat-o pe la 12 sau 13 ani, „ideea e că mă duceam o zi și lipseam trei”. Își amintește cu drag și recunoștință de profesoara ei care o așeza lângă ea ca să o ajute. „M-a învățat tot ce știu, îi voi fi recunoscătoare toată viața. Se numea Trini și era din Extremadura”.

Acum vrea „să învețe bine” și povestește că i-ar fi plăcut să știe să scrie și să citească mai bine și să învețe istorie, pentru că îi plac castelele și visează să vadă lumea, deși i se tot spune că „o fată romă nu poate face asta”. Încearcă să nu îi reproșeze mamei ei decizia de a nu o lăsa să-și continue școala ca pe frații ei, iar pe ei îi îndeamnă să-și dea mai mult silința: „le zic mereu, ce, vrei să fi un incult ca mine? Fii ce vrei să fii, dar trebuie măcar să încerci, să își propui.”

Identitatea

„Eu nu am vrut să fiu... să stau la cratiță. Cred că se pot face alte lucruri, se pot învăța alte lucruri, iar prin asta nu cred că sunt mai mult romă decât altele care stau la cratiță”. Astăzi Piedad și-a luat permisul de conducere, se duce la muncă și în multe locuri cu mașina, duce o viață autonomă și are grijă să se ducă la Biserica Evanghelică și să-și păstreze valorile rome pe care tatăl și mama ei i le-au transmis. „Ei mi-au oferit respect și m-au educat. Sunt romi autentici, deși în zilele noastre condiția noastră evoluează. Ne știm principiile și mai știm că nu trebuie să renunțăm la statutul de romi dacă vrem să facem multe lucruri.”

Deschizând drumuri, lucrând, și chiar dacă nu este măritată, Piedad se simte bine cu ea însăși: „eu știu ce sunt și de aceea cred că părinții mei îmi acordă atâta încredere”. O încredere pe care și-a câștigat-o cu eforturi și perseverență din momentul primei ei slujbe în care îi spuneau că e nebună și că nu o să reziste prea mult, până în momentul în care au văzut că aportul său la economia familiei s-a dovedit fundamental în momente grele.

Știe că nu este un lucru obișnuit în anturajul ei, „pentru că scopul femeii rome este să se mărite. Știu foarte bine asta, pentru că este important să întemeiezi o familie și să îți o casă, dar mă gândesc că mai sunt și alte lucruri pe lumea asta”.

Discriminarea

Când Piedad avea 20 sau 22 de ani, părinții ei au hotărât să se întorcă să locuiască în Extremadura atunci când tatăl ei a rămas fără loc de muncă. „Acolo și-au cumpărat o casă și au început comerțul în piață pentru că era mult mai ușor prin acele locuri”. După ce a locuit doi ani cu ei, a hotărât din nou să-și caute o slujbă în Madrid. Cu ajutorul părinților, a obținut mai multe slujbe ca agent de vânzări la domiciliu și ca recepționar al unei clădiri, „unde multă lume mă întreba, iar eu le răspundeam că așa e,

sunt romă. Un băiat mă striga mereu „țigăncușă” iar eu începeam să râd”. În familia ei nu încetau să se minuneze. „Mureau de răs când le povesteam de slujba mea ca recepționar, îmi ziceau, dacă nu știi să scrii și să citești, cum îți faci treaba. Iar eu le răspundeam, păi încerc, ce altceva să fac”. Piedad întotdeauna a încercat.

Apoi a obținut o slujbă care i-a plăcut foarte mult și unde a stat cel mai mult, ca vânzătoare în ‘La Fábrica de Chocolate’, o unitate alimentară în centrul comercial Isla Azul. „Cea mai frumoasă experiență din viața mea”. A obținut-o cu ajutorul lui Estrella, pastor evanghelic la biserica din cartierul Pan Bendito, și a lucrat cu o altă fată romă de care-și aduce aminte cu plăcere. „Mulți romi ne întrebau dacă unitatea aceea era a noastră, le spuneam că nu și atunci ne întrebau cum am obținut slujba, le spuneam, pai fie din întâmplare fie pentru că așa a vrut Dumnezeu”. Însă patronul a trebuit să închidă unitatea, iar Piedad a trecut brusc de la fericire la înfruntarea unei realități și mai discriminatorie.

A fost angajată la o societate de produse congelate unde după o perioadă de probă i-au spus că erau mulțumiți de ea, au chemat-o să semneze contractul definitiv. „M-au întrebat dacă eram romă și le-am spus că nu”. Dar pentru că nu aveam nimic să le ascund, i-am recunoscut funcționarei că eram romă. După doar trei sau patru zile, Piedad a fost concediată pe motiv că se mișca prea încet. „A fost cea mai urâtă experiență din viața mea, cea mai urâtă! M-au umilit mult, m-au subestimat și am fost foarte nervoasă, m-am simțit neputincioasă.” Este conștientă că a fost victima unui act discriminatoriu, dar această experiență a făcut-o să fie mai puternică: „Le-am spus că dacă o ușă mi se închide, mi se va deschide o fereastră și nu vreau să lucrez cu astfel de persoane, nu vreau să lucrez cu voi”.

În prezent Piedad își clădește un nou viitor, fără să-și piardă avântul, entuziasmul și veselia ce o caracterizează. Tocmai a terminat un curs de bucătar și este bucuroasă că a început să practice cunoștințele dobândite în bucătăria unei școli generale. Ar dori să poată lucra aici și să-și câștige în continuare autonomia. „Sunt o persoană care nu are nevoie de nimeni, prefer să-mi câștig totul prin propriile-mi forțe și să spun, uite asta am câștigat-o eu, asta am învățat-o eu, asta am făcut-o eu”. Cu această convingere apreciază enorm ceea ce i-au adus deciziile luate și traseul parcurs până acum din punct de vedere profesional: „Prima oară când am plecat în concediu, mă gândeam, Doamne, dacă m-aș fi măritat nu aș fi fost acum aici. Și la același lucru mă gândesc când cunosc atâtea persoane importante în viață care mi-au oferit afecțiune, prietenie, înțelepciune...”

Fără să fie cu adevărat conștientă de exemplul pe care îl reprezintă pentru multe femei rome, zâmbeste și se întoarce mereu către revendicarea originilor și libertății sale: „Nu încetez să fiu romă dacă sunt ceva mai mult. Și asta o să-i învăț pe copiii mei ca să nu uite niciodată cine sunt, cultura noastră, dar o să-i sfătuiesc în același timp să fie întreprinzători, să aibă un viitor, să nu se plafoneze”.

JONATHAN GABARRI. Valladolid.

Jonathan este zugrav și dintre cei trei frați el este cel mai mare. În familia lui lucrează atât tatăl, cât și mama lui, el ca vânzător de fructe și ea ca femeie de serviciu. În fiecare zi, după ce fiecare dintre membrii familiei pleacă spre responsabilitățile lor cotidiene, pentru Jonathan începe o nouă zi de căutare a unui loc de muncă.

A învățat până la vârsta de 16 ani, când a decis să abandoneze școala pentru a face un curs de zugrav. La 17 ani el deja muncea: „În urma absolvirii cursului mi-am găsit deja de muncă la o societate. Nu puteam să fac ore suplimentare pentru că eram încă minor. Am început la Spitalul din Valladolid, era foarte frig pentru că era iarnă, dar era bine”. Era cel mai tânăr din societate și era fericit că-și câștiga primii lui bani, deși astăzi spune că îi pare rău că s-a lăsat de învățătură, „pentru că fără o diplomă în buzunar nu ești nimic”.

O traiectorie profesională marcată de criză

În scurta sa traiectorie profesională Jonathan a lucrat aproape întotdeauna ca zugrav, iar printre diferitele slujbe pe care le-a avut cea care a contat cel mai mult și i-a adus cele mai mari satisfacții a fost prima, „pentru că atunci au început să mi se deschidă porțile, într-un moment în care nimeni nu dădea doi bani pe un puști de 17 ani”. Slujba asta a obținut-o în urma recomandării realizate de Prefectura din Valladolid, unde a făcut cursul de zugrav. Conștient de importanța unui sprijin în viață, își amintește cu mare plăcere de rolul jucat de profesorul său: „profesorul de atelier a fost una dintre persoanele cele mai importante pentru traiectoria mea profesională, Emilio a fost cel care m-a învățat tot și cel care a pariat pe mine. Cei de la societate au cerut doi băieți, iar el a zis tu și tu, ceilalți băieți nu, iar pentru asta știu că trebuie să îi mulțumesc”.

Dar societatea s-a închis „și pentru că am început să lucrez când s-a declanșat criza, am avut ghinion”, iar Jonathan a mai schimbat alte cinci locuri de muncă din care patru ca zugrav cu un autonom care l-a angajat și unul într-o fabrică de frâne și sisteme care nu i-a plăcut foarte mult pentru că „era mai mult sclav, trebuia să faci multe lucruri într-un timp foarte scurt și nu te puteai opri deloc, opt ore neîntrerupt”. Trebuia să lucreze pe ture și cel mai greu era când îi venea rândul să lucreze de noapte, de la 10 la seara la 6 dimineața, „dar nu puteam decât să mă conformez”.

A profitat de toți acești ani și a făcut câteva cursuri: „am făcut o grămadă de cursuri. Prin Secretariado Gitano am făcut un curs de punct de vânzare, unul de întreținere și unul de inițiere în sudură; apoi cu INEM am mai făcut un curs de informatică. Dar nu mi-au dat diplomă”.

Șomajul

De aproape două luni Jonathan nu lucrează și este cea mai lungă perioadă de șomaj de când și-a început viața profesională. Este puțin, dar spune că zilele devin prea lungi și deja începe să se descurajeze, însă fără să renunțe să sper: „te duci la un interviu și îți spun „nu”, apoi te dezarmezi, în ziua următoare te duci alt interviu, și cauți, și cauți... și la un moment dat găsești”. A înțeles că această experiență l-a ajutat să prețuiască mai mult munca. „Dacă înainte o prețuiam cât de cât, acum realizez cât de importantă e. Când ai un loc de muncă, parcă nu îți dai atâtă importanță, dar când nu îl ai, ajungi să-l prețuiești”.

Situația de șomaj în care se află Jonathan nu este marcată doar de alternanța sentimentelor de speranță și demoralizare, ci și de certitudinea că statutul său de rom îi condiționează șansele: „te duci la interviu și îți dai seama după gesturi și modul în care îți se vorbește. Ți se spune că au găsit deja un om, chiar și fără să fi trecut prin interviu, și ieși de acolo și imediat intră altul după tine, îți dai seama de toate astea, le vezi”. Apoi mai adaugă că asta nu se întâmplă peste tot și că situația se schimbă deși e un drum lung de parcurs. „Oamenii vor deveni mai deschiși, te vor cunoaște mai bine, își dau seama că nu toți suntem la fel. Dar discriminarea va continua să existe, nu în aceeași măsură ca înainte, dar va fi acolo”. Din fericire la unul din locurile de muncă nu a simțit deloc povara discriminării, ci „din contră, m-au sprijinit”.

În ciuda tuturor acestor lucruri, rămâne motivat, mai ales acum când este pe punctul de a se însura, căutându-și casă și având toate expectativele orientate spre obținerea unui loc de muncă și întreținerea familiei lui. Este fericit cu situația aceasta și, deși nu are decât 21 de ani, se compară cu fretele lui și se simte matur: „sunt bătrân, între ghilimele, pentru că fratele meu a pierdut un an și are 17 ani. Eu am știut să mă învăț mai bine, am știut să trăiesc mai mult, oricât de tânăr ai fi tot ajungi să te căiești”.

Perspective

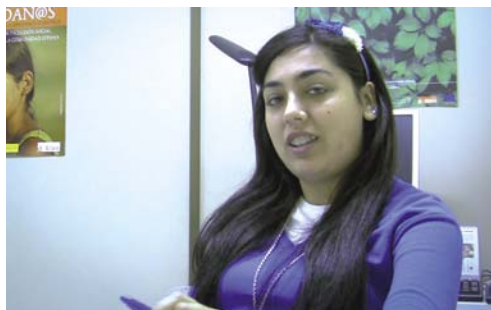
Pentru moment nu vrea să ceară ajutorul de șomaj, chiar dacă are dreptul la șase luni, „dar nu mă interesează să încasez un șomaj, nu-mi place ideea. Prefer un loc de muncă”. Are o ofertă ca teleoperator și probabil că se va angaja pe acest post, deși spune că „nu e mare lucru pentru că nu-ți conferă o siguranță, dar asta e”.

I-ar plăcea să găsească altceva, ca zugrav, dar în vremurile astea a învățat să prețuiască ceea ce are indiferent de cât de puțin ar fi și a mai învățat că dacă muncești, indiferent pe ce post, asta îți va aduce independența de care ai nevoie: „să nu trebuiască să depind de nimeni, să contez pentru ceea ce sunt, și să nu stau niciodată în spatele unuia sau altuia”.

În orice caz știe că, indiferent de situație, este norocos că se bazează pe sprijinul permanent al familiei lui care l-a susținut mereu în deciziile luate. Așa cum uneori el a fost cel care a contribuit financiar la bunăstarea familiei „chiar dacă nu aveau nevoie, dar sunt foarte încăpățânat”, acum știe că părinții lui îi vor oferi „din toată inima” lucrurile de care va avea nevoie. Se gândește și la eventualitatea în care, dacă el nu va găsi de lucru, va munci soția lui. Este de altfel o situație care nu i se pare deloc ciudată pentru că așa a văzut acasă, mama lui a muncit mereu în afara gospodăriei lor. „Dacă va trebui să muncească ea pentru că e mai mult de lucru pentru ea, atunci așa va fi, nu văd nimic rău în asta. Nu trebuie să fi îngust la minte.”

Indiferent de ce se va întâmpla, deocamdată mizează pe entuziasmul, experiența și ceea ce i-a adus aceasta: „maturitatea” lui.

NOEMÍ MANZANO. Oviedo.

Într-o zi obișnuită Noemí se trezește, face curat și se ocupă de treburile casei; la ora 16:00 își ia frații de la școală și îi aduce acasă, iar după-amiaza se duce la biserică sau acasă la una din prietenele ei. Ai zice că este exemplul tipic al oricărei fete de vârsta ei, dacă nu ar fi una din puținele femei rome din Spania titulara unei diplome universitare și în căutarea unui post de profesor.

Familia i-a oferit destule exemple de urmat. Mama ei a studiat pedagogia și este învățătoare, iar tatăl ei este mediator sanitar și în acest moment pune în aplicare un proiect pentru deschiderea unei școli de PNL (programare neurolingvistică) și instrucție. Nu sunt singurii deschizători de drum, pentru că i-a mai servit drept model și un văr de-al ei care, după ce s-a lăsat de școală ca să lucreze cu tatăl lui, a hotărât să dea examenul de admitere la universitatea pentru persoanele peste 25 de ani, iar acum este educator social. „A studiat la Harvard și tot nu se oprește din învățat”.

La început nu s-a gândit să urmeze acest drum. Plănuia să abandoneze pregătirea pentru bacalaureat ca să facă un curs de doi ani de Formare Profesională, „dar mama mi-a spus, mai stai un an și-ți termini studiile, apoi o să ai mai multe opțiuni și va fi mult mai bine”. Acum este titulara unei diplome de mai bine de 6 luni și i se pare că cei trei ani au trecut în zbor.

Îi place să citească și de mică a participat la nenumărate activități, „îmi plăcea mult să înot, am participat de mică la cursuri de desen și am luat ore de pian. Îmi place foarte mult și filozofia”. Povestește că tatăl ei are multe cărți, deși ea nu mai citește cum citea înainte. Este activă și veșnic agitată, și este conștientă de exemplul pe care îl oferă multora, începând cu frații ei, care „povestesc tuturor că sora lor este la universitate. Fratele meu de 10 ani mi-a spus „vreau să mă duc la universitate ca tine, o să fiu primul rom care se duce la universitate”, mi-a făcut plăcere să-l aud vorbind. Mai am un văr de 10 ani care spune că vrea să fie ca mine”.

Singura romă din universitate

În clasa lui Noemí nu știa nimeni că este romă, iar unii credeau „că e maură sau arabă”. Ea nu le dădea importanță și nici nu comenta, dar povestește că „având în vedere că nu știau, vorbeau urât despre romi, până când le-am spus într-o bună zi și au rămas...”. A experimentat și efectele prejudecăților propriiei ei profesoare care la una din orele de pedagogia educației explica cum trebuiau tratați romii adăugând că „sunt

foarte murdari, că trăiesc pe străzi, că sunt răi, că fură... copiii se uitau la mine, dar nu am zis nimic ca să nu-i deranjez ora. Am așteptat să termine și m-am dus la ea, i-am zis că sunt romă și că am o casă în care trăiesc, nu vin murdară, încerc să-mi caut un loc de muncă, nu fur și nu sunt scandalagioaică. A amuțit și mi-a cerut mii de scuze”.

Și uite așa, eliminând barierele prejudecăților, Noemí și-a obținut diplomele an după an, „în ultimul an mi s-au acordat calificative de bine și foarte bine”. Acesta a fost și anul care i-a plăcut cel mai mult, „și profesorii au fost foarte drăguți cu mine”. Însă prejudecățile vin din două sensuri, iar Noemí încearcă să le elimine și pe cele care vin din partea propriei sale comunități în rândul căreia mai există mulți care îi spun că e „paya”, un cuvânt care, așa cum ne mărturisește, pe ea o face să se simtă prost. Deși „există în egală măsură oameni care îmi spun că sunt „paya” și oameni care se bucurau văzându-mă spunând că îi fac cinste poporului rom”.

Adevărul este că Noemí se simte diferită. De multe dintre persoanele rome pe care le cunoaște, dar și de „payos”. Este de părere că „femeile rome au o minte foarte îngustă, gândesc întotdeauna de rău. Te văd că te duci la școală, sau că pleci de acolo, sau te văd cu un grup de colege sau colegi și nu le convine”. Vorbind de „payas” spune că „au mai multe libertăți, pentru că indiferent dacă vrei sau nu, statutul de rom este protejat de legi, și asta îți este foarte clar”. Un lucru îi este foarte clar și ei, indiferent de cât învață, întotdeauna va știi că trebuie să-și respecte părinții și obiceiurile lor rome.

Și fără să înceteze să-i surprindă atât pe „payos” și pe romi, cât și să-și caute un loc de muncă, s-a înscris într-un institut universitar pentru a urma un curs postuniversitar de religie evanghelică. Mai are doi ani de studiu, „dar mama zice că pot să mai tai unul pentru că este un curs la distanță și pot ține ritmul. M-am împotmolit așa că mai învăț puțin, pentru că dacă nu înveți, mintea își pierde exercițiul...”

Dacă a avut puterea să ajungă până aici și să continue să învețe, nu înseamnă că uneori Noemí nu a trecut prin momente de descurajare în care nu s-a simțit la locul ei, „iar faptul că nu vedeam niciun rom în același loc în care eram eu, mă descuraja destul de mult”. Dar datorită sprijinului și încurajărilor permanente din partea mamei ei și datorită propriei ei voințe, a depășit toate obstacolele.

Întoarcerea la școală

O ironie a sorții a fost că Noemí a ajuns să-și facă stagiul de practică la aceeași școală unde a studiat și pe care o frecventează acum frații ei. „M-am întâlnit cu profesoara de acum 20 de ani. Când m-a văzut a fost extrem de surprinsă”. I-a plăcut mult această experiență și a ajutat-o să-și întărească convingerea că este într-adevăr ceea ce-și dorește, simte că lucrul cu copiii „îți aduce multe satisfacții, vezi rezultate, vezi că învață lucruri și în plus ajung să prindă drag de tine”.

Acum colaborează cu o asociație la care se duce două zile pe săptămână pentru exercitarea unor activități de tutorat. Nu este ușor pentru că sunt fete și băieți cu vârsta între 9 și 14 ani „un pic rebeli”. Este o experiență pentru ambele părți, pentru că „sunt toți romi. Sunt obișnuiți să vadă „payos” și au rămas uimiți”. Lui Noemí i se strânge uneori inima când îi aude că lor nu le stă mintea la învățătură, că nu este pentru ei. „Au deja ideea asta în cap și nimeni nu le-o poate desființa”.

Știe că mentalitatea pe care o are acum i-o datorează familiei ei și studiilor efectuate care i-au adus „schimbarea felului de a gândi, dorința de a vedea ce este dincolo de ce știe ea”. De-a lungul carierei de profesorat și-a pierdut timiditatea și a câștigat cunoștințe, „eram foarte îngustă la minte, dar când începi să înveți, cunoști o mulțime de oameni și afli o mulțime de lucruri. Am învățat multe din interacțiunea mea cu oamenii”.

Mai crede că vor exista din ce în ce mai mulți romi bărbați și femei care vor învăța și vor ajunge să studieze într-o universitate, „am convingerea că părinții își dau tot mai des seama, iar peste câțiva ani nu li se va mai părea nimic ciudat”. De fapt, dacă are un vis este tocmai acesta - ca romii bărbați și femei să învețe, să ajungă ca ea, la universitate. Își dorește să poată înființa un grup cu toți romii care studiază, o idee despre care a discutat cu bărbații și femeile rome pe care i-a cunoscut la o întrunire la care a descoperit că erau mulți oameni care se simțeau ca ea, dar care nu se cunoșteau. „Mi-aș dori să existe mai multe întruniri cu tinerii romi ca să vedem că suntem mai mulți, că nu sunt singură, că putem veni cu idei”.

Pentru ca apoi să adauge, printre zâmbete, că mai visează să fie artistă.

14.2. POPULAȚIA ACTIVĂ IMIGRANTĂ

MITICA BAHICA. Oviedo.

Mitică s-a născut într-un sat din sudul României, iar copilăria lui a fost marcată de boala fratelui lui mai mare - care a murit de leucemie la vârsta de 15 ani - și de absențele părinților săi de acasă, care trăiau din vânzare-cumpărare și se deplasau des în alte orașe lăsându-i pe ceilalți frați în casa bunicilor lor. Pentru întreaga familie aceste circumstanțe au fost grele. Pe lângă faptul că se trăia din vânzarea ambulantă, iar asta însemna să trăiești de pe o zi pe alta, timp de șapte ani cât a durat boala fratelui său, tatăl lor făcea naveta în orașul în care era internat. Restul familiei abia dacă îl vedea. O mare parte din banii intrați în casă erau pentru finanțarea acestor deplasări, ca să îi ducă lui la spital de mâncare și de băut, și să îi lase bani fratelui său ca să-și cumpere mâncare.

De parcă ar relata lucruri nesemnificative sau cotidiene, Mitică explică că nu s-a dus la școală până la unsprezece ani, „a venit revoluția din '89, ne duceam prin alte orașe să muncim, m-am îmbolnăvit...”, așa că s-a trezit la 14 ani că să ducea la școală cu copiii de 10 ani; atunci a decis să se lase de învățătură ca să-și ajute părinții. De atunci și până acum a trăit în diferite țări și a ajuns să vorbească cinci limbi străine.

Trăiește în Oviedo cu soția lui, fiica lui de cinci ani și fiul lui de doi ani, și povestește că viața aici este foarte diferită. Îi lipsesc petrecerile, obiceiurile, locurile, dar în special oamenii, „familia și nenumărații prieteni din sat, pentru că toți se cunosc acolo”. Cu toate acestea este fericit că a luat decizia de a veni în Spania, iar experiența lui îl ajută să fie recunoscător pentru tot ce a obținut până acum, cu certitudinea că a meritat osteneala „pentru tot ce am aici și nu aveam acolo, servicii sanitare, sistemul educațional pentru copiii care aici este incredibil, o altă modalitate de a gândi, o slujbă stabilă, un trai mult mai sigur... Sunt de 4 ani aici și n-am mai dus niciodată o astfel de viață”.

Experiența migrației

„Când am ajuns în Spania nu aveam decât speranțe”. Astăzi Mitică spune că a obținut în patru ani ce nu a obținut în douăzeci, deși viața lui a fost marcată de migrație, încă de când era doar un copil și trebuia să se deplaseze pe teritoriul propriei lui țări.

Prima oară când a plecat din România avea 18 ani: „dacă am văzut că nu ne merge deloc în țară, am plecat să vindem în Serbia. Primul am ajuns eu pentru că aveam un

prieten acolo. După ce am învățat limba și am deprins munca, mi-am chemat familia”. Timp de doi sau trei ani am stat acolo și am vândut marfă adusă din Ungaria, Turcia sau România, într-un moment de reconstruire postbelică în care țara trecea printr-un embargou. Le-a mers bine până când au început reformele legale incompatibile cu forma lui de lucru, așa că au hotărât să se întoarcă în România.

Acela a fost momentul în care Mitica s-a însurat și a decis să plece din casa părinților pentru a încerca să-și întemeieze propria lui familie. Avea 23 de ani. Au venit vremuri grele în care de multe ori nu aveau nici strictul necesar. Parcă nici lui nu-i vine să creadă când povestește că atunci când s-a născut fetița lui nu avea bani de hăinuțe și după ce a plătit mașina care i-a adus de la spital acasă i-au mai rămas câțiva bani „din care i-am cumpărat o păturică și zece pampersși. Erau ultimii mei bani”. Nu a mai stat pe gânduri când cumnatul lui, care trăia în Oviedo, le-a spus că ar putea veni aici să stea cu ei.

Primele lui motivații la sosirea în Spania erau să strângă îndeajuns de mulți bani cât să se poată întoarce în satul lui și să-și cumpere o casă, „să-mi țin familia stabilă și să nu mă mai plimb dintr-un oraș în altul”. Astăzi, comparând situația dintre cele două țări, nu știe care ar fi cea mai potrivită soluție. „Văd pe Internet care este situația în țară și cum se trăiește aici și încă nu știu dacă o să mă mai întorc sau nu. Mai rămânem măcar câțiva ani din cauza fetiței” care, așa cum povestește respirând sacadat, vorbește spaniolă mai bine decât el, ajungând chiar să-l corecteze.

Aici a învățat meseria de electrician care îi place. A început să lucreze ca muncitor necalificat specialist în electricitate industrială și datorită talentului și perseverenței lui i-a fost încredințată propria echipă cu care să participe la lucrări. I-ar plăcea să lucreze în continuare ca electrician, deși este un om care se poate adapta foarte repede și știe că nu ai întotdeauna posibilitatea de a alege: „având în vedere că nu am studii ca să pot alege trebuie să accept ce mi se oferă, dar îmi place să lucrez ca electrician, am învățat mult din meseria asta și mi-ar plăcea să continui”.

Caracterul lui pozitiv îl ajută să vadă mereu partea bună a lucrurilor, inclusiv în cazul slujbelor care nu îi aduc atât de multe satisfacții, ca de exemplu ultima slujbă care era la o societate de curățenie: „trebuia să fac curat, normal... dar uneori asta presupune lucruri destul de neplăcute, nu zic că nu era un loc bun de muncă, orice slujbă este foarte bună. Partea frumoasă a acestui loc de muncă erau colegii care te ajutau și în compania cărora te simțai bine, te sprijineau”.

Deși în momentul de față Mitică se află în șomaj, este fericit cu ce a obținut în viață. Soția lui muncește la bucătăria unui local de servire a mâncării și cidrului, unde lumea se poartă frumos cu ea și se simte bine, au casa lor și mai ales își pot cumpăra tot ce au nevoie, lucruri la care nici nu se gândeau cu câțiva ani în urmă. „Nu speram să am propriul meu apartament închiriat și propriul meu loc de muncă, să-mi trăiesc astfel viața, chiar nu mă așteptam, este mai mult decât am așteptat. Mult mai mult.”

Rețelele de sprijin

Ca să ajungă unde este acum a fost extrem de importantă existența unei rețele de sprijin elementare: „dacă nu ai pe cineva care să te sprijine, care să-ți ofere măcar o mână de ajutor, singur nu reușești”. În cazul lui Mitică, această rețea a fost alcătuită în primul rând din cumnatul lui și apoi din persoanele și asociațiile care i-au oferit sprijin, cum ar fi Secretariado Gitano. Cumnatul său i-a găzduit imediat după sosire. Au împărțit mult timp același spațiu cu înțelegerea ca soția lui să se ocupe de treburile casei și să rămână cu copiii. Tot datorită lui a obținut și actele, a întreprins și demersurile pentru înscrierea la Evidența Populației sau pentru obținerea cardului de sănătate, și mai ales a primei lui slujbe.

Este recunoscător pentru tot suportul oferit de organizații ca FSG, în special pentru sprijinul acordat în sensul unei integrări efective, dincolo de integrarea strict profesională. „În afară de faptul că mi-au facilitat participarea la cursuri de calificare și obținerea de slujbe, ne-au ajutat în tot ce înseamnă viață socială și personală”, sprijinindu-i în demersuri elementare, dar atât de importante precum înscrierea fetiței la școală sau informarea cu privire la diferite cursuri și la opțiunile pe care le au.

Și pentru că rețelele sunt conectate una la cealaltă și funcționează în ritm de du-te vino, întocmai ca experiența migrației, Mitică a oferit sprijin ori de câte ori alte persoane au avut nevoie. Când a reușit să se mute în apartamentul lui i-a făcut fratelui său aceeași ofertă pe care le-a făcut-o cumnatul lui și, de fiecare dată când a putut, și-a împărțit banii cu familia: „când cineva apropiat mie trece prin ce am trecut eu, îl înțeleg perfect și încerc să îl ajut, (...) eu am trecut prin asta și încerc să-l înțeleg”. Acum de când cu criza, de doi ani n-a mai trimis bani, „dar sper ca foarte curând să pot trimite 100 sau 150 euro, știu că nu e mult pentru că nu muncesc în momentul ăsta și mă descurc destul de greu, dar știu că se trăiește greu acolo și că am trecut și eu prin asta, așa că n-am să-i las eu baltă”.

Ca și cum ar fi fost înzestrat cu o permanentă incapacitate de descurajare, Mitică continuă să fie perseverent căutând de lucru ca să poată trimite acești bani sau să ajungă să-și revadă țara împreună cu familia lui, și foarte liniștit afirmă că visurile lui s-au împlinit în mare parte. „Acum îmi permit să mă duc în locuri la care înainte doar visam și să am în fiecare zi toate lucrurile de care am nevoie. Acum visurile se îndreaptă spre copiii mei. Iar într-o zi mi-ar plăcea să am o gospodărie, aici sau în România, să am o casă, pentru mine înseamnă enorm. Înseamnă că m-am realizat”.

14.3 POPULAȚIA INACTIVĂ

ROCÍO LAZCANO.
Madrid.

Rocío are 22 de ani și trăiește de când se știe în Vallecas. Ne asigură că nu ar putea să trăiască altundeva, „îmi place mult aici”. Face parte dintr-o familie cu cinci frați din care ea este cea mai mare și are un frate și o soră gemeni, cu cinci ani mai mici ca ea, și alte două surori mici, din care una este adoptată. Explică afectuoasă că cea adoptată este copilul biologic al unei femei care se plimba prin cartier, „iar de câte ori trecea eu îi dădeam hăinuțele păpușilor, aveam deseori grijă de ea și într-o bună zi, după ce mi-a lăsat-o în grijă, a dispărut”. La scurt timp au găsit-o pe mama fetiței și au rugat-o să încheie cu ei actele de adopție, și pentru că toată lumea a fost de acord, fetița a devenit parte din familie.

Tatăl lui Rocío vinde și cumpără mașini, iar mama ei are grijă de casă; fiind cea mai mare ne povestește că a contribuit mult la educația fraților ei. „Da, i-am crescut pe toți. Gemenii erau mai măricei, dar celelalte două mai mici îmi ziceau mama”.

Dorința de a învăța

La paisprezece ani mama ei a considerat că Rocío trebuia să se lase de învățătură „pentru că, după cum se știe, femeile rome nu se duc la școală”. Însă ea își dorea foarte mult să-și continue studiile și formarea, de aceea la 16 ani a reușit să-și convingă familia să o lase să se înmatriculeze ca să urmeze un program de garanție socială pentru meseria de coafeză. Chiar dacă îi pare rău că nu l-a absolvit, spune că pentru ea meseria de coafeză este mai mult un hobby decât un drum profesional și de aceea a preferat să se concentreze pe ce o interesa cu adevărat: S-a înscris în nivelul mediu de formare cu sprijinul unei burse acordate de Secretariado Gitano, dar după un an și jumătate de eforturi nu a reușit să-l termine. O perioadă a lucrat și și-a reluat studiile pentru că în opinia ei „fără studii nu faci nimic și pentru că trebuie să faci ceva, nu putem rămâne mereu... trebuie să evoluăm. Și noi putem face asta”.

În prezent studiază ca să obțină diploma la un liceu din Vallecas, unde primește un important sprijin din partea profesoarelor, a colegilor și colegelor. Povestește că îi este „foarte bine, toți au încredere în mine”, în plus este conștientă că le oferă profesorilor o motivație specială de a-și face bine meseria „pentru că nu

sunt obișnuite să vadă fete rome de vârsta mea care își doresc să învețe, și te văd așa cu poftă de învățatură și se motivează, când o să termin o să-mi fie dor de ele”. Învață în același timp pentru obținerea permisului de conducere explicând că are de o mie de ori mai multe emoții la examenul teoretic decât la cel practic.

Lui Rocío studiile i-au oferit ocazia să se maturizeze, să crească, să-și schimbe percepția asupra lumii, să învețe mult și i-au oferit o importantă motivație să meargă mai departe și să obțină tot ce și-a propus. Studiind a descoperit că îi place să citească, un lucru de care înainte nu știa că îi place, iar acum devorează romanele de intrigă și suspans, și glumește spunând că „da, îmi place mult să citesc, așa cum le place femeilor „paya”!”. Obiectivul ei este să studieze ca să devină Specialist calificat în Integrare Socială și, odată obținută această diplomă, i se vor deschide ușile universității și va putea studia Educația Civică.

Transformarea lucrurilor care nu îi plac

Interesul manifestat pentru formarea și munca în sectorul integrării sociale vine din dorința de a putea ajuta persoanele din jurul ei. Spune că i-ar plăcea să lucreze cu copiii, dar mai ales cu femeile rome „pentru că ele trebuie să facă un pas înainte. De bine de rău, bărbații sunt liberi să facă tot ce vor. Poate că femeile nici nu-și propun să fie libere tocmai pentru că viața nu le-a permis să vadă dincolo de ce au deja”. O altă problemă care o preocupă este violența împotriva femeilor: „mai văd pe la televizor sau prin altă parte, mă afectează și mi-ar plăcea să le pot ajuta”.

Rocío știe că trebuie să fie pregătită profesional ca să se poată ocupa de asta, dar între timp interesul ei pentru transformarea realităților care nu îi plac au motivat-o să-și caute o activitate în Secretariado Gitano unde va putea face muncă de voluntariat. Este nerăbdătoare să înceapă.

Rocío a alternat perioadele în care muncea cu perioadele în care învăța. Prima dată când a lucrat a fost la 15 ani, și a vrut să câștige niște bani ca să cumpere cadouri de Crăciun; trebuia să facă colaci de Crăciun și lucra de noapte. Era foarte tânără, dar locul se afla chiar în spatele casei lor și se ducea cu verișoara ei, așa că familia era încântată. Apoi a avut grijă de copii, a fost vânzătoare într-un magazin de haine, iar ultima slujbă a avut-o la o societate de înfrumusețare și îngrijire la care a ajuns cu un contract de practică după cursul ei de coafură. Povestește că „îi plăcea” ce făcea acolo, dar când i-au schimbat programul de lucru n-a mai putut să țină pasul cu orele de după-amiază, așa că a hotărât că „nu merita osteneala, pentru că nu știam cât o să mai țină slujba asta, poate mai ținea încă două zile și mă dădeau afară, și rămâneam și fără școală și fără loc de muncă”. În ciuda faptului că prioritatea ei sunt studiile, spune că întotdeauna caută „mici lucruri” cu care să îmbine studiile și responsabilitățile.

Femeie conștientă

Când vorbește de greutățile întâmpinate, Rocío spune că „eu mă simt 100% romă, pentru că asta sunt și nimic mai mult. Dar în ochii oamenilor nu ești la fel ca ceilalți, ești aia ciudată. Dar nu toată lumea, eu vorbesc de unele persoane”.

Deși este foarte conștientă de schimbările care se produc și de faptul că tot mai multe femei rome studiază și lucrează, știe că pentru familia ei este complicat pentru că nu numai părinții ei, ci și o mare parte dintre cei din jurul ei consideră că „nu asta trebuia să fac”. Analizează cu claritate obstacolele cu care se înfruntă în viața de zi cu zi pentru că „am întâmpinat multe dificultăți, și când există multe lucruri care ți se împotrivesc ajungi să-ți pui problema că o să renunți la tot, că nu mai vrei, și nu știi, că o să faci la urma urmei ce trebuie să faci, adică să te măriți și să ai grijă de casă, lucruri d-astea”. Cu toate acestea, este hotărâtă să învețe în continuare și să muncească în domeniul care îi place și ne asigură că „cel mai important este să vrei”.

Rocío nu a trebuit să înfrunte numai regulile impuse de comunitatea ei, dar a suferit mult și în urma discriminărilor îndreptate împotriva femeilor rome, experiențe din cotidianul cartierului ei pe care le consideră absolut rușinoase și revoltătoare. Ne spune: „înainte mă ambalam atât de tare și eram atât de furioasă încât îmi venea să plâng”, dar în fiecare zi le înfruntă cu tot mai mult simț al umorului. Ne povestește chicotind că de multe ori când intră într-un magazin omul de la pază o controlează de parcă s-ar duce să fure și ei îi vine mereu să-i zică că nu numai că nu se duce să fure, dar este foarte posibil să aibă și mai mulți bani în buzunar decât el. În orice caz, este foarte optimistă că societatea se va schimba atât de mult încât rasismul va fi abolit, iar ea vrea să contribuie prin muncă și determinare la schimbarea realității.

Speranțe de viitor

Rocío visează să fie independentă: „mă văd ca o adevărată doamnă, elegantă, să am mașina mea și locul meu de muncă”. I-ar plăcea să le transmită tuturor femeilor rome care vor să învețe să nu se îndoiască niciun moment, și chiar dacă vor întâmpina obstacole, să aibă încredere că le vor putea depăși, să nu le mai pese de ce spune lumea și dacă vor, pot reuși. Tăria și dorința de care a dat dovadă i-au permis lui Rocío să-și atingă scopurile și este sigură în continuare că, dacă are încredere în ea, va reuși să-și îndeplinească visurile.

15. GLOSAR

Populație activă din punct de vedere economic: Toate persoanele cu vârsta de 16 ani sau peste care în cursul săptămânii de referință (anterioară celei în care s-a realizat interviul) oferă mână de lucru în producția de bunuri și servicii economice sau care sunt disponibile și întreprind demersuri în sensul încadrării în respectiva producție. Aceste persoane se pot clasifica în ocupate și șomere.

Populație inactivă din punct de vedere economic: Populația inactivă din punct de vedere economic cuprinde toate persoanele cu vârsta de 16 ani sau peste, neclasificate ca fiind ocupate sau șomere. Exemplu: persoanele care se ocupă de gospodărie, persoanele aflate la pensie, studenții, persoanele aflate în incapacitate de muncă etc.

Populație ocupată: Este alcătuită din toate acele persoane cu vârsta de 16 ani sau peste care în timpul săptămânii de referință (anterioară celei în care s-a realizat interviul) au avut un loc de muncă la angajator sau au exercitat o activitate ca liber-profesioniști. În oricare din aceste cazuri, o persoană se consideră ocupată dacă în cursul săptămânii de referință a lucrat cel puțin o oră, chiar și în mod sporadic sau ocazional, în schimbul unei retribuiții în bani sau în natură (salariu, avantaj sau câștig familial). În afară de aceste persoane, mai există și acelea care au găsit un loc de muncă, dar nu au de lucru (ocupat la angajator), sau care au o ocupație, dar nu muncesc (ocupat ca liber-profesionist). Adică acele persoane care au lipsit de la locul de muncă sau lucru în cursul săptămânii de referință și mențin o strânsă legătură cu acesta, pe motive de boală, accident, conflict de muncă, suspendare disciplinară de la locul de muncă și bani, concediu de odihnă, concediu de studii, concediu maternal sau din alte motive analoage.

Populație șomeră: Sunt considerate șomere toate persoanele cu vârsta de 16 ani sau peste care întrunesc simultan următoarele condiții: Fără slujbă, adică nu au avut un loc de muncă nici la angajator și nici ca liber-profesionist în cursul săptămânii de referință. În căutarea unei slujbe, adică au luat măsuri concrete pentru a-și căuta un loc de muncă la angajator sau pentru întreprinderea demersurilor de a se stabili pe cont propriu în cursul lunii precedente. Disponibili pentru muncă, adică în condiții de a începe să lucreze în termen de două săptămâni începând cu ziua de duminică din săptămâna de referință.

Rata de activitate: Este definită ca procentul populației active raportată la populația de 16 ani și peste. În termeni procentuali se exprimă ca numărul de activi la 100 de persoane cu vârsta de 16 ani și peste. Rata de activitate poate fi globală sau specifică unui grup anume. Astfel, rata specifică de activitate a unui grup social (bărbați, femei, tineri etc.) se interpretează ca fiind numărul de activi din grupul respectiv la 100 de persoane cu vârsta de 16 ani și peste.

Rata de șomaj: Procent al populației șomere raportat la populația activă. În procente, numărul șomerilor la 100 de persoane active.

Rata de angajare: Procent al populației ocupate raportat la populația cu vârsta de 16 ani și peste. În procente, numărul de persoane ocupate la 100 de persoane cu vârsta de 16 ani și peste.

Rata muncii sezoniere: Procent al lucrătorilor care își exercită activitatea la angajator în baza unui contract pe durată determinată, raportat la volumul total de angajați. În procente, numărul de salariați cu contract sezonier la 100 de salariați.

Rata de salarizare: Procent al persoanelor ocupate care își exercită activitatea profesională la angajator, raportat la volumul total de persoane ocupate. În procente, numărul de salariați la 100 de persoane ocupate.

Rata muncii cu fracțiune de normă: Procent al populației ocupate care lucrează cu jumătate de normă (adică, nu cu normă întreagă), raportat la numărul persoanelor ocupate. În procente, numărul de persoane ocupate care lucrează cu fracțiune de normă la 100 de persoane ocupate.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

Investește în oameni

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial

Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

Axa prioritara 6: Promovarea Incluziunii Sociale

Domeniu major de intervenție 6.4: Inițiative transnaționale pentru o piață inclusivă a muncii

Titlul Proiectului: EU INCLUSIVE – transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania

Număr de identificare proiect: POSDRU/98/6.4/S/63841

Populația romă din Spania și din estul Europei. Ocuparea forței de muncă și integrarea socială – 2011, Studiu comparat

Editat de Fundația Soros România

Iunie 2012

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.